

N. BEDIR-KHAN

nvîsa min

MON LIVRE

COURS PRATIQUES DE LA LANGUE KURDE

PARIS

1965

N. BEDIR - KHAN

Emir Kamuran
Bedir profonde douleur
de sa chère
épouse
sure
Seul
l'Emir
à la face
pas de cérémonie.

N V I S A M I N

MON LIVRE

COURS PRATIQUE DE LA LANGUE KURDE ET SON ALPHABET

P A R I S

I 9 6 5

NVISA MIN

Cours pratiques de kurde

FÊRA YEKEMÎN

(1ère leçon)

VOCABULAIRE

Mirov, m.	= l'homme	Mirovek	= un homme
Hesp, m.	= le cheval	Hespek	= un cheval
Jin, f.	= la femme	Jinek	= une femme
Zaro, s.	= l'enfant	Zaroyek	= un enfant
Seko, f.	= le banc	Sekoyek	= un banc
Mehîn, f.	= la jument	Mehînek	= une jument
Pênûs, f.	= le porte-plume	Pênûsek	= un porte-plume
Keçik ou Keç	= la fille	Keçek	= une fille
E ou Ye	= est (3e pers. sing. Verbe être)	In ou Ne	= sont (3e pers. plur. Verbe être)
Ev	= ce, ces, cette, ceux	Belê	= oui
Defter, f.	= le cahier	û	= et
Rûnişte, f.	= le siège	Stîlo, f.	= le stylo
Çente, f.	= la valise	Rastek, f.	= la règle
Zend, f.	= le bras	Çentezend, f.	= le serviette
Bra, m.	= le frère	Mase, f.	= la table
Kursî, f.	= la chaise	Raker, f.	= la gomme
Ne	= pas (ne..pas)	Çi	= quoi, que
Qeftan, f.	= la robe	Fistan, f.	= la robe
Tilî, f.	= le doigt	Rê, f.	= la route

GRAMMAIRE

L'article indéfini est : ek pour le singulier des 2 genres et in pour le pluriel des 2 genres.

Si le substantif se termine par une voyelle, pour cause d'euphonie on intercale un "y" entre le substantif et l'article indéfini.

Ev çî ye ?	= Qu'est-ce que c'est ?
Ev kitêbek e	= C'est un livre.
Ev defterek e	= C'est un cahier.
Ev stîloyek e	= C'est un stylo.
Ev pênûsek e	= C'est un porte-plume.
Ev rûniştekek e	= C'est un siège.
Ev sekoyek e	= C'est un banc..
Ev çenteyek e	= C'est une valise.
Ev zendek e	= C'est un bras.
Ev çentezendek e	= C'est une serviette (porte-documents)
Ev rastek e	= C'est une règle.
Ev maseyek e	= C'est une table.

Ev kursiyek e = C'est une chaise.
Ev rakerek e = C'est une gomme.

Interrogation

Il n'y a pas d'inversion dans l'interrogation; celle-ci s'exprime uniquement par l'intonation de la voix.

Ev sekoyek e ? = Est-ce un banc ?
Belê, ev sekoyek e = Oui, c'est un banc.
Ev rûniştekek e ? = Est-ce un siège ?
No, ev ne rûniştekek e, ev maseyek e = Non, ce n'est pas un siège, c'est une table.
Ev jinek e ? = Est-ce une femme ?
No, ev ne jinek e, ev mirovek e = Non, ce n'est pas une femme, c'est un homme.

Adjectif qualificatif

L'adjectif qualificatif est un mot invariable et suit le substantif.

Mirov pîre	= L'homme est vieux.
Jin ciwan e	= La femme est jeune.
Zazo piçûk e	= L'enfant est petit.
Keçik nermûn e	= La fille est délicate.
Seko kesk e	= Le banc est vert.
Rûniştekek reş e	= Le siège est noir.
Mase zer e	= La table est jaune.
Pênûs helesor e	= Le porte-plume est rose.
Rastek heşîn e	= La règle est bleue.
Raker cûn e	= La gomme est grise.
Çentezend heşîn e	= La serviette est bleue.
Fistan helesor e	= La robe est rose.
Qeftan helesor e	= La robe est rose.
Ev fistan cûn e	= Cette robe est grise.
Ev qeftan heşîn e	= Cette robe est bleue.
Keçik esmer e	= La fille est brune (de peau).
Zazo porzer e	= L'enfant est blond.
Keçik porzer e	= La fille est blonde.
Jin porzer e	= La femme est blonde.
Mirov esmer e	= L'homme est brun (de peau).
Mirov poreş e	= L'homme est brun (cheveux).
Hesp ciwan e	= Le cheval est jeune.

THEME 1

L'homme. Un homme. L'enfant. Un enfant. Une femme. C'est une femme. Qu'est-ce que c'est ? Ce n'est pas une chaise. C'est une règle ? Oui, c'est une robe. Est-ce une valise ? Non, c'est une serviette. La table et le siège. C'est une gomme. La règle. Un banc. C'est le banc. Ce n'est pas une jument. C'est un frère. C'est un porte-plume et une plume. C'est la fille (jeune fille, petite fille). C'est une fille. Oui, c'est le cahier. Non, ce n'est pas un doigt, c'est un bras. C'est la route. Ce n'est pas une route. Ce sont des frères.

Ce sont des filles. C'est la table. Ce n'est pas une femme. Ce sont des juments. Ce sont des sièges. C'est la plume. Ce n'est pas une robe. Oui, c'est un homme.

FÊRA DIWEMÎN (2ème leçon)

VOCABULAIRE

Lepik, m.	= le gant	Lepikök	= un gant
Pencere, f.	= la fenêtre	Pencereyek	= une fenêtre
Derî, m.	= la porte	Deriyek	= une porte
Raxer, f.	= le plancher	Raxerek	= un plancher
Esrex, f.	= le plafond	Esrexek	= un plafond
Lempe, f.	= la lampe	Lempeyek	= une lampe
Rozname, f.	= le calendrier	Roznameyek	= un calendrier
Serpênûs, f.	= la plume	Serpênûsek	= une plume
Dîwar, m.	= le mur	Dîwarek	= un mur
Saet, f.	= la montre	Saetek	= une montre
Mifte, f.	= la clef	Mifteyek	= une clef
Nav, m.	= le nom	Navek	= un nom
Eve	= voici	û	= et
Nîn	= 0	Şeş	= 6
Yek	= 1	Heft	= 7
Du	= 2	Heşt	= 8
Sê	= 3	Neh	= 9
Çar	= 4	Deh	= 10
Pênc	= 5		
Destmal, f.	= le mouchoir	Krevat, f.	= la cravate

GRAMMAIRE

Il y a 2 genres : le masculin et le féminin.

Particules de genre

Quand un substantif est : déterminé,
qualifié, ou
suiivi de "ko" (pronom relatif)
il prend les particules suivantes :

ê pour le masculin singulier
a pour le féminin singulier
ên pour le pluriel des 2 genres

Si le substantif se termine par une voyelle, pour cause d'euphonie, on intercale un "y" entre le substantif et la particule de genre:

Bra	Brayê min	= mon frère
Zaro	Zaroyê min	= mon enfant
Pencere	Pencereya zer	= la fenêtre jaune

Si le substantif féminin se termine par un "e" comme dans "pencere", "mase", on peut supprimer le "e" et ajouter au substantif la particule du genre féminin :

Pencera mezin Masa piçûk

Si le substantif se termine par les voyelles "ê" ou "î", elles sont remplacées par les voyelles "e" ou "i". Par contre la voyelle "û"

reste telle qu'elle est :

Rê	Reya min	= ma route
Tilî	Tiliya min	= mon doigt
Pê	Peyê min	= mon pied

Les particules de genre servent également à former le génitif :

Mala Sînemê	= La maison de Sînem.
Brayê Narînê	= le frère de Narîn.

Non

Comment qualifier un substantif déjà déterminé.

On ne peut qualifier un substantif déjà déterminé qu'à l'aide de la particule de genre qui, dans ce cas, joue, dans une certaine mesure, le rôle d'article et s'écrit séparément. Cet article est :

<u>ê</u>	ou	<u>yê</u>	pour le masculin singulier
<u>a</u>	ou	<u>ya</u>	pour le féminin singulier
<u>ên</u>	ou	<u>yên</u>	pour le pluriel des 2 genres

Brayê min ê ciwan	= Mon jeune frère.
Mehîna min a reş	= Ma jument noire.
Kitêbên min ên zer	= Mes livres jaunes.

Jina min	= ma femme	Mirovê ciwan	= le jeune homme
Sekoya zer	= le banc jaune	Çentezenda mezin	= la grande serviette
Keçika porzer	= la fille blonde	Zaroyê min	= mon enfant
Du mirov	= deux hommes	Çar destmal	= quatre mouchoirs
Pênc lempe	= cinq lampes	Neh derî	= neuf portes
Heşt zaro	= huit enfants	Heft keçik	= sept filles
Deh dîwar	= dix murs		..
Mirovek	= un homme	Mirovin	= des hommes
Jinek	= une femme	Jinin	= des femmes
Pencereyek	= une fenêtre	Pencereyin	= des fenêtres
Mifteyek	= une clef	Mifteyin	= des clefs
Ev kitêbek e ?	= Est-ce un livre ?		
Belê, ev kitêbek e	= Oui, c'est un livre.		
Gelo, ev mirovek e ?	= Est-ce que c'est un homme ?		
No, ev ne mirovek e	= Non, ce n'est pas un homme.		
Kitêba mezin sor e	= Le grand livre est rouge.		
Deriyê zer piçûk e	= La porte jaune est petite.		
Destmala kesk mezin e	= Le mouchoir vert est grand.		
Navê min Tacîn e	= Mon nom est Tacîn.		
Keçika porzer nermîn e	= La fille blonde est délicate.		
Eve keçikek	= Voici une fille.		
Eve du hesp	= Voici deux chevaux.		
Eve xweha min û brayê min	= Voici ma soeur et mon frère.		
Eve xweh û brayê min	= Voici (ma) soeur et mon frère.		

THEME 2

Voici une (jeune) fille. Ce sont deux hommes. Voici quatre gomes. Mon frère. Ma jeune femme. La grande porte. Ma jument. Mon cahier jaune. Le jeune homme blond. Un plafond et six murs noirs. Trois

robes et sept enfants. Ma montre et ma clef. Voici mon frère. Ma cravate est noire. C'est un calendrier. Voici mon nom. C'est une lampe. Ce n'est pas une fenêtre. Est-ce une porte ? Voici mes gants. Mon nom est Sînem. Mes frères. Mon doigt est grand. La robe est jaune. Les enfants sont blonds. Ce n'est pas mon livre. Ce sont des grands hommes. C'est mon jeune frère. Ma fille est blonde et petite. Voici mon mouchoir. Qu'est-ce ? C'est un banc. Ce n'est pas la lampe verte. Ce sont des gants rouges. Ma jeune soeur est grande.

FÊRA SEWEMÎN

(3ème leçon)

VOCABULAIRE

Reng, m.	= la couleur	Sor	= rouge
Mamoste, s.	= le professeur	Lê	= mais
Xwendekar, s.	= l'étudiant	Bilind	= haut(e)
Depreş, f.	= le tableau (noir)	Nizm	= bas(se)
Dot, f.	= la fille	Spehî	= beau, belle
Mam, m.	= l'oncle	Dê, f.	= la mère
Stî, f.	= la dame	Bav, m.	= le père
Dotmam, f.	= la cousine	Girover	= ronde(e)
Pismam, m.	= le cousin	Bra, m.	= le frère
Xwîşk, f.	= la soeur	Kur, m.	= le fils
Mal, f.	= la maison	Mezel, f.	= la pièce
Li mal	= chez (soi)	Drêj	= long, longue
In	= sont		
Sînem, f.)	= prénoms	Şemo, m.)	= prénoms
Narîn, f.)	= féminins	Tacîn, m.)	= masculins

GRAMMAIRE

ler cas de la déclinaison

Le substantif qui détermine un autre substantif se décline. Les particules de la déclinaison pour tous les cas sont :

- î pour le masculin singulier
- ê pour le féminin singulier
- an pour le pluriel des 2 genres

Les substantifs qui se terminent par les voyelles "î" ou "ê", pour cause d'euphonie, ne prennent pas au singulier les particules de la déclinaison.

- Pencereya mezelê = La fenêtre de la pièce.
- Rengê derî sor e = La couleur de la porte est rouge.
- Deriyê malê = La porte de la maison.
- Pencereya mezelê kesk e, lê deriyê malê zer e =
La fenêtre de la pièce est verte mais la porte de
la maison est jaune.
- Rengê destmalê heşîn e = La couleur du mouchoir est
bleue.
- Çentezenda Tacînî mezin e = La serviette de Tacîn
est grande.
- Raxer zer e, lê esrex heşîn e = Le plancher est
jaune mais le plafond est bleu.
- Ev kitêb in ? = Est-ce des livres ?
- No, ev ne kitêb in, ev defter in = Non, ce ne sont
pas des livres, ce sont des cahiers.
- Mifte reş û drêj e, lê saet girover û zer e = La clef
est noire et longue, mais la montre est ronde et
jaune.
- Saeta Sînemê piçûk e = La montre de Sînem est petite.

Rozname gî û reş e = Le calendrier est blanc et noir.
Dîwar bilind e = Le mur est haut.
Xwendekar ciwan e lê mamoste pîr e = L'étudiant est
jeune mais le professeur est vieux.

Xwendekarek. Navek. Xwendekarî. Navê min. Mamosteyek. Brayê
zaroyan. Mamosteyin. Mala bilind. Hespê min. Mehîna Sînemê
Mifta malê. Deriyê malê zer û kesk e. Ev heşt pêûs drêj e.
Lempeya sor piçûk e lê lempeya heşîn mezin e. Eve destmala min.
Krevata min sor e lê deftera min kesk e. Şemo û Tacîn brayên
min in. Sînem û Narîn xwişkên min in. Narîn ciwan e lê Sînem pîr e.
Mala xwişka min bilind e.

THEME 3

La robe de ma cousine est rouge. La règle est longue. Le tableau
noir est haut. Les enfants de mon oncle sont à la maison. Voici
ma fille. La couleur de ce mur n'est pas blanche. Ce n'est pas
le professeur mais c'est un élève (étudiant). La pièce est-elle
ronde ? Les murs sont-ils hauts ? Le plafond est-il bas ? Ma
soeur est belle et blonde mais mon frère n'est pas beau, il est
petit et rond. Qu'est-ce que c'est ? Quelle est la couleur de
cette robe ? Le sac à main de la soeur de Tacîn est noir. Les
gants de ma soeur sont jaunes. Mon père et mon oncle sont à la
maison. La porte de la chambre. Le banc de l'école. Les fenêtres
de la maison de la dame. Le plancher de ma chambre. Les livres des
enfants du frère de Tacîn. La montre est ronde. La couleur du
cheval est noire. La jument est haute et belle.

FÊRA ÇAREMÎN

(4ème leçon)

VOCABULAIRE

Çentedest, m.	= le sac à main	Şev, f.	= la nuit
Rojbaş	= bonjour	Bano, f.	= Mademoiselle
Êvarbaş	= bonsoir	Nuhû	= maintenant
Şev baş	= bonne nuit	Giran	= lourd(e)
Qels, jar	= faible	Tenik	= mince
Çargûşe	= carré(e)	Stûr	= épais(se)
Qelew	= gros(se), fort(e)	Xurt	= fort(e)
Bernav, m.	= le prénom	Tîj	= pointu(e)
Heval, s.	= l'ami(e)	Gir	= gros(se)
Xweh, f.	= la soeur	Kêr, f.	= le couteau
Qelemzrêc, f.	= le crayon	Bexçe, f.	= le jardin
Botî	= nom propre	Roj, f.	= le jour
Ferzende, m.	= prénom masculin	Evar, f.	= le soir
Kî	= qui	Spas, f.	= merci
Bi şev	= dans la nuit	Baş	= bon(ne), bien

Prépositions

Li ser	= sur	Li..de	= dans
Li pêş	= devant	Der	= dans
Li ber	= devant	Li mal	= chez (soi)
Li paş	= derrière	Li kû	= où

GRAMMAIRE

Verbe BÛN (= être) : Indicatif présent

Ez im	= Je suis
Tu î	= Tu es
Ew e	= Il, Elle est
Em in	= Nous sommes
Hon in	= Vous êtes
Ew in	= Ils, Elles sont

Si l'attribut se termine par une voyelle, le verbe prend, pour cause d'euphonie les formes suivantes : "me", "yî", "ye", "ne", "ne", "ne".

Ez Kurd im	Ez polonî me
Tu Kurd î	Tu polonî yî
Ew Kurd e	Ew polonî ye
Em Kurd in	Em polonî ne
Hon Kurd in	Hon polonî nè
Ew Kurd in	Ew polonî ne

Ez frensiz im lê tu japonî yî = Je suis français mais tu es japonais.

Em ingilîz in lê hon emerikanî ne = Nous sommes anglais mais vous êtes américains.

Négation du verbe BÛN

La négation du verbe bûn (= être) est "ne". S'il y a un attribut, la négation suit le pronom, si non, elle le précède:

- Tu Kurd î ? = Es-tu Kurde ?
No, ez ne Kurd im = Non, je ne suis pas Kurde.
Tacîn pismamê te ye ? = Tacîn est-il ton cousin ?
No, ew ne pismamê min e = Non, il n'est pas mon cousin.
Tu î ? = Est-ce toi ?
No, ne ez im = Non, ce n'est pas moi.

2ème cas de la déclinaison

Le substantif se décline s'il est régi par une préposition ou une locution prépositive :

- Zaro li ser sekoyê ye = L'enfant est sur le banc.
Brayê min li paş derî ye = Mon frère est derrière la porte.
Kî li pêş derî ye ? = Qui est devant la porte ?
Xwendekar li pêş derî ye = L'étudiant est devant la porte.
Brayê min di mezelê de ye = Mon frère est dans la pièce.
Gelo, hon frensiz in ? = Est-ce que vous êtes français ?
No, ez polonî me, hevalê min frensiz e = Non, je suis polonais, mon ami est français.
Mamoste, li kû ye ? = Où est le professeur ?
Ew li mal (chez lui) e = Il est chez lui.
Xweha te hevala min e = Ta soeur est mon amie.
Navê min Tacîn e = Mon nom est Tacîn.
Hon çawan in ? = Comment allez-vous ?
Spas, ez baş im. Hon çawan in ? = Merci, je vais bien.
Comment allez-vous ?
Sînem, jina te ye ? = Sînem est-elle ta femme ?
No, ew ne jina min e, ew dotmama min e = Non, elle n'est pas ma femme, c'est ma cousine.
Dotmama min, Sînem mezin e, lê brayê min Ferzende piçûk e = Ma cousine Sînem est grande mais mon frère Ferzende est petit.
Ev mezêl çargûşe ye = Cette pièce est carrée.
Defter tenik e, lê kitêb stûr e = Le cahier est mince mais le livre est épais.
Qelemzrêç kurt e = Le crayon est court.
Kêr tîj e = Le couteau est pointu.
Derî nizm e, lê dîwar bilind e = La porte est basse mais le mur est haut.
Ez ne pîr im, lê bavê min pîr e = Je ne suis pas vieux, mais mon père est vieux.
Çentezend giran e = La serviette est lourde.

Ev Bano kî ye ? Ev Bano keça hevalê min e. Bavê min li mal e, lê xweha min ne li mal e. Zaro di bexçê de ne. Bexça min li paş mala min e. Hevalê min Kurd e. Ev dîwar stûr e. Mala Sînemê mezin e. Brayê min yê piçûk li ber deriyê malê ye. Dê û bavê min li paş

malê ne. Rojbaş Tacîn, tu çawan î ? Spas, ez baş im. Xweha Ferzende çawan e ? Kitêba stûr reş e, lê kitêba sor tenik e. Ev çi ye ? Ev derî ye, deriyê mala me. Ferzende bavê min e û Tacîn mamê min e. Nav û bernavê te çi ne ? Navê min Botî û bernavê min Şemo ye. Ev qelemzrêç in ? No, ev ne qelemzrêç in, ev pênûs in. Çentestedest li ser masê ye.

THEME 4

Le frère de mon ami est dans le jardin. Où est la maison ? Elle est derrière le jardin. La route est longue dans la nuit (bi şev). Bonne nuit, Mademoiselle. Ce mur est épais. La femme est mince, mais l'homme est lourd et gros. Ce couteau est pointu. Qui est dans la maison blanche ? Où sont les enfants maintenant ? Ma sœur et mon frère sont à la maison, chez mon père et ma mère. Le crayon est sur la table. La serviette est sur le banc et où est mon mouchoir ? Merci, Mademoiselle. Es-tu fort ? Mon frère est sur la route. Ma mère est devant la porte de la maison. Derrière le jardin sont des arbres. La nuit est belle. Maintenant, bonne nuit, les enfants. Où est ma mère ? Elle est sur la chaise dans la chambre.

VOCABULAIRE

Elbik, f.	= la boîte	Tari	= obscur(e)
Xort	= jeune (homme)	Li	= à
Bes	= seulement, assez	Di bin..de	= sous
Ji bona	= pour	Di bin..re	= en-dessous
Digel	= avec	Di ser..re	= au-dessus
Ko	= que (pronom)	Di..re	= par, à travers
Kî	= qui (pronom)	Ji..re	= à (quelqu'un)
Kê	= qui (forme déclinée de kî, pronom)	Bi..re	= avec
		Ronak	= clair(e), lumineux(se)
Gelek	= beaucoup	Hemî, gî	= tout(e)
Mîr, m.	= le prince	Dîtin, v.tr.)	= voir
Dotmîr, f.	= la princesse	(bîne !)	
Dan, v.tr.)	= donner	Pîr, s.et adj.	= vieux, vieille
(bide !)			le vieillard, la vieille.

GRAMMAIRE

Genre dans le nom

Sont du genre masculin :

- 1° Les noms propres et communs des êtres masculins;
- 2° les noms des nombres, sauf "yek" (= un) qui est féminin;
- 3° les termes et les noms propres désignant les cours d'eau, sauf "co" (= canal) qui est du féminin;
- 4° les noms des couleurs employées substantivement;
- 5° les noms des minéraux et des métaux;
- 6° la majorité des mots désignant les produits fournis par le bétail domestique; tous les termes qui s'appliquent aux produits laitiers. Exception faite des noms "hirî" (= la laine), "liva" (= laine fine), "lorik" (= caillebotte) qui sont du genre féminin;
- 7° Certaines armes blanches sont du genre masculin : "sûr" (= le sabre), "hiwêzî" (= la massue), "gurz" (= la massue), "sesperî" (= la masse d'armes), "doqik" (= le casse-tête), "rivir" (= la hache), "tevirzîr" (= la hache à double tranchant).

Verbes DÎTIN (= voir) et DAN (= donner) : Indicatif présent

Forme négative

Ez dibînim	= Je vois	Ez na bînim
Tu dibîní	= Tu vois	Tu na bîní
Ew dibîne	= Il, Elle voit	Ew na bîne
Em dibînin	= Nous voyons	Em na bînin
Hon dibînin	= Vous voyez	Hon na bînin
Ew dibînin	= Ils, Elles voient	Ew na bînin

Ez didim	= Je donne	Ez na dim
Tu didî	= Tu donnes	Tu na dî
Ew dide	= Il, Elle donne	Ew na de
Em didin	= Nous donnons	Em na din
Hon didin	= Vous donnez	Hon na din
Ew didin	= Ils, Elles donnent	Ew na din

La négation du présent de TOUS LES VERBES TRANSITIFS et INTRANSITIFS est "na". Cette négation élimine le préverbe "di".

Exception faite pour les verbes KARÎN (= pouvoir) et ZANÎN (= savoir) : la négation du présent de l'indicatif pour ces 2 verbes est "ni".

Ez dibînim	Ez na bînim
Ew dide	Ew na de
Hon dibînin	Hon na bînin

Adjectif possessif "xwe"

L'adjectif possessif "xwe" s'emploie pour toutes les personnes, tous les genres et tous les nombres.

Il s'emploie dans le cas où le complément exprime une idée de possession attribuée au sujet :

- Ez di bexçê de brayê xwe dibînim = Je vois mon frère dans le jardin.
- Ew di mala xwe de deya xwe dibîne = Il voit sa mère dans sa maison.
- Ez kitêba xwe li ser masê dibînim = Je vois mon livre sur la table.
- Tu deriyê bexça xwe li paş mala xwe na bîni ? = Tu ne vois pas derrière ta maison la porte de ton jardin ?
- Ew di mezelê de çî dibînin ? = Que voient-ils dans la pièce ?
- Ew di mezelê de du mase, çar rûnişteki û şeş xwende-karên xort dibînin = Ils voient dans la pièce deux tables, quatre sièges et six jeunes étudiants.
- Tu pênsa drêj ko di bin kitêba mezin de ye dibîni ? = Vois-tu le porte-plume long qui est sous le grand livre ?
- Mezel tarî ye = La chambre est obscure.
- Ez bitenê kitêba mezin dibînim = Je vois seulement le grand livre.
- Hon lempeya ko di ser masa girover re ye dibînin ? = Voyez-vous la lampe au-dessus de la table ronde ?
- No, ez bes esrexa spî dibînim = Non, je vois seulement le plafond blanc.
- Hon di bin masê re çî dibînin ? = Que voyez-vous sous la table ? (en-dessous)
- Ez di bin masê re du zaroyên piçûk dibînim = Je vois en-dessous de la table deux petits enfants.
- Ez deftera hevalê xwe ji hevalê te re didim = Je donne le cahier de mon ami à ton ami.

Xort xurt e lê pîr qels e = Ke jeune homme est fort mais le vieillard est faible.
Destê xurt = La main forte.
Destek = Une main.
Destin = Des mains.
Destên xurt = Les mains fortes.
Ez deftera hevalê xwe didim hevalê te = Je donne le cahier de mon ami à ton ami.

THEME 5

Où sont mes parents ? Ils sont dans la grande pièce derrière la cuisine. Voici un livre. Est-ce un jument ? Mon père et ma mère sont dans le jardin. Il y a des grands arbres dans le jardin. Est-ce qu'il y a aussi des fleurs ? Les jolies fleurs. De quelle couleur est cette robe ? Cette robe est bleue et cette autre rouge. Combien sont-ils ? Ils sont quatre enfants. Il y a deux fils et deux filles. Le tableau noir est long et carré. Il est six heures.

FÊRA ŞEŞEMÎN

(6ème leçon)

VOCABULAIRE

Narîn	= délicat(e)	Sivik	= léger(e)
Kurt	= court(e)	Bilind	= haut(e)
Leyistok, f.	= le jeu	Dev, m.	= la bouche
Dar, f.	= l'arbre	Se, m.	= le chien
Dar, m.	= le bois(mort)	Ser, m.	= la tête
Şefqe, f.	= le chapeau	Rê, f.	= la route
Dest, m.	= la main	Zrav	= mince
Saet, f.	= la montre	Otomobîl	= l'automobile
Pêşker, f.	= la montre	Heyv, f.	= la lune

GRAMMAIRE

Suite du genre dans le nom : Sont du genre féminin :

- 1° Les noms propres et les noms communs des êtres vivants féminins.
- 2° Les termes qui désignent les lieux d'habitation, exception faite des noms : "kon" (= la tente), "xanî" (= la maison), "axanî" ou "stewl" (= l'écurie) qui sont du genre masculin;
- 3° Les noms des véhicules et des moyens de transport;
- 4° Les noms propres géographiques à l'exception des rivières;
- 5° Les noms de tout ce qui se trouve dans le ciel ou qui en tombe, de même que la plupart des phénomènes atmosphériques. Exception faite de "ezman" (= le ciel) et "ba" (= le vent) qui sont de genre masculin;

- 6° La majorité des mots désignant le temps et ses subdivisions.
Exception faite du mot "wext" (= le temps) qu'on emploie facultativement soit au féminin, soit au masculin;
- 7° Les termes se rapportant aux malades, aux douleurs, aux plaies;
- 8° Les noms des mets cuits à l'exception de "nan" (= le pain) et "goşt" (= la viande) qui sont du genre masculin;
- 9° Les noms d'instruments de musique et les fournitures de bureau;
- 10° D'une façon générale tous les termes auxquels on ne saurait logiquement attribuer un genre mais qui viennent à être employés substantivement, noms des lettres de l'alphabet, adverbes, etc..
- 11° Tous les noms abstraits : "mezinahî" ou "mezini" (= la grandeur), "spehîti" (= la beauté), "merina min" (= ma mort), "xwarina min" (= ma nourriture, mon repas).

Certains noms s'appliquent à l'un et à l'autre sexe. Dans ce cas le nom prend la particule appropriée au sens :

Hevalê min = mon ami	Hevala min = mon amie
Seydayê min = mon professeur	Seydaya min = mon professeur (f.)
Cîranê min = mon voisin	Cîrana min = ma voisine

Defter li ser masê ye. Defter li ser masê ye ? Belê, ew li ser masê ye. Defter li ser masê ne ? Pênûs di elbikê de ye. Pênûs di elbikê de ne. Derî û pencereyên mezela pencere kesk e. Derî zer e lê pencere kesk e. Deriyê mala brayê min sor û mezin e. Li ser masê pênûsek heye. Di nav elbikê de pênûsin hene.

Mamoste û xwendekar hevalên min in. Deya min polonî ye lê bavê min Kurd e. Ev kitêb ji bona brayê min e. Dê û zaro digel bavê xwe di bexçê de ne. Dotmama min narîn e û pismamê min qelew e. Depreş li ber dîwarê ye. Ez di pencerê re, der bexçê du jinên porzer, çar zaroyên poreş û sê keçên ciwan dibînim. Ev mezel ronak e. Dê ji kurê xwe re du krevatên sor dide. Bernavê xweha min Perîxan e. Ez ji kurê xwe re krevateke sor û yeke kesk didim. Navê pismamê te çi ye ? Navê pismamê min Hemawend e. Hemed ciwan e, lê ne xurt e. Şev drêj in lê roj Kurt in. Roj ronak in, lê şev tarî ne. Mezela mezin ronak e û mezela piçûk tarî ye, Zaro li sersekoya mezin e. Ez di bin maseya girover re du rûniştekan piçûk dibînim. Dê ji zaroyê xwe re leyistokek na de. Ew di bexçê de xweha xwe û jina xwe dibîne. Sekoya kesk di bexça : mezin de ye. Mirovek. Zaroyek. Jinin. Pîsmamin. Çente mezin û giran e lê çentezend û çentedest piçûk û sivik in. Rastek drêj e, ez wê dibînim. Kêr kurt e, ez wî ne gelek baş na bînim. Kitêba sor stûr e, lê kitêba helesor tenik e. Depreş çargûşe ye. Eve çar zaro, du mamoste, pênc xwendekar. Kitêba ko tu didî min ne spehî ye. Ez di mezela xwe de, du lempê, sê rûniştekan, heft sact mifteyek, roznameyek û neh maseyên mezin dibînim.

THEME 6

Mes parents avec ma soeur sont dans la maison. Vois-tu cette boîte ? Est-elle en-dessous ou au-dessus du banc ? Ce livre est pour toi. Donne à ta petite soeur ce beau cahier tout neuf (nouveau). Regarde la jolie robe que ma mère me donne. Elle est multicolore. Il fait

obscur dans cette pièce. Vois-tu mes gants ? Non, je ne les vois pas, je vois seulement par la fenêtre la lune. As-tu une montre en or ? Oui, mon père me l'a donnée pour mes six ans. Qui vois-tu tous les jours ? Mon professeur nous donne des livres pour lire (xwendin) à la maison et il donne aussi des cahiers pour écrire (nivisandin) avec le porte-plume. Le cheval sur la route est à nous. Je le vois. Où est notre voisin. Je vois ma tante qui donne cette jument à ton père. Donne ce livre à ta soeur. Voyons ce que nous donne ta mère. Ce sont de jolies pommes. Vois cette enfant blonde. Ses joues sont roses et ses lèvres rouges. Par la porte je vois le jardin, les hauts arbres et les belles fleurs. J'ai trois roses, une pour ma mère, une pour ta mère et une pour ta soeur. C'est le chien qui est derrière la porte. Je donne ma boîte rouge à mon frère pour ses porte-plumes et ses crayons. Le sac blanc de ma soeur que je vois sur le banc est très joli. La robe rouge que tu vois sur la table, donne-la à la bonne. Es-tu Français ? Quel est ton nom ? Comment va ton frère ? Bien, merci.

FÊRA HEFTEMÎN

(7ème leçon)

VOCABULAIRE

Ez vedikim	= j'ouvre	Dîwar, m.	= le mur
Mifte, f.	= la clef	Esrex, f.	= le plafond
Derî, m.	= la porte	Raxer, f.	= le plancher
Rozname, f.	= le calendrier	Girover	= rond(e)
Pîrereng	= multicolore	Zêrîn	= doré(e)
Sol, f.	= la chaussure	Tê de	= dedans
Xwîngern	= sympathique	Xwîn	= le sang
Di wextê xwe de	= à temps	Eqilmend	= intelligent(e)
Beriya ko	= avant que	Eqil	= l'intelligence
Bêî ko	= sans que	Reng	= la couleur
Herwekî	= étant donné que	Ji ber ko	= parce que
Hin	= certains, un peu, quelques-uns	Piretextlit	= varié(e), de toutes sortes
Tişt, f.	= la chose		

GRAMMAIRE

Pronoms personnels

Il existe 2 groupes de pronoms personnels :

<u>1er groupe</u> :	Ez	Em
	Tu	Hon
	Ew	Ew

Les pronoms du 1er groupe sont employés dans tous les modes de tous les temps du verbe BÛN et des verbes intransitifs et dans les temps présents et futurs de tous les modes des verbes transitifs.

<u>2ème groupe :</u> (décliné)	Min	Me
	Te	We
	{ Wí	Wan
	{ Wê	

Les pronoms du 2ème groupe sont employés dans tous les temps de tous les modes du verbe HEBÛN (= avoir) et dans les temps passés de tous les modes des verbes transitifs.

La négation du présent de l'indicatif du verbe HEBÛN est "nî" et le verbe prend la forme "ne".

Verbe HEBÛN (= avoir) : Indicatif présent

		<u>Forme négative</u>
Min heye	= J'ai	Min nî ne
Te heye	= Tu as	Te nî ne
Wí heye	= Il a	Wí nî ne
Wê heye	= Elle a	Wê nî ne
Me heye	= Nous avons	Me nî ne
We heye	= Vous avez	We nî ne
Wan heye	= Ils ont	Wan nî ne
Min kitêbek heye.		Min kitêbek nî ne.
Wan brayek heye.		Wan brayek nî ne.
Min brayek heye	= J'ai un frère.	
Min dofterek heye	= J'ai un cahier.	
Te xwehek heye	= Tu as une soeur.	
Wí dotmamek heye	= Il a une cousine.	
Wê pismamek heye	= Elle a un cousin.	
Me otomobilek heye	= Nous avons une automobile.	
We zaroyek heye	= Vous avez un enfant.	
Wan malek heye	= Ils, Elles ont une maison.	

Adjectifs possessifs

Les adjectifs possessifs sont :

Min	= mon	Hevalê min	= mon ami
Te	= ton	Brayê te	= ton frère
Wí	= son	Pismamê wí	= son cousin (à lui)
Wê	= sa	Pismamê wê	= son cousin (à elle)
Me	= notre	Dotmama me	= notre cousine
We	= votre	Mala we	= votre maison
Wan	= leur	Hespê wan	= leur cheval

Brayên te = tes frères
 Dotmama wí = sa cousine (à lui)
 Dotmama wê = sa cousine (à elle)
 Zaroyên min = mes enfants
 Zaroyê min = mon enfant
 Brayê min = mon frère
 Brayên min = mes frères

Li ser masê kitêbek heye = Sur la table il y a un livre.

Brayê min malek heye = Mon frère a une maison.

Mala nin deriyek heye = Ma maison a une porte.

Zaro leyistokek heye = L'enfant a un jouet.
Li ser rê hespek heye = Sur la route il y a un cheval.
Di bin masê ne rûniştekek heye = En-dessous de la table il y a un siège.
Wî devek heye = Il a une bouche.
Di mezela min de maseyek heye = Dans ma pièce (chambre) il y a une table.
Wî mehîna ciwan heye = Il a la jeune jument.
Wê pêûsek heye = Elle a un porte-plume.
Masa girover di mezela çargûsê de ye = La table ronde est dans la pièce carrée.
Der mezela piçûk mirovek heye = Dans la petite pièce il y a un homme.
Di bexçeyê de darek heye = Dans le jardin il y a un arbre.
Dara bilind li paş malê ye = Le grand arbre est derrière la maison.
Li ber derî seyek heye = Devant la porte il y a un chien.
Di ser masê re lempeyek heye = Au-dessus de la table il y a une lampe.
Di destê te de pêûsek heye = Dans ta main il y a un porte-plume.
Li ser serê min şefqeyek heye = J'ai un chapeau sur ma tête.
Ez li ser serê te şefqeyek dibînim = Je vois un chapeau sur ta tête.
Te elbikek heye ? = As-tu une boîte ?
No, min ew nî ne = Non, je ne l'ai pas.
Min destmalek nî ne = Je n'ai pas un mouchoir.
Tu hevalê xwe Tacîn dibînî ? = Vois-tu ton ami Tacîn ?
No, ez hevalê xwe Tacîn na bînim = Non, je ne vois pas mon ami Tacîn.
Ez di mezê de jina brayê xwe Ferzende dibînim = Je vois dans la maison la femme de mon frère Ferzende.
Tu leyistoka xwe di bexçê de dibînî ? = Vois-tu ton jouet dans le jardin ?
Te hevaleke baş heye ? = As-tu une amie bonne ?
No, min ew nî ne = Non, je n'en ai pas.
Ew ji min re kitêba xwe na de = Il ne me donne pas son livre.

THEME 7

J'ouvre la porte de ma maison avec la clef. Le plancher est en-dessous de la table. Le plafond est au-dessus de nos têtes. Tu es Kurde mais ta tante est française. Suis-je polonais ? Combien de pommes vois-tu ? Tu as un chapeau rond. Notre voisin a six enfants, quatre garçons et deux filles. Nos cousins et cousines sont déjà grands. J'ouvre cette valise pour voir tout ce qu'il y a dedans (tê de). Combien de mouchoirs a-t-elle ? Je ne vois que cinq seulement. J'ai les mains et les bras assez minces. Sur l'arbre il y a un oiseau. Ce jouet est beau. Je le mets (ez datînim) dans la boîte carrée sur la table. Etant donné que vous voyez mes cousins et cousines, dites-leur que je suis dans ma maison (chez moi) tous les jours. Ma soeur voit tout parce qu'elle est très intelligente. Avant que tu me vois, j'étais sur la table pour peindre (reng kirin) le plafond. La couleur du sang est rouge. As-tu un frère ? Non, je n'en ai pas. Ont-ils des soeurs ? Non, ils n'en ont pas. J'ouvre la porte sans que tu me vois. Ils sont intelligents. Tu me donnes à temps ton livre. Ne

vois-tu pas ta cousine par la fenêtre ? Oui, je la vois sur le banc. Elle a une jolie robe blanche, des chaussures blanches aussi. Certains la voient jeune. Certains la voient vieille. Où as-tu mis (dan) mon couteau et ma clef ? Les as-tu mis dedans ? Combien de frères as-tu ? J'ai sept frères, trois très jeunes, et quatre plus vieux que moi.

FÊRA HEŞTEMÎN

(8ème leçon)

VOCABULAIRE

Rû,m.	= le visage	Ser,m.	= la tête
Por,f.pl.	= les cheveux	Lebat,m.	= le membre
Gewr	= blanc (teint, peau claire)	Sto,m.	= le cou
Zend,m.	= le bras	Ling,m.	= la jambe
Dest,m.	= la main	Rast,f.	= la droite
Pê,m.	= le pied	Çep,f.	= la gauche
Tilî,f.	= le doigt	Ejnû,m.	= le genou
Pol,m.	= l'épaule	Çav,m.	= l'oeil
Pist,f.	= le dos	Difn,m.	= le nez
Sing,f.	= la poitrine	Enî,f.	= le front
Lêv,f.	= la lèvre	Dev,m.	= la bouche

GRAMMAIRE

Verbes transitifs : DÎTIN (= voir)
DAN (= donner)

Indicatif : Passé-composé

Min dît	= J'ai vu	Min da	= J'ai donné
Te dît	= Tu as vu	Te da	= Tu as donné
Wî dît	= Il a vu	Wî da	= Il a donné
Wê dît	= Elle a vu	Wê da	= Elle a donné
Me dît	= Nous avons vu	Me da	= Nous avons donné
We dît	= Vous avez vu	We da	= Vous avez donné
Wan dît	= Ils,Elles ont vu	Wan da	= Ils,Elles ont donné

3ème cas de la déclinaison

Le sujet d'un verbe transitif se décline dans tous les modes de tous les temps passés et le verbe s'accorde avec le complément du sujet. Si celui-ci est au pluriel, on ajoute au verbe la lettre "n" si ce dernier se termine par une voyelle, et les lettres "in" s'il se termine par une consonne :

Sînemê mirov dît = Sînem a vu l'homme.
Sînemê mirovek dît = Sînem a vu un homme.
Sînemê mirovin dîtin = Sînem a vu des hommes.
Sînemê mirov dîtin = Sînem a vu les hommes.
Zaroyan mirov dît = Les enfants ont vu l'homme.
Zaroyan mirov dît = Les enfants ont vu les hommes.

4ème cas de la déclinaison

Le complément du sujet d'un verbe transitif se décline dans les temps présents et futurs de tous les modes et le verbe s'accorde avec le sujet :

Ez Sînemô dibînim = Je vois Sînem.
Ew Sînemê dibîne = Il, Elle voit Sînem.
Ew Sînemô dibînin = Ils, Elles voient Sînem.
Sînem kitêbê dibîne = Sînem voit le livre.

Remarque : Si le pronom sujet est du 1er groupe, le pronom complément est du 2ème groupe et vice-versa :

Sînemê kitebê dibîne. Ew wê dibîne = Sînem voit le livre. Elle le voit.
Sînemê kitêb dît. Wê ew dît = Sînem a vu le livre. Elle l'a vu.

Ez rûyê te dibînim lê çavên te na bînim, mezel tarî ye û çavên te piçûk in. Kitêba ko duhî min ji te re da li kû ye ? Min ew da brayê xwe. Brayê min hespek da min. Sînemê kitêbek da brayê xwe. Tu li ser rê (1) çi dibînî ? Ez li ser rê mehîne dibînim. Zaroyan li ser rê çi dît ? Zaroyan li ser rê mehînin û hespin dîtin. Eve zaroyek. Navê wî hevind e û bernavê wî Reşo ye. Wî serek heye. Serê wî girover e. Porên wî reş in. Ew gewr e. Çavên wî heşin in (ou : Ew çavşin e). Ew gelek xurt e. Wî çar lebat hene; du zend û du ling. Eve zendên wî. Zaro mamosteyan dibînin. Ez mirovinan dibînim. Wî mirov dît. Sînemê xweha xwe dît. Destên wî mezin in, lê peyên wî piçûk in. Tiliyên wî zrav û drêj in. Wî du pol, du ejnû, du pê hene. Wî polin, ejnûyin û peyin hene. Stoyê wî zrav û drêj e. Ez wî dibînim. Wî ew dît. Min ew dît. Ew hevalê min e. Wê destmalek heye ? Belê, wê ew heye. Perîxanê malek heye ? No, wê ew nî ne. Tacîn hevalê xwe dibîne ? No, ew wî na bine. Keçikan ji te re çi da ? Wan ji min re rûniştekek da. Zaro mamosteyî dibînin ? Belê, ew wî dibînin. Hevalên Sînemê di mezelê de çi dîtin ? Wan, di mezelê de zaroyek û jinikek dîtin.

(1) Un substantif féminin qui se termine par "ê" pour cause d'euphonie ne prend pas la particule de la déclinaison du féminin "ê".

THEME 8

Cet homme a la poitrine large. Son cou est fort. Ses jambes longues. Ses mains et ses pieds sont grands mais minces. Son nez est droit et ses yeux voient bien. Etant donné que sa poitrine est large, son dos l'est aussi. Cette main est petite et je vois cinq doigts. Combien de doigts vois-tu ? A-t-elle vu le tableau noir ? Avez-vous donné les jouets aux enfants ? Cette jeune femme est très sympathique. Son visage est délicat et ses yeux intelligents. C'est la sœur de notre voisin. Le nom de notre voisin est Tacîn. Son front est haut et sa bouche est grande. Le jardin de notre voisin est plus petit que notre jardin, mais il est plus beau parce qu'il n'a pas d'enfants pour y (dedans) jouer (leyistin). Ses arbres sont plus hauts à droite de sa maison. Sur la rue il voit nos enfants qui lui disent (dibêjin) bonjour parce qu'ils sont

assez grands. Que vois-tu à droite de la ville ? Qu'avez-vous vu au cinéma ? J'ai vu mes parents. Ma soeur avait une robe multicolore. J'ouvre la porte de sa maison avec ma clef. Je vois mon cousin qui donne son crayon à mon frère. Par la fenêtre ils ont donné à ma cousine des grandes pommes rouges. La journée était claire et belle. Sur la route j'avais vu des chevaux et des juments. Où as-tu mis ma règle ? Je n'ai pas de cahier pour toi. Vous avez des jouets à donner aux enfants de notre tante.

FÊRA NEHEMÎN

(9ème leçon)

VOCABULAIRE

Hesin, m.	= le fer	Fêr, f.	= la leçon
Cam, f.	= le verre	Av, f.	= l'eau
Xibirdank, f.	= l'encrier	Tê de	= dedans
Hirî, f.	= la laine	Piretextlit	= varié (de toutes sortes)
Pembû, m.	= le coton		
Hevrûsim, f.	= la soie	h.w.d...)	= etc...
Kivir, m.	= la pierre	her wekî din)	
Qumaş, f.	= le tissu	Pirereng	= multicolore
Sol, f.	= la chaussure	Rengerengîn	= bariolé
Çerm, m.	= le cuir, la peau	Zêrîn	= doré
Masenûs, f.	= le bureau (meuble)	Çend	= combien
Mîr za, m.	= Monsieur	Şembelotî	= brun (couleur)
Sêv, f.	= la pomme	Navbir, f.	= entre
Reng, m.	= la couleur	Pehn	= large
Dersxane, f.	= la classe	Fireh	= large, spacieux, grand
Bansaet, f.	= la pendule		
Pisxwendekar, m.	= élève masc.	Têr	= plein, rassasier
Dotxwendekar, f.	= élève fém.	Zanîn tr. bizane !	= savoir
ji	= en	Ez dizanim	= je sais
çawa	= comment	gelek	= très, beaucoup

GRAMMAIRE

Déclinaison de l'article indéfini

L'article indéfini se décline dans les mêmes cas que le substantif et prend les mêmes particules de déclinaison, c'est-à-dire "î" pour le masculin singulier; "ê" pour le féminin singulier et "an" pour le pluriel des 2 genres.

Toutefois si les substantifs féminins ou pluriels sont qualifiés, les particules du féminin singulier et celles du pluriel des 2 genres prennent "e".

- Ez mirovekî dibînim.
- Ew jinekê dibîne.
- Hon hespinan dibînin.
- Mirovekî xurt. Mirovine xurt.
- Jineke spehî. Jinine spehî.

Li ser masê kitêbeke mezin heye. Brayê min maleke fireh heye. Mala Sînemê deriyekî zer heye. Ez Cemşîd im. Ev keçik Sînem e. Ew Ferzo ye. Hon xwendekar in. Ew mamoste ne. Cemşîd mamosteyê min e. Keça mamê min dotmama min e. Dîwarên mala me bilind in, lê dîwarên bexçeya min ne bilind in, ew nizm in. Bexçeya me têr dar in. Navê jina te çi ye ? Navê jina min Narîn e. Navê jina te çi ye ? Navê we Narîn e. Hon fêra xwe dizanin ? Belê, Mîrza. Ev çi ye ? Ev rastekek e. Rastek ji çi rengî ye ? Rastek zer e. Qelemzrêç li kû ne ? Ew li ser masê ne. Di çentezendî de çi heye ? Tpe de kitêb, defter, lepik, destmal û pêñûs hene. Tu di pencerê re hevalê xwe dibînî ? Belê, ez wî di pencerê re dibînim xibirdank ji camê ye. Mifte ji hesinî ye. Dîwar ji keverî ye. Fistan ji qumaşê ye. Sol ji çermî ye. Rûniştekek ji darî ye. Qumaşin hene ji hirî, ji pembû, ji hevrûşime û h.w.d... Ji her texlit rengî qumaş hene : sor, spî, heşîn, helesor, pirereng û renge-rengîn. Mifte ji darî ye ? No, ew ji hesinî ye. Seko, depreş, Kursî û rûniştekek ji darî ne. Lêvên keçikê sor in, lê rûyê wê gewr e û porên wê zêrîn in. Hon li kû ne ? Em di mezê de ne. Mezê çawa ye ? Mezê ne piçûk e, ew mezin e, dîwarên wê bilind û stûr in. Tê de çend dîwar hene ? Tê de çar dîwar hene. Tê de derî û pencere hene ? Belê, tê de deriyek û sê pencereyên mezin hene, ji bona xwendekaran tê de seko û textebendin jî hene. Textebend ji çi ne ? Textebend ji darî ne. Ew ji çi rengî ne ? Ew ji rengê şembelotî ne. Di navbira derî û penceran de çi heye ? Di navbira wan de ji bona mamosteyî masenûsek, kursiyek û du depreş hene. Tacîn, ev çi ye ? Ev çentezend e, Mîrza. Çentezend çawa ye ? Çentezend pehn e. Dersxane mezin û çargûşe ye. Di dersxanê de çar dîwar hene. Ew bilind û stûr in. Ew ji Kevirî ne. Tê de ji bona xwendekaran sekoyin jî hene û masenûsek û kursiyek û depreşek ji bona mamosteyî hene. Tê de bansaetek heye ? Belê, tê de bansaeteke mezin heye, ew girover e. Di dersxanê de mamosteyek, deh pisxwendekar û heşt dotxwendekar hene. Ez keçikê dibînim, bi fistanêke rengerengîn, ew gelek spehî ye. Wê brayê xwe dît ? No, wê ew ne dît. Ew wê dibîne ? No, wê ew dît. Wan ew dîtin ? No, ew wan dibînin. Ez wî dibînim. Min ew dît. Hon wan dibînin. Wan hon dîtin.

THEME 9

Combien avons-nous de pommes pour nous tous ? Ce banc est en pierre. Ce verre est plein d'eau. L'encrier en verre est plein. Cette jolie robe est en laine bleue. Ces chaussures sont en cuir jaune. Ton chapeau est-il noir ou brun ? Moi, je le vois noir. Je sais que tes parents donnent aux bons élèves beaucoup de pommes de leur jardin. Mademoiselle Sînem n'est pas à temps pour sa leçon (fêr). Certains jours je suis à la ville. Je vois toutes sortes de choses en ville. Comment allez-vous ? Un jour ton frère m'a donné un livre que je ne vois plus dans ma chambre. Où est-il ? Il est chez moi. Je sais que je l'ai vu chez moi avant que l'école n'ouvre (vedike) ses portes. Est-il un bon élève ? Etant donné qu'il est intelligent, il est un bon élève. Ils voient des livres sur la table. Il a vu des livres sur la chaise. Il voit des livres sur le siège. Elle voit un livre sur le banc. Ils ont donné une pomme. Ils ont donné des pommes. Ils donnent une pomme à l'enfant. Les enfants donnent leurs jouets.

Ils n'ont pas de jouets. La jolie fille. Une jolie fille. Des belles femmes en noir. Ma soeur a vu des enfants. Ma soeur voit des enfants. Ma soeur voit un joli livre. Ma soeur a vu une jolie robe. Elles voient des beaux enfants. Elles voient des enfants. Elle les voit. Tu te vois. Tu me vois. Tu m'as vu. Tu m'as vue. Vous les voyez. Vous leur donnez. Vous leur avez donné.

FÈRA DEHEMIN

(10ème leçon)

VOCABULAIRE

Wêne, f.	= le portrait	Kirêt	= laid
Mujang, pl.	= le cil	Şîrîn	= doux, sympathique
Birh, m.	= le sourcil	Xwîngerm	= sympathique
Nivîs, f.	= la dictée	Çend	= combien
Deng, m.	= la voix	Bihndar	= parfumé(e)
Erzing, m.	= le menton	Çûk, f.	= l'oiseau
Lam, m.	= la joue	Bihn, f.	= le parfum, l'odeur
Guh, m.	= l'oreille	Gul, f.	= la rose
Bask, m.	= l'aile	Qirik, f.	= la gorge
Enî, f.	= le front	Hero	= toujours
Xwarin, tr.	= manger	Avêtin, tr.	= jeter
Danîn, tr.	= mettre	Kirin, tr.	= faire
Kirîn, tr.	= acheter	Gotin, tr.	= dire
Anîn, tr.	= apporter	Bihîstin, tr.	= entendre
Nêrîn	= regarder		

GRAMMAIRE

Verbes transitifs

<u>Infinitif</u>	<u>Indicatif</u> <u>Passé composé</u>	<u>Impératif</u>	<u>Indicatif présent</u>	
<u>XWARIN</u> :	Min	xwar	bixwe	Ez dixwim
	Te			Tu dixwî
	Wî, wê			Ew dixwe
	Me			Em dixwin
	We			Hon dixwin
<u>AVÊTIN</u> :	Min	avêt	bavêje	Ez davêjim
	Te			Tu davêjî
	Wî, wê			Ew davêje
	Me			Em davêjin
	We			Hon davêjin
	Wan		Ew davêjin	

<u>DANÎN</u> :	Min	} danî	Deyne	Ez datînim
	Te			Tu datîní
	Wî, wê			Ew datîne
	Me			Em datînin
	We			Hon datînin
<u>KIRÎN</u> :	Min	} kir	Bike	Ez dikim
	Te			Tu dikí
	Wî, wê			Ew dike
	Me			Em dikin
	We			Hon dikin
<u>KIRÎN</u> :	Min	} kirî	Bikire	Ez dikirim
	Te			Tu dikirî
	Wî, wê			Ew dikire
	Me			Em dikirin
	We			Hon dikirin
<u>GOTIN</u> :	Min	} got	Bibêje	Ez dibêjim
	Te			Tu dibêjê
	Wî, wê			Ew dibêje
	Me			Em dibêjin
	We			Hon dibêjin
<u>ANÎN</u> :	Min	} anî	Bîne	Ez tînim
	Te			Tu tîní
	Wî, wê			Ew tîne
	Me			Em tînin
	We			Hon tînin
<u>BIHÎSTIN</u> :	Min	} bihîst	Bibihîse	Ez dibihîsim
	Te			Tu dibihîsî
	Wî, wê			Ew dibihîse
	Me			Em dibihîsin
	We			Hon dibihîsin
<u>NÊRÎN</u>	Min	} nêrî	Binêre	Ez dinêrim
	Te			Tu dinêrî
	Wî, wê			Ew dinêre
	Me			Em dinêrin
	We			Hon dinêrin
	Wan			Ew dinêrin

Ez sêveke dixwim. Ew kiteba xwe davêje ser masê. Tu şefqa xwe datîne ser rûniştekekê. Em otomobilekê dikirin. Hon çi dibêjin ? Ew xweha xwe tînin. Ez dengê hevalê xwe dibihîsim. Ez çi dikim ?

Wêneyek

Eve wêneyek. Ev rûyê Temo Kerkûkî ye. Temoyî porine reş, enîyeke bilind; çavine kesk, mujang û birhine stûr, guhine pehn, difneke tîj hene.

Devê wî mezin e, lêvên wî sor in, dranên wî spî ne, erzingê wî girover e, lamên wî helesor in. Wî zmanek heye ? Belê, çawan ? Ew li kû ye ? Ew di devê wî de ye. Temo ne spehî ye, ne jî kirêt e, lê ew gelek xwîngerm e. Xwîşka wî ya piçûk Şermîn, porzer e. Wê çavine mezin hene bi mujangine reş û drêj. Şermîn spehî û şîrîn e.

Ez bi guhên xwe dibihîsim. Tu bi çavên xwe dibînî. Ew bi difna xwe dihese (sent). Hon bi destên xwe davêjin. Em bi dev û zmanê xwe dipeyivin. Ew lepikine zer, destmaline spî dikirin. Ez rastekê datînim ser masê.

Min bihîst. Ew dibihîne. Ez davêjim. Wî avêt. Wê avêt. Min danî. Ew datînin. We kir. Ew dikin. Wê kirî. Em dikirin. Sînemê got. Sînem dibêje. Zaroyan bihîst. Zaro dibihîsin. Hon datînin. Wan danî. Keçikê da. Keçik dide. Min jinek dît. Ez jinekê dibînim. Şermînê otomobilek kirî. Şermîn otomobilekê dikire. Me Parîs dît. Em Parîsê dibînin.

Porên Sînemê ji çi rengî ne ? Porên wê zêrîn in. Çavên Narînê ji çi rengî ne ? Çavên wê heşîn in. Eniya wê çawa ye ? Eniya wê bilind e. Wê çend guh hene ? Wê du guh hene. Zmanê wî li kû ye ? Zmanê wî di devê wî de ye. Lamên wê ji çi rengî ne ? Ew helesor in. Tu dengê çûkan dibihîsî ? Belê, ez denge wan dibihîsim, dengê wan gelek spehi ye. Bihna gulê şîrîn e. Ev gula sor gelek bihndar e. Min gula ke bihndar da Sînemê. Hevalê min çar gulên sor kirîn û wî ew dan hevala xwe. Bexça me têr gul e, guline sor, guline bihndar.

THEME 10

Jette cette pierre par la fenêtre. Je dis toujours la même chose. J'entends mon père qui ouvre à temps la porte derrière laquelle sont les enfants. J'achète toujours les mêmes calendriers, parce qu'ils sont bons. Dis-moi tout. Sans que j'apporte un jouet, les enfants ont jeté leurs bras autour de mon cou. Regardez, sentez, il y a toutes sortes de fleurs. C'est l'oreille qui entend. Les yeux regardent. Le nez sent. Cette fleur est parfumée. Tu entends ce que te dit ton père ? Regarde les ailes délicates de cet oiseau. Combien doux est le portrait de ma mère. Mets ces fleurs jaunes sur la table de la salle à manger. Que mangez-vous ? C'est une pomme que je mange. Ce sont des pommes que j'ai mangées. Voyez-vous la couleur de cette jolie rose ? J'ai acheté des fleurs à la ville. Ils apportent les sièges pour vos parents. J'entends la voix de sa soeur. J'ai entendu la voix de ma mère. Ta soeur a une voix très douce. Ce portrait, je ne le regarde pas, il est très laid. C'est à l'école que je fais la dictée. Regarde derrière toi.

Qui est là ? As-tu vu ce qu'elle apporte dans sa main pour le petit oiseau ? Entends-tu ce que te dit ton père ? Les yeux regardent la rose mais je sais que tu ne la vois pas. Des yeux noirs, des sourcils noirs, un teint clair, des joues roses, des lèvres rouges, des cheveux blonds, voilà le portrait de ma petite, toute jeune soeur. Combien de pommes as-tu mangées ? Combien de pommes manges-tu ? Elle a mangé dix pommes.

FÊRA YANZDEHEMÎN

(11ème leçon)

VOCABULAIRE

Sînema, f.	= le cinéma	Bajar, m.	= la ville
Navmalî, f.	= la bonne, la domestique	Bajêr, m.	= forme déclinée de "bajar" = la ville
Îro	= aujourd'hui	Xurînî, f.	= le petit déjeuner
Dûr	= loin	Firavîn, f.	= le déjeuner
Xweşik	= gentil	Şîv, f.	= le dîner
Di nav...de	= au milieu de	Tastî, f.	= le goûter, le casse-croute
Duhî	= hier	Paşîv, f.	= le souper
Radyo, f.	= la radio	Stran, f.	= la chanson
Ji ber vê yekê	= à cause de cela	Zû	= vite
Xwendegah, f.	= l'école	Sibe zû	= de bon matin
Dor, f.	= autour	Dereng	= tard
Gulçîçek, f.	= la fleur	Ya rasti	= en vérité
Çûn (biçe !)	= aller	Bezîn (bibeze !)	= courir
Ketin (bikeve !)	= tomber, entrer	Peyivîn (bipeyive !)	= parler
Rabûn (rabe !)	= se lever	Gihan (bighehe !)	= atteindre, arriver
Hatin (were !)	= venir	Hewş, f.	= la cour
Meşîyan (bimeşe !)	= marcher	Kwarinder, f.	= le réfectoire
Revîn (bireve !)	= fuir	Guldank, f.	= le vase
Firîyan (bifire !)	= voler		
Eqilmend	= sage		

GRAMMAIRE

Les compléments indirects des verbes intransitifs "ÇÛN", "HATIN", "GIHAN", se mettent après le verbe.

Les compléments indirects des verbes transitifs "GOTIN", "DAN", "ANÎN", "DANÎN", se mettent également après le verbe.

Les terminaisons des verbes transitifs au présent et futur de l'indicatif, de même que celles des verbes intransitifs dans tous les temps de l'indicatif et dans les temps présents et futur du subjonctif sont :

im, î, e, in, in, in.

Si le radical verbal se termine par une voyelle, les terminaisons sont :

m, -, -, n, n, n.

à l'exception de quelques verbes irréguliers.

VERBES INTRANSITIFS

	<u>Indicatif</u>	
<u>Infinitif</u>	<u>Passé-composé</u>	<u>Présent</u>
<u>ÇÛN</u> = aller	Ez çûm = je suis allé	Ez diçim = je vais
<u>KETIN</u> = tomber entrer	Ez ketim = je suis tombé je suis entré	Ez dikevîm = je tombe j'entre
<u>RABÛN</u> = se lever	Ez rabûm = je me suis levé	Ez radibim = je me lève
<u>HATIN</u> = venir	Ez hatim = je suis venu	Ez têm = je viens
<u>MEŞIYAN</u> = marcher	Ez meşiyam = j'ai marché	Ez dimeşim = je marche
<u>REVÎN</u> = fuir	Ez revîm = j'ai fui	Ez direvim = je fuis
<u>FIRIYAN</u> = voler (se mouvoir dans les airs)	Ez firiyam = j'ai volé	Ez difirim = je vole
<u>BEZÎN</u> = courir	Ez bezîm = j'ai couru	Ez dibezim = je cours
<u>PEYIVÎN</u> = parler	Ez peyivîm = j'ai parlé	Ez dipeyivim = je parle
<u>GIHAN</u> = atteindre arriver	Ez giham = j'ai atteint je suis arrivé	Ez digehim = j'atteins j'arrive

Gurgîn, digel hevala xwe Şerîn, çû sînemayê kurê xweha min îro hat ba deya xwe. Em gelek meşiyam. Çûk difireç, hesp dibeze, zaro dimeşe. Ew gelek meşiyam û hatin bajêr. Bajar mezin li ser reya bajêr e. Mehîn dibeze, se direve. Mala wî ne mezin e lê xweşik e. Ez lê (à lui, le) dinêrim. Ew di nav bexçeke mezin de ye. Ez li rê dinêrim û hevalê xwe Tacîn ye ko li ser rê dimeşe dibînim. Îro, ez û brayê xwe Tacîn, em diçin bajêr. Tu bi çî dimeşî ? Ez biling û peyên xwe dimeşim. Çûk bi çî difirin ? Çûk bi baskên xwe difirin. Ew bi çî dipeyivin ? Ew bi dev û zmanê xwe dipeyivin. Duhî evarê te çî bihîst ? Min duhî evarê li radyoyê straneke gelek xweş û spehî bihîst, straneke frensizî. Ez diçim mala wan. Ew dengê deya xwe dibihîse. Xwendekar digel ma-mosteyî dipeyve. Deh zaro li ser rê dimeşin û distirin (chantent). Em dengê wan dibihîsin. Eve mirovek, lingên vê yekê ew gelek zû dimeşe. Êvar e, dereng e, em deçin mal.

Sibe zû.

Em rabûn. Me dest û rûyê xwe şuştin (lavé). Me kiteb, defter, rastek û pênsên xwe danîn çentezend xwe. Em daketin (descendu) jêr (en bas) û em çûn mezela xwarinê. Navmalîyê xurîniya me anî, me ew xwarin. Xwendegah ji mala me ne dûr e. Eve em hatin xwendegahê. Zaro di bexçeyê de dileyizin (jouent). Di dora xwendegaha me de du bexçe hene, li pêş û li paş xwendegahê. Bexçeya ko li pêş xwendegahê ye ne gelek mezin e lê gelek spehî ye. Tê de gelek dar hene û ev bexçe têr gul û gulçîçek e. Bexça ko li paş xwendegahê ye gelek mezin e û em tê de dileyizin. Dera ko li paş xwendegahê ye bexçe ye ? Ya rastî ew ne bexçe ye, ew hewşek e.

THEME 11

Je me suis levé tôt. Je me suis lavé les mains et le visage, j'ai pris mon petit déjeuner et je suis allé à l'école. Ma jeune soeur est venue avec moi. Nous avons marché très vite pour arriver à temps à l'école. Nos petits amis étaient déjà en classe. Nous leur avons dit bonjour. Ma petite soeur Nevîn est assise devant le professeur. Le professeur parle et nous écoutons (guh didin). Le tableau noir est à côté de moi. Nous jouons dans la cour de l'école. Nous mangeons dans la salle à manger (réfectoire = xwarinder). Devant les tables sont des bancs. Nous parlons beaucoup. Le réfectoire est clair. Le plafond et les murs sont blancs et des fleurs sont de toutes les couleurs dans des vases sur les tables. La route pour revenir à la maison est longue parce que nous retournons à pied après une journée de classe. Nous regardons les oiseaux voler, les gens marcher et les chevaux courir sur la route. Avant que nous atteignons la maison, nous voyons notre mère venir avec notre grande soeur. Nous courons vers elles pour leur souhaiter bonsoir. Elles nous donnent des bonbons roses. Nous sommes contents de les recevoir quand c'est notre mère qui nous les donne.

FÊTE DONZDEHEMÎN

(12ème leçon)

VOCABULAIRE

Serban, m.	= le toit	Dûkes, f.	= la cheminée du toit
Kadîn, f.	= le grenier	Qat, f.	= l'étage
Jêrîn	= inférieur	Ango	= c'est-à-dire
Jorîn	= supérieur	Qata erdîn	= le rez-de-chaussée
Şehnişîn, f.	= le balcon	Serdab, f.	= la cave
Geraj, f.	= le garage	Alî, m.	= le côté
Çep, f.	= la gauche	Derînce, f.	= l'escalier
Pêstirk, f.	= la marche (de l'escalier)	Hevedudan..	= composé de..
Eylet, f.	= la famille	Bihn, f.	= le moment
Gava	= quand	Disekinîn (bisekinî)	= attendre
Girtin (bigire!) (v.tr.)	= attraper, saisir, recevoir	Tişt, m.	= la chose
Diyarî, f.	= le cadeau	Hin	= certain, un peu, quelqu'un
Meywan, n.	= l'hôte	Tamzêr	= doré(e)
Kor, n.	= l'aveugle	Tamzîv	= argenté(e)
Kes, m.	= la personne	Zîv, m.	= l'argent
Beriya ko..	= avant que..	Zêr, m.	= l'or
Heval, n.	= l'ami	Et, f.	= la soeur aînée
Daxwaz, f.	= le désir	Kek, m.	= le frère aîné
Xelk, m.pl.	= les gens	Gihaştin (bigêhe!) (v.intr.)	= arriver, atteindre
Dor, f.	= le tour	Bêî ko	= sans que
Bîlêt, f.	= le billet	Herwekî	= étant donné que
Pêşgeh, f.	= la salle	Ji ber ko	= parce que
Şekirok, m.	= le bonbon	Cih, m.	= la place
Di wextê xwe de	= à temps	Xwestin (bixwaze!) (v.tr.)	= vouloir, désirer, souhaiter
Niştêcî bûn	= habiter		
Destpê kirin	= commencer		

GRAMMAIRE

Les préverbes servent à former les différents temps des modes; ils sont :

"DI" pour l'imparfait et le présent de l'INDICATIF.

"Ê", "DÊ" ou "WÊ BI" pour le futur de l'INDICATIF

"BI" pour l'IMPERATIF, les CONDITIONNELS PASSES et le présent et le futur du SUBJONCTIF.

1° Les temps passés de tous les verbes se conjuguent à partir de l'INFINITIF.

Les terminaisons des infinitifs sont :

"N" si le radical se termine par une voyelle;

"IN" si le radical se termine par une consonne :

Dan - Anîn et Dîtin - Gotin

2° Les temps présents et futurs se conjuguent à partir de l'IMPERATIF.

La négation supprime les préverbes à l'exception du préverbe "DI" de l'imparfait de l'INDICATIF.

VERBES TRANSITIFS

<u>Infinitif</u>	<u>Indicatif</u>			
	<u>Passé-composé, forme affirmative - négative</u>	<u>Imparfait, forme affirmative - négative</u>		
<u>DÎTIN</u>	Min) Te) Wî, wê) <u>dît</u> Me) We) Wan)	Min) Te) Wî, wê) <u>ne dît</u> Me) We) Wan)		
		Min) Te) Wî, wê) <u>didît</u> Me) <u>ne didît</u> We) Wan)		
<u>KIRIN</u>	Min <u>kir</u>	Min <u>ne kir</u>	Min <u>dikir</u>	Min <u>ne dikir</u>
<u>XWARIN</u>	Min <u>xwar</u>	Min <u>ne xwar</u>	Min <u>dixwar</u>	Min <u>ne dixwar</u>
<u>GOTIN</u>	Min <u>got</u>	Min <u>ne got</u>	Min <u>digot</u>	Min <u>ne digot</u>
<u>KIRÎN</u>	Min <u>kirî</u>	Min <u>ne kirî</u>	Min <u>dikirî</u>	Min <u>ne dikirî</u>
<u>AVÊTIN</u>	Min <u>avêt</u>	Min <u>ne avêt</u>	Min <u>davêt</u>	Min <u>ne davêt</u>
<u>NÊRÎN</u>	Min <u>nêrî</u>	Min <u>ne nêrî</u>	Min <u>dinêrî</u>	Min <u>ne dinêrî</u>

Indicatif présent

<u>Impératif</u>	<u>Forme affirmative</u>	<u>Forme négative</u>
<u>Bibîne !</u>	Ez dibînim	Ez na bînim
<u>Bike !</u>	Ez dikim	Ez na kim
<u>Bide !</u>	Ez didim	Ez na dim
<u>Bikire !</u>	Ez dikirim	Ez na kirim
<u>Bibêje !</u>	Ez dibêjim	Ez na bêjim
<u>Binêre !</u>	Ez dinêrim	Ez na nêrim
<u>Bibihîse !</u>	Ez dibihîsim	Ez na bihîsim
<u>Bixwe !</u>	Ez dixwim	Ez na xwim
<u>Bigire !</u>	Ez digirim	Ez na girim

VERBES INTRANSITIFS

Indicatif

<u>Passé-composé</u>	<u>Imparfait</u>	<u>Présent</u>	<u>Forme négative</u>
Ez çûm	Ez diçûm	Ez diçim	Ez na çim
Ez ketim	Ez diketim	Ez dikevim	Ez na kevim
Ez meşiyam	Ez dimeşiyam	Ez dimeşim	Ez na meşim
Ez revîm	Ez direvîm	Ez direvim	Ez na revim
Ez firiyam	Ez difiriyam	Ez difirim	Ez na firim
Ez bezîm	Ez dibezîm	Ez dibezim	Ez na bezim
Ez peyvîm	Ez dipeyvîm	Ez dipeyvim	Ez na peyvim

Gava em diçûn mala xwe ew ji mala xwe dihatin. Se direvî hevalê min ew girt. Te tişteke digot lê min ne bihîst. Ew diket min ew girt. Min dît tu dimeşiya. Hesp dibezî min ew girt. Gava tu hatî ez ne li mal bûm (étais). Te duhî evarê çi dikir ? Duhî evarê ez çûm sînemayê. Te li bajêr çi dikir ? Min ji bona jina xwe fistanek kirî û hin leyistok ji bona zaroyên xwe, eve min ji te re jî diyariyek anî. Peynûseke tamzêr. Gava ez ketim mala te min dît ko di mezela meywanan de hevalên te rûniştî bûn (étaient). Min çi dikir ? Te çi digot ? Ew çi dixwar ? Kî diket ? Çi difiriya ? Kî dipeyivî ? Kê didît ? Kî dinêre ? Kî na bîne ? Te xurîniya xwe dixwar. Te digot ko hevalê te çû Parisê. Wê sêvek dixwar. Zaro diket. Çûk difiriya. Mamoste dipeyivî. Jinê didît. Hevalê wan dinêre. Kor na bîne.

Malok.

Eve bexçeyek û gulçîçekine spohî. Mal spî ye, serbanê wî sor e bi dûkeşekê drêj. Wê malê kadînek û du qat hone. Qata jêrîn ango erdîn û qata jorîn. Li ser serbanê qata ye ? -E. di bin serbanê de ye.
- Serdab li kû ye ?

- Serdab di bin qata jêrîn de ye.
- Ji bona otomobîlê gerajek heye ?
- Belê, geraj li aliyê çepê ye.

Li aliyê rastê derînceyek heye, derînceyeke piçûk, ji çar pêstirkan hevedudanî. Li ser derî em navekî dibînin : Rustem Botî. Mîrza Botî digel eyleta xwe di vê malê de nişteci ne (habite). Ez li derî didim. Ez bihnekê disekinim.

Em çûn sînemayê.

Em dimeşin, em zû, gelek zû dimeşin, ji ber ko em dixwazin di wextê xwe de bigihin sînemayê. Sînema ji mala me dûr e. Nuhû saet çar û nîv e. Sînema di saet pênc û nîvan de destpê dike (commence). Li ser rê, em pênc kes in; bavê min, kek û eta min, navmaliya me û ez. Em dixwazin beriya ko filma mezin destpê bike bigihin sînemayê. Herwekî em zû meşiyar, em di wextê xwe de gihan sînemayê. Li ber derî gelek xelk hebûn. Ko dora me hat, me pênc bilet kirin û ketin pêşgehê û rûniştin cihên xwe. Bavê me ji bona me şekirok kirin, şekirokine girover, şekirokine spî, zer, sor, helcor, kesk û heşin. Lê beriya ko (avant que) me şekirokok danî devê xwe filma mezin destpê kir.

THEME 12

Je marche avec toi. Tu me donnes ton livre. Cette pièce est obscure. La salle à manger est claire. Tous les oiseaux volent. La jument blanche et le cheval gris courent sur la route de la grande ville. Le chapeau qui est sur la chaise est à mon père. J'ai jeté par la fenêtre ma boîte. Mettez mes gants et mes livres sur la table. Le jeune homme qui court sous les arbres dans le jardin est mon cousin. Parlez-moi de vos parents. Où est l'enfant ? J'ai pour lui des jouets. Merci pour ton joli cadeau. Cette fenêtre ronde est à gauche de la porte. Je veux arriver à temps à l'école. Tous les enfants jouent, seulement ton frère ne joue pas. Ils courent avec leurs serviettes à la main.

Nous habitons une maison de (avec) deux étages. Les chambres sont au premier; le salon, la salle à manger et la cuisine sont au rez-de-chaussée. Le grenier est sous le toit et la cave en-dessous du rez-de-chaussée. Nous, les enfants, désirons beaucoup que Papa achète une voiture (auto). Mais notre père désire que nous marchions pour rester (bimînin) en bonne santé. Nous devons attendre étant donné que c'est le désir de notre père. Quand nous serons grands et travaillerons nous achèterons l'auto et l'apporterons en cadeau à notre chère mère. Mon frère aîné, qui a vingt ans, a construit un garage à côté du jardin. Notre soeur aînée, qui a 18 ans, nous a dit que l'auto sera achetée plus tard si nous sommes sages et gentils.

Après le dîner, au milieu de mes frères et soeurs, j'écoute mes parents parler de toutes sortes de choses. Autour de la lampe, j'aime regarder tous ces visages sympathiques. En vérité c'est ce que j'aime le mieux avant d'aller dormir. J'aime aussi entendre des chansons que tous nous chantons souvent. Certaines sont très jolies. La voix de ma mère monte (bilind dibe) haut et clair dans le soir.

FÊRA SÊZDEHEMÎN

(13ème leçon)

VOCABULAIRE

Ev du rojin	= depuis 2 jours	Meh, f.	= le mois
Ev salek e	= depuis 1 an	Sal, f.	= l'an, l'année
Ev mehek e	= depuis 1 mois	Hefte, f.	= la semaine
Kiras, m.	= la chemise	Din	= autre
Derpî, m.	= le caleçon	Niv, m.	= la demie
Kevn,	= vieux, vieille (pour objet)	Çaryek, f.	= le quart
Kêm	= moins	Deqîqe, f.	= la minute
Heyv, f.	= la lune	Saet, f.	= l'heure, la montre
Stêr, f.	= l'étoile	Nîro	= midi
Roj, f.	= le soleil	Nivê şevê	= minuit
Der, f.	= la place	Her	= chaque
Seynik, f.	= le cadran (hor- loge)	Heqî	= quant à
Dinya, f.	= le monde	Gûşk, f.	= le cadran (montre)
Hejmar, f.	= le chiffre, le nombre	Stêl, f.	= le rectangle
Bansaet, f.	= l'horloge	Stêlîn	= rectangulaire
Kerem ke	= s'il vous plait	Tîrk, f.	= l'aiguille d'une montre
Pêş ve çûn	= avancer	Şanî kirin	= indiquer
Paş ve man	= retarder (rester en arrière)	Pêş ve ketin	= avancer
Kêlî, f.	= la seconde	Destpê kirin	= commencer
Yanzde	= 11	Bi şûnda man	= retarder
Donzde	= 12	Dereng man	= se retarder
Sêzde	= 13	Çel	= 40
Çarde	= 14	Pêncî	= 50
Panzde	= 15	Şêst	= 60
Şanzde	= 16	Heftî	= 70
Hevde	= 17	Heştî	= 80
Hejde	= 18	Not	= 90
Nozde	= 19	Sed	= 100
Bîst	= 20	Hezar	= 1.000
Sih	= 30	Milyon	= 1.000.000
		Bîst û yek	= 21
		Sed û şeş	= 106
		Hezar û sê sed	= 1.300

GRAMMAIRE

Conjugaison du verbe

Min hebû	Min (tu) ne bû
Te hebû	Te (tu) ne bû
Wî, wê hebû	Wî, wê (tu) hebû
Me hebû	Me (tu) ne bû
We hebû	We (tu) ne bû
Wan hebû	Wan (tu) ne bû

Ez bûm	Ez ne bûm
Tu bû	Tu ne bû
Ew bû	Ew ne bû
Em bûn	Em ne bûn
Hon bûn	Hon ne bûn
Ew bûn	Ew ne bûn

Ev deh roj in, ez li Parîsê bûm, nuhû ez diçim bajarekî din. Min mehîneke spehî hebû, min ew da xweha xwe. Gava meyvan hatin, em di bixça we de bûn. Ew hevalê te Cemşîd bû ? No, ew ne Cemşîd bû, ew pismamê min Temo bû. Me kirasekê spî hebû, me ew da kurê xwe. Hon duhî li kû bûn ? Em duhî li Diyarbekrê bûn û îro em di çin Rohayê. Roha li kû ye ? Roha di Kurdistana tirkayê de ye, Diyarbekr jî tê de ye. Ez nuhû na çim mal, ez diçim mala dotmama xwe. Te duhî çî dît ? Min duhî otomobîleke nû dît ko brayê min dixwaze bikire. Otomobîla sor ko me li ber deriyê mala we dît kevn e. Saet çend e ? Saet deh e. Saet neh û niv e. Saet deh kêm çaryek e. Saet yanzde û bîste. Dî saetekê de çend deqîqe hene ? Tê de şêst deqîqe hene. Nivê şevê dinya tarî ye. Gûşka saetê girover û spî ye. Hejmarên wê zêrîn in. Tîrka mezin şanî (indique) saetan dike, heçî tîrka piçûk şanî deqîqan dide. Tîrka saetan kurt e. Tîrka deqîqan drêj e. We saetek heye ? Min saetek hebû lê min ew da kurê xwe.

Saet.

Rojbaş, Mîrza, kerem ko, saet çend e ? Saet donzde û niv e. We saet nî ne ? Min saetek heye lê ew baş na meşe. Di her saetekê de deh deqîqan pêş ve diçe. Di saeta we de çend tîrk hene ? Tê de du tîrk hene, yeke kurt ji bona saetan, yeke drêj ji bona deqîqan. Di mala we de bansaetek heye ? Belê, di mala me de du bansaet hene, yek di mezela meyvanan de, ya din (l'autre) di mezela xwarinê de ye. Bansaetên we baş dimeşin ? Ya (celle) mezela meyvanan baş dimeşe, lê ya mezela xwarinê di nav bîst û çar saetan de niv saet paş ve dimîne (retarde). Sînema di saet çendan de destpê dike ? Di bajarê me de du sînema hene, sînemayeke mezin û sînemayeke piçûk; ya mezin piştî (après) nîro di saet pêncan de û ya piçûk di saet nehan de destpê dike, li gora bihistina min îro filmên her du sînemayan gelek spehî ne.

THEME 13

Quelle heure est-il, s'il vous plait ? Il est midi moins le quart. C'est à midi et demie que ma tante et mon oncle mangent. Chaque jour de la semaine je vais à l'école. L'école commence à huit heures du matin. Comment est l'aiguille des minutes ? Votre montre est-elle ronde, carrée ou rectangulaire ? Qu'indiquent sur le cadran de la montre les aiguilles ? Elles indiquent les heures de la journée. Combien de chiffres sont indiqués sur le cadran carré de cette montre ronde ? Ma montre retarde de cinq minutes en vingt-quatre heures. Votre montre avance. De combien avance-t-elle par jour ? A quelle heure mangez-vous ? A treize heures le déjeuner et à dix-neuf heures

le dîner. Depuis un an je ne vais plus à l'école. L'an dernier j'étais un très bon élève. Je marche derrière ma soeur. Mon frère est derrière la maison devant la porte du garage et il parle à notre cousine Sînemxan. S'il vous plaît, pouvez-vous me dire l'heure ? Il est huit heures vingt. Où courent ces enfants ? Il est l'heure du dîner. Avez-vous vu ma mère ? Que vous a-t-elle dit ? Quant à moi, je ne vois pas qui est sur la route. Il fait obscur. Je désire vous accompagner en ville. Quelle route prendrons-nous ? Indiquez-moi la plus courte. Je veux (désire) acheter une montre en or, très jolie, rectangulaire avec des aiguilles dorées sur un cadran clair pour donner à ma fille aînée.

FÊRA ÇARDEHEMÎN

(14ème leçon)

VOCABULAIRE

Demên salê	= les saisons	Rojên heftê	= les jours de la semaine
Bihar, f.	= le printemps	Yekşemb, f.	= le dimanche
Havîn, f.	= l'été	Duşemb, f.	= le lundi
Payîz, f.	= l'automne	Sêşemb, f.	= le mardi
Zivistan, f.	= l'hiver	Çarşemb, f.	= le mercredi
Hewa, f.	= l'air	Pêncşemb, f.	= le jeudi
Bakur, m.	= le Nord	În, f.	= le vendredi
Nîro, m.	= le Sud	Şembî, Sebt, f.	= le samedi
Roava, Rojava, m.	= l'Ouest	Kûçe, f.	= la ruelle
Rohelat, Rojhelat, m.	= l'Est	Kolan, f.	= la rue
Weşîyan (biweşe!) = tomber (feuilles)		Mayîn (bimîne!) = rester	
(v. tr.) = cheveux		Xebitîn (bixebite!) = travailler	
Pirsîn (bipirse!) = demander,		Nanda, n. (adj. et n.) = nourricier (ère)	
(v. tr.) = questionner		Jîn (bijî!) = vivre	
Sekinîn (bisekine!) = s'arrêter,		Destgirtî = avare	
(v. intr.) = attendre		Niştecî = habitant	
Comerd = généreux (se)		Sifrê helîne ! = Débarrasse la table	
Nemerd = lâche, chiche, mesquin(e), méprisable		Desteng = géné(e) (pécuniairement)	
Destvekirî = généreux (se), large, magnanime, grand, noble		Vekirin = ouvrir	
Rakirin = soulever		Vala kirin = vi der	
Hilkirin = porter		Winda kirin = perdre	
Rêkirin = envoyer, acheminer		Peyda kirin = trouver	
Derkirin = mettre à la porte		Ava kirin = construire, rendre prospère	
Dadan = allumer le feu, fermer		Aciz kirin = déranger	
Badan = remonter		Lal kirin = construire, rendre prospère	
Hildan = s'élever		Av dan = irriguer	
Derdan = abandonner		Can dan = vivifier	

Vebûn	= s'ouvrir,	Nas kirin	= Connaître
Rabûn	= seémemenir	Xelas kirin	= sauver
Tihn	= assoiffé(e)	Qîr kirin	= crier
Bi rast	= en effet	Bawer kirin	= croire
Xebera te ye	= tu as raison	Tihn bûn	= assoiffer
Hewa, f.	= l'air	Hêdî, hêdî	= lentement
Rojeke azadiyê	= un jour férié	Têra xwe kirin ^{xwarin}	= manger à sa faim
Hemiyan	= tout le monde	Serbest	= libre
Zanîngeh, f.	= Université	Pakêt, f.	= le paquet

GRAMMAIRE

Les verbes composés

Il y a 2 groupes de verbes composés.

1er groupe : les verbes du 1er groupe sont formés d'un préfixe et d'un verbe simple. Ces verbes se conjuguent comme les verbes simples.

Toutefois le préverbe "BI" ne s'emploie pas et le préverbe "DI" de l'imparfait de l'indicatif s'intercale entre le préverbe et le verbe simple de même que les négations.

<u>Infinitif</u>	<u>Indicatif Imparfait</u>	<u>Impératif</u>	<u>Indicatif Présent</u>
<u>Vekirin</u>	Min vekir	veke	Ez vedikim
<u>Rakirin</u>	Min rakir	rake	Ez radikim
<u>Hilkin</u>	Min hilkir	hilke	Ez hildikim
<u>Rêkirin</u>	Min rêkir	rêke	Ez rêdikim
<u>Derkirin</u>	Min derkir	derke	Ez derdikim
<u>Dadan</u>	Min dada	dade	Ez dadidim
<u>Badan</u>	Min bada	bade	Ez badidim
<u>Hildan</u>	Min hilda	hilde	Ez hildidim
<u>Derdan</u>	Min derda	derde	Ez derdidim
<u>Rabûn</u>	Min rahû	rabe	Ez radibûn

Forme négative

<u>Derkirin</u>	Min dernekir	dermeke	Ez dernakim
<u>Rakirin</u>	Min ranekir	rameke	Ez ranakim
<u>Rêkirin</u>	Min rênekir	rêmeke	Ez rênakim
<u>Dadan</u>	Min daneda	damede	Ez danadim
<u>Badan</u>	Min baneda	bamede	Ez banadim
<u>Hildan</u>	Min hilneda	hilmede	Ez hilnadim

2ème groupe : Les verbes du 2ème groupe sont formés d'un adjectif ou d'un substantif et d'un verbe simple. Ce verbe simple seul se conjugue.

<u>Infinitif</u>	<u>Indicatif</u> <u>Imparfait</u>	<u>Impératif</u>	<u>Indicatif</u> <u>Présent</u>
<u>Vala kirin</u>	Min vala dikir	Vala bike	Ez vala dikim
<u>Winda kirin</u>	Min winda dikir	Winda bike	Ez winda dikim

Forme négative

<u>Vala kirin</u>	Min vala ne dikir	Vala me bike	Ez vala na kim
<u>Winda kirin</u>	Min winda ne dikir	Winda me bike	Ez winda na kim

Min derî vekir. Ez derî vedikim. Derî veke ! Temo rabû û çû. Mamoste hat, xwendekar rabûn. Min pakêtek rêkir. Eve min maleke nû ava kir. Seydo kitêba xwe winda kiri bû, wî ew peyda kir. Te ez aciz kirim. Ew me aciz dike. Gul tihn bûn, min av da waq. Her çvarê ez saeta xwe badiidim. Evar e, bade saeta xwe ! Tu wî nas dikî ! Bawer ke (bike) ez wî nas dikim, bisekine, ma ew ne brayê te ye, yê ko li Zanîngeha Pârisê de dixwend ? Xebera te ye (tu as raison) bi rast (en effet). Kasik tejî şêr bû, min ew vala kir. Ev mezel vala ye, lê ew mezel tejî xelk e. Kerem ke, sifrê rake ! Rojê hilda, tarîfî çû, dinya bû ronak. Ev çî mirovekî bêşerme. Tacîn wî derke. Derî vekirî bû, herwekî hewa sar e, min derî dada, hêdî hêdî mezel germ dibe. De here binêre, gelo çire kurê te qîr dike. Fistan min ya hoşîn ji hiriya zirav e, min yeke din heye, ji hevrûşimê, gelek spehî, ji bona cejna Newrûzê. Deya min ji min re du fistanên din da, ji pembûyî, ji bona herojî. Solên min ji çermî ne zorê vekirî. Fistan min ji ya hiriye rengengîn e.

Demên Salê.

Di salekê de çend dem hene ? Di salekê de çar dem hene : bihar, havîn, payîz û zivistan. Di payîzê de hewa çawa ye ? Di payîzê de hewa eydî ne gelek germ e û ber bi dawiya payîzê hewa sar dibe û pelên daran zer sor û cûn dibin û diweşin. Zivistan çawa ye ? Zavistan dema berf û baranê ye, dinya yek car dibe sar, serma dora me digire. Bihar xweş e ? Belê, bihar gelek xweş e, serma na mîne, bexçe bi gul û gulçîçekine rengeng dîkenin, ezman dibe heşîn, zaro li ser rê û di nav kûçe û kolanan de deleyizin. Tu li ser havînê çî dibêjî ? Havîn germ û comerd e. Havîn nandaya me ye. Di havînê de xwarin û vexwarin baş dibin, Zad, meywe, heşinatî dibin crzan, xelk têra xwe dixwin.

Sal, meh û hefte.

Di salekê de çend meh hene ? Di salekê de donze meh hene. Der meheke çend hefte hene ? Der mehekê çar hefte hene. Di heftekê de çend roj hene ? Tê de heft roj hene. Tu roja duşembê dixebitî ? Belê, ez roja duşembê dixebitim. Zaro roja pêncşembê diçin xwendegahê ? No, zaro roja pêncşembê na xebitin, ew li mal dimînin û heke deya wan serbest e, digel deya xwe diçin gerê. Roja yekşembê, rojê xebatê ye ? No, roja yekşembê ne rojê xebatê ye. Ew roj, rojê azadiyê ye, ji bona hemîyan. Di hin welatan de xelk roja sebtê jî na xebitin. Roja azadiya misilmanan î n e.

THEME 14

Les enfants jouent avec le chien dans le jardin. Le chien a mangé à sa faim, ce que ma jeune soeur lui a donné. Moi, je lui jette toujours un os. Mon père me dit que c'est toi qui veux aller en ville pour acheter un cheval pour notre jeune frère. Ne tarde pas de revenir car il y a beaucoup de travail ici. Comme le jour tombe vite, sois à temps à la maison. Indique-moi la place où tu désires mettre la chaise. Demande-lui ce qu'il a entendu à la ville sur notre famille. Tout le monde, en effet, connaît (sait) cette histoire. Depuis deux jours je ne sais pas où j'ai mis mon petit cahier gris. C'est dans ce cahier que j'écris (d'innombrables) les chiffres. L'été dernier il a fait très beau au Kurdistan. Tout le monde se promenait dans les rues. Les journées étaient lumineuses et longues. Je voyais les gens se parler à travers les fenêtres ouvertes. Ils restaient longtemps assis devant la maison à regarder les gens qui marchaient. Les enfants couraient et jouaient et les gens vieux s'attardaient (se retardaient) sur les bancs. L'hiver est plus dur pour les vieillards. Toute la journée, ils restent assis devant le feu qu'on allume très tôt le matin. Ils attendent leur repas (nourriture). Ils mangent lentement et très peu à la fois, mais plusieurs fois par jour. Quand je marche avec mon vieux père, il reste souvent en arrière. Il regarde à gauche et à droite, me parle de sa jeunesse et me questionne sur mon travail. Le 18 août je dois partir pour Diarbekir où ma mère m'a indiqué une jolie maison que mon père veut acheter. Elle coûte cinq-mille-neuf-cent-quatre-vingt-quinze francs. Ce chiffre est grand. Mais la maison est spacieuse. Elle se trouve au milieu d'un grand jardin plein d'arbres et de fleurs. L'automne sera moins triste qu'ici car nous avons toute notre famille à Diarbekir. C'est une ville de quatre-vingt mille habitants. Je trouverai du travail sur place et tous nous y vivrons heureux et en bonne santé.

FÊRA PANZDEHEMÎN

(15ème leçon)

VOCABULAIRE

Hêja	= précieux(še)	Eqil,m.	= l'esprit
Niştiman,m.	= la patrie	Welat,m.	= le pays
Cîran,s.n.	= le voisin	Şehreza	= capable,habile
Hêj	= encore, plus	Çêtir	= meilleur(e)
Badîn	= verre de vin	Mey,f.	} = le vin
Stasyon,f.	= la gare	Şerab,f.	
Her du jî	= tous les deux	Bade,f.	
Razan (raze !)	= dormir	Ji méj ve	= (depuis) longtemps
(v.intr.)		Hişyar kirin	= réveiller
Xwestin(bixwaze!)	= désirer,vouloir,	Vexwarin(vexwe !)	= boire
(v.tr.)	souhaiter	(v.tr.)	
Bi nav	= renommé	Dew,m.	= le petit lait
Bi nav û deng	= célèbre	Li ba	= chez
Pêşber,m.s.	= en face de	Îro	= aujourd'hui
		Eylet,f. xîzan,f.	= la famille

(Suite page 37 -Contraction de la préposition et du pronom -)

JÊ contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{ji wî} \\ \text{ji wê} \end{array} \right. = \text{de lui , d'elle}$

PÊ contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{bi wî} \\ \text{bi wê} \end{array} \right. = \text{le , la}$

JÊ RE contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{ji wî re} \\ \text{ji wê re} \end{array} \right. = \text{à lui , à elle , pour lui , pour elle}$

PÊ RE contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{bi wî re} \\ \text{bi wê re} \end{array} \right. = \text{avec lui , avec elle , (en sa compagnie)}$

PÊ VE contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{bi wî ve} \\ \text{bi wê ve} \end{array} \right. = \text{avec lui , avec elle , (à sa suite)}$

TÊ.DE contraction de $\left\{ \begin{array}{l} \text{di wî de} \\ \text{di wê de} \end{array} \right. = \text{y , dans , dedans ...}$

Exemples : Bavê te li mal e ? Belê ew lê ye.=Ton père est-il chez-lui?oui,il y est.

Kitêb li ser masê ye? Belê, ew lê ye .Le livre est-il sur la table ?Oui,il y est.

Te nvîs danî çentezenda xwe ? Belê , min ew lê danî.As-tu mis le livre dans ta serviette ? Oui, je l'y ai mis .

Tu ji Gurgîn bihîst? Belê,min jê bihîst.=L'as-tu entendu de Gurgîn? Oui, c'est de lui que je l'ai entendu.

Tu bi zmanê kurdî dizanî?No,ez pê ni zanim.=Connais-tu (parles-tu)le kurde? Non, je ne le connais (parle) pas.

Bavê te di bexçê de ye ? Belê, ew tê de ye.=Ton père est-il dans le jardin?Oui il y est.

Tu bi brayê xwe re çû ?Belê,ez pê re çûm.=Es-tu allé avec ton frère?Oui,c'est avec lui.

Te ew/brayê xwe re got?Belê,ew jê re got.=As'tu dit à ton frère?Oui,je le lui ai dit.

Rûber	= vis-à-vis	Delal	= cher(ère)
Standin (bis-tîne!)(v.tr.)	= prendre	Mêr,m.	= le mari
Rojname	= le journal	Dapîr,f.	= la grand'mère
Jîn (bijî !)	= vivre	Bapîr,m.	= le grand-père
(v.intr.)		Di dora..de	= autour de
Jê..hez kirin	= aimer	Lê dan	= frapper
Bala xwe dan	= faire attention	Hejî..kirin	= aimer
Ji bîra kirin	= oublier	Silav lê kirin	= saluer(quelqu'un)
Li xwê kirin	= se couvrir	Dan eqilê xwe	= penser,réfléchir
Ji xwe kirin	= oter(de sur soi)	Cilên xwe li xwe	= se vêtir,s'habiller
	enlever(de soi)	kirin	
Li hêviyê man	= attendre	Cilên xwe ji xwe	= se déshabiller, se
Banî kirin	= appeler	kirin	dévêtir
Bi dîtina we	= en vous voyant	Hîn bûn }	= étudier,apprendre
Hûrmûr,n.pl.	= les affaires	Fêr bûn }	
Maç kirin	= embrasser	Razandin(birazîne!)	= ranger,faire dormir
Pirîcar	= souvent	Şabûnî,f.	= le plaisir,la joie
		Qencî,f.	= la bonté

GRAMMAIRE

Locutions verbales

Les locutions verbales ont des formes multiples. Ils se composent en général :

- 1° d'une préposition + pronom + verbe : Jê.. hez kirin
- 2° d'un substantif + pronom + verbe : Bala xwe dan
- 3° d'un verbe + substantif + pronom : Dan eqilê xwe

Contraction de la préposition et du pronom

Certaines prépositions se contractent avec les pronoms déclinés de la 3ème personne du singulier "wî" et "wê" :

$$\left. \begin{array}{l} \text{li wî} \\ \text{li wê} \end{array} \right\} = \underline{\text{LÊ}} \text{ à lui,à elle } \quad \underline{\text{Lê}} \text{ est la contraction de li wî ou li wê.}$$

Te li kurê xwe da ? No, min lê ne da. Te ev çîrok ji kê bihîst, ji Tacîn ne ? No, min ew jê ne bihîst. Her kes dizane tiştê ko te kir. Tu bi frensizî dizanî ? No, ez pê ni zanim. Te ev gelem ji Tacîn stand ? Te ev tişt ji Tacîn re got ? No, min jê re ne got ? Ew bi xweha xwe re hat ? No, ew pê re ne hat. Tu çî didî eqilê xwe ? Ez tiştê ko min îro li bajêr bihîst, didim eqilê xwe. Ez silav li bavê te dikim. Herwekî hewa sar e, min ciline stûr li xwe kirin. Li havînê, em ciline tenik li xwe dikin. Ez ji Parîsê hez dikim. Dê hejî zaroyên xwe dike. Bala xwe bide xebata xwe. Navê te çî bû, min ew ji bîra kir. Kitêba mezin ko min winda kir, kitêbeke gelek hêja bû. Brayê te li mal e ? Belê. De kerem ke, banî wî bike ! Wan kitêbên xwe peyda kirin. Navê min Tacîn e. Ez bîst salî me. Ez Kurd im. Hevalê min jî Kurd e, lê cîranê min frensiz e. Ez çûm mala hevalê xwe yê ko min ji mêj ve ne dîti bû. Mala hevalê min gelek mezin e. Navê wî Şero ye. Şero xortekî gelek şehreza ye. Hon çawan in ? Tu çawa yî ? Mehîna Sînemê spî ye. Sînemê duhî êvarê hevalê xwe di sînemayê de dît. Keçikê di bexça xwe de du se dîtîn. Keçik di bexça xwe de du seyan dibîne. Zaroyan sêv xwarin. Te çî got ? Tu çî dibêjî ? Ew çî dibêje ? Kê dît ? Kî dibîne ? Min mirovek dît.

Hon mirovekî dibînin ? No, em jinekê dibînin. Min xwar, ez ava sar xweş e, lê vexwarina dewî hêj çêtir e, lê frensiz dibêjin ko yê çêtir (le meilleur) mey e. Meyên frensê bi nav in. Sînemê çend zaro hene ? Wê sê zaro hene. Zaroyan çend leyistok hene ? Wan heft leyistok hene. Mala hevalê we li kû ye ? Mala wî di pêşberê stasyonê de ye. Stasyon ji mala we dûr e ? No, ew ji mala me ne dûr e. Tu wan nas dikî ? Belê, ez wan nas dikim, her du jî hevalên bavê min in. Duhî êvarê we çi kir ? Duhî êvarê me dixwest em herin sînemayê lê herwekî meyvan ne hatin, digal hatinê me çûn sînemayê.

em ne

Eyleta Mîrza Botî.

Min li derî da. Ez hinik li hêviyê mam. Nuhû, xortekî panzde salî hat û derî vekir. Çolo hon wê xortî keçikê piçûk û gazaş heye. Ew xweha Temo ye, Keça Mîrza Botî. Keça piçûk salî ye. Navê wê Şîrîn e. Di pişt re stiyek hat û got min :

- Rojbaş, hevalê delal, bi dîtina we ez gelek kêfxweş bûm. Ev Stî, jina Mîrza Botî ye, deya Temo û Şîrînê. Temo kurê wê, û Şîrîn Keça wê ye. Temo brayê Şîrînê ye. Şîrîn xweha Temo ye. Bavê her du zaroyan. Mîrza Botî, îro ne li mal e. Ew rojnamevan e. Jina Mîrza Botî ne Kurd e. Jina wî polonî ye. Ew hevde sal in ew jina Mîrza Botî ye û Mîrza Botî mêrê wê ye. Dê û bavê Temo û Şîrîn ciwan in. Mîrza Botî sih û neh salî ye, jina wî sih û pênc salî. Dê û bavê Mîrza Botî dapîr û bapîrê Temo û Şîrînê ne. Mîrza Botî xwehek jî heye. Ew li Iranê ye. Ew di Kirmanşahê de dijî. Kirmanşah di Kurdistanê de ye. Kirmanşah bajarekî mezin e. Mêrê xweha Mîrza Botî li Kirmanşahê dixebite. Navê wî Sineyî ye. Wan jî du zaro hene : Sînem û Zozek. Jû pê ve Mîrza Botî brayek heye. Navê wî jî Botî ye lê bernavê wî Pola ye. Mîrza Botî çar zaro hene : du keş û du kur. Mîrza Pola Botî mamê Temo û Şîrînê ye. Zaroyên her du bran dotman û pismamên hev in.

Peyiv.

1. Hon li ber derî li hêviyê man ?
2. Kê derî vekir ? Temo çend salî ye .
3. Bi Temo re kê hebû ?
4. Di pişt re kî hat ?
5. Stî Botî çi got ?
6. Brayê Şîrînî kî ye ?
7. Wî bapîrek heye ?
8. Navê bapîrê wî çi ye ?
9. Temo dapîrek heye ?
10. Mamê wî û meta wî hene ?
11. Meta wî li kî dijî ?
12. Kî ye jina Mîrza Botî ?
13. Jina Mîrza Botî Kurd e ?
14. Deriyê mala Mîrza Botî çawa ye ?

THEME 15

Que dis-tu ? En face de notre maison vivent (habitent) des gens très sympathiques. Leur nom est très célèbre. Ils mangent à la même heure que nous. Tous les jours le père qui salue notre père, va travailler

en ville. Moi, comme je me lève plus tard que mon père, je ne l'entend pas descendre les escaliers. C'est à sept heures que je me lève. Je prends mon petit déjeuner à sept heures et demie après m'être lavé et vêtu. J'attends que mon voisin Tacin, qui a quatorze ans et sept mois, vienne me prendre (me chercher) et nous partons tous les deux sur la route qui nous conduit à l'école. Tacin et moi arrivons tous les deux à l'heure (à temps). Mais certains sont toujours en retard. Les leçons sont longues ou courtes. A dix heures nous sortons dans la cour pour jouer pendant un quart d'heure. Puis nous étudions, écrivons des dictées et des chiffres jusqu'à midi. Etant donné que la classe est terminée, je mets toutes mes affaires dans ma serviette et en compagnie de Tacin je prends la route de la maison. Je salue Tacin devant la porte de chez moi. Je frappe à la porte car je sais que ma petite soeur Sînem est derrière elle et m'attend. Je l'embrasse très fort. J'ôte mon manteau et mon chapeau, je me lave les mains et le visage et j'entends la voix de notre mère qui souhaite que nous allions déjeuner. En vérité je suis content au milieu de ma famille. C'est toujours un grand plaisir de les voir autour de la table parlant et riant. Après midi nous jouons avec nos petits amis dans le jardin ou dans la maison, puis nous étudions nos leçons jusqu'au dîner. Avant de dîner, nous nous lavons les mains. Avant de dormir nous nous déshabillons. Notre mère, quand nous sommes sages, est contente de nous et nous embrasse. A cause de sa bonté, nous l'aimons beaucoup.

FÊRA ŞANZDEHEMÎN

(16ème leçon)

VOCABULAIRE

Rûmase, f.	= la nappe	Penîr, m.	= le fromage
Rengin	= joli(e), coloré(e)	Nîzîk	= près
Xwarinpêjî, f.) = la cuisine	Strandêr, f.	= le disque
Metbex, f.		Palkursî, f.	= le fauteuil
Miqilk, f.	= la casserole	Mitêl, n.pl.	= le mobilier
Firaxdank, f.	= le buffet	Mîna	= comme
Kefçî, f.	= la cuillère	Ango	= c'est-à-dire
Kefçîk, f.	= la petite cuil- lère (à café)	Kêr, f.	= le couteau
Hesk, f.	= la louche	Milêbok, f.	= la fouchette
Kefgîr, f.	= la passoire (louche)	Paxir, m.	= le cuivre
Makêş, f.	= la passoire (grande)	Sûlav, f.	= le robinet
Beroş, f.	= la marmitte	Derşûştin, f.	= l'évier
Hêsincaw, m.	= l'appareil, l'instrument, l'outil	Pêjxwarin, f.	= la cuisinière, le fourneau
Şabûnî, f.	= le plaisir	Qovan, f.) = le disque
Rojnamevan, n.	= le journaliste	Strandêr, f.	
		Pirîcar	= souvent
		Hûrmûrên, pl.	= les affaires
		Mêr, m.	= le mari
		Genepe, f.	= le canapé
		Piyano, f.	= le piano

Bi dîtina we	= en vous voyant	Çav lê gerandin	= visiter,
Teyisîn(biteyise!)	= scintiller	(bigerîne!)v.intr.	surveiller
(v.tr.)		Biriqîn(bibirique!)	= briller
Maç kirîn(bike!)	= embrasser	(v.tr.)	
Razandin(bira-	= ranger,	Hilawistin (hila-	= suspendre
zîne)v.tr.	= endormir	wêse !)	v.tr.
Sifrê hilanîn	débarrasser la	Sifrê danîn	= mettre le couvert,
(hilîne !)	v.tr. = table, enlever	v.tr.	dresser la table
	le couvert	Şkênandin (bişkê-	= casser, briser,
Şkiyan (biške!)	= se casser, se	nîne)v.tr.	mettre en déroute
(v.intr.)	briser, être en	Borîn (bibore!)	= passer
	déroute	(v.intr.)	
Borandin (bibor-	= faire passer	Lê vegerandin	= répondre
rîne!)v.tr.		(vegerîne!)v.intr.	
Deyn kirin	= dire quelque cho-	Çarîn (bikare!)	= pouvoir
(bike!)v.tr.	se, répondre	(v.tr.)	
Li hêviyê bûn	= attendre,	Niştacî bûn, v.tr.	= habiter
(v.tr.)	espérer	Lê geriyân(bigere!)	= chercher
Berf datê	= il neige	Li ba bûn (bibe!)	= souffler
(v.intr.)		Baran barîn, v.intr.	= pleuvoir
Xemilandin	= orner, parer,	Baran dibare	= il pleut
(bixemilîne!)	enjoliver,	Gustîlk, f.	= la bague
(v.tr.)	embellir	Dormador, f.	= les alentours
Kûçe, f.	= la ruelle	Bêdengî, f.	= le silence
Li dere kê	= quelque part	Cih, m.	= la place
Mezela raketinê	= chambre à	Diktor, m.	= le médecin
	coucher	Zevî, f.	= le champ
Baran, f.	= la pluie	Pel, f.	= la feuille
Honik	= frais	Solîn, f.	= la prairie
Hevedudanî	= composé	Ba, m.	= le vent, l'haleine
Radyo, f.	= la radio	Bihî, f.	= le moment
Ango	= c'est-à-dire	Fonograf, f.	= le phonographe
Televîzyon, f.	} = la télévision	Pehn	= large
Dûrnêr		Fireh	= spacieux
Di pişt re	= ensuite	Nûjen	= moderne
Piyan, f.	= le verre à boire	Şorbe, f.	= le potage, la soupe
Adetî	= ordinairement	Hêşinatî, f.	= le légume
Goşt, m.	= la viande	Şiranî, f.	= l'entremet, la
Meywe, f.	= le fruit		douceur

GRAMMAIRE

Les temps passés des verbes transitifs KIRIN (= faire) et DAN (= donner)

INDICATIF

<u>Passé composé</u>	Min kir	Min da
<u>Passé simple</u>	Min kiriye	Min daye
<u>Imparfait</u>	Min dikir	Min dida
<u>Plus-que-Parfait</u>	Min kiri bû	Min da bû

CONDITIONNEL

<u>1er Passé</u>	Min bikira	Min bidaya
<u>2ème Passé</u>	Min dê bikira	Min dê bidaya

SUBJONCTIF

<u>1er Passé</u>	Min kiri bî	Min da bî
<u>2ème Passé</u>	Min kiri biwa	Min da biwa

Mezela meyvanan, mezela xwarinê û xwarinpêjî.

Em çavê xwe li mala cyleta Botî digerin. Di qata jêrîn de du mezelen mezin hene : mezela meyvanan û mezela xwarinê. Eve mezela meyvanan digel mitêlên xwe : qenepeyek, Kursî û palkursiyin, rûnişteke mezin û piçûk û piyanoyek. Li nîzîkî piyanoyê Mîrza Botî rayoyek, dûrnêrek û fonografekê bi strandêran danîn. Di pişt re em dikevin mezela xwarinê. Di vê mezela mezin de du pencereyine pehn hene. Navmalî sifrê datîne, ew ji firaxdankê kêr, kefçî û milêbokan dibe. Li ser masê rûmaseyeke spî heye û li ser wê firax û piyanine rengîn. Stî Meryem dibêje :
- We xwarinpêjiya me dît.

Ew xwarinpêjiyê spî ye, bi hêsincawên nûjen. Eve pêjxwarina elektrîkî û frîjîdêrek. Miqilkin û beroşine paqij hilawistî ne ser dîwêr. Di ser derûştinê re sûlavek ji paxir heye, ew mîna zêrê zer dibiriqe.

Ev kitêb, kitêbên Narînê ne ? Belê, yên wê ne. Ev destmala wê ye. Ev pênuşa wî ye. Çavên wê kesk in lê çavên wî reş in. Bihar e, howa honik e, gul û gulçîçek solîn û zeviyên dixemilînin. Payîz e, bayekî xurt li ba dibe, dinya sar e, pelên daran diweşin, baraneke xurt dibare. Zivistan e, berf dahatiye, dormador spî ye, bêdengî ye. Xelk li cihê germ digerin. Dêrnava kêçe û kolanan ew : zû dimeşin. Ez kitêbên xwe datînim çentezendê. Ev çentezenda te ye ? No, ev ja xwişka min e. Te dofterên xwe danîn kû ? Min ew danîn ser masê. Em di maleke piçûk î cûn de nişteci ne. Heta ko em bikarin bikevin mal, em derî vedikin. Em li ber derî re û li derî didin, lê kes deyn na ke, heye ko xwediyê malê çû derê. Hon li hêviya çî ne ? Em li hêviya deya xwe ne. Kî di vê malê de nişteci ye ? Diktorê me tê de nişteci ye. Em xwarina xwe carina di xwarinxaneyê de dixwin.

Di nav rojekê de hon çend caran dixwin ? Em sê caran dixwin, sibezû, nîro û êvarê. Carina jî em di saet dehan, deh û nîvan de tişteki dixwin, ew taştê ye, jê re taştê şkênandin dibêjin. Der şevên zivistanê carcar em paşivê dixwin. Ez şeva xwe di mezela raketinê de diborînim. Sîva frensizan ji çî hevedudanî ye ? Sîva wan, adetî, ji şorbe, goşt, heşinatî, penîr, meywe an şîraniyan hevedudanî ye. Frensiz di saet çaran an çar û nîvan de çayê vedixwin ? No, ev adeta ingilîzan e. Adeta Kurdan çawa ye ? Bi rastî, Kurd roj pê de çayê vedixwin, nemaze li zivistanê, ji ber ko welatê wan gelek sar e. Tişteki nû heye ? Kîjan zevî ya cîranê me ye ? Ji wan zeviyên kîjan yên we ne ? Ji wan gustîlkan kîjan giranbiha ne ? Ji we kîjan Temo ye ? Brayê we çawa ye ?

TEMME 16

J'ai demandé que le médecin vienne voir ma petite soeur. Elle ne va pas bien. Après c'est toi qu'il va examiner (voir). J'ai laissé quelque part les jouets de Tacin. Veux-tu me les apporter ? As-tu trouvé les deux cahiers ? Lequel est le tien ? Surtout n'oublie pas de fermer la porte du rez-de-chaussée. Il est sept heures un quart et bientôt il va faire nuit. Ensuite regarde les alentours. Est-ce qu'il y a quelqu'un dans le jardin ? Tu as l'habitude de laisser la porte d'entrée ouverte. Il fait frais et ta grand'mère peut devenir malade. Vas dans ta chambre à coucher et vois si la bonne n'a pas cassé le verre de vin que j'ai posé sur la table. J'ai oublié de le porter à ton père. Ordinairement, c'est autour de la table que toute la famille est réunie le soir pour le dîner. Pourquoi ne réponds-tu pas à ma question ? Tu peux jouer en silence. Monte au 1er étage (supérieur) et apporte-moi mes affaires que j'ai laissées dans la chambre de ton frère Temo. Souvent l'hiver il pleut et il neige. Le vent souffle très fort et c'est bon de rester à la maison, d'allumer le feu dans la cheminée et d'attendre et espérer des jours, meilleurs, plus chauds, plus ensoleillés. Comme notre mobilier est ancien (vieux) j'aimerais mettre une étoffe de couleur gaie et vive sur les murs et les fauteuils. J'ai beaucoup de plaisir, au moment du dîner, en vous voyant si gaie, vos yeux brillent et notre mère vous embrasse avec bonté. D'ailleurs, tous nous vous aimons, chère Tante.

FÊRA HEVDEHEMÎN

(17ème leçon)

VOCABULAIRE

Masa şevê, f.	= la table de nuit, Hal, m. de chevet		= la situation, l'état
Derşûştin, f.	= l'évier	Ferman, f.	= l'ordre
Destşo, f.	= le lavabo	Piyarî, f.	= la miséricorde
Derence, f.	= l'escalier	Peya, m.	= l'individu, quelqu'un
Kadîn, f.	= le grenier	Peyarê, f.	= le troittoir
Text, f.	= le lit	Peyşde, n.	= le piéton
Cildank, f.	= l'armoire	Li jor	= en haut
Germkerîhev, f.	= le chauffage central	Li jêr	= en bas
Serşok, f.	= la salle de bain	Dido	= deux
Sênok, f.	= le plateau	Didoyên din	= deux autres
Dewkasik, f.	= le pot, le bol (grand) pour le petit lait	Her	= chaque
Destûr, f.	= la permission	Hema	= continuellement, tout de suite
Danûstandin, f.	= le négoce	Dawî	= enfin, fin
Giya, m.	= l'herbe, la plante	Jû pê ve	= par ailleurs, d'autre part
Kulîlk, f.	= la fleur	Ji nû ve	= à nouveau
		Berî vê yekê	= auparavant
		Tucaran	= jamais

Gotar, f.	= la conférence	Yekta	= unique
Xulam, m.	= le serviteur	Name, f.	= la missive, la lettre
Zar û zêc, pl.	= femmes et enfants	Dew, m.	= le petit lait
Mihriwanî, f.	= la clémence	Heyf	= dommage, attristant, affligeant
Mihriwan	= clément(e)	Dewlemend, n. et adj.	= riche
Cihgir, n.	= le représentant	Belengaz, n. et adj.	= pauvre
Sergerînde, n.	= le directeur	Pakdil	= honnête, loyal(e)
Cihgirtî, n.	= le remplaçant	Bedew	= splendide, très beau, superbe
Kar, m.	= l'affaire	Parpêv	= anonyme (société)
Kar, f.	= le gain	Pardarî, f.	= la société
Dehlîz, f.	= le corridor	Law, m.	= le fils
Şehnişîn, f.	= le balcon	Role, n.	= le fils enfant, la fille enfant
Geşt, f.	= le voyage	Bazirgan, n.)	= le commerçant
Melbend, f.	= la région	Ticar, n.)	
Navçe, f.	= la province	Bazirganî, f.	= le commerce
Daristan, f.	= la forêt	Çerm, m.	= la peau
Rêl, f.	= le bois (petite forêt)	Biçêj	= savoureux(se)
Çiya, m.	= la montagne	Hişkenerm	= âpre
Deşt, f.	= la plaine	Piyariya Xwedê	= Que Dieu ait son âme !
Gelî, m.	= le défilé (dans la montagne)	lê be !	
Kanî, f.	= la source	Xwedê hefîz !	= Que dieu vous garde !
Devî, f.	= le buisson		Au revoir.
Dersdar, n.	= l'instituteur, l'institutrice	Hişk	= dur(e)
Firm, f.	= la firme	Hişkerû	= maussade
Çay, f.	= le thé	Nerm	= doux(ce)
Gor, f.	= le tombeau	Pirgo	= bavard(e)
Goristan, f.	= le cimetière	Ketin jor (bikeve jor!) v.intr.	= monter
Dest pê kirin, (v.tr.)	= commencer	Ketin jêr (bikeve jêr!) v.intr.	= descendre
Ketin hundur (v.intr.)	= entrer	Şa bûn (bibe!) (v.intr.)	= se réjouir, être content
Derketin ji derve (v.intr.)	= sortir dehors	Veqetiyân (veqete) (v.intr.)	= se séparer
Berê xwe dan (v.tr.)	= prendre (la direction de)	Êşan (biêşe!) (v.intr.)	= faire mal
Li heviyê..bûn)	= attendre	Sekinîn (bisekine!) (v.tr.)	= rester
Li heviyê..man)		Vegiriyan (vegere!) (v.intr.)	= retourner (à la même place)
(v.intr.)		Gihan (bigêhe!) (v.intr.)	= atteindre, arriver
Siwar kirin (bike) (v.intr.)	= faire monter à	Peya bûn (bibe!) (v.intr.)	= descendre
Vegiriyan ve (v.intr.)	= rentrer	Lê guhdar bûn (v.intr.)	= faire attention à..
Serekî dan (bide!) (v.tr.)	= faire une courte visite		prendre soin de... s'occuper de...
Dan peya kirin (v.tr.)	= faire descendre		
Enirîn (bienire!) (v.intr.)	= se fâcher		

GRAMMAIRE

Le pluriel des noms

On forme le pluriel des noms à l'aide de :

- 1° la particule de genre "ên"
- 2° la particule de l'article indéfini "in"
- 3° la particule de déclinaison "an"
- 4° les terminaisons des verbes "n", "in" et "ne"

Les pronoms possessifs sont :

Yê min	= le mien	Ya min	= la mienne
Yê te	= le tien	Ya te	= la tienne
Yê wî	= le sien(à lui)	Ya wî	= la sienne (à lui)
Yê wê	= le sien(à elle)	Ya wê	= la sienne (à elle)
Yê me	= le nôtre	Ya me	= la nôtre
Yê we	= le vôtre	Ya we	= la vôtre
Yê wan	= le leur	Ya wan	= la leur
	Yên min	= les miens, les miennes	
	Yên te	= les tiens, les tiennes	
	Yên wî	= les siens, les siennes (à lui)	
	Yên wê	= les siens, les siennes (à elle)	
	Yên me	= les nôtres	
	Yên we	= les vôtres	
	Yên wan	= les leurs	

Mezela raketinê, serşok

Ji bona ko em herin qata jorîn em herê xwe didin derencê û pê dikevin jor ji ber ko li malê esensor nî ne. Li jor çend mezelên raketinê hene, Stî ? Dido di qata jorîn de, û didoyên din yên piçûk di kadînê de. Ev du mezelên piçûk yên zaroyan in. Yek ji mezelên qata jorîn ji bona meyvanan e. Sala borî hevalê me M.Wanî, ji Bidlîsê, du mehan li ba me meyvan bû û em pê gelek şa bûn. Divê navê de Şîrîn hema dipeyive.

Di her mezelekê de texteke mezin, cildankek, rûniştkek, palkursiyin û maseke şevê hene. Jû pê ve me germkerîhev haye. Dawî, eve serşok, bi destşoyê. Şîrîn ji nû ve dest bi peyivê dike. Stî Meryem dibêje :

- Şîrîn gelek pîrgo ye ! Em dikovin jêr mezela meyvanan !
Stî Meryem li kû ye ? Gelo ew çû mezela xwarinê an xwarin pêjîyê ?

Stî Meryem destê wê de sênokek û li ser dewkasikekê û çend piyanan, tê mezela meyvanan. Kurd gelek hejî dewî dikin û gava tihn in ew dew an çayê vedixwin. Ev dew sar û gelek biçêj e, em jê vedixwin û spasên xwe dibêjin Stî Meryemê û ji wê destûra çûna xwe dixwazin û diçin. Kurd Beriya ko ji yekî veqetin Xwedê hefîz dibêjin ê.

Tu çima li vî zaroyî didî ma ne heyf e ? Cihgirê we li Mûşê ye, an li Hekariyê ye ? Gelo Mîrza li mal e ? Tu dewlemend î an ne dewlemend î ? Tu zarokekî xebatker î. Em pênc peya ne. Hon kî ne ? Tu kî yî ? Em mirovine baş û pakdil in. Ez îro ne li mal im, ez diçim geştê, lê sibe piştî miro ez ê vegerim ve. Em li Dersîmê ne, Dersîm melbendeke gelek bedew e, bi daristan û devîyan, bi çiyayine kesk û bi kaniyine mezin.

Ma em li Bidlîsê ne ? No, em hêj ne gihane Bidlîsê, saetek^e divêtin heta ko em bigehin wî bajarî. Tu di mala xwe de yî, û ez di mala cîranê te de me. Piştî saetekê ez ê vegerim mala xwe û leyistoka ko to xwestiye ji te re bînim. Tu brayê min î. Hon dersdarên me ne. Hevalên we li kû ne. Ew îro ne li ba me ne, ew îro çûn mala mamê xwe. Hevalê min î yekta tu î. Hon in Sergerînende ? No, ez cihgirtiyê wî me, Sergerînende îro çû Hezargolê, li wê Karekî wî heye. Tu yê min î. Ew di dehlîza mala xwe de ne. Ew li şehnişînê rûniştiye û li xelkê ko di nav Kolanê de digerin, dinêre. Ez cihgirê Firma we me, navê min Mûşî, bernavê min Simko ye. Ma hon ne cihgirtiyê pardariya xwe ne ? Ma hon ne lawê wî bazirganî ne yê ko her sal tê bajarê me û çerminan dikire ? No, ez ne lawî wî me, ez hevalê Kurê wî me yê nuhû xwe bi xwe bazirganiyê dike, lê na yê bajarê ko bavê wî tê de danûstandinê fikir, ew kurekî baş e. Em di dîwanxana xwendegahê ya mezin de li hêviya sergerîndeyî ne, yê ko dike ji me re li ser jiyîna giyan û kulîlkan gotarekê bide. Tu xulamê kî yî ? Ez xulamê jina xwe me. Tu li kû yî ? Hon çawan in ? Ez ne baş in. Serê min têşe. Halê min ne tu hal e. Ez ajokerê meta we me û ev bîst sal in ez hero ji saet dehan heta çaran li ber deriyê wê li hêviya fermanên wê disekinim. Ma roja yekşembê an roja îne hon ne serbest in ? Roja yekşembê no, lê roja îne ez serbest im û vê rojê di mala xwe de dimînim bi zar û zêçên xwe ve. Hon dikarin zar û zêçên xwe li otomobîla meta min siwar bikin ? Belê, ez dikarim, min destûr heye, lê divê berî vê yekê ji Meta we re bêjim. Meta we gelek delal e, ew tucaran na enire, dengê xwe bilind na ke û gotinine hişk na bêje, dilê tu kesî na şkinîne. Mêrê wê jî mirovekî gelek baş bû, lê heyf e ko di ciwaniya xwe de, dev ji me berda û çû mihrivaniya Xwedê. Ez her meh bi meta we ve diçim serekî didim gora wî; piyariya Xwedê lê be.

THEME 17

Quelle belle forêt que la nôtre ! ... Les arbres sont hauts et leurs teintes multicolores. Pendant mes loisirs (jours de liberté) nous y allons chaque jour. Quand donnez-vous votre conférence ? Monte sur le toit à côté de ton frère. Pour le déjeuner vous aurez de la viande que la bonne a rôtie dans le four (tenûrok) de la cuisinière. La viande rôtie est toujours savoureuse, n'est-ce pas ? Deux fois par jour je monte au premier étage pour dire bonjour à ma grand'mère qui reste au lit. Deux autres fois je monte me coucher, après le déjeuner et le soir pour dormir. Par ailleurs, je monte à nouveau pour travailler dans ma chambre. A table nous sommes six pour déjeuner, car mon oncle, qui fait du négoce, vient chaque midi déjeuner avec nous. Enfin, pourquoi es-tu continuellement maussade ? On dirait que le monde entier t'a fait du mal. Réjouis-toi car à nouveau le soleil brille. Les nouvelles plantes sont vertes et gaies à regarder. Mets-toi au lit. Tu n'es pas bien. Couvre-toi. Je vais te faire monter un peu de soupe bien chaude. Ma mère est montée dans l'auto de l'oncle qui est commerçant à Bidlîs pour aller faire une courte visite à nos amis qui habitent dans la montagne. Nos voisins sont allés habiter de l'autre côté de la montagne. Pour aller chez eux, il faut passer par un profond défilé, où l'eau froide des sources descend de tous côtés. Leur maison

est dans une jolie plaine. La région est riche. Mais c'est dommage que nous ne les verrons pas aussi souvent qu'auparavant.

Tous, femmes et enfants sont partis au cimetière. Fais attention, ton thé est trop chaud. Maintenant, le serviteur de notre voisin est dans un état meilleur. Ce printemps il a pu acheter une petite maison blanche avec le gain de la terre que lui a prêté (wam da) mon fils aîné. En plus sa fille travaille dans la société où ma soeur aînée est directrice, et elle apporte tout son gain à sa famille. Leur situation pécuniaire est bonne. Ils désirent acheter également (aussi) une automobile pour aller au travail plus rapidement. Sa femme a sept enfants. Tout dans leur petite maison est toujours en ordre. Du balcon je regarde dans la rue et je vois et j'entends ma soeur qui parle à son amie.

FÊRA HEJDEHEMÎN

(18ème leçon)

VOCABULAIRE

Wamstandî, n.	= le débiteur	Nîvişk, m.	= le beurre
Wamdayî, n.	= le créancier, le prêteur, le créancier	Rîçal, f.	= la confiture
Qehwe, f.	= le café	Qelî, f.	= la viande sautée
Qehweşîr, f.	= le café au lait	Hêk, f.	= l'oeuf
Şîr, m.	= le lait	Cihxebat, f.	= le lieu de travail
Nan, m.	= le pain	Pevre	= ensemble
Hevedudanî	= composé de	Heşînatî, f.	= le légume
Meywe, f.	= le fruit	Dew, m.	= le petit lait
Şîv, f.	= le dîner	Şorbe, f.	= le potage, la soupe
Masî, m.	= le poisson	Zû	= rapide, de bonne heure
Xwarin, f.	= le repas, le mets	Dereng	= tard
Rastnîvîs, f.	= l'orthographe	Xelet, f.	= la faute
Xwedê, m.	= Dieu	Ker, m.	= l'âne
Pêxember, m.	= le prophète	Nêreker, m.	= l'âne
Şandiyê Xwedê	= l'envoyé de Dieu	Maker, f.	= l'ânesse
Ferîşte, m.)	= l'ange	Dehşîk, n.	= l'ânon
Melyaket, m.)		Ax, f.	= la terre
Dojeh, f.	= l'enfer	Wam standin	= emprunter
Buhuşt, f.	= le paradis	(bistîne!) v. tr.	
Raketin (rakeve!)	= se coucher	Wam dan (bine!)	= prêter
(v. intr.)		(v. tr.)	
Drêj kirin (v. tr.)	= allonger	Rûniştin (rûne!)	= s'asseoir
Te drêj kir	= tu as exagéré	(v. intr.)	
Derketin (derkeve)	= sortir	Xwe drêj kirin	= s'allonger
(v. intr.)		(v. tr.)	
Vegeriyan (vegere)	= rentrer, retourner (d'où l'on vient)	Ketin (bikeve!)	= tomber
		(v. intr.)	
		Berê xwe dan	= prendre la direction de..
		Çêkirin (çêke!)	= confectionner, façonner, préparer

Pêk hatin (pêk were!) (v.intr.)	= être composé de	Pêk anîn (pêk bîne!) v.tr.	= préparer
Qewimîn (biqe- wime!)v.intr.	= se produire	Xwe pêk anîn (v.intr.)	= se préparer
Mijûl bûn	= être occupé	Xwe pêk bîne ! Pêrgîn, f.	= Prépare-toi ! = aller attendre, recevoir quelqu'un

GRAMMAIRE

Les diminutifs, comparatifs et superlatifs

Les suffixes diminutifs s'ajoutent à la fin du mot. Ils sont :

"ek", "ik", "ok", "kok", "kole"

A l'usage les mots suivis de suffixes diminutifs ont souvent perdu le sens du diminutif au point de ne plus différer du mot primitif, comme par exemple "jinik", "keçik", etc... qui signifient "femme", "fillette", au lieu de "petite femme", "fillette".

Le suffixe comparatif s'ajoute à la fin du mot. Il est "tir".

Le comparatif, s'il s'agit d'une comparaison d'égalité, s'exprime également par l'emploi de la locution adverbiale "bi qasî" qui signifie "aussi..que", "autant..que".

Le superlatif se forme :

1° en faisant précéder le comparatif déjà obtenu du pronom possessif correspondant au genre et au nombre :

çak = bon, bonne	{ pour le masc.sing. "yê"
	{ yê çaktir = le meilleur
	{ pour le fém.sing. "ya"
	{ ya çaktir = la meilleur
	{ pour le plur.des 2 genres "yên"
	{ yên çaktir = les meilleurs, les meilleures

2° soit en ajoutant à la suite du suffixe comparatif, un suffixe superlatif pour le pluriel des deux genres "în" :

çaktirîn

Exemples

Tacîn çak e, Temo çaktir e lê yê çaktir Şemo ye. Keça min ciwan e, dotmama wê ciwantir e lê ciwantirîn Keça ciranê min e. Ew bi qasî min dewlemend e. Xwîşkoka min û metika min çûne gerê. Şekir şîrîn e, lê hingivî şîrîntir e. Ker mezin e lê hesp jê mezintir e. Mrov mezin e pêxember mezintir e lê mezintirîn Xwedê ye.

Xwarinên rojê.

Hero sibezi di saet heştan de, Stî Meryem xurîniyê datîne ser sifrê, ji bona mêr û zaroyên xwe. Ew bi xwe çayê vedixwe, heçî mêr û zaroyên wê qehweşîrî vedixwin. Ew hemî nan, nîvîşk, riçal, qelî û hêkan dixwin. Iro, sibezi didoyê Tîrmehê, eyleta M.Botî xurîniya xwe di mezela xwarinê de xwarin. Di pişt re, di saet heşt û nîvan de, M.Botî ji mal derket û berê xwe da cihxebata xwe û nîro ew venegiriya mal. Jin û zaroyên wî pevre firavîn xwarin. Firavîna wan ji goşt û heşînatîyan hevedudanî bû. Weke paş xwarin Stî Meryemê meywe û şîranî anîn. Eyleta M.Botî di nav xwarinê de av û dew û piştî firavînê Temo û deya wî qehwe bi şekir vexwarin. Nuhû saet heft e. Stî Meryem sifre danî û ew şîvê çêdike. Saet heşt e, lê M.Botî hêj venegiriya mal. Stî Meryem şorbe û paşî masîyan datîne ser sifrê. Wê li bansaetê dinêre û dibêje : "Bavê we dereng maye, gelo çire ?".

-
- 1° Di saet çendan de hon xurîniya xwe dixwin ?
 - 2° Xurîniya we ji çi pêk tê ?
 - 3° Stî Meryem çi vedixwe ?
 - 4° Zaro çi vedixwin ?
 - 5° Gelo M.Botî di saet dehan de ji mal derket ?
 - 6° Ew nîro vegeriya mal ?
 - 7° Gelo Stî Meryem û zaro firavîn xwarin ?
 - 8° Wan çi vexwar ?
 - 9° Gelo Stî Meryem piştî xwarinê qehwê vedixwe ?
 - 10° Kê şîvê çêdike ?
 - 11° Di saet çendan de Stî Meryem şorbê datîne ser sifrê ?
 - 12° Ew çi dibêje ?

Kî hat ? Çi qewimî ? Ez îro heta nîro di mezela xebatê de mam û bi nivîsandîna mamcyan mijûl bûm. Ew li mal man. Ew hîç di mala xwe de rûnane. Vê keçikê derew ne kir, wê rast got. Em çûn stasyonê; pêrgîna hevalê xwe û em lê rastî dotmama wî hatin. Ez ê wan xeletan rast bikim. Ew rastnîsa Zmanê xwe baş dizane.

THEME 18

Mon fils est très petit; il a sept ans tandis que ta fille qui a six ans est aussi grande que lui. Ce poisson est le plus grand que j'ai jamais vu. Les meilleurs chevaux sont à mon oncle. Pour aller à la gare, prenez la direction du Sud. Vous arriverez sur une grande place. Là, la maison du commerçant de tissus qui vient souvent à la maison fait le coin de la Grand'Rue et de la ruelle que je vous ai montrée dimanche matin. A gauche de cette maison la route se sépare en deux. Prenez celle de gauche, la plus longue. Descendez les escaliers qui se dirigent vers la ville basse et marchez tout droit. Vous arriverez facilement à la gare. Pour arriver au paradis il faut être bon sur la terre. Quant à l'enfer, il n'y habitent que des gens méchants et mauvais. Qu'aimes-tu mieux : monter sur l'âne ou sur le cheval ? Ce que j'aime le mieux c'est de monter à cheval avec mon père à mon côté. Ne te fâche pas, je ferai attention et je lirai beaucoup

mieux. Je n'aime pas me séparer de toi. J'attends que ma petite tante (tantine) revient de la ville. Je me réjouis en vous voyant si gaie quand je viens vous rendre visite. Je n'aime pas étudier les chiffres, je préfère lire. Je prête beaucoup d'attention à ce que me dit le professeur. Je trouve que tu as exagéré en disant que je me suis attardé chez nos voisins. Désires-tu te coucher ou t'allonger ? Que tu es bavard !

FÊRA NOZDEHEMÎN

(19ème leçon)

VOCABULAIRE

Nûçe, f.	= la nouvelle	Zûka	= rapidement
Trên, f.	= le train	Qahire, f.	= Le Caire
Balafir, f.	= l'avion	Şam, f.	= Damas
Firoke, f.		Bêrût, f.	= Beyrouth
Biyanf, n.	= l'étranger(ère)	Tehran, f.	= Téhéran
Tiyatro, f.	= le théâtre	Niho	= maintenant
Pising, f.	= le chat	Nuhû	
Geşt, f.	= le voyage	Sifre, f.	= la table (de salle à manger)
Avahî, f.	= l'immeuble, l'édifice	Mêr, m.	= le mari
Di dora..de	= autour de..	Tûr, f.	= la tour
Carek, f.	= une fois	Hinde	= tellement, tant, aussi..que, si
Car, f.	= la foi	Hinde tarî	= tellement obscure
Dawî, f.	= la fin	Barkêş, m.	= le porteur
Di dawiyê de	= à la fin	Nîzîkahî ve	= approximativement, à peu près
Rêwingî, n.	= le voyageur(se)	Pîrejîn, f.	= la vieille femme
Rêwî, n;	= le passant(e)	Pîremerd, m.	= le vieillard
Karker, n.	= l'employé(e), le (la) fonctionnaire	Pîrek, f.	= l'épouse
Dengavêj, f.	= le haut-parleur	Bîstek, f.	= un moment
Der destpêkê	= au commencement	Bîstekê bisekinin !	= Attendez un moment !
Lez	= rapide	Bostan, f.	= le verger
Avrêj, f.	= la toilette (le cabinet)	Çap kirin	= imprimer
Bar, m.	= le fardeau	Nik dilê min	= d'après moi
Neynûk, f.	= l'ongle	Bacanê reş, m.	= l'aubergine
Par	= l'année passée	Bacanê sor, m.	= la tomate
Pêrar	= il y a 2 ans	Zelete, f.	= la salade
Etlahî, f.	= les vacances	Tivîr, f.	= le radis
Derya, f.	= la mer	Par, f.	= la part
Behr, f.	= la mer	Kevn	= vieux, usagé
Çêlek, f.	= la vache	Hîçhar, f.	= le piment
Ga, m.	= le boeuf	Isot, f.	= le poivron
Golik, m.	= le veau	Pere, m.	= l'argent, la monnaie
Mirîşk, f.	= la poule	Kêm	= peu, insuffisant

Zozan, f.	= place d'estivage en été sur les hauteurs	Fasûlî, f.	= le haricot
Çav lê gerandin	= (aller) voir, visiter, inspecter	Kelem, f.	= le chou
Borîn (bibore !)	= faire passer (v.intr.)	Kelembihar, f.	= le chou-fleur
Derbaz kirin	= faire passer	Lê dan) = battre, frapper
		Li wî ou li wê dan	
		Arîkarî..kirin	= aider
		Min arîkariya te kir	= je t'ai aidé
		Bi xwedî kirin	= élever, prendre soin de..

GRAMMAIRE

Conjugaison du verbe HATIN (= venir)

INDICATIF

<u>Présent</u>		<u>Futur</u>	
Ez têm	= je viens	Ez ê bêm	= je viendrai
Tu tê	= tu viens	Tu ê bê	= tu viendras
Ew tê	= il, elle vient	Ew ê bê	= il, elle viendra
Em tên	= nous venons	Em ê bên	= nous viendrons
Hon tên	= vous venez	Hon ê bên	= vous viendrez
Ew tên	= ils, elles viennent	Ew ê bên	= ils, elles viendront

Pronoms démonstratifs

Les pronoms démonstratifs sont pour les 2 genres et les 2 nombres :

"ev" pour personne ou objet proche : ce, ceci, celui, celle, ceux, celles.

"ew" pour personne ou objet lointain : ce, cela, celui, celle, ceux, celles.

Les pronoms démonstratifs se déclinent dans les cas analogues à ceux du substantif. Les formes déclinées de "ev" et "ew" sont :

Pour le masc.sing. : "vî", "wî"

Pour le fém.sing. : "vê", "wê"

Pour le pluriel des 2 genres : "van", "wan".

Les pronoms démonstratifs suivants :

celui-ci est "evê ha" pour le masc.sing.

celui-là est "ewê ha" pour le masc.sing.

celle-ci est "eva ha"
celle-là est "ewa ha") pour le fém.sing.

ceux-ci et celles-ci sont "evên ha" pour le pluriel des 2 genres

ceux-là et celles-là sont "ewên ha" pour le pluriel des 2 genres

Pronom relatif

Le pronom relatif est "ko" = que, qui, dont.

Pronoms interrogatifs

Les pronoms interrogatifs sont "kî", "çi", "kîjik" ou "kîjan". Ils se déclinent dans les cas analogues à ceux du substantif.

Le pronom "kî", dont la forme déclinée est "kê" a pour antécédant des personnes et le pronom "çi", dont la forme déclinée est "çî", a pour antécédant des choses.

"kîjik" ou "kîjan" tient indifféremment la place d'une personne ou d'une chose et signifie "lequel", "laquelle", "duquel", etc.. Les particules de la déclinaison du pronom "kîjik" ou "kîjan" sont les mêmes que celles du substantif, c'est-à-dire :

{	<u>î</u>	pour le masculin singulier
	<u>ê</u>	pour le féminin singulier
	<u>an</u>	pour le pluriel des deux genres

Nûçeyeke baş

Li derî didin. "Eve, bavê me ye !" dibêje Şîrîn û zûka derî vedike. "Zarono, guh bidin min, ez ji we re nûçeyeke baş tînim. Piştî mehekê em ê herin Frensê. Ez ê bibim nûçegihayê rojnama xwe li Parîsê. Zaro dilxweş in. Temo dipirse : "Gelo em bi balafirê an bi trêne herin ê ?" - Em ê Tûr Êfelê bibînim. - Ê pisinga piçûk jî ?". Şîrîn dibêje. Stî Meryem li mêrê xwe dinêre û dibêje : "Hon birçî ne, no ?". Ser sifrê zarono, em ê li ser sifrê qala vê gešta mezin bikin. Li ser sifrê M. Temo dibêje jina xwe : "Min gelek bajar dîtine, mîna Qahire, Tehran, Şam û Bêrûtê. Gelek dilxweş im ko em niho herin Frensê û Parîsê bibînin, û du sê salên xwe lê biborînin, der wî welatê spehî. Ew welatê mirovine mezin e. Dibêjin ko her mirovek du welat hene : Yê wî û Frense.

Ew digel brayê xwe diçe tiyatroyê. Tiyatro avahiyeke mezin e. Tiyatro di nav bexçeyê spehî de ye. Deriyê tiyatroyê mezin û freh e, pencereyên wê jî mezin in. Sînema hinde tiyatroyê ne mezin e. Di dora Sînemayê de bexçe nî ne. Ez her hefte carekê digel brayê xwe diçim sînemayê. Em ji sînemayê tîn (venons). Hon diçin kû ? Tu kî yî ? Ez hevalê brayê te me. Hevalê te li kû ye ? Hevalê min li mal e.

Eve, nîro ye. Ez û deya xwe û xwişk û brayê xwe em gihane stasyonê. Hûrmûrên me pir bûn. Barkêş ew danîn girgirokeke piçûk û ket pêşiya me da ko me bigihîne trêne. Trêna me di saet donzde û nîvan de diçe. Herwekî xwişk û brayê min piçûk in, em hêdî hêdî dimeşin. Stasyon gelek mezin e. Nîzikahî ve em pênc deqîqan meşîyan da ko bigehin wagona xwe. Min di siwarbûna trêne de arîkariya xwişk û brayê xwe kirin. Dawî em rûniştin cihên xwe. Rêwingî pir bûn, heta dema dawîn xelk dihatin û li trêne siwar dibûn. Di nav rêvingîyan de jinine pîr û zaroyinc piçûk hebûn. Hin ji xortan arîkariya pîrejin û zarê dikirin. Bi derbekî me dengê karkerê ko bi dengavêjê dioxaft bihîst. Wî digot : "Kerem kin, bala xwe bidin çûnê, deriyên bigirin !". Wî ev gotin du car kirin. Piştî bîstekê trêne dest bi

meşê kir. Der destpêkê ew hêdîka diçû, lê pir ne borî, gav bi gav lezê dida xwe da çolê. Me pey hev gir û çiya gundine mezin û piçûk, zeyî û bostanine kesk û rengîn didîtin. Saetek ne borî, trêna me giha bajarekî mezin û lê dehr deqîqan sekinî. Li ser xwestîna deya xwe ez ji trêne peya bûm û min hinik nan, penîr, şekirok û meywe û du şûşe av kirin. Em birçî bû bûn û me diviya bû tiştêkî bixwin. Me firavîna xwe xwar û hema piştî firavîne xew ket çavên xweh û brayê min yê piçûk û ew razan. Piştî saetekê ew hişyar bûn me ew anî. Avrêjê û me rûyên wan şuştin. Ber bi êvarê di saat heftan de, trêna giha bajarê ko me dixwest tê de havîna xwe derbaz bikin. Gava trêna ket stasyonê, min ji dûr ve bavê xwe nas kir, yê ko hati bû stasyonê, pêrgîna me.

Ew kî ye ? Ew çî ye ? Ew Tacîn e. Tu çî dixwazî ? Ez çî dibêjim ? Kî hat ? Ew kê dibîne ? Tu kî yî ? Ev çî ye ? Tu kîjîkî dixwazî ? ou, Tu kîjanî dixwazî ? Tu kîjikan dixwazî ? Tu kîjanê dixwazî ? Tu kîjanan dixwazî ? Tu kîjîkê dixwazî ? Ew kîjanî dixwazin ? Ew kîjanan dixwaze ?

Lingên min ji zendên mindrêjtir in, lê boçiyên min ji tiliyên min kurtir in. Serê wî mezin e, lê çavên wî piçûk in. Wî serekî mezin lê çavine piçûk hene. Destên te paqij in lê neynûkên te rêvin in. Porên wî zer in lê çavên wî şîn in. Navê dotmama we çî ye ? Navê wê Perîxan e. Hon li kû nişteci ne ? Ez li Wanê nişteci me. Hon çend salî ne ? Ez bîst salî me. Otomobîla we kevn e ? No, ew ne kevn e, min ew par kirî. Hon vê etlahiyê de dikin herin kû ? Ez dixwazim herim perê deryayê, lê herwekî deya min hejî zozanan dike, ez ni zanim heke em ê herin ê. We çend pez û çêlek hene ? Me pênc pez, beranek û du çêlek hene. Hon mirîşkan bi xwedî dikin ? Belê, herwekî xweh û brayên min gelek hejî hêkan dikin, em her mirîşkan bi xwedî dikin. Îsal mîna pêrar hon ê herin Kurdistanê ? Ez minêkar im lê hêj ni zanim heke hevalên me dikarin herin ê, ji ber ko ew îsal divê kitêba ko li ser Kurdistanê dinivîsin biqedînin û bidin çapkirinê. Di kitêba we de wêne dê hebin ? Belê, ji nîzîkahî ve bîst û pênc wêne dê hebin û nik dilê min hin ji wan gelek spehî ne. Mehîna me ya mezin hate firotin. Em dixwazin ji xwe re hespekî bikin. Çêleka ko me meha borî kirî gewer bû, me divê ji xwe re, hefta ko bê çêlekekê din bikin, lê herwekî pereyê me kême, em ni zanin çawan bikin. Sibe zû, dengên çûkan me hişyar dikin. Di bexça me de her texlît heşinatî peyda dibin, mîna kelem, kelembihar, bacanê reş û sor, tivir, zelete, fasûlî, îsot û herwekî din. h.d. Deya min ze bi xwedê kirim.

THEME 19

D'après moi les chevaux anglais sont les plus rapides que j'ai jamais vus courir. Qui a imprimé ces livres que je vois sur ton bureau ? Il y a deux ans que j'ai pris mes vacances en hiver dans les montagnes toujours

enneignées du Kurdistan. Le soleil brillait et l'air pur m'a fait tellement de bien. Que préfères(aises)-tu (le mieux) ? Les vacances au bord de la mer ou en montagne ? Regarde ce pauvre homme qui ploie sous ce lourd fardeau, je vais l'aider à porter sa charge. Voulez-vous attendre un moment. Il va revenir. Il est si rapide. Au commencement je ne pouvais croire au peu de temps qu'il mettait à franchir cette distance. Avez-vous visité le Kurdistan iranien ? Savez-vous qu'il faut une permission pour aller du Kurdistan iranien au Kurdistan turc ou irakien ? Avez-vous fait passer le troupeau de Temo de l'autre côté du bois ? Ce jouet est beau mais celui-ci est plus beau. Dites à votre frère que celle-ci est la plus rapide. Nous venons vous rendre une petite visite. Viens-tu souvent voir ta mère qui est si sympathique et que tout le monde aime bien. Aujourd'hui je viens pour te dire au revoir. Je pars en voyage demain matin de bonne heure. Veux-tu venir avec moi ? Viens avec ta soeur cadette. Celle-ci est au milieu du jardin. Que voyez-vous dans la boîte ? Je regardais les bagues de votre mère. J'aime beaucoup les légumes et en particulier les aubergines.

FÊRA BÎSTEMÎN

(20ème leçon)

VOCABULAIRE

Tîrmeh, f.	= Juillet	Dem, f.	= le moment, la période
Pêşin	= premier(ère)	Wagon, f.	= le wagon
Paşîn	= dernier(ère)	Pelto, f.	= le manteau, le paletot
Havînî, f.	= le pardessus (d'été)	Çakêt, f.	= la jaquette, veste
Zivistanî, f.	= le manteau (d'hiver)	Derpî, m.	= le caleçon
Pêcame, f.	= le pyjama	Motosiklêt, f.	= la motocyclette
Gore, f.	= la chaussette	Heke	= si
Beristo, m.	= le faux-col	Qrevat, f.	= la cravate
Berbaranî, f.	= l'imperméable	Carina	= parfois
Bar, m.	= le fardeau	Xwarinxane, f.	= le restaurant
Qemerî, f.	= la piastre	Dijmin, m.	= l'ennemi
Navnîşan, f.	= l'adresse	Dişwar	= difficile
Qehwexane, f.	= le café (éta- blissement)	Lîre, f.	= la livre (argent)
Otêl, f.	= l'hôtel	Xal, m.	= l'oncle maternel
Gotar, f.	= le discours	Şofor, n.	= le chauffeur
Gerînende, n.	= le directeur	Hêja	= précieux
Qedrê..girtin	= respecter, apprécier	Ço, f.	= le bâton
(v.tr.)		Heke ez ne xelet im-	= Si je ne me trompe pas
Girtin (bigire !)	= tenir, saisir, fermer		
(v.tr.)		Serma, f.)	= le froid
Sar	= froid(e)	Sarî, f.)	
Kaxez, f.	= le papier	Pêş kirin (v.tr.)	= montrer, présenter
Tamzêr	= doré(e)	Ji kerema xwe	= s'il vous plaît
		Rût	= nu(e), peu

Kargeh, f.	= l'atelier	Dûvik, f.	= la seconde
Otobûs, f.	= l'autobus	Kêm	= moins, peu
Ji deya xwe bûn	} = naître, venir au monde (v.intr.)	Zayîn (bizê !)	= naître
Hatin dinê		(v.intr.)	
Vexwendin (vexwîne!)	= inviter	Qail	= convaincu, consentant
(v.tr.)		Mayîn (bimîne !)	= séjourner, rester
Derbaz bûn	= traverser, passer	(v.intr.)	
Kengî	= quand	Pel, f.	= la feuille
Kum, m.	= le couvre-chef, bonnet de feutre	Rûpel, f.	= la page
Paqij, f.	= la propreté	Dewik, m.	= le bouchon
Sef, f.	= la classe	Firçe, f.	= la brosse
Yê pêşin	= le premier	Firçe kirin (v.tr.)	= brosser
Ya pêşin	= la première	Mehfûr, f.	= le tapis
Çîrok, f.	= le conte	Kilîm, f.	= le Kilim
		Pentol, f.	= le pantalon

GRAMMAIRE

Pronoms indéfinis

Il existe 3 groupes de pronoms indéfinis. Les principaux sont :

1° groupe

Her yek	= chacun	Her tişt	= tout
Her kes	= chacun	Tu tişt	= rien
Tu kes	= aucune personne	Filan	= tel
Yek	= un, quelqu'un	Filan kes	= tel

2° groupe

Hemî	= tout	Hin	= certain
Çendek	= certains (quelques-uns)	Hinek	= certain

3° groupe

Çend	= certain	Behvan	= tel
Heçî	= quiconque	Filan û behvan	= tel
Hîç	= rien	Filan û filan	= tel
Tu	= aucun, rien		
Hev, hev û du	= l'un et l'autre		

Le 1° groupe qui se décline au singulier et le 2° groupe qui se décline au pluriel, se déclinent dans les mêmes cas que le substantif et prennent les mêmes particules de la déclinaison que celui-ci.

Le 3° groupe ne se décline pas.

EXERCICES

Tu kesî ne got ? Min tu tişt ne dît. Kesek ne hat (ou) Tu kes ne hat. Yekê digot yekî. Yekî digot. Yekê digot. Yek hat. Ez tu kesî nas na kim. Min ji tu kesî re ne got. Tu tişt nî ne. Her kesî digot. Min ji her kesî bihîst. Her tişt hazir e. Ji her tiştî bêtir. Ez hinan dibînim. Heçî ko vî tiştî dibêje. Hinekan got. Hin dereng hatin. Ji hev û du hez bikin. Min bi yekî re axaft. Hin jiyîna xwe bi hêviyê derbas dikin. Ez ji hevalên xwe hinekan dibînim. Me bêje filan û behvan yek bi yek bi nav bike (Ne dis pas, tel ou tel, nomme-les un à un).

Di mezê de çend çente hene ? Stî Meryem çi datîne çenta pêşîn ? Stî Meryem çi wê deyne çenta diwemîn ? Stî Meryem çi datîne bin çenta pêşîn ? Ew çi datîne li ser wan ? Stî Meryem gelo tişteki ji bîra dike ?

Cilên mêran

Bîştê tîrmehê. Di mezela dê û bavî de du çenteyine mezin hene. Stî Meryem cilên mêr û kurê xwe wê deyne yekê û cilên xwe û yê keça xwe we deyne ya din. Stî Meryem çenta pêşîn vedike û sol û peltoyan datîne bin çentê, di pişt re çaket û penton û dawî li ser wan pêçame derpî kiras, gore û destmalan. Ew tişteki ji bîr na ke mîna beristo, qrevatan û h.w.d... Lê ew barbaraniyê danayêne, ji ber ko baran dibare.

Ez ji bexçê tîm. Ew ji kû tê ? Em ji bajêr tîm. Em diçin bajêr. Ewe bajarekî mezin. Li Frensê ji Parisê mezintir bajar nî ne. Bajarê Frensê yê mezintir Paris e. Hon li kû bûn ? Em li xwarinxanê bûn. Di dora xwarinxanê de bexçeyê mezin hoya. Carina em di nav vê bexçeyê de rûdin. Di vê bexçeyê de gulçîçekine spehî hene. Belê, herwekî ew hevalê me ye, gava ew tê ba me em dilxweş dibin. Em ji hevalên xwe gelek hez dikin. Ji dijminên xwe hez kirin dişwar e, barekî giran e. Mala we nîzîkî xwendegahê ye ? Belê, mala me nîzîkî wê ye.

Sed qemerî dikin lîreyek. Pêncî qemerî dikin nîv lîre. Navnîşana we çi ye ? Zaroyên cîranê me li kû ne ? Ew, îro çûn gundê xalê xwe. Hevalên te li kû ne ? Hevalên min, heke ez ne xelet im, di qehwexanê de ne. Qehwexane dîr e ? No, ew ne dîr e, hema li tenîştê şînema mezin de ye. Ev wagon ne paqij e. Otêla we bi rastî spehî ye. Wagona we ji ya me paqijtir e. Şoforê we gelek pîr e ? No, ew ne gelek pîr e, lê yê we ji yê me ciwantir e. Gotara we gelek hêja bû. Di gundê me de xwendegah nî ne. Hevalê we, Mîrza Hezargol, gerîndeyê me ye. Te pere heye ? Belê, min hinik pere heye. Di Mûşê de (Mûş, ville kurde) du xaniyên me hene. Min motosiklêteke nû heye. Cilên we nû ne ? Belê, cilên me nû ne, me ew hefta borî kirîn. Di destê min de çoyek heye. Me divê qedrê hevalên xwe bigirin.

Min du dest û deh tilî hene. Were, destên xwe pêş min bike ! Ez hînfî xwendin û niyîsandinê dibim. Tu cawan î ? Spas, ez baş im, tu cawan î ? Spas, ez baş im, tu cawan î ? Spas, ez rahat im. Ji kerema xwe vê qelemê bide min. Min Kaxez, çend defter, du qelem û sê nvîs hene. Ez xweş dibînim û dibihîsim. Heke min çavê xwe yê rastê girt, ez dikarim bi çavê xwe yê çepê bibînim. Heke min her du çavên xwe girtin eydî ez ni karim bibînim, dinya li min dibe tarî. Li zivistanê roj Kurt in û şev drêj in, lê li havînê şev Kurt in û roj drêj in. Li havînê hewa germ e, li biharê hewa honik e û li zivistanê hewa sar e. Li payîzê dawîya germiyê tê û serma destpê dîke. Di vê dema salê de, pelên daran sor û zer dibin û ew hêdfî, hêdfî diweşin û dar rût dimînin.

Min saetek heye; ew tamzêr e. Du tîrkên wê hene; yekê ji wan Kurt e û ya din drêj e. Ya Kurt şanî saetan û ya drêj şanî deqîqan dîke. Di saeta min de tîrkeke hûr jî heye; ew şanî dûvikan dîke. Nuhû saet çend e? Nuhû saet şeş Kêm çaryek e. Duhî êvarê, di saet heştan de, gelek meyvayên hatin mala me. Sibe zû, di saet heftan de, ez radibim dest û rûyê xwe dişom, cilên xwe li xwe dikim, xurîniya xwe dixwim û di saet heştan de ji malê derdikevim û diçim ser Karê xwe. Kargeha ko ez tê de dixebitim, ji mala min dûr e, ji ber vê yekê ez siwarî otobûsê dibim (ou : li otobûsê siwar dibim). Otobûs, di nav bîst deqîqan de, min digihîne kargehê. Heke hewa xweş e û roj dibiriqê, ez peyrrarê vedigerim mal.

Tu çend salî yî ? Ez bîst salî me. Tu kengî za yî ? Ez li bîst û yekê gulane, sala hezar û neh sed û sih û nehan de za me. Li kû ? Li Diyarbêkrê. Gurgîn ji te mezintir e ? Belê, ew bi du salan ji min mzeintir e. Tu dizanî ko ew li Erzûmê ji deya xwe bûye ? Sersala zayîna wî dîkeve kîjan rojê ? Ya rastî xweş ni zanim, lê bawerke yekşemba ko bê cejna zayîna wî ye; lê herhal, ez qail im ko ew ê ji te re binivîse û te vexwîne cejna xwe. Tu nuhû li kû nişteçî yî ? Ez nuhû li Merdînê dimînim li ba xwişka xwe. Gelo te Merdîn dît ? Ya rastî no, berî bi du salan em tê re derbaz bûn, gava em diçûn Diyarbêkrê.

Mezela me di qata siseyan (sewemîn) de ye. Kurê min di sefa çaran de ye. Di sefa we de yê pêşin kî ye ? Di sefa me de yê pêşin Hemawend e. Sine çî ye ? Sinc bajarekî Kurd e, ew di Kurdistanê Îranê de ye. Sine bi mehfûr û Kilîmên xwe navdar e. Ev çîrok rûpela sed û çaran de ye. Ev Kum yê me ne. Kumê min piçûk e lê yê we mezin e. Ev lepikên nû yên we ne ? No, ew yên brayê min in. Leyistokên tê li ba min in. Devikê şûşê li kû ye ? Ew di mezela navmaliya me de ye. Xaniyên vi gundî gelek paqij in. Ez zaroyekî me. Rûyê min girover e. Ez porzer im û çavên min heşîn in brayê min esmer e, por û çavên wî reş in. Lêvên min sor in, dranên min spî ne, ji ber ko ez wan hero firçe dikim. Min çar lebat hene, du zend û du ling. Lingên min ji zendên min drêjtir in.

THEME 20

Je vois quelques-uns de mes amis. Ne dites pas, tel ou tel, nommez-les, un à un. J'ai parlé à quelqu'un. Certains passent leur vie à espérer. Aimez-vous les uns, les autres. Certains sont venus en retard à la maison pour dîner et ensuite écouter le discours de notre célèbre patriote. On frappe à la porte, qui est-ce ? Veux-tu aller voir ? Ce matin, de bonne heure, quelqu'un est venu dire à mon père que nous devons quitter Diyarbakrê. Personne n'est venu nous aider à faire les valises. J'ai entendu quelqu'un qui disait à quelqu'un que la troupe ennemie va à nouveau nous attaquer. Je ne connais personne qui peut le souhaiter. Je ne l'ai dit à personne de ma famille. Aujourd'hui il n'y a rien à faire dans la maison. Tout est rangé et propre. Sur le marché tous disaient que la vie est devenue trop chère. Je n'ai fait qu'une courte visite à ma soeur mariée. Je l'ai entendue dire que quiconque passe par le chemin de la montagne, revient toujours effrayé de ce qu'il a vu. Tous disent que c'est une bête féroce. Mais certains croient que c'est tout autre chose, simplement le jeu de l'ombre et de la lumière dans les arbres agités par le grand vent. Personne ne me parle de mon frère. Tous disent qu'il est parti en voyage. Mais je vois d'après certains que ce n'est pas cela. En passant sur la route je n'ai rien vu. Il faut faire attention en traversant les rues dans les grandes villes. Pour atteindre le toit, il faut passer par le grenier. Pourquoi certains veulent-ils faire du mal à mon père ? Je l'aime plus que tout. Savez-vous que tout est prêt pour recevoir votre cousine chez nous ? Il n'y a rien à manger dans la maison.

FÊRA BÎST Û YEKEMÎN

(21ème leçon)

VOCABULAIRE

Pêşin	= premièrement, tout d'abord	Bincil, pl.	= le linge de corps
Dayik, f.	= la mère	Kember, f.	= la ceinture
Cewahir, m.	= le bijou	Gerdenî, f.	= le collier
Bazin, m.	= le bracelet	Şagirt, n.	= l'élève
Hêsanî	= facile	Tîp, f.	= la lettre, les caractères
Dişwar	= difficile	Bilêv kirin, f.	= la prononciation
Qirikî	= guttural(e)	Denganî	= la phonétique
Rastnivîsandin, f.	= l'orthographe	Awa, m.	= la façon, la manière
Hêviya min e	= j'espère	Derece, f.	= le grade
Hînî..bûn	= apprendre, s'habituer	Berçavkirin, f.	= la séance, la re- présentation, le spectacle
Dawîn	= dernier	Sef, f.	= la classe de l'école
Devgir, f.	= le couvercle	Plan, f.	= le plan
Mijûlgeh, f.	= le bureau	Cihgirtî, n.	= le remplaçant
Dersdar, n.	= l'instituteur		
Dolf.	= la roue		
Serheng, m.	= l'officier		

Şeqam, f.	= la grand'rue	Fidakar	= dévoué(e)
Şirket	= la société commerciale	Benqe, f.	= la banque
Hikûmet, f.	= l'état	Tifîng, f.	= le fusil
Elfabe, f.	= l'alphabet	Fireh	= spacieux(se)
Heyf	= regrettable	Avahî, f.	= l'immeuble
Peya, m.	= personne	Rawestan(raweste!)	= s'arrêter
Sergerînende, n.	= le directeur	(v.intr.)	
Bazirgan, n.	= le commerçant	Yekta	= unique
Halê me ne tu)	= Notre situation	Dehlîz, f.	= le corridor
hal e)	= n'est pas bonne	Sînor, f.	= la frontière
Hema	= tout de suite, immédiatement	Tu tişt ne qewimî	= rien ne s'est produit
Hevok, f.	= la phrase	Fêr, f.	= la leçon, la connaissance
Rewk, f.	= le moyen	Fêra giberî, f.	= les sciences naturelles
Çûnhatin, f.	= la communication	Rojava, m.	= l'Occident
Ferman, f.	= l'ordre	Hevedudanî, f.	= composé
Rûkenok	= souriant(e)	Wezîfe, f.	= le devoir
Rast kirin(v.tr.)	= corriger	Mal, m.	= les biens, la fortune
Çap kirin(v.tr.)	= publier, imprimer	Hejmartin(bihejmêre!)	= compter
Şaşmî man)	= s'étonner,	(v.tr.)	
Ecêbmayî man)	rester ébahi	Di van rojan de	= ces jours-ci
Her çi jî be	= quoi qu'il en soit	Zererdar	= nuisible
Mey, f.	= le vin	Werqilîn(werqile!)	= s'arrêter
Qewimîn(biqewîne!)	= se produire	(v.intr.)	
(v.intr.)		Tiştêkî nû heye ?	= Y a-t-il quelque chose de nouveau ? Y a-t-il du nouveau?

GRAMMAIRE

4.32

Adjectif numéral cardinal

Le nom de nombre précède en général l'objet compté, sauf pour indiquer l'heure.

L'adjectif numéral cardinal se décline quand il est précédé d'une préposition ou s'il suit un substantif lui-même précédé d'une préposition. Cependant s'il précède immédiatement l'objet compté, il reste invariable et c'est l'objet compté qui se décline s'il y a lieu.

"Yek" (= un, une) est du genre féminin et se décline au fém.singulier

Les adjectifs numéraux cardinaux de 2 à 19 et de 2 à 9, de dizaine en dizaine se déclinent au pluriel.

Les dizaines de 20 à 90; les centaines de 100 à 900 et les mille se déclinent au masculin singulier, s'ils ne sont pas suivis de chiffres. S'ils le sont, ils se déclinent au pluriel.

Adjectif numéral ordinal

Les adjectifs numéraux ordinaux suivent le substantif. Ils ont 3 formes : 2 formes qu'on emploie indifféremment; 1 forme pour les jours du mois.

EXERCICES

Çar mirov. Bîst û yek sêv. Heft defter. Saet şeş e. Saet deh e. Ji çaran heta heftan. Ji siseyan heta pêncan. Ji heştan heta donzdehan. Di sala bîst û heftan de. Di sala çil û diduyan de. Ez di saet pêncan de hatim. Tu di saet şeşan de dixwî. Hon di saet yekê de çûn mal. Min ev kitêb bi deh frenkan kirîn. Ji yekê heta sih û yekê bihejmêre. Di saet heftan de. Di çil û çaran de. Ji çilî bêtir. Ji sedî kêmtir. Ji pênc sedî bêtir. Ji hezarî kêmtir. Di hezar û neh sed û bîst û pêncan de. Yekemîn. Diwemîn. Pêncemîn. Sewemîn. Çaremîn. Didiwan (= 2ème). Pêşîn ou yekê (= 1er). Siseyan (= 3ème). Çaran (= 4ème). Pêncan (= 5ème). Şeşan (= 6ème), etc.. Yekê gulanê (= 1er Mai). Didoyê, Siseyê, Çarê, Pêncê, Şêşê, etc.. gulanê (= 2, 3, 4, 5, 6,.. Mai).

Cilên jinan

Nuhû, Stî Meryem cilên xwe û yên keça xwe wê deyne çenta din. Ew dibêje Şîrînê : "Pêşîn, ez ê solên xwe û yên te û zivistaniya xwe û ya te deynim ê û divê tu nuhû fistan û bincilên xwe bînî, ez ê yên xwe û yên te deynim ser". Şîrîn wan tîne û dayik wan datîne çentê û li ser jî destmal, gore, kember û tiştine din. "Em ê şefqeyan li kû deynin ? - Em ê wan deynin elbika şefqeyan. - Tu cewahirên xwe deynî kû ? - Ez ê guhar û gustîlkên xwe deynim guh û tiliyên xwe. Gerdenî û bazinên xwe çenta xwe ya destan. Stî Meryem çenteyan digire, ew giran in, di wan de pir tişt hene.

Ez şagirtêkî nû me. Ez dixwazim hînî zmanê Kurdî bibim, zmanê Kurdî zmanekî spehî ye û gelek xelk pê dipeyivin. Nivîsandina wî hêsaniye, herwekî tîpên wî tîpên latîni ne. Bilêvkirina dengên Kurdî ji bona min ne dişwar e. Zmanê Kurdî de dengên qirikî kê in. Ez gelek bala xwe didim awayê bilêvkirina dersdarî. Heçî rastnivîsandina Kurdî yekcar hêsaniye, ji ber ko elfabeya Kurdî elfabeke danganî ye, Hêviya min e ko piştî salekê ez bikarim (je pourrai) bi Kurdî dipeyivim, bixwînim û binivîsim.

Mezela me di qata sewemîn de ye. Ev wagon ji dereca yekemîn e. Kara me ya pêşîn ev e. Di vê sînemayê de berçavkirina dawîn di saet çendan de ye ? Di sefa me de yê yekemîn Cemşîd û yê dawîn Çeko ye. Ev çîrok di rûpela sed û sih û çaremîn de ye. Kurê min di sefa diwemîn de ye.

Devgira elbikê li kû ye ? Ew di mezela meyvanan de ye. Xaniyên vî gundî gelek paqij in. Cihgirê me îro ne di mijûlgeha xwe de ye. Plan di mijûlgeha cihgirtiyê me de ne. Çiyayên vî welatî bilind in. Rengên van mehfûran gelek spehî ne. Navê dersdarê min Tacîn e. Dersdarên xwendegahên me gelek fidakar in. Ev mîrza dersdarê zaroyên min e. Ev xort kurê cîranê me ye. Moto-sîkletê du dol hene. Di tiliya vî Mîrzayî ya çaremîn de gustîlkek heye. Benqeya me dûrî mala me ye. Vî xortî pere nî ne. Serhengan tîfing nî ne. Bajarên Frensê yên mezin şeqamine fireh û spehî hene. Ev otomobîl ya şirketa me ye. Ev avahî ya hikûmetê ye.

Tiştékî nû heye ? Kîjan zevî ya cîranê me ye ? Ji wan zeviyan kîjan yên we ne ? Ji wan gustîlkan kîjan giranbiha ye ? Ji we kîjan Temo ye ? Brayê we çawa ye ? Vî bazirganî pere hene ? Karê te nî ne ? Bavê me baş e. Raweste, otomobîla we xira bûye ? Ma ne heyf e ? Cihgirê we li Mûşê ye an li Diyar-bekrê ? Gelo Mîrza li mal e an ne çûye ser xebata xwe.

Tu zaroyekî xebatker î. Em pênc peya ne. Hon kî ne ? Tu kî yî ? Em mirovine baş in. Ez li mal im. Sibe tu di mijûlgehê de yî ? Em li Dersîmê ne. Ma em ne li Bidlîsê ne ? Tu di mala min de yî ? Ez di mezela te de me. Tu brayê min î. Hon dersdarê me ne. Hevalên we li kû ne ? Tu cîranê me yî ? Hevalê min î yekta tu î (ou) Tu î hevalê min î yekta. Sergerînende hon in ? (ou) Hon in Sergerînende ? Tu hevalê min î. Ew ya wê ye. Tu yekemînê me yî. Ew di dehlîza mala xwe de ne. Ez cihgirtiyê fîrma we me. Ma hon ne cihgirtiyê şirketa xwe ne ? Hon lawên bazirganî ne ? Em di dîwanxana xwendegahê ya mezin de ne. Tu xulamê kê yî ? Tu li kû yî ? Hon cawan in ? Em ne baş in. Halê me ne tu hal e. Ez ajokerê cihgirtiyê we me.

Kî hat ? Çi qewimî ? (ou) Çi çêbû ? Ez di mezela xwe de mam. Em li mal man. Hon kî ne ? Em mirovine qenc in. Tu li kû nexweş ket ? Ez sê saetan li hêviyê mam, hevalê min ne hat. Hevalên we ne hatin ? Tu tişt ne qewimî. Keçikê derew ne kir. Em çûn sînorê pêrgîna hevalên xwe. Ez ê wan xeletan hema rast bikim. Me ev nvîsk li ser fêra gîberî nivîsand û çap kir. Hon ji wan hevokan ecêbmayî ne ma ne ? Wî digel te ne leyist. Te li mal çî paqij kir ? Di rojavayî de rewka çûnhatina hêsanîtir kîjan e ? Di kîjan hevdudanê de tu yê yekemîn bû ? Fermana te her çî jî be ez ê bi ya te bikim. Hevalên ko hatin gotine min ko zanayekî mezin di wan rojan de dê bê şaristana me. Gelo wezîfa xwe ya ko te li mal nivîsandi bû rast kir ? Îro zarokekî piçûk hat xwendegahê yê ko gelek rûkenok e. Hon çend saetan li Rohayê mane ? Çi li brayên we qewimî ? Hon çire ne hatin ? Trêni li stasyonê ne sekinî. (ou) Trêni li stasyonê ne werqilî ? Tu tiştékî girane çênebû. Li bexçê tu kes ne ma. Pir vexwarin zererdar e. We çî dît ? Min tişték ne dît. Min hinik mey vexwar. Me dilopeke av venexwar. Em nîv saetekê beziyan.

THEME 21

Le 1er Mai je vais à Paris. Le 2 ou le 3 Mai, mon père vient nous rendre une courte visite. Têmo est le 4ème de sa classe. En mille-neuf-cent-cinquante-neuf est née ma plus jeune soeur. Il y a 325 arbres dans mon beau jardin. C'est à 7 heures que je dois voir ma tante. C'est entre quarante et quarante-cinq élèves que se compose la classe. Ce village a moins de mille habitants, mais certainement plus de cinq cents. Il ne reste plus que vingt minutes avant le départ du train. Je vois cinq hommes dans la rue. Tes sept cahiers sont propres. Tu écris bien. J'ai acheté au marché vingt et une pommes. Il est sept heures. D'habitude ma tante vient à midi et mon oncle dès neuf heures. Nous dînons à 7 heures. En 1914 il y avait la guerre en France. Compte de un à vingt-trois. J'ai acheté ce manteau pour cent-cinquante-neuf francs. J'ai marché pendant quatre heures.

Les visites chez ma mère se font de quatre à sept. Je reviens de l'école à cinq heures.

La cravate du garçon est verte. Les bijoux de la dame sont dans un coffret (boîte). La chemise du petit garçon est sous son veston. Le mouchoir de l'étudiante est dans son sac. Tante Marie fait la malle. Au fond elle place les souliers sous les manteaux d'hiver. Elle met les robes et les jupes sur le linge, entre les mouchoirs, les bas et les gants. Tante Marie va sortir en ville. Elle ouvre son coffret à bijoux. Elle met à son cou un collier et à ses oreilles des boucles d'oreilles, à son bras un bracelet et au troisième doigt de sa main gauche une très jolie bague.

FÊRA BÎST Û DIWEMÎN

(22ème leçon)

VO CABULAIRE

Name, f.	= la lettre, la missive	Pêşkeş, f.	= la récompense
Bazirgan, n.	= le commerçant	Parsekî, f.	= le mendiant
Kiriyar, n.	= l'acheteur	Karker, m.	= l'employé
Namedor, f.	= la circulaire	Froşte, f.	= la facture
Giyan, m.	= l'âme	Ser jê standin	= le concours; dépasser
Laş, m.	= le corps,	Mirî, n.	= le mort
Saye, f.	= la grâce	Kevir, m.	= la pierre
Êşandin, f.	= la punition, le châtiment	Xirabî, f.	= la mauvaise action
Lezet standin	= déguster	Şayeste	= digne
(bistîne!) v. tr.		Nûjen	= moderne
Dev jê berdan	= laisser, abandonner, ne pas faire	Hesiyar(bihese!)	= sentir, se rendre compte
(berde!) (v. intr.)		(v. tr.)	
Êşandin(biêşîne!)	= punir, châtier	Veqetiyar(veqete!)	= se séparer
(v. tr.)		(v. intr.)	
Hezinandin(bihezinîne!) v. tr.	= attrister, affliger	Naçar man(bimîne!)	= être obligé
Hewce bûn(bibe!) (v. intr.)	= être nécessaire	(v. intr.)	
Hewcedarî, f.	= la nécessité	Geş kirin(bike!)	= faire épanouir, contenter
Bivê nevê	= bon gré, mal gré	(v. tr.)	
Lewra ko	= parce que, du fait que	Dilteng kirin(bike!)	= angoisser
Ajotin(bajo!) v. tr.	= conduire	(v. tr.)	
Pesport, f.	= le passeport	Naçarî, f.	= l'obligation, la nécessité
Nûçegiha, n.	= le correspondant	Bêçare	= irrémédiable, pauvre, malheureux(se)
Bi dilgirêdayî	= cordialement	Ji lewra	= à cause de
Postexane, f.	= la poste	Şuştin(bişo!) v. tr.	= laver
Wapor, f.	= le paquebot	Girtin(bigere!) (v. tr.)	= tenir, saisir
		Ji qe ne ve)	= au moins
		Hîç ne be)	
		Vîze, f.	= le visa
		Hewce bûn v. intr.	= être nécessaire

GRAMMAIRE

Conjugaison au futur des verbes HEBÛN (= avoir) et BÛN (= être).

INDICATIF - Futur

<u>Hebûn</u>			<u>Bûn</u>
Min dê hebe	<u>Forme négative</u>	Ez dê bibim	<u>Forme négative</u>
Te dê hebe	Pas de	Tu dê bibí	Pas de
Wí dê hebe	forme négative au	Ew dê bibe	forme négative au
Wê dê hebe	futur	Em dê bibin	futur
Me dê hebe		Hon dê bibin	
We dê hebe		Ew dê bibin	
Wan dê hebe			

Conjugaison au futur des verbes transitifs: DÎTIN (= voir) et DAN (= donner)

INDICATIF - Futur

<u>Dîtin</u>		<u>Dan</u>
Ez dê bibînim		Ez dê bidim
Tu dê bibîní		Tu dê bidí
Ew dê bibîne		Ew dê bide
Em dê bibînin		Em dê bidin
Hon dê bibînin		Hon dê bidin
Ew dê bibînin		Ew dê bidin

.SUBJONCTIF - Futur ou Présent

Ez bibînim	Ez bidim
Tu bibîní	Tu bidí
Ew bibîne	Ew bide
Em bibînin	Em bidin
Hon bibînin	Hon bidin
Ew bibînin	Ew bidin

Conjugaison au futur des verbes transitifs : XWARIN - AVÊTIN - DANÎN - KIRIN
KIRÎN - GOTIN - ANÎN - BIHÎSTIN - NÉRÎN - AJOTIN - ŞUSTIN - GIRTIN.

<u>Xwarin</u>	<u>Avêtin</u>	<u>Danîn</u>	<u>Kirin</u>
Ez dê bixwim	bavêjim	deynim	bikim
Tu dê bixwí	bavêjî	deyní	bikî
Ew dê bixwe	bavêje	deyne	bike
Em dê bixwin	bavêjin	deynin	bikin
Hon dê bixwin	bavêjin	deynin	bikin
Ew dê bixwin	bavêjin	deynin	bikin

<u>Kirîn</u>	<u>Gotin</u>	<u>Anîn</u>	<u>Bihîstin</u>
Ez dê bikirim	bibêjim	bînim	bibihîsim
Tu dê bikirî	bibêjî	bînî	bibihîsî
Ew dê bikire	bibêje	bîne	bibihîse
Em dê bikirin	bibêjin	bînin	bibihîsin
Hon dê bikirin	bibêjin	bînin	bibihîsin
Ew dê bikirin	bibêjin	bînin	bibihîsin

<u>Nêrîn</u>	<u>Ajotin</u>	<u>Şustin</u>	<u>Girtin</u>
Ez dê binêrim	bajom	bişom	bigirim
Tu dê binêrî	bajo	bişo	bigirî
Ew dê binêre	bajo	bişo	bigire
Em dê binêrin	bajon	bişon	bigirin
Hon dê binêrin	bajon	bişon	bigirin
Ew dê binêrin	bajon	bişon	bigirin

Name û pesport

Meryemê, dibêje Mîrza Botî; "Min ji hevalê xwe re yê ko li Parîsê ye nivîsand. Ewe name". Stî Meryem namê ji destên mêrê xwe distîne û dixwîne : "Hevalê delal, ez nûçeyê mezin didim we. Ez ê bibim nûçegihayê rojnama xwe". Reya Nû : "li Parîsê. Ji kerema xwe ji min re di meyvanxaneyekê de ji bona panzdehê vê mehê sê mezelan kirê bikin. Ji qe ne ve yek ji wan bi serşokê be. Em ê bi dîtina we û zaroyan gelek dilxweş bibin. Bi dilgirêdayî, Rustem Botî".

"Ez dê nuhû vê namê bibim postexanê". - Te bi pesport û vîzan çawan kir ? Mîrza Botî lê vedigerîne û dibêje : "Sibe pesportên me bidin me, vîze ne hewce ye. Cihên me hatine girtin. Herwekî min goti bû em ê li wapora Frensê siwar bibin. Ew waporeke nûjen û gelek spehî ye.

Min nameyek nivîsand bavê xwe. We pere dan vî parsekî ? Karkerên Firma me îro di saet nehan de hatine mijûlgehê. Brayê min çû Hezargolê. Bazirgan froşte şand kiriyar. Me ji hemî cihgirtiyên xwe re namedor şandin. Te ji Tacîn re tiştê got ? (ou) Te tiştê got Tacîn ? Te dîktor dît ? Min hevalê xwe ne dît. Me nameya xwe da postê. Min nameyin dan postê. Min bala xwe ne da hindava ko min berê xwe da. Mirovek xwarinxane paqij kir. Hên, beriya ko dê ou bavê we bîn, hatin. Zaroyê Ko bavê min anî mal şeşsalî bû. Di serjêstandinê de brayê min sewemîn derket. Pê re deh heval hebûn. Keça min ya piçûk seyekî mezin dît û hema dest bi girînê kir. Hon çend salî ne ? Ez nozde salî me.

Min giyanek heye. Ez wî na bînim, lê dizanim ko wî heye. Miriyekî du dest, du pê, du çav, du guh, difnek, devek û zmanek hene, lê ew mirî na qeliqe, ew na bîne û ne jî dibihîse, ne dihesa ne jî lezetê distîne. Çi re ? Ji ber ko giyanê wî jê veqetiyaye û laşekî bê giyan mîna ax û kevîran e. Di saya giyanê xwe de tiştê ko dibêjine min ez seh dikim. Ez li rastiyê digirim û

wê peyda dikim. Heywan jî Xwedîgiyan e, lê ew tê na gihe. Bi giyanê xwe ez hejî Xwedê û mirovan dikim, qencyê pêk tînim dest ji xirabiyê dikişînim ango tiştê ko divê bikim dikim û dev ji tiştên ko na be ko bikim berdidim. Wilo ez şayesteyî pêşkeş an êşandinê me. Qencî dilê min geş dike, xirabî min dihezinîne û dilteng dike.

THEME 22

La famille de M. Botî part pour la France. M. Botî écrit une lettre à son ami. Mme Botî s'occupe des bagages et demande à son mari si les visas sont nécessaires. Au moins les passeports sont prêts. Les enfants sont heureux de partir en France. C'est toujours amusant pour eux d'aller vers des pays nouveaux. Une nouvelle vie les attend. Tout leur semble merveilleux au loin. Paris surtout les enchante. Ils en ont entendu parler depuis des années. Les grandes avenues, les boulevards, les monuments historiques, les musées les intéressent d'avance. Que de belles choses à voir et à connaître ! Aussi Mme Botî doit modérer leur enthousiasme et les inviter à se calmer et aller dormir sagement.

Voici des amis de mon père. Je pense que je dois appeler ma petite soeur Şîrîn pour les saluer. Elle étudie avec sagesse ses leçons et elle est la première de sa classe. Oui, c'est un plaisir pour mes parents de la voir si studieuse. En plus, elle est ordonnée et range toujours ses livres et ses cahiers dans sa bibliothèque avant de jouer. Elle range également toutes ses affaires dans sa chambre. Nous l'appelons "la Parfaite" car même nous, ses frères aînés, quand nous la conseillons, elle fait toujours attention à ce que nous lui disons. Elle n'oublie jamais les jours de fêtes de mes parents, ni les nôtres. Notre grand'mère et notre grand-père, qui vivent avec nous, l'aiment beaucoup et l'embrassent avec affection et souvent.

VOCABULAIRE

Sersaxî, f.	= la visite de condoléance	Pêşkî	= d'abord, tout d'abord
Serê te xweş be)	= mes condoléances	Me serek da wî	= nous lui avons fait une courte visite
Serê te sax be)		Dîl, n.	= le prisonnier
Em ê herin balê	= nous nous ren- drons chez lui	Exsîr, n.	= le prisonnier
Girtî, n.	= l'emprisonné, l'appréhendé	Derketin(derkove!)	= sortir
Spêde, f.	= la pointe du jour	(v.intr.)	
Şefeq, f.	= l'aurore	Sewgur, f.	= entre chien et loup
Rojhelat, m.	= le lever du soleil, le Levant	Tarîgewrik, f.	= avant l'aurore
Betlane, f.	= les vacances	Sim, m.	= la cîme
Parîz, f.	= le parc	Hingur, f.	= le crépuscule
Tovî	= avec, ensemble, malgré	Serê çiyê	= le sommet de la montagne
Zê; m.	= la rivière	Têr	= plein(e), rempli(e)
Sêyek, m.	= le tiers	Robar, m.	= le ruisseau
Bidest kirin	= recevoir	Komkom	= en groupe
(v.tr.)		Kifko	= moisi(e)
Xistin (bêxo!)	= jeter, mettre dans	Xebatberdayî, f.	= la grève
(v.tr.)		Dewlet, f.	= l'Etat
Serdan, f.	= la visite	Xistin dest(bêxe dest!)	= obtenir
Xatirxwazî, f.	= la visite	(v.tr.)	
Vegeriyan(vegere!)	= rentrer, retour- ner de	Lê xistin (v.tr.)	= frapper
(v.intr.)		Min li derî xist	= j'ai frappé à la porte
Gihastin(bigehege!)	= atteindre,	Hatin gotin	= être dit
(v.intr.)		Hate gotin	= était dit
Gihan(bigehe!)	= atteindre, arriver, mûrir	Vegeriyan ve	= retourner à la même place
Dolab, f.	= l'armoire	Çêbûn(çêbihe!)	= devenir, mûrir
Bend, m.	= le volume	(v.intr.)	
Hundur, m.	= l'intérieur	Rawestan(raweste!)	= être debout, s'arrêter
Dizîn(bidize!)	= voler, prendre furtivement	(v.intr.)	
(v.tr.)		Derbaz bûn(v.intr.)	= passer, traverser
Mehî, f.	= l'appointement	Dehlîz, f.	= le corridor
Biqasî	= autant	Bihabûn	= la cherté
Navdar	= réputé	Bihabûna jî anê	= la cherté de la vie
Cengkeştî, f.	= le bateau de guerre	Pûl, f.	= le timbre postal
Werdek, f.	= le canard	Ziwa bûn (v.tr.)	= sécher, déssécher
Kedî	= apprivoisé(e), domestiqué(e)	Ziwa kirin (v.tr.)	= essuyer, faire sé- cher
		Bet, f.	= l'oie
		Elo elo, f.	= la dinde
		Kovî	= sauvage (animal)
		Şûngeh, f.	= la succursale

Pirtepûş, f.	= la volaille	Benqa Cotyaran	= la banque agricole
Ji nîzîkahî ve	= approximati- vement	Semyantir	= le plus majestueux
Dervefiroşî, f.	= l'exportation	Pê hesiyan (bihese!)	= se rendre compte, sentir
Çav pê ketin	= apercevoir	(v.intr.)	
Titin, f.	= le tabac	Îstgeh, f.	= l'arrêt
Pêha	= sensible	Rewîş, f.	= la situation
Bihis	= sensible	Siyasî, f.	= la politique
Peling, m.	= le grade	Pitpitîn (bipitpite!)	= battement du coeur
Giran	= lourd(e), grave	(v.intr.)	
Bar, m.	= le poids, le fardeau	Piranî, f.	= la majorité
Hilgirtin (hilgire)	= soulever, (v.tr.) porter	Hindikahî, f.	= la minorité
Herojî	= journalier	Meta, f.)	
Lezetstandin, f.	= la dégustation, la jouissance	Kalêr, f.)	= la marchandise
Ra, m.	= l'artère	Kirêt	= laid, mauvais
Pîşik, f.	= le foie	Hesincaw, m.	= l'instrument
Gurçîlik, f.	= le rein	Zmanok, m.	= la glotte
Çerm, m.	= la peau	Cûtin (bicû!) (v.tr.)	= mâcher
Kher	= sourd(e)	Bi timamî	= tout à fait, entiè- rement
Cavtarî)		Rehşik, m.	= la nervure
Kor)	= aveugle	Kezeb, f.	= le poumon
Renckêşî, f.	= la souffrance	Kiraskirî	= entouré(e)
Sermaye, f.	= le capital	Lal	= muet(te)
Sermayedar, f.	= le capitaliste	Bedbextane	= malheureusement
Sermayedarî, f.	= le capitalisme	Xweşbextane	= heureusement
Gîhev, f.	= le lot	Nermandin (biner- mîne!) (v.tr.)	= adoucir, alléger
Destpêk, f.	= le commencement	Têhev, f.	= la somme
Pêşgir, f.	= la serviette éponge	Deyn, m.	= la dette
Spiyaw, f.	= la poudre de riz	Sendûq, f.	= la caisse
		Tîrmeh, f.	= Juillet
		Kurtker, m.	= le rasoir
		Macûna dranan	= la pâte dentifrice

GRAMMAIRE

Accord du verbe avec son sujet

Le verbe BÛN (= être), les verbes intransitifs et les temps présents et futurs des verbes transitifs, s'accordent avec le sujet.

Accord du verbe avec son complément

Le verbe HEBÛN (= avoir), et les temps passés de tous les modes des verbes transitifs, s'accordent avec leurs compléments.

Si le complément est au pluriel, le verbe se met au pluriel.

Division des verbes kurdes

Les verbes kurdes se divisent :

- 1° d'après leurs structures :
- a) verbes auxiliaires
 - b) " simples
 - c) " composés
 - d) locutions verbales
- 2° d'après leurs fonctions :
- a) verbes transitifs
 - b) " intransitifs
 - c) " passifs
 - d) " pronominaux
 - e) " impersonnels
- 3° d'après leurs formes :
- a) verbes réguliers
 - b) " irréguliers

EXERCICES

Mrov dibeze = l'homme court.

Zaro dibezin = les enfants courent.

Mrov dibezin = les hommes courent.

Zaro sêvan dixwe = l'enfant mange les pommes.

Zaro sêvan dixwin = les enfants mangent les pommes.

Zaro sêvekê dixwe = l'enfant mange une pomme.

Zaro sêvekê dixwin = les enfants mangent une pomme.

Zaro sêvinan dixwin = les enfants mangent des pommes.

Zaro sêvek xwar = l'enfant a mangé une pomme.

Zaroyan sêvek xwar = les enfants ont mangé une pomme.

Zaro sêv xwarin = l'enfant a mangé les pommes.

Zaroyan sêv xwarin = les enfants ont mangé les pommes.

Zaro sêvin xwarin = l'enfant a mangé des pommes.

Zaroyan sêvin xwarin = les enfants ont mangé des pommes.

Zaro leyistokê dibîne = l'enfant voit le jouet.

Zaro ji leyistokan hez kirin = l'enfant a aimé les jouets.

Zaro leyistokin dîtin = l'enfant a vu des jouets.

Zaro leyistok dîtin = l'enfant a vu les jouets.

Zaroyan leyistok dît = les enfants ont vu le jouet.

Xwe pêkanîna Mîrza Botî

Destpêka tîrmehê. Roja mezin, roja çûn û geştê hatiye. Mîrza Botî, serê sibehê, di saet şeşan de, hişyar dibe û hema radibe û pişt re pîjame lixwekirî dikeve serşokê. Mîrza Botî duhî êvarê xwe şuştî bû. Nuhû bi lez sabûnê dibe û bi ava sar dest û rûyê xwe dişo û bi pêşgirê wan ziwa dike. Ew nuhû paqij e. Ew bi kurtkerê elektrîkî rihê xwe kur dike. Bi firça û macûna dranan dranên xwe difirikîne. Paşê pora xwe firçe dike. Di pişt re

vedigere mezêlê û lê ew ê nuhû solên xwe dê bike peyen xwe û cilên xwe dê wergire. Di vê navê de Stî Meryem û zaro dê bekevin serşokê û xwe bişon. Stî Meryem li serşokê saetekê dê bimîne. Ew ê sorî deyne ser lêvan, neynûkên xwe bi vernîkî dê biteyisîne û dawî hinik spiyawê deyne ser rûyê xwe; Mîrza Botî banî wê dîkê û dibêje : "Meryemê te qedand ? Trêna di saet heşt û çel û pênc deqîqan de diçe ! Em ê dereng biwînin !".

Min ji mal derket û berê xwe da çiyayê ko simê wê berf girti bû. Ev parîz têr gulçîçek e. Cotkarek tevî pez û çêlekên xwe vedigere. Avên Kaniyan yên baş digihin hev û pê robar çêdibin. Ew rabû û ber bi mala xwe ve çû. Gundî li pêş xaniyên xwe kom kom rawestiyane û dipeyivin.

Min destên xwe şuştin. Zaxo ji xwendogahê vegeriyan mal. Ti di saet çendan de rabûyî ? Wî ji ser Masê kasîkek bir. Ji Mûşê nameyek hat min. Ji eyleta we tu nûçe nî ne ? Xelk ji gundan hatin bajêr. Kê deriyê dolabê vekir ? Em ji pirê ketin avê. Te ew bendê hêja ne xwend ? Li bazarê min mehfûreke spehî kirî. Me ji zaroyên xwe re leyistok kirîn. Ez derbazî hundurê mezela hevalê xwe bûm. Min ji dehlîzê dengê xizmetkarê we bihîst. Ew xort ji beçeya cîranê xwe sêv dizîn. Gundî çûn zeviyên xwe. Esker ji motosikletên xwe peya bûn. Min tu kes peyda ne kir. We ew nûçe ji kê bihîst ? Te çire pencereyên mezela me venekirin.

Were vir ! ji vir heta gundê me sê saet û nîv dajo. Li wê binêre ! Em çûn Merdînê û lê çar rojan mane. Siyamend çû kû ? Hon ji kû hatin ? Te ew qelem ji kû bir ? Em ji Erzinganê hatin, em erzinganî ne. Duhî çiqas berf dahat ? Li hekariyê ji trêne peya bûm, xelk hemî wilô kirin.

Karkerên dewletê firo ne di mijûlgehan de ne, ew îro xebatberdayîyê dikin. Gelo çî re ? Ji ber ko mehiyên wan biqasî bihabûna jiyinê ne hatiye bilind kirin. Brayê min di mezela raketinê de bû. Ez ciwan bûm lê nuhû ez pîr dibim. Ew dersdar bû. Ew bû dersdar. Sînemê mala xwe anî Siirtê. Em li Adyemanê niştêcî ne. Yek ji bajarên Kurdistanê Tirkyayê Meletye ye, ev bajar bi meyweyên xwe navdar e. Min çend pûlên postê kirîn. Zaroyan ji xwe re, herwekî Sersal e, leyistokine nû kirîn. Eskerên deryavan agir berdan cengkeştîyên dijmin. Gelo, çî re pelên darsêvê ziwa bûne û diweşin ? Ji ber ko dinya payîz e. Mirîşk, werdek, elo elo, bet ji heywanên kedî ne, ji wan re pirtepûş tê gotin. Wapora komirê binav bû. Ma li vir şûngeha Benqa Cotyaran nî ne ? Di gola Wanê de çend giravine mezin û piçûk hene, min yek ji wan dîtiye. Gola axa Kurdistanê ya mezintir gola Wanê ye. Di Kurdistanê de ji nîzîkahî ve sed û pêncî û heta du sed bajarine mezin hene. Hobarên Kurdistanê yên mezintir Dicle û Firat in. Çiyayê Kurdistanê yê bilidtir û bi semyantir çiyayê Agirî ye, gelo we ew dît ?

Digotin ko dinya sar e, lê ez qet pê ne hesiyam. Sibe em ê herin gereke drêj. Duhî li mijûlgehê çavê min bi serek û karkerên karên dervefiroşiyê ket û ez bi wan re li ser firotina titinên Kurdistanê Frensê peyivîm. Em heta îstgeha trêne bezîn lê beriya ko em bigehin ê trêne dest bi meşê kir. Çermê destî gelek pêha ye ango bihis e. Çavên wan hene lê na bînin, guhên wan hene lê na bihîsin heta ko qeda bikeve mala wan dewlemendan. Hefta borî gava ez nesax ketim laşê min zor germ bûbû û dilê min gelek xurt dipitpitî, germiya laşê min giha bû pelingê sih û neh ango dereca sih û nehan. Me bihistiye ko di van rojên dawîn de rewîşa cihanê ya siyasî gelek giran bûye. Ev sê roj in xebat di piraniya kargeh û karxanan de sekinî ye.

Du sêyekên wan hejîran kifko ne. Min du dest û du pê hene. Ez bi destê xwe dinivîsim û barine sivik hildigirim û kar û xebatên xwe yê herojî pêk tînim. Ez li ser peyên xwe radiwestim û bi arîkariya ling û peyên xwe dimeşim, dibezim û dileyizim. Min serek heye. Ez bi çavên xwe dibînim, bi guhên xwe dibihîsim, bi difna xwe bihn didim û distînim, heke bihnek xweş e an kirêt û nexweş e pê dihesim. Di hundurê devê min de zman, zmanok û dran hene. Zman hesincawê axaftin û lezetstandinê ye, dran yê cûtinê ye. Di aliyê singê min yê çepî min dilek heye. Ya rastî dil ne bi timamî di aliyê çepî de ye, bes ber ci çepê singî ve ye. Gava ez destê xwe datînim ê ew lê dide. Heke ew sekinî ez dimirim. Di laşê min de pir tiştine din hene mîna hestî, goşt, xwîn, ra, rehşik, pişik, kezab, gurçîlik û h.w.d. Hestiyên min ko goşt bi wan ve ne bi çermî kiraskirî ne. Mirov ne bi tenê bi difna xwe lê bi devê xwe jî bihn dide û distîne. Gava badevek li ba dibe divê mirov devê xwe bigire û bes bi difna xwe bihn bide û bistîne. Laşê min pêha ye ango his tê de heye. Ew jî germî û sermayê û her tiştê ko dest dide wî pêha ye. Yê ko na bîne çavtarî ye, yê ko na bihîse kher e û yê ko ni kare bipeyive lal e. Bedbextane mirovine kher, lal û çavtarî hene, rewîşa wan gelek dişwar e; gava em rastî wan tîn, me divê ko em ji dil û can arîkariya wan bikin û renckêşiya wan binermînin.

Wî ji sermaya xwe ji dehan neh daniye benqeyên mezin. Di sedê de sih û siseyên vê têhevê zêr in. Me ji deynên xwe di sedê de bîst û pênc dane. Xelkên vî gundî di sedî de çel nexweş in, nemaz ji nesaxiya çavan. Me nivê gihevê firot. Me nivê wan sendûqan vekir. We nivê deynê xwe da. Deyndarî tiştêkî gelek nexweş e, deyndar ne mirovekî aza ye. Qiymeta vê kaler ango metaê nî ne.

THEME 23

Je suis retourné chez mon oncle à sept heures et demie. Je devais attendre son retour. Il était en retard car il devait passer chez son frère pour prendre la clef de la maison. Le corridor est long et sombre. Pour les personnes âgées il est dur de rester debout. J'atteins sa porte à l'instant et j'ai frappé. Elle m'ouvre et sourit. Elle met mes gants dans la boîte et me reçoit dans le salon. Elle a obtenu son diplôme l'année dernière. Nous nous réunissons chaque samedi dans le salon et par groupes nous parlons de

la politique ou des études de nos enfants. Il vous a été dit de rentrer avant la nuit. Pourquoi êtes-vous resté si tard dehors ? Faites attention en traversant cette rue. Il doit être âgé approximativement de vingt à vingt cinq ans. Je me rends compte qu'arrêter ses études maintenant, compromettra sa future situation. Nous nous rendrons ce soir chez lui aussitôt qu'il fera nuit. Le lever du soleil sur la montagne est si beau que j'ai hâte d'être à nouveau en vacances pour en jouir encore de ce spectacle de la nature. Tout d'abord nous avons marché en groupe puis nous nous sommes séparés et nous avons continué la route chacun de notre côté. Cela était dit d'une voix très forte. Ces pommes mûrissent au soleil. Le soleil traverse un grand volume d'air pour venir nous chauffer. L'intérieur de cette maison est confortable, gai, coloré et sympathique. Tandis que l'extérieur paraît triste et vieux. L'homme que vous voyez est celui qui m'a volé ma montre. Que Dieu lui pardonne !

FÊRA BÎST Û ÇAREMÎN

(24ème leçon)

VOCABULAIRE

Bender, f.)	= le port	Xemgîr	= affligé(e), triste
Mîna, f.)		Rondik, f.	= la larme,
Pêgeh, f.	= le quai		(une) larme
Xwezûr, m.	= le beau-père	Hinarik, f.	= la pommette
Xwesû, f.	= la belle-mère	Xîzan, f.)	= la famille
Deryavan, m.	= le marin	Heylet, f.)	
Qirçîn, f.	= le grincement	Col, f.)	= la chaîne,
Pehnik, f.	= le pont du	Zencîr, f.)	= le cable
	bâteau	Gutl, f.	= l'amas
Ciwanmêr, m.	= le gentilhomme	Bijarte, f.	= le spécimen, l'élú,
Qub, f.	= la coupole,		le distingué, le
	la voûte		sélect
Kevanê, f.	= l'arc	Ewr, f.	= le nuage
Heyveron, f.	= la pleine lune	Zad, m.	= la nourriture,
Peyam, f.	= la nouvelle		les céréales
Şînzêr	= bleu (canard	Notirvan, n.	= le gardien
	(turquoise	Behêcok	= acariâtre
Boş	= abondant(e)	Rengavêtî	= déteint, passé
Lewma)			(couleur)
lewra)	= à cause de cela	Sisterohn	= faible lumière
Hin bi hin	= petit à petit,	Kêm û kêmtir	= de moins en moins
	progressivement	Bi semyanî	= majestueusement
Peyhev	= successivement,	Di dûrahiyan de	= au loin
	l'un après	Dem û demdar, f.	= au bout d'un moment,
	l'autre		après un laps de
Pê li erdê kirin	= mettre pied à		temps
(v.tr.)	terre, débarquer	Rencîdexatir kirin	= blesser, indisposer,
		(v.tr.)	chagriner

Hejandin(bihejîne)= secouer (v.tr.)	Vemirîn(vemire!) = s'éteindre (v.intr.)
Bijartin(bibijêre)= choisir, (v.tr.) élire	Vemirandin(vemirîne)=éteindre (v.tr.)
Pêş..kirin(v.tr.)= présenter, montrer, démontrer	Jina (ou) mêrê xwe berdan(berde!) = divorcer (v.tr.)
Xwe dan nas kirin= se présenter à	Bi kêrê min dê bihata=cela m'aurait convenu
Hatin serhev = s'amasser, (v.intr.) s'accumuler, chevaucher	Zerikîn(bizerike!) = pâlir
	Xuya bûn) (v.tr.) = apparaître Diyar bûn)

GRAMMAIRE

Conjugaison du verbe BÛN (= être)

Conditionnel - ler passé

Affirmatif

Ez biwam
Tu biwa
Ew biwa
Em biwan
Hon biwan
Ew biwan

Négatif

Ez ne biwam
Tu ne biwa
Ew ne biwa
Em ne biwan
Hon ne biwan
Ew ne biwan

Conjugaison des verbes HEBÛN (= avoir), KIRÎN () acheter), HATIN (= venir).

Conditionnel

ler passé

2ème passé

Forme active

Forme négative

Forme active

Forme négative

Min)
Te)
Wî, wê)
Me)
We)
Wan)

hebiwa

ne biwa

dê hebiwa

dê ne biwa

Min)
Te)
Wî, wê)
Me)
We)
Wan)

nikiriya

ne kirîya

dê bikiriya

dê ne kirîya

Ez)
Tu, ew)
Em)
Hon)
Ew)

bihatama

ne hatama

dê bihatama

dê ne hatama

bihataya

ne hataya

dê bihataya

dê ne hataya

bihatana

ne hatana

dê bihatana

dê ne hatana

Le verbe à l'infinitif est composé d'un radical et d'une terminaison.

La terminaison est "n" si le radical se termine par une voyelle et "in" si le radical se termine par une consonne. Exemples : "dan" - "kirin".

- 1) C'est à partir du radical que se conjuguent les temps passés.
- 2) C'est à l'aide de l'impératif que se conjuguent les temps présents et futurs.

Exemples :

Infinitif	Radical	Indicatif		Imparfait	Passé simple
		Min, te Wî, wê Me, We Wan	Passé composé		
DAN =acheter	<u>da</u>	Me, We	<u>Da</u>	<u>Dida</u>	<u>Daye</u>
KIRIN =faire	<u>kir</u>	Wan	<u>Kir</u>	<u>Dikir</u>	<u>Kiriye</u>
GIRTIN =saisir	<u>girt</u>		<u>Girt</u>	<u>Digirt</u>	<u>Girtiye</u>
KIRÎN =acheter	<u>kirî</u>		<u>Kirî</u>	<u>Dikirî</u>	<u>Kirîye</u>
DÎTIN =voir	<u>dît</u>		<u>Dît</u>	<u>Didît</u>	<u>Dîtiye</u>
XWARIN =manger	<u>xwar</u>		<u>Xwar</u>	<u>Dixwar</u>	<u>Xwariye</u>
XWESTIN =désirer	<u>xwest</u>		<u>Xwest</u>	<u>Dixwest</u>	<u>Xwestiye</u>
ANÎN =apporter	<u>anî</u>		<u>Anî</u>	<u>Danî</u>	<u>Daniye</u>

"di" est le préverbe de l'imparfait de l'indicatif

"ye" est la terminaison du passé simple de l'indicatif

EXERCICES

Roja Çûnê

Duhî Stî û Mîrza Botî çûne serdana (xatirxwaziya) xizm û hevalên xwe, ya dawîn. Wan ji xizm û hevlan tu kesî ji bîra ne kir, ji ber ko ew kesine haş û delal in û na xwazin tu kesî rencîdexatir bikin. Gava ew li ba bavê Mîrza Botî bûn Stî Meryemê mifteyên malê dan xwezûr û xwesuya xwe; ew ê bên û di mala kur û bûka xwe de niştoci bin. Duhî eylet ango xizana M. Botî li trêne si war bûn û ber bi nîro hatin benderê. Wan firavîna xwe li bajêr xwar û piştî nîro, ber bi saet çaran ve ketin waporê bi hemî hûrmûrên xwe. Eve dema çûna waporê nîzik dibe. Rêwingî pir in, ew peyhev tèn û li waporê siwar dibin. Ji çûn û hatina deryavanan xuya dibe ko wapor dev ji benderê berde. Ji nişka ve sê bangên hişk û kurt tèn bihistin, waporê hêdî hêdî û bi semyanî dest bi meşê dike. Qirçîna col ango zencîra ko lengerê dikişand vedimire. Rêwingî li ser pehniqa waporê rawestane û dest malên xwe dihejin. Hin digirîn, hin dikenin û hin jî qey di dûrahiyan de li yekî an yekê digerin. Piştî dem û demdarekê avahiyên bajêr dibin hûr, hûr û hûrtir û bi derbekê na yên dîtin, bajar dibe gutleke mij û moran, ji xwe wapor gav bi gav lezê dide xwe.

Gelo keça M. Botî Şîrîna piçûk çi re xemgîr e ?

Ji ber ko pisinga wê ya piçûk ko li mal ma ye tê bîra wê. Du rondik dikevin ser hinariyên wê.

Heçî Temo, ew gelek dilxweş e û ew ji xwe re dibêje : "Ez ê Frensê bibînim!...

Stî û Mîrza kerem kin rûnin cihên xwe. Ciwanmêrek hat û û rûnişt cihê vala ko li tenişt Xanimê bû. Min navnîşana we ji bîra kir. Kerem ke min pêş vî camêrî bike. Min xwe jê re da nas kirin. Xebera te ye Mîrza. Xweha we xanim çawa ye ? Kerem kin Mîrza yek ji wan mehfûran ji xwe re bibijêrin. Silavên min bêjin kurê xwe. Di ser serê me re qubeke şinzer heye. Rengê vê mehfûrê ne hevqas spehî ye. Ev mehfûr hinik rengvekirî biwa bi kêrî min dê bihata. Peryê min hebiwa min ê ji xwe re otomobîleke nû bikirîya. Pismamê min bihata çende xweş dibû.

Gava ewrên reş tîn serhev, ezman dibe tarî û baran destpê dike. Heke dinya xweş sar e, carina berf datê. Roj ro pê de li ezmên dibiriqe. Heçî heyv û stêr em ronîya wan bi şev çêtir dibînin. Roj ji rohelatî hil tê û li roavayî diçe ava. Ew rohnî û germî dide me. Tava wê li havînê gelek germ e. Bê wê ne zad digehin ne jî em û heywan dikarin bijîn.

Heyv der destpêkê sisterohn e, mîna kevanek e, zirav e, hin bi hin ronaktir dibe û dibe girover, çardehê mehê heyveronek e.

Di pişt re kêr û kêmtir dibe, dizerike, qey xuya na be heta dema ko ji nû ve ronî dikeve ser rûyê wê. Li ezmên stêr boş in û her stêrek mîna heyv û rojê an hêj bêtir mezin in, lê ew gelek dûrî me ne, lewma ronahiya wan qels diyar dibe û na gihe me.

Mîrza ne li mal e ? Mêrê we ne li mal e ? Zaro ne li mal in ? Jina we ne li mal e ? Stî ne li mal e ? Min nameyek nivîsand dê û bavê xwe. Jina cîranê me gelek behecock e. Mêrê vê pîrejîne notirvan bû. Ji kurê wê tu xeber nî ne ? Ji kurê we tu nûçe nî ne ? Peyamele xweş hatiye min, li gora vê peyamê bûka me kurek aniye. We ez bextewar kirim. Stî Zînê mêrê xwe berda, em bi vê nûçeyê gelek xemgîr bûne.

Pesprta min di bêrika min de ye, ya te li kû ye ? Kurê min di sefa diwemîn de ye, kurê wê jî ne di vê esfê de ye ? Sihvana min çirandî yeke din ji min re bikin. Ev seyê me ye, yê cîranê me di bexça wî de ye. Minsaeta xwe wînda kir, min li ya brayê xwe nêrî. Wêneyên ko di mezela we ya meyvanan de ne gelek spehî û hêja ne. Hema ko qîrek hate bihistin yê ko li wagonê rûnişti bûn xwe avêtin penceran. Me hûrmûrê xwe li trêne wînda kirin. Hûrmûrên brayê min yê ko li stasyonê bûn hatine wînda kirin û barhilgirê ko bi wan mijûl dibû heta îro ew peyda ne kirin.

Maça duhî gelek rewneqdar bû. Rewîşa dinyayê îro çawa ye ? Min bihistiye ko, di van rojan de serekwezîrê brîtanî dê bê Tehranê. Rojên ciwanîyê çiqas xweş in heçî e ko ew bîrîn û venagerin. Bi şev gelek baran barî. Berf dahat çiyar û pê simê wan bûne spî. Gava min nameya xwe dinivîsand min du xelet kirin. Hon diqihin, we serma hilanî, divê hon îro li mal bimîrin û dernekevin ji der ve, ez ê ji we re dermanekî, xwarinê û du rojname û kovarekê spehî binim. Gelo hon bi ya min bikin ? Gundî pîrsa min seh ne kir. Wî em ne dîtin. We îro hêj rojname xwe ne xwend. We teklîfa me (berxistiya me) ne pejirand (qebûl ne kir). Ev çî gotin e, tu bawer dikî ko ez sexweş bûm û ji ber sexweşiyê ketime erdê lê divê tu bizanî ko ez şerabê venaxwim. Ba gelek xurt bû, em bi dişwarî dimaşîyan. Hon ne li mal bûn, jina we jî ne li mal bû. Dibêjin ko hikumetê di vê dawiyê de gelek xwendegah vekirin. Gelo propegende ye an rast e ?

THEME 24

Le bateau est attaché par la chaîne au quai. Au dessus de la coupole se forme un amas de nuages dans le ciel bleu. C'est de moins en moins que je comprends les difficultés de la vie actuelle à l'étranger. Je crois que les difficultés proviennent surtout de mon ignorance de la langue française. A cause de cela, je dois rapidement arriver à comprendre et à bien parler le français. En étudiant petit à petit je connaîtrai la langue et la littérature si abondante et je lirai l'un après l'autre les livres des écrivains célèbres français. J'ai débarqué en France le 27 juillet dernier. Mon père est divorcé depuis l'année dernière. C'est dommage que c'est trop cher, autrement cela m'aurait convenu. Pourquoi s'est-il présenté de si bonheur chez le docteur ? L'homme au bout d'un moment a disparu au loin. J'ai autant de fardeau à porter que vous. Est-ce que tu aperçois, au loin, la voûte de la mosquée ? Cet animal sauvage avec patience et amour, deviendra petit à petit apprivoisé. C'est approximativement vers la fin juillet que nous partirons tous en vacances. Cette faible lumière me fatigue les yeux pour lire. Mon coeur bat si vite depuis que tu m'as annoncé la bonne nouvelle du retour de mon fils. Essuye bien tes pieds mouillés avant de rentrer dans la maison. te rends-tu compte que c'est déjà demain que mon père doit nous quitter pour partir au loin. C'est la majorité qui doit avoir raison en politique. La marchandise nouvelle est arrivée au port ce matin. Ma robe que je croyais encore neuve est toute claire et déteinte. La belle-mère accariatre fait souffrir sa belle-fille.

FÊRA BÎST U PENCEMIN

(25ème leçon)

VOCABULAIRE

Xîzan, f.	= la famille	Dû, m.	= la fumée
Rêbir, m.	= le bandit	Zûbez, f.	= l'expresse
Rêwingî, n.	= le voyageur	Qebale, f.	= le contrat
Pêgeh, f.	= le quai	Avger, f.	= la barque
Fincan, f.	= la tasse à café	Lezki	= rapidement
Pêşdanî	= la proposition	Dilrast	= loyal(e)
	le projet	, f. dengda, f.	= la sonnerie, le claxon
Belê an ne	= oui ou non	Banzîn, f.	= l'essence
Bersiv, f.	= la réponse	Mizawir, n.	= le malin, l'intrigant
Pasgotonî, f.	= la médisance	Pê li erdê Kirin	= mettre pied à terre,
Dengê xwe bibire!	= Tais-toi	Destê xwestin	débarquer
Bi cih bûn	= prendre place	Destê xwestin,	= demander la
	s'asseoir, contenir	(v. tr.)	permission
Çavê xwe avêtin	= baisser les yeux	Peyvandin	= confirmer
erdê	regarder devant	(bipeyvîne!)	
	soi.	(v. tr.)	
Agahdar Kirin	= avertir, prévenir,	Rastandin (rastîne!)	= approuver, parapher,
(v. tr.)	mettre en légation	(v. tr.)	légaliser
Avêtin pişt	= ne pas faire	Bi dev xwê Kirin	= leurrer
guhê xwe	attention	Ji xwe re dibêjim	= je ne dis

GRAMMAIRE

Suite du verbe :

Conjugaison des Temps Présents et Futurs se fait à l'Aide de l'Impératif.

Indicatif

<u>Infinitif</u>	<u>Impératif</u>	<u>Présent</u>	<u>Futur</u>
KIRIN = faire	singulier, <u>BIKÉ</u> ! pluriel, <u>BIKIN</u> !	Ez <u>dikim</u> Tu <u>dikí</u> Ew <u>dike</u> Em, hon, ew <u>dikin</u>	Dê <u>Bikim</u> Dê <u>Bikí</u> Dê <u>Bike</u> Dê <u>Bikin</u>
KARIN	singulier, <u>BIKARE</u> ! pluriel, <u>BIKARIN</u> !	Ez <u>dikarim</u> Tu <u>dikarí</u> Ew <u>dikare</u> Em, hon, ew <u>dikarim</u>	Dê <u>bikarim</u> Dê <u>bikarí</u> Dê <u>bikare</u> Dê <u>bikarin</u>
KETIN	singulier, <u>BIKEVE</u> ! pluriel, <u>BIKEVIN</u>	Ez <u>dikevin</u> Tu <u>dikeví</u> Ew <u>dikove</u> Em, hon, ew <u>dikevin</u>	Dê <u>bikevim</u> Dê <u>bikeví</u> Dê <u>bikeve</u> Dê <u>bikevin</u>
ZANIN	singulier, <u>BIZANE</u> pluriel, <u>BIZANIN</u>	Ez <u>dizanin</u> Tu <u>dizaní</u> Ew <u>dizane</u> Em, hon, ew <u>dizanin</u>	Dê <u>bizanin</u> Dê <u>bizaní</u> Dê <u>bizane</u> Dê <u>bizanin</u>

BI - est le Préverbe de l'Impératif

DI - est le Préverbe du Présent de l'Indicatif

DÊ BI - est le Préverbe du Futur de l'Indicatif

Quant aux terminaisons elles sont :

F et IN pour l'Impératif et pour le Présent et le Futur de l'Indicatif, les mêmes que celles du verbe - BUN - au Présent de l'Indicatif sauf pour quelques verbes irréguliers.

Xizana Mirza Botî di bendera Marsilyayê
de pê li erdê dikin

Eve bender bi waporine piçûk û mezin. Ev Marsikya yo, yek ji benderên Frensê î mezintir. Wapora ne li ber pêgehê sokinî û eve rêwingî pê li erdê dikin. Piştî gihana ne Marsilyayê ne berê xwe da stasyonê. Em ê siwarî trêne bibin da ko bigchin Parisê. Trên li stasyonê li hêviya me ye. Li Stasyonê xelk pir in, di nav wan de frensîz, ingilîz, emêrikânî, ercb, iranî, tirk û kurdin hene. Ji lokomotîfê dîyekî zirav derdikevc. Vê trêne heşt wagon hene, şeş ji bona rêwingiyan, yek wagona xwarinê û wagonêke hûmûran. Li vê trêne dereca diwomîn nî ne ji ber ko ew trêne zûbezek e.

Cihên ne di wagona sewemîn de ye, em lê siwar bûn û li cihên xwe rûrunistin. Şîrîn bûkika xwe li waporê ji bîra ne kir, hema ko em li trêne bi cih bûn wê bûkika xwe ji çenta piçûk derêxist û danû ser ejnûyên xwe. Bûkika wê porzer û çavheşin e. Piştî ko em li trêne siwar bûn hat bîra bavê min ko cigareyên wî nî ne. Min lezê da xwe ji trêne peya bûn û min jê re tu pakêta cigare kirin. Wê demê deya min ji hat bîra min û min ji bo na wê rojnameyek û du kovar kirin û lezki vegeriyan û li trêne siwar bûn.

Dengê xwe bibire. Ma ne bes e, te ev tişt deh car gote min. Ez gelek mijûl im, dev ji min berde. Tu ne tihî î, heke erê ez ê ji te re kesikeke ava sar bînin. Ma kengê ez avê vedixwin, ji min re badîneke mey bîne. Sifrê hilîne û van fincanan ji kerema xwe bibe. Vê veşartiyê ji tu kesî re me bêje, ev tişt navbira min û te de ye. Heke... Bike... derî bigire û pencrê veke. Li rûyê min binêre û wilo bipcyive. Tu çire çavên xwe davêjî ordê. Hinik were mezela min. Ev ji mezela xwe derket û ket mezela jina xwe. Di tariyê de ji mal der me kovin. Zaro beriya ko ji mal derkevin destûra dê an bavê xwe dixwazin. Deriyê malê bigirin. Kê pencrê vekir? Ev ji par re hat û bi destên xwe çavên min girtin. Ma di spêdeyê de da rê ji ber ko reya me dîr bû. Hon vê çiroka kur bixwînin, ew gelek dilkêş e. Bila kes vê nûçeyê ne bihîse, ev tiştêkî gelek veşartî ye. Xizmetkar bila cilên min bîne, divê ez xwe lezêkî pêk bînim. Temo divê di wextê xwe de me agahdar bike. Bila her kes di cihê xwe de be, îro sergerînende çavê xwe dê bigerîne mijûlgehan. Bila zaro di parîzê de biley-izin. Bavê we rezaye, bi dengêkî bilind ma xêvin. Bila Mîrza Elo û jina wî korekî kin. Ma heqê xwe peyivand. Rewîşa me divê hon bînin ber çavên xwe. Hukumetê qebale rastand. We çî re pêşdaniya min ne pejirand (ou) qebûl ne kir. Inkar me kin. Mavêjin pişt guhê xwe. Bînin bîra xwe ko ez hevalê we yê dilrast im. Hûmûrên hovalê min ji sendûgek, du çentan barbaranek û ji çenteze mdekê hevedudanî ne. He ev pîrs saffî kir, pîrseke din ma ! Te wêzîfa min rast kir. Min saeta xwe ko te par da bû min, wînda kir, divê tu yeke din bidî min an ne divê ez ji xwe re yeke din bikirim lê herwekî tu dizanî peryê min nîne û bê saot man dişwar e. Tu li vir çî kîkî ? Hewayê roavayî î biçûn ez sax kirim. Di bazorê dawîn de neh avger wînda bûne. Were rex min rûne.

Tu duhî êvarê li kû bû, min sê car telefon kirin tu kesî bersiv ne dida ? Ez û jina xwe em ne li mal bûn û zaro raza bûn û herwekî telefon di mezela min a xebatê de ye û ev mezel ji ya mezela zaroyan a raketinê dîr e bawer ke ew dengdayê telefonê ne bihistine. Ma ez li ber te ne sekinî ne ? Ma wextê me hebû. Ez duhî gelek westiyane. Gurgîn te tu nûçe ne da min, gelo cihgirtiyê karxana wê îro tê an ne ? Gavan ez xoberdar ne kirim. Min ne xwarin ne jî vexwarin hene û pereyê min jî nî ne, ez ê çawan bikim, kî dê arîkariya min bike ? Rêbiran ji min pere xwest û ez heta ko çand xwe bifilitînim ango xelas bikim honî pereyê xwe dan wan; lê ew gava dîtîm ko min bi sivikahî pereyê xwe dan wan, bi min hatîne rohmê û nivê pereyê min vege-randin we. We çî re ev nehok e ji min re tu name ne çand, ma hon ni zanin ko hon li ber dilê min girînin û ez her li wê dipirsim. Min nancyek çand brayê xwe ê mezin. Te ez bê nûçe hiştim. Min duhî ti dîtî û te wilo dikir qey tu min na bînî ma ev tişt ji te re ne kêmasî ye. We ev qumaş ji me ne kirin, em qumaşeke ji wî texlîtî na firoşin. Pesporta min li ba te ye ? No, min ew da polîsxañê da ko wê ji nû ve bikin. Kê ev diyarî çand te ? Wan tu tişt ne got te ? Min bawer dikir ko ew hevalên te ne ? Wan bi dev xweşkirina xwe hon rapand, ew gelek mizawir in. Min tiştêkî wilo ji we hêvî ne dikir ... (ou) He diket serê min ko hon dikarin tiştêkî wilo bikin ... Wan ew kuşt û cendekê wî avêtin ko ndolekê nîzîkî bohrê. Ma ji wan re çand tenoke banzîn dan, gelo tê bîra te ? Qenc ni zanin, lê ez ji xwe re dibêjin ko ji heft tenekan ne kêmtir bûn. Ew kes kî ye ? Çawan, tu wî nas na kî ew braziyê min Tacîn e yê ko digel kurê te diçû xwendegahê, lê rast e ko berî bi deh salan. Tu çî re li wî mirovî dixî ? Seba çî tu lê didî ? Ew dizek e, duhî otomobîla min dizî û îro hati bû dixwest hospê min bidize. Min ne dizanî. Ez ê tiştê ko dixwazî bikim, gelo tê de nehî ango foyde heye, heke heye de bêje min. Navê wî çî ye ? Navên çar demên salê ev in : Bihar, havîn, payîz û zivistan. Tu li vê keçîkê dinêrî ? Belê ez lê dinêrim, ew çiqas spehî ye.

THEME 25

Quand nous nous sommes divorcés, le contrat de mariage était trop vieux, et l'on nous a dit qu'il devait être légalisé dans la ville où nous sommes nés. Tu n'as donc pas fait attention à ce qu'a dit le professeur ? Alors tais-toi. Je ne dis souvent que j'aimerais devenir un savant sage et surtout expérimenté pour aider à la guérison des malades. Tu ne m'écoutes pas. Fais attention à ce que je te dis. Tais-toi et baisse les yeux. Si elle croit au succès dans ses examens, elle se leurre car elle est trop paresseuse et vient en classe de moins en moins souvent. Pour que l'automobile marche bien il lui faut de l'essence. Veux-tu avertir ma mère que j'arriverai en retard ce soir pour le dîner. L'expresso de seize heures trente deux à quarante minutes de retard et l'ami que je suis allé chercher à la gare arrivera justement par ce train. La fumée qui sort de cette cheminée est si noire et a une odeur si mauvaise que les habitants des maisons aux alentours en sont incommodés. Le train transporte les voyageurs et la marchandise. Le paquebot entre dans le port de Marseille. Les voyageurs portent des valises et sortent rapidement de la gare. Avez-vous mis votre manteau ? Les bateaux s'arrêtent devant le quai. Le train et l'avion servent à transporter les voyageurs et le courrier. Il y a un trou dans le mur. Tes mains sont sales. Va les laver.

FÊRA BÎST Û ŞEŞEMİN

(26ème leçon)

VOCABULAIRE

- Bawerî anîn (hîne!), v. = croire
Dan eqil (bide eqil!), v. = penser
Kul Kirin (bike!), tr. = poinçonner
Xwe berdan (berde!), v. intr. = s'abandonner
Xwe girtin (bigire!), v. tr. = se tenir
Xwe Kuştin (bikuje!), v. tr. = se suicider
Xwe sist Kirin, v. tr. = se démoraliser, fléchir, s'abandonner à ...
Xwe ragirtin (ragire!), tr. = se maintenir, se tenir, ne pas se laisser aller
Xwe dan der, v. tr. = démissionner, avouer
Çavnêrî Kirin, v. tr. = attendre impatientement
Çav lê Ketin, v. intr. = apercevoir
Pîvangî Kirin, tr. = comparer
Dan ber hev, tr. comparer
Bendewarî, f. = l'intérêt
Nûkî, = récent(e)
Dû derketin (derkeve!), v. intr. = sortir, dégager de la fumée .
Serekê stasyonê = chef de gare
Işareta çûnê = le signal de départ
Mekîneajo = le mécanicien
Xêzhesin, f. = les rails
Tûnêl, f. le tunnel
Çavger, m. = le contrôleur
Zengil, m. = la cloche
Kemençe, f. = le violon
Mekîna nivîsandinê, f. = la machine à écrire
Gêj = stupide, étourdi(e)
Xwe bi xwe = de soi-même, automatiquement
Talukedar = périlleux(se)

Vindar = énergique
 Erdûav, f. = la ferme
 Pispör, n. = le compétant, l'expert
 Serdestî, f. = le succès
 Nimêj, f. = la prière (musulmane)
 Lavlal, f. } = la prière
 Dia, f. }

GRAMMAIRE

Nous avons déjà signalé que les verbes kurdes se divisent d'après leurs structures en

- 1) Verbes Auxiliaires
- 2) " Simples
- 3) " Composés
- 4) Locutions verbales

VERBES AUXILIAIRES

Il existe 2 catégories de verbes auxiliaires

- 1° Ceux qui servent à conjuguer les temps composés tel que le verbe - BUN -
- 2° Ceux qui servent à former les verbes composés tel que les verbes - HATIN -, - DAN -, # KIRIN -, etc..

VERBES SIMPLES

A l'infinitif, le verbe simple se compose d'un RADICAL et d'une terminaison. A l'infinitif, toutes les TERMINAISONs des verbes simples sont soit - N - si le RADICAL se termine par une voyelle, soit -IN - " " " " " " " " consonne
DAN et KIRIN

Nous avons déjà indiqué que :

- 1) les TEMPS PASSES de tous les modes se CONJUGENT A PARTIR du RADICAL.
- 2) les TEMPS PRESENTS ET FUTURS se CONJUGENT A L'AIDE de l'IMPERATIF

VERBES COMPOSES

Les verbes composés sont formés à partir de verbes simples

Il y a 2 catégories de verbes composés.

- 1° Ceux de la 1ère Catégorie sont composés

d'un préfixe { - RA -, - VE -,
 - HIL -, - DA -,
 - BER -, - DER -, etc.

et d'un verbe simple :

KIRIN + faire VEKIRIN = ouvrir
RAKIRIN = sculer
DAKIRIN = tromper
REKIRIN = envoyer
CEKIRIN = accomplir

AVRE = venir

<u>HATIN</u> = venir	<u>DAHATIN</u> = descendre
^	^
<u>ANIN</u> = apporter	<u>DERANIN</u> = faire sortir, extraire
<u>KEPIN</u> = tomber	<u>RAKETIN</u> = se coucher
<u>DAN</u> = donner	<u>DADAN</u> = fermer, allumer
	<u>BERDAN</u> = laisser, libérer
	<u>GIREDAN</u> = lier, nouer
<u>XWARIN</u> = manger	<u>VEKWARIN</u> = boire
<u>BUN</u> = être	<u>RABUN</u> = se lever
	<u>VEBUN</u> = s'épanouir

Les verbes composés de la 1ère catégorie ne prennent pas le préverbe - BI - de l'Impératif, du Présent et Futur du Subjonctif, ni le préverbe - DE BI - ou E BI - du Futur de l'Indicatif.

Le préverbe - DI - de l'Imparfait et du Présent s'intercale entre le préfixe et le verbe simple

^	<u>VEKIRIN</u> = ouvrir (veke!), ouvre !
WI	<u>VEDIKIR</u> = il ouvrait
EW	<u>VEDIKE</u> = il ouvre

2° Ceux de la 2ème Catégorie sont composés

d'un Substantif
ou d'un Adjectif
et d'un Verbe Simple

1) Il se peut que le verbe simple précède le substantif ou l'adjectif dans certains verbes composés de la 2ème catégorie comme :

<u>PEY</u> = pied	}	<u>DAN PEY</u> = suivre
<u>DAN</u> = donner		
<u>AVA</u> = construit	}	<u>AVA KIRIN</u> : construire
prospère		
<u>KIRIN</u> = faire)	

2) Dans certains autres verbes composés, le substantif se contracte avec la préposition - DI - (= de) qui prend alors la forme - I - dès que le verbe se conjugue.

Exemple : RAST...HATIN = rencontrer

Duhî ez RASTI Duhî ez RASTI brâyôrte jHATIMecontré ton frère
Hier, j'ai rencontré ton frère

HIN...KIRIN = en enseigner

Min cw HINI frensizê KIR =

Je lui ai enseigné le français.

3) Dans certains autres verbes composés d'un substantif et d'un verbe, le substantif placé avant ou après le verbe, prend la particule de genre.

GUHDARI KIRIN = écouter

Min guhdariya te Kir =

Je t'ai écouté.

BAL DAN ou

BALA XWE DAN = faire attention

Min BALA xwe DA gotina te :

J'ai fait attention à ta parole.

ARIKARI KIRIN = aider.
Te Arikariya min Kir =
Tu m'as aidé.
DERS GOTIN = enseigner la leçon
Min Dersa wî got =
Je lui ai enseigné sa leçon.

EXERCICES

Min baweriya xwe bi te anf. Min gotina te da eqilê xwe. Min dersa xwêcha te got. Te arikariya Sînemâ kir. Min bala xwe da gotina xwe. Min guhdariya te kir. Bide pey wê jinê! Ez wî hînfî kurdî bikim. Iro ez rastî deya xwe hatin. Ez gotina Sînemê didim eqilê xwe. Ez dersa manosteyî dibihîsim. Ez bala xwe di in gotina bawê xwe. Ez pencerên mezola xwe vedikim. Qedrê hevalên xwe bavê xwe bigirin û arikariya wan bikin, bila qenciya we bigohe wan. Paltoya xwe li xwe na kî? No, hewa ne sar e û bawer na kin ko baran dê bibare. Na xwazî tu wê jê re vogerîni. Navnaliya me bi paqijkirina mezolan mijûl e, ko Sînem hat ez dê pê re vogerînin, Kerem Ko ji min re kiloyek goşt, nîv kilo nîvîşk, û destek lepik bîne. Bi xatirê te.

Der Trêne

Serckê stasyonê îşareta çûnê da. Mekîneajo lokomotîfê dide meşandin. Wagon li ser xêzhesinan dest bi meşê dikin. Trêni ji stasyonê derdikeve derbazî pir û tûnêlan dibe û li ber îşaretine sor û kesk dibore. M. Botî di aliyê çepê de rûniştiye û ew cigreyekê dikişîne. Jina wî Stî Meryem li pêşberê mêrê xwe da rûniştiye. Ew li kovarekê dinêre Heçî keça wan, ew bi xew ve çûye, lê bûkika xwe ji dest bernedaye, ew di nav zendên wê de ye, qey ew jê mîna xanima xwe razaye. Çavên bûkikê yên hûr girtî ne. Ma Temo li kû ye? Temo li dehlîzê rawastaye di pencerê re li çolê dinêre. Eve çavger. Çavger deriyê kompartimanê vedike û dibêje rêwîngiyên : "Stî, Mîrza Kerem kin bîlêtên we" Rêwîngî bîlêtên xwe didin wî, ew wan kul dike û vedigerîne wan û piştî silav li rêwîngiyên dide, derî digire û diçe. Em, pir na bore, bi birçîtiya xwe dihesin. Lê eve, dengê zengilekî tê bihîstin. Em Şîrînê hişyar dikin. Em ê tev de herin û di wagona xwarinê de firavîna xwe bixwin.

Hon gelek hindik radizin. Xew ne ket çavên min. Ez bi sivikahî bi xew ve diçim. Hon bi kemeçê dileyizin? Ez nameyên xwe li ser mekîna nivîsandinê dinivîsim. Gundî gelek nan dixwin. Mîrovî hene ko hîç goşt na xwin, heşînatî û meywe têrî wan dikin. Di biharê de berf dihelin. Her du kurên vî pîrî di karxanan de dixebitin. Her kes vî tiştî dizane. Ez li Beyezîdê dikim çar heftan bimînim. Trêni hemî, li stasyona Diyarbekrê, radiwestin. Gelo hon ji Hekariyê vedigerin Şemînanê. Serbajarê Kurdistana tirkîyayê Diyarbekrê. Bêhişîya vî mirovî hemîyan dikenîne. Yê ko na êşîne na kenîne. Eyleta min li Slîvanê nişteçî ye lê heçî ez, ev du sal in, li Mûşê dimînim ji ber ko xebata min lê ye. Ew yekî gêj e. Serxweşî Rêmanîyeke gelek giran e, mirov pê bêqedir dibe. Çire tu xwe bi xwe bi karên xwe mijûl na bî? Piştî ko min xwe şûst ez ji serşokê derketim. Ev xortê rebên xwe kuşt. Zivistan e, baran dibare an berf datê. Min xwe berda xewnên xwe. Ko tu ket tengiyê xwe ragire, xwe sist me ke. Bombe xwe bi xwe teqiya. Ez silavan li brayê te dikim. Silavên min bêje brayê xwe. Baweriya xwe bi xwe bîne da ko xelk baweriya xwe bi te bînin. Çira we xwe di vî cihê talukedar de avêt avê, ev der têr teht û zinar e. Sergerîndeyê me î vîndar xwe bi xwe ev pîrsa zirav û dişwar safî kir. Duhî min nameyek şand hevalê xwe yê ko li Mirdînê nişteçî ye. Heye ko ew dusibe li nameya te vedigerîne. Wezaretê Yewmîniyayê nîvîndarê hatîye çêkirinê. Wezaretê derîndarê xwe daye der.

Em wextê xwe bi vê xebatê winda dikin. Herî li me dinêrin. Hon çî dix wazin ? Hon min nas na kin. Karker karên xwe dikin. Bibexşî, tu gelek li hêviya min mayî. Em zmanê gundiyan û bajariyan seh dikin. Iro poste na yê. Hon gehwekê dixwazin ? Kerem ke hinik li ba min rûne. Otêla me ji vê otelê paqijtir e. Xwediyê vê erdûavê ji herî cîranên xwe dewlemenatir e. Hon ji me pisportir in. Cihê robarî î kûrtir nava wî ye. Di vê rojnameyê de nûçeyên dawîntir hene. Nûçeyên dawîntir di vê rojnameyê de ne. Ez serdestiya te dixwazin. Jê re namayekê binivîse, ew çavneîriya nûçeyên te dike. Min hêj nimêja xwe ne kir. Xwediyê malê qedrê me girt û ji me re cigare dan û qehwe dan anîn. Ez heta roja çarşembê li Bidlîsê nam. Hon diçin kû ? Em diçin Kurdistana tirkayê. Ew ji kû tê ? Ew ji Kurdistana franê tê. Diyarbêk r, Hezargol, Bitlîs, Wan, Ediyaman, Mûş di Kurdistana tirkayê de ne. Bavê min gelek bala xwe dide bûyerên siyasî. Ez bi bendewariyeke mezin didim pey bûyerên dinyayê. Li gora we rewîşa dinyayê çawa ye ? Li ser serdestiyên me yên nûkî li eniya şêrî nûçe hene ? Hirça brîndar ber bi min ve hat. Min li ber tu kesî dengê xwe bilind ne kir. Mirov ni kare van tiştan pîvangî bike. Navmalî hero di saet heştan de min hişyar dike, qehwa min tîne, pencereyên mezê vedike, cilên min dibe û firçe dike. Tu hejî çayê dikî ? Ew ji qehwê gelek hez dike. Em di saet nehan de radikevin, Kurdistan poz û meyvayên xwe dişîne ji derve. Tu rojnameyên biyanî dixwînî ? Belê, rojnameyîne fresizî.

THEME 26

Le train se compose de sept wagons. La locomotive dégage beaucoup de fumée car elle n'est pas électrique. Je sais que tu as de la peine, mais je t'en prie, ne te laisse pas aller, sois courageux. Dans cette grande ville il est si démoralisé loin des siens qu'il veut retourner dans son village où il ne trouvera certe pas de travail. Nous nous apercevons que le travail ne progresse pas suffisamment. Il faudrait comparer notre travail avec celui de nos voisins. Je pense que le meilleur moyen de réussir est de travailler avec tout son coeur et aimer son travail. Ne le crois-tu pas ? Cet enfant a avoué de ne pas avoir été à l'école le matin. Il attendait avec impatience la fin de la classe car il voulait rentrer à la maison en même temps que les autres enfants. C'est le controleur qui poinçonne les billets dans le train. La petite fille joue avec sa poupée auprès de sa mère. Le chef de gare donne le signal du départ. A la maison c'est moi qui agite la cloche pour annoncer l'heure du déjeuner ou du dîner. Alors tous se rassemblent dans la salle à manger, s'asseyent autour de la table et attendent chacun son tour d'être servi par la bonne. Après le déjeuner mon père lit le journal, maman lit une revue, nous lisons nos devoirs avant de retourner à l'école. Le train roule sur des rails et le mécanicien est attentif à la bonne marche de sa locomotive. J'apprends à écrire sur la machine à écrire. Notre voisin est très énergique. Il a acheté une ferme où travaillera mon frère Tacin qui a fini son école d'agriculture. Il est expert maintenant, et notre voisin dit qu'il lui sera de grande utilité.

VOCABULAIRE

Mêşgeh, f.	= la voie (d'un train)	Tê gotin	= on dit
Derengmayîn, f.	= retard	Dibêjin Ko...	= on dit que...
Pêgêh, f.	= le quai	Bendewar, n.	= l'intéressé
Berbar m.)	= le porteur	Guherde	= différents, nombreux
Barkês m.)		Xwendewarî f.)	= l'étude
Çavhêrî, f.	= l'attente	Xwendekarî f.)	= le producteur
Piştgeh, f.	= le coffre (d'une voiture)	Beranî, n.	= la solitude
Evser, m.	= la couronne	Tenahî, f.	= le banque-notes
Bîrdarî, f.	= le monument	Benqinot, f.	= quotidien
Yewnanî, n.	= le grec, (que)	Îronî, f.	= le menteur
Svêçî	= le suédois(e)	Derewker, n.	= le candidat, le demandeur
Spanî, n.	= l'espagnol(e)	Daxwazker	= par priorité, par ordre, par classement
Elemanî, n.	= l'allemand(e)	Bîrezkî	= la traduction
Civangeh, f.	= le club	Pêçve, f.	= intelligent(e)
Gotar, f.	= la conférence, le discours	Bîrdar	= conscient
Dilkêş	= intéressant(e)	Bîrbir	
Pêçvezan, n.	= le traducteur(trice)	Ser jê Kirin (bike!) v. tr.	= décapiter
Ji bîra Kirin (bike!) v. tr.	= oublier	Guhdarî Kirin (bike!) v. tr.	= écouter
Anîn ber çav (bine!) v. tr.	= évoquer	Girêdan (girêde!) v. tr.	= lier, nouer
Dan pey (bide!) v. tr.	= suivre	Dereng mayîn (binîne!) v. intr.	= se retarder
Berdan (berde!) v. tr.	= laisser, libérer	Çavhêrî... Kirin (bike!) v. tr.	= attendre
Givaştin (bigivêse!) v. tr.	= serrer	Girêdanî... danîn (daytîne!) v. tr.	= établir des relations
Pejirîn (bipejire!) v. tr.	= accepter	Diyar Kirin (bike!) v. tr.	= faire connaître, divulguer, propager, répandre
Gihandin serî (bigihîne!) v. tr.	= accomplir, achever, terminer, finir		
Bîr dan (Bîr bide!) v. tr.	= soigner		
Dan pey hev (bide pey hev!) tr.	= ranger l'un après l'autre, ranger par ordre		

GRAMMAIRE

4) LOCUTIONS VERBALES

Les locutions verbales se composent :

- 1° d'une PREPOSITION SIMPLE OU CONTRACTÉE et d'un VERBE
- 2° d'une PREPOSITION SIMPLE ou CONTRACTÉE et d'un MOT quelconque et d'un VERBE

LÊ KETIN { = apercevoir
 atteindre

DUHI, bi Rê Ve Çavê min Li Tacîn
 Ket = Hier, en cours de route, j'ai aperçu Tacîn.

LI HEV ANÏN = réconcilier - min hevalên xwe li hev anîn =
 = J'ai réconcilié mes amis.

Exceptionnellement, dans certaines locutions verbales, la PREPOSITION CONTRACTÉE se PLACE ENTRE le SUBSTANTIF et le VERBE.

DEST PÊ KIRIN = Commencer min DEST BI dersa xwe KIR
 = J'ai commencé ma leçon.

Dans certaines locutions verbales, la PREPOSITION se CONTRACTE avec le PRONOM, et dans certains autres cas, le SUBSTANTIF PREND la PARTICULE de GENRE.

Jê = J = WE
 { MIN
 { TE
 { WÎ
 { LE
 { WAN
 { WE

JÊ HEZ KIRIN = aimer min ji wî hez Kirin
 = Je l'ai aimé.

EXERCICES :

Berika tifingê li min ket. Wî çire li kurê xwe xist ? Tu çima vî zaroyî aciz dikî ? Jê bigere! min hevalên xwe li hev anîn. Ez hevalên xwe li hev tînia. Ez ji ji te hez dikim. Tu ji vî bajarî hez dikî ? Belê, ez jê hez dikim. Min ji bîra kir. Ez ji bîra dikim. Min dest bi dersa xwe kir. Tu dest bi dersa xwe dikî? Belê, ez dest pê dikim. Min ji wî hez kir. Min hojî wî kir. Ez li hespê xwe siwar bûn. Ez siwarî hespê xwe bûn. Zarotiya xwe bine ber çavê xwe. Rêwingî ji trênê peya dibin. Trêna wî di saet heft û pêncî û pêne deqîqan de diçû. Mirovekî giran na be lezê bide xwe û eclê bike. Mirovek bi rê ve diçû.

Hatina me Parîsê

Saet bîstocû nîvan de trêna gihaye Parîsê, stasyona Liyonê, li ser mêşgeha bîst û sewemîn. Derengmayîn tu ne bû. Xizm û hevalên rêwingiyan ji xwe re bîlêtên ketina pêgehê kirî bûn. Ew hati bûn pêrgîna xizm û hevalên xwe û diyar dibû ko wextek e ew li hêviya hatina trêne bûn. Hinan destên xwe, hinên jin din şefqeyên xwe û hinên dîr destmalên xwe dihejandin. Trêna rawesta. Mîrza Botî banî berbarekî kir. Berbar hat û çenteyan hilanîn û wî ew danîn girgirokeke piçûk. Ji nişka ve Mîrzayek ber bi me ve hat û bavê min ew hema nas kir. Ew hevalê bavê min yê zanîngêhê Mîrza Hevind bû, pismamê deya min.

Wî destên me hemiyar givaşt û me hemiyar hev û du maç kirin.

Wî got bavê min : "Gelo geştê we çawan bû, hon çawan in ? "

Bavê min lê vegerand : "Spas, em hemî baş in; gelo jin û zaroyên te çawan in ?

"Spas, ew jî baş in. De niho em herin mal, jin û zaroyên min çavênêriya we dikin.

Bavê min pirsî "Te li kîjan otêlê mezê kirî kirin ?

- Li otêla Parîsê, em ê bi rê ve li ber biborin û çenteyên we deynin ê.

Em hemî, berbar ji stasyonê derketin, berbar çente danîn li piştgeha otomobîlê, bavê min heqê berbarî da û em hamî li otomobîla pismamê deya xwe siwar bûn û dan rê.

Serhengên kurd evserek danîne bîrdariya eskerê nenas. Hon pereyên yewnanî na pejirînin ango qebûl na kin ? Mihendizê sêçî duhî ketiye rê û di wan rojan de dê bigehe cihê xebata xwe. Tê gotin ko ev bazirganê kurd gelek dewlemend e. Ez kitêbeke spanî dixwînim. Ew nîskeke ango kitêbeke elemanî dikire. Duhî min di civangeha me de guhdariya gotareke frensizî kir, ev gotar gelek dilkêş bû. Hevalê min ji zmanên frensizî û ingilîzî pêçveyan dike. Pêçvezanê me gelek bîrdar e. Ez gelek hejî zmanê talyanî dikim. Lê heqî brayê min î mezin ew ji zmanê rûsî hez dike. Zmanê rûsî gelek spehî û dewlemend e lê ew gelek dişwar e, nemaze bilêvkirina wî. Berî firavîne ez û heval em hinik geriyan. Beriya ko ez ticaret-xana xwe vekim min bi bendewarên guherde girêdaniyek danîn. Ev nîv saet e ko deya min ji mal derket û ez ni zanim kengê ew ê vegere ve. Ew rîştî ko xwendewraiya xwe qedand ango gihand serî wî dest bi geşteke drêj kir. Ji hev dîtina me ya dawîn û heta îro heft meh borîn. Ji ber sebebên zordar me dev ji destkariya xwe berda. Ji mepê ve kes heye ko dixwaze wî xaniyî bikire. Bila wê xebatê ji min pê ve kesekî din bike. Ev xebata dişwar ji min der e. Hon bi ingilîzî dizanin ? No, ew pê ni zanim. Gelo wê êvarê hon dikin bîn meyvanxana me ? Heye ko. Bibexşîn min wext nî ne. Zaroyên we qet na çin xwendegahê ? Di gundê me de xwendegah nî ne. Ew cilên kevin li xwe na kin. Em ciline kevin wernagirin. Hon qet na yê Frensê? Carina em tîn ê. Tu xweş bala xwe na dî heywanên xwe. Ma hon ji şîraniyan hez na kin ? Ne gelek.

Jî nîro û heta êvarê me xwar û vexwar. Şirketa me kertolan ji berani yan dikirin û difiroşin welatên biyanî. Em ni karin bi hemiyar re baxêvin û planên me diyar bikin ango eşkere bikin. Dîktor hat û bîr li brîndaran da. Ez dixwazim herim bajêr û ji xwe re ciline nû bikirin, gelo tu dikî digel min bê ? Çire no, ji xwe ez dikane baş nas dikin, ez ê wê pêş te bikin, ji xwe xvediyê wê braderê min e. Wê otomobîlê rawestîne û reya me ji dajokerî bipirse. Ev çend roj in ez nosax im û te hîç li min ne pirsî, na bratî wilo ye ? Zaroyên wî kalî na yê cem û lê miqate na bin, divê em car car herin ba wî, heya teko ev mirov wilo di tenahiye de dimîne, Xwedê dizane tenahî çiqas dilê wî teng dike. Karkerê guzarîkê yê ko çav li hûmûrên rêwingiyan digerland çente ya bazirganekî de benqinotîne biyanî peyda kirin. Her çend jî agirê dijmanan gelek xurt bû eskerên me êriş kir û me û pêş ve çûn.

Lekên ko rexma agirê dijmin î giran êrişên xwe pêş ve ajotin û gir girtin sezayî pesnên bilind in. Kortê ko di karê xwe yê ironî de besî xwe pere kar na ke dixwaze ji xwe re xebateke din peyda bike. Tu kes baweriya xwe bi derewkeran na yêne. Ma kesek heye ko berxistiyeye hinde hêja û girane bi şunda vegeîne. Navên mirovên ko diçin û tîbî binivîse vê peylekê. Ez ê nameyên daxwazkeran bidim peyhev û bi rêzkî bersîva wan bidim. Yên ko biya qanûnê na kin, zû an dereng, dê bêne êşandin. Kanî li pêş mizgeft e. Kes nî ne ko wî nas na ke. Bikeve hundur, kes te na bîne, dinya tarî ye.

THEME 27

Savez-vous que l'étude du français demande beaucoup de temps. On dit qu'il faut des années d'efforts pour arriver à bien connaître cette langue. J'ai complètement oublié qu'il fallait ranger, par ordre alphabétique les livres de mon père. On dit que la nouvelle de votre départ s'est répandue dans toute la ville. Vous étiez très connu ici; j'espère que dans la ville où vous vous rendez, vous établirez des relations utiles pour votre travail et agréable pour vous-même. J'écoute avec tant de plaisir mon père quand il évoque son enfance? Cueillez ces fleurs, nouez-les et faites en de jolies couronnes. Acceptez, je vous prie mes excuses pour le retard. Je me suis attardé à consoler ma fille qui avait un gros chagrin. Elle a laissé tomber sa poupée. Sa tête s'est brisée (cassée) ce n'est plus qu'une pauvre poupée décapitée. Et ma petite fille pleurait...pleurait...Il a fallu du temps pour amener sur ses lèvres un timide sourire. Ecoutez tous ! je vais vous apprendre une nouvelle sensationnelle ! Le train est arrivé à l'heure. Qu'en dites-vous ? Le producteur si riche et si connu n'a pas de relations et je suis sûr que la solitude doit lui peser. Impossible d'avoir confiance en un menteur. On dit que la traduction en français de la conférence sur la médecine chinoise est fort intéressante. C'est au club que j'ai appris cette nouvelle. Soigne bien ton petit frère. Il est encore si jeune et petit c'est à peine qu'il sait marcher. Demande la permission de t'asseoir dans le fauteuil du grand-père. Sinon, il ne va pas être content de te trouver là. On va confirmer par écrit cette nouvelle. Je ne me rappelle plus je n'ai pas bien fait attention. Alors tais-toi !...

FÊRA BÎŞT Û HESTEMÎN (28ème leçon)

VOCABULAIRE

Nîvek, f.	= le centre	Bêdeng	= silencieux(se)
Dengda, f.	= le klaxon	Behecok	= jaloux(se)
Qeza, f.	= l'accident	Di nav bira de	= entre les...
Knîse, f.	= l'église	Gesîngêh, f.	= au milieu de ...
Gasingeh, f.	= la place	Dergevan, n.	= le portier
Derîzan, f.	= le seuil, le perron	Nexweşnêr, n.	= le garde malade
Pêlekê	= un moment	Li yatrovan, n.	= l'acteur
Wextê gotî	= à un moment fixé	Li bitandin	
Xebitandin (bixebitîne!) v. tr.	= faire		= travailler, fonctionner
Veqetiyân (veqete!) v. intr.			= se séparer
Winda Kirin (bike!) v. tr.			= perdre
Qelî Kirin (bike!) v. tr.			= raconter, se plaindre
Hilciniqîn (hilciniqe!) v. intr.			= sursauter

GRAMMAIRE

Les verbes TRANSITIFS et INTRANSITIFS ont les MEMES PREVERBES dans la conjugaison des TEMPS PASSES mais PAS les MEMES TERMINAISONS

Les verbes TRANSITIFS et INTRANSITIFS dans la conjugaison des TEMPS PRESENTS et FUTURS ont les MEMES PREVERBES et les MEMES TERMINAISONS.

Pour cause d'euphonie, les terminaisons varient suivant que le radical verbal se termine par une voyelle ou une consonne.

Les préverbes et les terminaisons sont les mêmes pour les 3 personnes du singulier et du pluriel.

Les terminaisons se mettent au pluriel lorsque le complément l'est.

La terminaison du pluriel est - IN - si le verbe se termine par une consonne et - N - si le verbe se termine par une voyelle.

FORMATION DES TEMPS PASSES des VERBES TRANSITIFS

		PREVERBES	TERMINAISONS voyelle - consonne	
MODE INDICATIF	{ Imparfait	DI	-	-
	{ Passé simple	-	YE	IYE
	{ Passé composé	-	-	-
	{ Plus que Parfait	-	-	I
MODE CONDITIONNEL	{ 1er Passé	BI	YA	A
	{ 2è Passé	DÊ BI	YA	A
MODE SUBJONCTIF	{ Imparfait	-	-	I

Les PREVERBES et les TERMINAISONS sont LES MEMES pour les 3 Personnes du Singulier et du Pluriel.

Les TERMINAISONS se mettent au Pluriel quand le COMPLEMENT est au pluriel.

La TERMINAISON du pluriel est - IN - si le verbe se termine par une consonne et - N - si le verbe se termine par une voyelle.

Nous rappelons que la négation est

- NA - pour le PRESENT de l'INDICATIF et
- NI - " " " " " " de certains verbes tel que -ZANIN[^]-, -KARIN[^]-etc.
- NE - " " " " du SUBJONCTIF et
- LE - " l'IMPERATIF
- NE - pour les TEMPS PASSES de TOUS LES VERBES et cette négation se place avant le verbe. Dans les VERBES COMPOSES de la 1ère catégorie, le PREVERBE
- DI - de même que la négation.
- NE - s'intercalent entre le PREFIXE et le RADICAL VERBAL et le PREVERBE
- BI - ne s'emploie pas.

Ber bî nîveka bajêr ve

Kûçe û kolanên dora stasyonê ne gelek fireh in û ew tejb otomobîl in. Lê otomobîl bêdeng in, dengdayên xwe na xebitînin.

Otomobîla me hêdfî hêdfî dest bi meşê dike. Xalê me divê her li dora xwe binêre da ko qezayek çê ne be. Bi rê ve em Tûr Efelî, knîsa medlenê dibînin. Gasingeha konkordê gasingeheke mezin, fireh û çeleng e. Ez û Şîrîn em gotinekî bilêv na kin. Çavên me mezin vekirî li dikan û avahiyan dinêrin.

Rê û secan têr xelk in. Xalê me meşa otomobîlê hêdfî dike, eve em gihane otêla xwe. Dergevanê otêlê û xortek tîn, silavanî me di kin û deriyên otomobîlê vedikin. Xalê min dibêje wan : jê kerema xwe çenteyan bibin, em ê êvarê bîn

Dezgevan deriyên otomobîlê digire û em berê xwe didin mala xalê xwe. Mala xalê me di nav beçeyeke piçûk, lê xweş biservehatî, de ye. Heravekî dergehê beçê mezin e otomobîl tê heta derîzanê.

Xelkê malê li çar derîzanê li hêviya me ne is : "Hon li ser çavan hatin. Ew dibêjin me .

Sibe tu ê çî biki ? Heye ko ez ê herim tiyatroyê. Em ê ji birçîna binirin.

Hon ê li Ezzinganê cihgirtiyê me bibînin ? Min bawer dikir ko ew berî mehekê çûye Diyarbekrê. Deya min ya nexweş li kûşê ye, ez ê di van rojan de hezîna ê da ko wê bibînin.

Nexweşnêrênivê xestexanê gelek delal in û zor bala xwe didin nexweşan. Rêwingiyên ko îro bi balafirê tîn bajarê me heftêkê li vî binînin. Hikûmet dij welatperwerên kurd li çarçyan digere. Kurd çî dixwazin ? Kurd xwendegahine kurdî dixwazin, kurd dixwazin bi zimanê xwe nivîs, rojname û kovaran çap bikin.

Di saet çarande, li stasyonê em ê li hêviya hatina we binînin. Hon sibe na yên ? Hon ê firavîna xwe li kû bixwin ? Divê hon wan wêneyan pêş kesekî fîspor bikin.

Li paş me ve otomobîlek tê. Dayika wî ya ko ji bazarê vedigeriya pakêtên xwe yên giran danîn ser rûniştêkê.

Elbika ko di bin dolabê re ye jê derîne. Tu çîre nivîsên xwe dananî ser masa xebatê. Lêrê behecok pêlekê ji jina xwe venegetiya. Di nav heftêkê de epertmana ko me kirî dê bête vala kirin. Ez xwarina xwe, di xwazinxaneya ko di pêşbeza mala me de ye, dixwin. Di rojnama, Reya Nû de, îro, li ser rewîşa Kurdistana nîroyî bendekê baş heye lê kê ew nivîsand ni zanin. Dersdar zaroyên ko di dema dersê de dileyistin êşandin. Tiyatrovanê navdar di nav bira du jinên gelek ciwan û çeleng rûniştî bû. Hevqas ji min dûr me çin, an ne, em ê hevûdu wînda bikin. Min berbazana xwe danî li ser masa piçûk ya ko di nav bira derî û pencereyê de ye.

Gelo em dereng na minin ? No, hêj xû ye, mala wî di te-nîsta mala me de ye. Şiv di saet çendan de ye ? Şiv di saet heştan de ye. Pîrejîne bi ax û girînan ji her kesî re çêlî derdên xwe kirin, lê kesî guh ne da : Gundiyek ji nîska ve hilciniqî, gîz kir û got : "Percyên min dizin. Herwekî otomobîla me bi çî cebîlxanê bû, heta ko bobilatek çênebe, me di cihên têrxelk re hêdika û bi bal daneke mezin derbaz dibûn. Saet çend e ? Saet yek e. Saet çar û nîv e. Saet pêncê kêmbîst e. Saet şeş kêmbîst e. Serê sibehê em ji berxîndê derketin û me berê xwe da Siirtê. Em ji mal di saet deh kêmbîst neh deqîqan de derketin. Wan kaxên xwe di wextî gotê de qedandin. Zaroyan cilên xwe li xwe kirin. Sinemê zivistaniya xwe ya nû wegirt.

THEME 28

Ne perds pas de temps à rêver. Viens ici et aide-moi à faire fonctionner cette machine. Le moment est fixé pour notre séparation. C'est dur de se séparer après tant d'années vécues ensemble. Les accidents sont très nombreux dans le centre de la ville. Maman a fait venir une garde malade pour ma soeur qui est malade. Quand on a frappé à la porte j'ai sursauté tellement j'ai eu peur. Pourquoi, te plains-tu, sans cesse ? Tu es jaloux alors tu veux la discorde entre eux deux. Attends-moi, dans un moment je serai de retour. Ne vois-tu pas sur le seuil de la maison, notre voisin ? Il est chargé de fleurs et de légumes pour maman. Va vite lui ouvrir la porte. Sonne pour que la bonne le débarasse. Au milieu de la place s'élève une belle église. L'as-tu déjà visitée ? Sais-tu que trois petits chiens sont nés de notre vieilles chienne ? Ils sont si mignons; ils ressemblent à leur père. Je t'invite à les voir. J'espère que leur mère sera consentante et ne te mordera pas. Chacun ici fait ce qui lui plaît. Certains étudient, tel que mon frère aîné, certains autres ne pensent qu'à jouer. Rien n'est encore préparé pour l'arrivée de nos invités. S'il vous plaît, présentez moi à votre ami Tacin. Si je ne me trompe pas, je l'ai déjà aperçu chez vous l'année dernière au moment des vacances. Je n'apprécie pas beaucoup sa façon d'agir avec son frère aîné. Tu n'as pas saisi l'occasion d'apprécier cet acteur.

FÊRA BIST Û NEHEMIN

(29ème leçon)

Kîrêkirin, f.	= la location	Pêkhatî	= préparé(e)
Hikinxwarî, n.	= le condamné	Teništa hew	= l'un à côté de l'autre
Ji hew dûr	= séparé(e), loin l'un de l'autre.	Yugoslavya, f.	= la Yougoslavie
Domahî, f.	= pendant, durant, au courant de...	Dûr û drêj	= longtemps, longuement
Kesas, f.	= le malheur	Lênivîs, f.	= la liste
Dilsaf	= naïf(ve)	Hejana erdê, f.	= le tremblement de terre
Parastdarî, f.	= la conclusion	Hîlebaz, n.	= le tricheur
Mehkene, f.	= le tribunal	Evukat, n.	= l'avocat
Erdûav, f.	= la ferme	Dadigah, f.	= le tribunal
Kirê Kirin, v. tr.	= louer	Modeketî	= démodé(e)
Hilkîşiyân jor (Hilkîşe!) v. intr.	= monter en haut	Girtîgeh, f.	= la prison
Raberî Kirin, v. tr.	= montrer	Qîma xwe pêk anîn (bêne!)	= y consentir
Girêdanî danîn (deyne!) v. tr.	= établir des relations des relations	Kûrtir Kirin, v. tr.	= approfondir
Polîsxane, f.	= le commissariat de police	Birex anîn (bîne!) v. tr.	= dissimuler
		Têrandin (bitêrîne!) v. tr.	= satisfaire
		Bêhiş	= étourdi(e), indolent(e)

VERBES

Les Verbes IMPERSONNELS

Les verbes impersonnels ont leurs propres terminaisons ... Les VERBES

LES VERBES

GRAMMAIRE

Les Verbes INTRANSITIFS

Les verbes intransitifs ont leurs propres terminaisons pour les TEMPS PASSES :

TEMPS PASSES

MODES		<u>Lettre finale</u> <u>voyelle</u>	<u>Lettre finale</u> <u>consonne</u>
INDI- CA - TIF	IMPARFAIT	sing. (M, -, -,	DI, Î, -
		plur. (N, N, N	IN, IN, IN
	PASSE SIMPLE	sing. (ME, YÎ, YE	DME, IYÎ, IYE
		plur. (NE, NE, NE	INE, INE, INE
PASSE COMPOSE	sing. (M, -, -,	IM, Î, -,	
	plur. (N, N, N	IN, IN, IN	
PLUS QUE PARFAIT	sing. (-, -, -	I, I, I	
	plur. (-, -, -	I, I, I	
CONDI- TION- NEL	1er PASSE	sing. (ME, YA, YA	AMA, AYA, AYA
		plur. (NA, NA, NA	ANA, ANA, ANA
2ème PASSE	sing. (MA, YA, YA	AMA, AYA, AYA	
	plur. (NA, NA, NA	ANA, ANA, ANA	
SUBJONC- TIF	IMPARFAIT	sing. (-, -, -	I, I, I
		plur. (-, -, -	I, I, I

Les verbes tels que BEZÎN : courir, REVIN = fuir, dont le radical verbal se termine par un - I -, ne prennent pas la terminaison - YI - à la 2ème personne du singulier de l'IMPARFAIT et du PASSE-COMPOSE de l'INDICATIF.

Par contre, ces mêmes verbes, au CONDITIONNEL, prennent LES MÊMES TERMINAISONS que les verbes dont le radical verbal finit par une consonne.

FORMATION DES TEMPS PRESENTS ET FUTURS
DES VERBES INTRANSITIFS ET TRANSITIFS

Nous avons déjà dit que les temps présents et Futurs ^{se} forment à l'aide de l'impératif. Ces verbes ont les mêmes PREVERBES et les mêmes TERMINAISONS.

- Les PREVERBES sont ;
- BI - pour l'IMPERATIF
 - DI - pour le PRESENT ET L'INDICATIF
 - DE BI - pour le FUTUR de L'INDICATIF
 - BI - pour le PRESENT ou FUTUR du SUBJONCTIF

Les TERMINAISONS sont :

- E - pour le singulier de l'IMPERATIF

- IN - pour le pluriel de l'IMPERATIF

- H - , - I - , - E - , - IN - , - IN - , - IN - , pour le PRESENT et le FUTUR de l'INDICATIF et du SUBJONCTIF.

Si le radical, mis à l'IMPERATIF commence par une voyelle longue, les PREVERBES perdent leur - I -. Cette même voyelle longue est supprimée dans la négation du PRESENT de l'INDICATIF.

D'autre part, si le radical, mis à l'IMPERATIF, se TERMINE par une voyelle, la TERMINAISON de l'IMPERATIF ne s'emploie pas et les TERMINAISONS du PRESENT et du FUTUR de l'INDICATIF et du SUBJONCTIF sont :

- M - , - , - , - N - , - N - , - N - .

Le PREVERBE du FUTUR de l'INDICATIF a 3 FORMES qu'on emploie facultativement.

- DÊ BI - , - Ê BI - ou - WÊ BI - .

On place le - DÊ - , le - Ê - ou le - WÊ du futur IMMEDIATEMENT après le sujet ou AVANT LE VERBE.

Nous rappelons que la NEGATION n'existe pas dans le FUTUR.

Li Meyvanxanê

Eve, em piştî ko xizmên xwe dîtin şîveke gelek bi çêj xwaşin û wextekî xweş derbaz kirin hatin meyvanxanê. Bavê min bavê xwe got gerîmendeyê meyvanxanê. Wî li bavê min vegerand û got : Belê, hefta borî hevalê we telefon kir me û kirêkirina du mezelan, yek bi serçokê xwest. Ev her du mezel je bona we pêkhatî ne. Yek ji wan di qata yekemîn, ya din ya çaremîn de ye. Bavê min, gava bihîst ko her du mezel ne di tenîsta hev de ne, dilteng bû û gote gerîmendeyî ko du mezelên ji hev dûr ji bona me dişwazê

Gerîmende deftereke mezin ya kû li ser masa wî ya xebatê de bû vekir, dûr û drêj lê nêrî û dawî got bavê min.

Bes ji bona şevê qîma xwe pê bînin Mîrza, sibe mezela ko di rastê mezela we de ye dê bibe vala, ez ê wê mezelê bidim we.

Vê nûçê em dilxweş kirin.

Ji xwe em westiya bûn, xwe şîrinê dihat. Em di dîwanxana otelê de pir ne man, hilkişiyar jor û wexteke drêj ne bori em hemî razan.

Em der zanîgehê zanîna xwe ger û her kûrtir dikin. Ev mirov mîna yekî karşê-nandî dixuye. Bendî rojnama me yên ko di domahiya vê heftê de derketine revîşa cotkaran çawa ye bi rastî didin zanîn.

Gerîmende lênivîsa yên ko duhî dest bi xebatê kirine diqedîne. Jinîkekê ji yên ko piştî nejana erdê û hilweşandina mala wan dev ji gundê xwe berda bûn, li ser vê kesasê, nûçeyên dawîn dan me. We yên ko duhî bi vapora dawîn hatine dîtin? Min li ger vê kaxezê navên yên ko sibe divê vegerin welatê xwe nivîsandin. Kî ji trêne peya dibe ? Kê got te ko ez eydî na yim Entebê ? Ez ne hinde dilsaf im ko baweriya xwe bi gotinên vê hîlebazî bînim.

Ne em in ko vê xartiyê birex bînin !.

Evukat parastdarîya xwe da dadigahê ango mehkenê. Dersdar pesnê zaroyên ko qenc hîni dersên xwe bûne dan. Min ji hevalê xwe yê ko di van rojan de ji mûşê vedigere û tê Bayezîdê nameyek girt. Kerta ko wî hefta borî şand min gelek spehî bû.

Min telegrafek şand hevalkarê xwe yê ko li Parisê ye û dawiya meha gulanê dê bê hire. Homa wan nimîneyên modeketî û kêmwestî rabezî bazirganê ko sibe dê bê dikana me me kin, nimîneyên me yên dawîn grêş wî bikin. Kî ye ew biyaniyê dewlemend ko dike erdûava Şero bi bihayekî giran bikire û li vir hişteci be ?

Rencbezên ko rojaniyên xwe ne standi bûn dev ji xebatê berdan.

Ma xwendekarê ko fêrbûna xwe ne qedandiye çawan dikare bibe dersdar ?

We dikarî bû ji bonâ me tiştêkî bikin lê we dil ne kir. Wilo dixuye ko hikimxwarî Swe ji girtîgehê azad kir. Hêviya me ye ko em ê bikarin beriya ko meh biqede du sed tonên din bindeq bifiroşin Frensê.

Tu dikarî bihayê vê gustilkê bihêjî?

Ma mirovek dikare hinde bêhiş be !

Em kengê dikarin qiwetên xwe bicivînin !

Mirov heta ko bikare di pîrîtiyê de xweş bijî, divê di ciwaniya xwe de gelek bixebite û Peran kar bike. Em dixwazin bi karxaneyêke mezin girêdaniyekê deynin ya ko dikare hewcedariyê n me bîne serî ango bitêrîne. Min ji Mîrzayê ko rojname xwendiyê nûçeyên dawîn seh kirin. Pro mirovê ko cizdana xwe winda kiri bû hat polîsxañê. Ez evukatê ko ew name nivîsand nas dikin.

THEME 29

Quand nous sommes arrivés dans cette ville nous avons loué une petite maison. Mais depuis, nous sommes plus nombreux car la famille de mon oncle habite maintenant avec nous. Alors mon père cherche une maison plus grande. Louons la maison qui est en face de chez toi ! J'ai longuement pensé à ce qu'on dit à ton sujet. Si nous partons d'ici, nous serons loin l'un de l'autre. As-tu entendu parler du tremblement de terre en Yougoslavie ? C'était un grand malheur pour ces pauvres gens. Va m'acheter ce dont j'ai besoin. Voici la liste des objets à acheter. Pendant l'hiver il fait froid. Prépare-toi longtemps en avance à confectionner les habits chauds. Il faut satisfaire les enfants quand ils travaillent bien à l'école. Les étourdis et les paresseux seront punis. Monte dans ma chambre et rapporte moi mes boucles d'oreilles. Me permets-tu d'aller ce soir au théâtre avec Temo ? J'y consents mais tu dois me promettre d'y revenir aussitôt après le spectacle. Je n'ai pas bien compris cette phrase; je dois l'approfondir. Que dissimules-tu derrière ton dos ? Montre en détail le fond de ta pensée. Que peut avoir cet enfant ? Il est toujours fatigué et indolent. Que contient ce verre ? Avertis tes parents que c'est chez eux que nous nous réunirons ce soir. C'est au commissariat de police qu'on légalise les papiers officiels. Pourquoi ne fais-tu pas attention ? Tu dis que tu as compris mais tu te leures. Demande à ton père la permission d'aller demain matin avec moi au bois monter à cheval. Je me dis que la vie est belle et qu'il faut en profiter

VOCABULAIRE

Felitandin	(bifelitîne)	v.tr. sauver, libérer.
Hilavêj, f.		= l'ascenseur
Nimre, f.		= le numéro
Rûnivîn, n.		= le drap
Rûbalgeh, n.		= la taie (d'oreiller)
Lihêf, f.		= la couverture (de lit)
Nivînpûş, f.		= le couvre lit
Bişkoj, f.		= le bouton
Ziringîn, f.		= le bouton de sonnette
Rûşuştîng, f.	le cabinet	= le cabinet de toilette
Avrêj, f.		= W.C.
Serban, n.		= le toit
Pêcame, f.		= le pyjama
Şeşderî, f.		= le pistolet
Asêgeh, f.		= la place-forte
Navçît, n.		= l'intermédiaire, le médiateur
Navçîti, n.		= la médiation
Felat, f.		= la libération, la délivrance
Tê bawer Kêrîn		= On peut croire
Çi wext hon dixvazin		= A n'importe quel moment, quand vous voudrez.
Şehbenderxane, f.	}	= le Consulat
Kinsiloxxane, f.		
Şehbender, n.		
Kinsil, n.		
Demborî		= périmé(e)
Zû bi zû		= rapidement, facilement
Bi vê ne vê		= bon gré, mal gré.
Bêgotinî, f.		= la désobéissance
Wî bêgotiniya mir kir		= Il m'a désobéi
Wî bi ya min ne kir		= Il n'a pas suivi mes conseils
Bê gotîn		= sans parole
îirovekî bê gotinê		= Un homme sans parole (qui ne tient pas ses engagements)
Parhevî, f.		= la société commerciale
Civan, f.		= la réunion
Komêçîn, f.		= la réunion, le rassemblement
Ev Wekvekîhev in		= ils sont égaux
Dilkevîr, n.		= le saélérat
Kom		= le groupe
Nixumandin (binixumîne!)	v.tr.	= couvrir, cacher
Gazî Kirîn (bike!)	v.tr.	= appeler
Ziringîn (biziringê!)	v.tr.	= sonner, déclencher une sonnerie
Hedidandin (bihodidîne!)	v.tr.	= menacer
Xwe Kar Kirin (bike!)	v.tr.	= s'approvisionner, se préparer.
Derve dan (bide!)		= avouer
Dest... hilanîn (hilîne!)	v.tr.	= se défendre, résister, entreprendre.
Felitîn (bifelite!)	v.intr.	= se sauver, se libérer
Bêgav man (bimîne!)	v. intr.	= être obligé, être paralysé
Xwe dan alîfî (bide!)		= éluder, éviter, s'écarter
Bi Cih Anîn (bîné!)	v.tr.	= exécuter, tenir (sa promesse, sa parole), accomplir, réaliser, achever.
Şîn Bûn (bibe!)	v.intr.	= pousser, croître, grandir, se développer.
Ziringandin (biziringî ne)	v.tr.	= sonner, déclencher, sonnerie.
Kara xwe kirin (bike)		= s'approvisionner.

GRAMMAIRE

La Négation

La négation pour les temps passés de tous les verbes est :

- NE - et elle se place AVANT LE VERBE

Min ne dît

La négation supprime les préverbes - BI - et - DI - :

Min bkira - Min ne kira

Min bidaya - Min ne daya

Dans les verbes composés de la 1ère catégorie, le préverbe - DI - de même que la négation - NE -, s'intercalent entre le préfixe et le radical verbal et, le préverbe - BI - ne s'emploie pas.

Min vekir - Min venkir

Min vedikir - Min vendikir

Suite Verbes Composés

Certains verbes composés de la 1ère catégorie dont le radical commence par une voyelle longue tels que - DERANIN - = faire sortir

- DEREXISTIN - = faire sortir

- HILANIN - = soulever

- HILAVETIN - = lancer

ont à l'IMPARFAIT de l'INDICATIF 2 FORMES :

MIN DERDIANÎ ou MIN DERTANÎ

MIN DERDIEXIST ou MIN DERTEXIST

MIN HILDIANÎ ou MIN HILTANI

MIN HILDIAVÊT ou MIN LILTAVÊT

Certains INFINITIF de VERBES SIMPLES ont plusieurs FORMES :

- DAN ou DAYIN = donner

- BUN ou BUYIN = être

- MAN ou MAYIN ou MANDIN = roster

- PAN ou PAYIN = surveiller

- ZAN ou ZAYIN = mettre bas

- BEZIN ou BEZIYAN ou BEZAN = courir

- ÇERAN ou ÇERIYAAN ou ÇERIN ou ÇERIHAN = paître

- ÇUN ou ÇUYIN = aller, partir

- GERIN ou GERIYAN ou GERAN ou GERIHAN = errer, se promener.

- SUN ou SUTIN : aiguiser

- DUN ou DUYIN = crépir

- PUN ou PUYIN = tanner

- NERIN ou NEYIRIN ou NIHERTIN = regarder

Il existe des verbes dont les 2 formes d'INFINITIF sont employées :

- MIRIN ou MIRIYAN = mourir

- JIN ou JIYIN = vivre

- REVIN ou REVIYAN = fuir

- DIRUN ou DIRUTIN = coudre

Les verbes intransitifs tels que - BEZIN - = courir ou - REVIN - = fuir, dont le radical se termine par un - I -, ne prennent pas la terminaison - YI - à la 2e personne du singulier de l'imparfait et du passé-composé de l'INDICATIF. D'autre part, au conditionnel, ces mêmes verbes prennent les mêmes terminaisons que les verbes dont le radical verbal finit par une consonne.

Dans les verbes composés du 2e groupe le VERBE SEUL se conjugue

-- AVA KIRIN - = construire - AVA BIKE! - = IMPERATIF

Ez ava DIKIM = Je construits

Ez ava na KIM = Je ne construits pas.

Mezela meyvanxanê

Eve mezela min Temo ji hilavêjê derdikeve. Navmaliyek deriyê mezelekê vedike. Wîmra mezelê sed û bîst û heft e. Tê bawerkirin ko ev mezela, mezela meyvanxanê ya piçûktir e. Esrexa wê nîz e lê mezela bixwe sîrîr, Mehîûreke stûr raxerê dinixumîne. Li ser masa şevê, nîzîkî nivînê, lempeke elektîkî heye. Nivîn gelek baş e. Temo xweş dê raze. Rûnivîn, rûbalgîh û lihêf gelek paqij in. Navmalî dibêje : "Çi wext hon dixwazin dikarin gazî bikin. Eve bişkoja ziringînê, di aliyê çepê ye nivîne de. Rûşuştîng û avrêj di aliyê rastî de ne Rêwingî dikarin, heke dixwazin, xurîniyê di mezela xwe de bibin.

Temo lê vedigerîne û dibêje : "No, spas, ez ê xurîniya xwe digelê dê û bav û xwîşka xwe di mezela xwarinê de bibim ango bixwin.

Navmalî ji mezela derdikeve û derî digire. Temo deriyê ko dide cywanê ango şehnişînê vedike û pê lê dike.

Temo niho serbanine cûnreng û hêj serbanine reşkole û cûnreng dibîne.

Di nav kûçe û kolanandaronahi dibiriqin. li xwe

Temo vedigere mezela, cûlên xwe ji xwe û pêcameya xwe dike û radikore û hema bi xew ve diçe.

Nijdevanan şeşderba xwe hilanî û rêwingî hedidandin. Navmaliyê bi girînan kêmasiya xwe derve da. Min destê hevalê xwe digivast û spasên xwe digot wî.

Em ê bêt ko li dora xwe binêrin di gasingehê re derbaz bûn.

Me hêdîka mîzîkî li asêgeha dijmin kir. Wî peyayê bi firotiya, bi behayekî giran, erdên xwe yê dora Rohayê gelek pere kar kirin. Bi navê navçîiyê hon ê çiqas bistînin. Ez ni karim vê êvarê herin ba hevalê xwe. Min kir ne kir dildiziya xwe ne got min. Tu ni karî ba me hinik bêtir bimînî, sibe bavê min te û tu ni zanî ew çiqas dixwaze te nas bike. Ji vir robar na yê dîtin, divê em hilkişin serê girî. Mirovê ko fêrî tiştêkî ne bûye ni kare peran kar bike. Bê desthilanînê hon ni karin ji destê wan bifelîkin.

Divê hon berî saet heştan bîn, an ne hon ni karin di trêncê de ji xwe re cihêkî peyda bikin. Divê hon lezê bidin xwe. Xwe bilcînc, ew teksî hatiye.

Şehbenderxanê divê pesportêke nû bide we, em nikarin vîzekê deynin ser p esportêke demborî. Na be ko hon ji min tiştêkî holê bipirsîn. Jê bipirso, ew dizane. Na be ko mirov ji her kesî re her tiştî bibêje. Na be ko hon vî tiştî careke din bikin. Na be ko em zû bi zû ji xwe razî bin. Ez ê gotina xwe bînim cih. Te nîsa xwe raberî min ne kir. Em bi vê ne vê bi çekên xwe xwe biparêzin. Piştî vê şkenandina giran, bi vê ne vê, ordiya dijmin xwe dê bavêje bextê me. Her çî jî be ez bêgotîniya te na kim. Parhevî ango şirketa me herwekî di mezinkirina mijûlgehên xwe de bêgav ma wê ji xwe re ev xaniyê nû kirî.

Kes ni kare xwe, ji mirinê bido alîkî, ew para me hemiyan e. Wilo diyar dibê ko hikûmetê ni karî bû pronivîsa xwe li ser avakirina xaniyên nû ji bona gundiyan, îsal bicih bîne .Ev pronivîs jî, mîna yên din ma sala ko bê. Hemi pêsdaniyên wî hatine bişûnda avêtin. Hoye ko tu ni karî bû rîzên namoya min yên dawî bixwî . Min ni karî bû li pêş berxistiyên pozberê xwe, xwe ji kenîne bidim paş. Li pêş vê daxwaza pirkirî min tiştêk lê venogerand. Hon ni karin ji bona min tiştêkî bikin ? Min ceriban, ji min dor e. Dozdar pêşaniyên me ni karî bû bi şûnda vegerîne . Ez ni karim je we re hinde fêran bidim. Ji bilî Fransê û İngilistanê Emerîka jî tîkilî vê civanê bûye . Ew wekwekî hev in. Yewnanistan wela-tek e ko titinên wî li her derî navdar in. Dilkevîr şînbûnê nas na kin.

THEME 30

Etant donné que je part pour l'Allemagne et la Suède, je dois aller au Consulat allemand pour obtenir le visa. Quant au visa suédois, étant donné que je connais le Consul lui-même, c'est à lui que je le demanderai directement. Je dois m'occuper également du passeport, le mien est périmé. Je crois qu'on me le renouvellera très rapidement. Mon ami suédois m'a dit que sa belle soeur française l'a obtenu facilement. Témo n'a pas suivi mes conseils. Il a désobéi à son père et maintenant il a du remord. Mais son père, bon gré, mal gré, finira par lui pardonner. Ne trouves-tu pas que ce travail fut fait très rapidement ? Tous les hommes sont égaux devant Dieu. Il faut sonner pour avoir la porte ouverte dans leur maison. Où as-tu caché le pistolet ? Je le cherche partout et je ne le trouve pas. Cet homme sans parole se prépare à s'enfuir. Il veut se cacher à l'étranger. Bien sûr, après ce qu'il a fait, il se sent menacé. Avoue-donc que c'est toi le coupable ! Où s'approvisionne ta tante ? Au marché de la ville ou dans les magasins ? Ces arbres grandissent facilement et rapidement dans ce terrain. Il est temps de nous préparer pour sortir faire notre promenade. Sauve-toi vite, sinon ta soeur va appeler ta mère pour lui dire que tu es encore là. Quand je te parle de tes leçons tu éludes toujours mes questions. La peur de ce soir m'a paralysé. Je ne pouvais pas appeler, aucun son ne sortait de ma gorge. Je suis si heureux, enfin j'ai achevé mon devoir de sciences naturelles. Ma mère m'a raconté ce qui s'est passé, lors de l'incendie de notre maison quand j'avais six ans.

FÊRA SIH Û YEKEMIN

(31ème leçon)

Dotîra Roşê, f. = le lendemain
Çikolate, f. = le chocolat
Holendî, n. = le Hollandais
Sincûq, f. = le saucisson
Berkar, m. = le garçon, la serveuse
Riçal, f. = la confiture
Fotograf, f. = l'appareil photographique
Camçkan, f. = la vitrine
Bî nivîskî = par écrit
Cihê, adj. séparé
Mozela hevîmayî, f. = la salle d'attente
Rapor, f. = le rapport
Danûstandin, f. = le commerce, vente et achat
Xwestek, f. = la réclamation, la revendication

Sendîke, f. = le syndicat
Suxuldar, n. (= le travailleur
Karker, n. (
Dayîndest, f. = la livraison
Pronivîs, f. = le programme
Xwînf, n. = l'assassin
Guman, f. = le doute
Destgiran, adj. = lent(e), lymphatique
Dij = malgré
Qelsketî, = déficient(e)
Dotin (bidoşe!), v.tr. = traire
Derizandin (biderizîne!), v.tr. = fendre
Dirandin (bidirîne!), v. tr.=déchiqûeter
Perçiqandin (biperçiqîne!), v.tr. = écraser, émietter
Birin (bibe!), v.tr. = amener, prendre
Xeniqîn (bixeniqe!), v. intr. = noyer
Birîn, = couper
Qetandin (biqetîne!), v.tr. = découper
Çirandin (biçirîne!), v.tr. = déchirer
Derizîn (biderize!), v.intr. = se fendre
Ibadet Kirin (bike!), v.tr. = prier (Dieu)
Çav lê gerandin (bigerîne!), v.tr. = parcourir (des yeux)
Têr ... Kirin (bike!), v.tr. = suffire
Temaşa Kirin (bike!), v.tr. = visiter, contempler
Xwe Kok Kirin (bike!), v.tr. = se pomponner, se maquiller, s'arranger

GRAMMAIRE

PARTICIPE PRÉSENT :

En Kurde, il n'existe pas de participe PRÉSENT. On le traduit à l'aide des PREPOSITIONS - BI -, - DI...DE -, etc... et par le substantif ou l'Infinitif CORRESPONDANT pris SUBSTANTIVEMENT.

Exemples :

DI XEWE DE = en dormant (dans le sommeil)
DI XWENDINE DE = en lisant (dans la lecture)
BI GIRINE = en pleurant (dans les pleurs)

PARTICIPE PASSE

Le participe passé est un mot invariable employé avec l'auxiliaire - BUN - = être, ou seul.

Le participe passe est formé par le radical verbal suivi de la voyelle î -

Exemples :

DITI = Vu XWARI = mangé

Toutefois on n'ajoute pas un 2è - î - au radical verbal si celui-ci se termine déjà par cette lettre.

Exemples :

KIRIN = acheter KIRI = acheté
KARIN = pouvoir KARI = pu

LE PASSIF

Pour faire passer une phrase de l'actif au passif, on fait précéder le complément direct (devenu sujet), de - BI DESTÊ - ou de - JI ALIYÊ -

Le verbe PASSIF se conjugue à l'aide du verbe - HATIN - qui joue le rôle de l'auxiliaire - BUN - et le verbe se met à l'INFINITIF.

VOIX ACTIVE

ŞÊRÎ KEZAL XWAR.

Le Lion a mangé la gazelle

BRÛTUS SEZAR KÛŞTI BÛ

Brutus avait tué César.

VOIX PASSIVE

KEZAL JI ALIYÊ ŞÊR HATE XWARIN

La gazelle était mangée par le Lion.

SEZAR BI DESTÊ BRÛTUS HATÎ BÛ KÛŞTIN

César avait été tué par Brutus.

VERBES PRONOMINAUX

Le pronom complément des verbes pronominaux est - XWE - pour les 3 personnes et les 2 nombres et il se place immédiatement après le sujet.

MIN XWE ŞUŞT = je me suis lavé

VÎ XWE KÛŞT = il s'est tué.

WAN XWE LEZAN = ils se sont hatés.

Di mezela xwarinê de

Île şeva xwe bi rahetî derbaz kir û gelek baş razan.

Dotira rojê, di saet dehan de em daketin mezela xwarinê ji bona xurîniyê.

Mezela xwarinê mezin û fireh bû.

Wê şaş pencereyên mezin û bilind û du derî hebûn.

Berkar hat, silav li me kir û pirsê heke em çay, qehwe an çikolateyê dixwazin.

Bavê min çay, deya min qehwe hecî me zaro çikolate xwestin.

Bavê min gote me "Xurîniya frensîzan kêr e, ew mîna inglîz û holendî pir na xwin. Xurîniya frensîzan ji nîvişk, rîçal û nanî hevedûdanî ye. Lê ya inglîz û holendîyan ji masî, hêk, texlîteke şorbe û sencûqan pêk tê.

Lê heke hon dixwazin em dikarin hêkan sipariş bikin.

Herwekî em dereng rabû bûn û wextê firavînê ne gelek dûr bû kes ji me hêk ne xwest, bi rastî rîçal û nîvişk têra me kirin.

Piştî xurîniyê em ji neyvanxanê derketin û gasingeh, awahî û dikanên dora otêlê tenaşa kirin.

Mekîna fotografê bi me re bû me her tiştêko diçibandin wêneyên wan digirtin.

Camekanên dikanan bi gelek tiştîne spêhî û çeleng hati bûn xemilandin.

Biqasî sê saetan em geriyan û ber bi saet duduyan, em bi birçîtiya xwe hesiyan û ketin xwarinxaneyekê ji bona firavînê.

Heçî pîrsa we ya dawîn em ê bersîva wê cihê û bi nivîskî bidin. Xortên dilgeş heta ko biwestin dev ji govendê bernedan. Heta hatina trêne, em li qehwexana stasyonê rûniştin, lê rêwingiyine din di mezela hêvîmayê de cih girti bûn. Rapora ko cihgirtiyê me li ser danûstandinên sala borî çêkiriye duhî gihaye destê me. Tête gotin ko xwestek û daxwaziyên sendîkeyên şuxuldarên otobûsan ji aliyê şarevanîyê hatine peşkirandin. Dayîndesta deh otomobîlên ko me par sparîskiri bûn, li gora nameya dawîn, ya karxanê, seba xebatberdanekê bi du mehan bişûnda dê bimîne. Ev pronivîs, bi vê ne vê, di nav deh rojan de divê bête anîn cih. Îşev, li stasyonê çavê polîsekî bi xwîniyekî ket, ew dixwest wî bigire, lê xwîni xwe avêt trêna ko li ber stasyonê diborî û felitî. Guman me kin, tiştê ko ji min tê ez ê bikim. Ev cih têr taluke ye, yê çêtir eve ko em herin. De em herin hinik di nav kûçe û kolanan de bigerin. De em dest bi xebatê bikim. Hon dixwazin ko em ji we re li Diyarbekrê mezelekê peyda bikin. Ma em ni karin îşev zû rakevin ? Hekazî yek ji bajarên Kurdistana Tirkiyayê ye. Ne hewce ye ko hon derewan bikin, em hejê rastiye dikin û jê na tirsin. Me jê zaroyan re tu xirabî ne kir, gelo çire ew ji me direvin. Ez ne hinde destgiran im. Ez dikarim di vî karî de serdest bibim. Me kara zivistanê kirine. Destê min ji te na be. Gava keç diçin govendê xwe kok dikin û cilên xwe yê spehîtir û çeleng werdigirin. Carekê ko ez raze dengên xurtir jê na bihsim. Gava hewa xweş e çûk distirin. Kesê ko trêna wî piştî niv saetekê diçe ni karî bû li hêviya we bimîne. Wî gote min ta ez ji we re bibêjim ko hon dikarin li trêna ko piştî saetekê diçe siwar bibin, ew li stasyona Bîrecîkê çavnêriya we dê bike. Mîrzayê ko kurê wî nexweş e û dij dermanên ko jê re hatiye daşin hêj sax ne bûye dike kurê xwe bibe Parisê. Gelo hon dikarin hilkişin ser vî çiyayê bilind ko berf her lê dimîne û di germiya havînê de jê sintê wî têr berf e. Siwarê ko hespê wî li ber birha avê çû xwe avêt wî aliyê avê. Pîrejina ko mala wê ya piçûk bi şev şewitî bi girînan kitkitên vê şewatê digotin. Ji bona xweha we min di meyvanxana Hezargolê de mezelekê girt, ji bona du şevan Kerem kin, bikevin pêşiyê ez ê mezelen tebeqa jorîn pêş we bikim !..

THEME 31

Au dîner nous avons mangé des saucisses délicieuses avec une purée de pommes de terre. C'est par écrit qu'on nous a signalé la vente de notre appartement. Nous devons également par écrit faire une réclamation car on ne nous a pas prévenu de cette vente. Je suis allé me promener en forêt dimanche et c'est là que j'ai déchiré ma robe. J'ai jeté (parcouru) un regard sur le nouveau mobilier du salon. Je le trouve moins beau que celui qui y était auparavant. Mon frère est très habile à découper des figures dans du papier. As-tu visité l'appartement de ma tante ? Il est vaste et spacieux. Mon oncle est docteur, il a besoin d'une salle d'attente assez grande car ses clients sont nombreux. Il faut livrer ce piano dès ce soir. Comment le doute est venu chez toi au sujet de cet homme ? On dit qu'il n'a pas de parole, mais toi tu n'en savais rien. Ce que cet enfant est lente, paresseuse. Elle est peut-être dans un état de santé déficiente. Il faut là faire examiner par un docteur. Malgré la neige, le temps est beau et ensoleillé. Il faut bien se couvrir et marcher vite afin de ne pas prendre froid. C'est très agréable de regarder à Paris les belles vitrines qui offrent de si jolies choses à votre vue. Le lendemain de mon arrivée dans cet hôtel, j'ai demandé qu'on m'apporte le petit déjeuner complet dans ma chambre, c'est-à-dire du café au lait, du pain, du beurre et de la confiture. Le garçon (d'étage) est très serviable, la serveuse aussi. Tous deux me servent bien et j'en suis content. Le commerçant viendra demain me voir, car j'ai des revendications à lui formuler (faire).

Seray, f.	= le palais	Bervajî	= au contraire
Piştîkî	= en suite	Pêgermok, f.	= la promenade
Pêşkî	= en premier,	Quleteyn, f.	= le bassin
	tout d'abord	Şûnwar, m.	= la statue
Bîrîdarî, f.	= le monument	Fût, f.) = le sifflet
Lat, f.	= le lot	Fûtîk, f.	
Çêl, f.	= l'exemplaire	Komsiyon, f.	= la commission
Depoxane, f.	= le dépôt	Guhêz, f.	= l'amendement,
Firotxistî, f.	= les marchandises		la modification
	mises en vente.	Peçvevan, n.	= le traducteur
Qebale, f.	= le contrat	Wezîr, n.	= le ministre
Wezîrê dervekariyê, n.	= le ministre des	Kuxik, f.	= la toux
	affaires étrangères		
Fîkandin (bifikîne!), v.tr.	= siffler		
Anîn xwar (bîne!), v.tr.	= faire descendre		
Hatîn xwar (bîne!), v.intr.	= descendre		
Xistîn dest (bêxe!), v.tr.	= recevoir, prendre en charge		
Ketin peyivê (bikeve!), v.tr.	= être mis en délibération		
Xistîn firotinê (bêxe!), v.tr.	= mettre en vente		
Navîn (binave!), v.tr.	= signer		
Kuxîn (bikuxe), v.intr.	= tousser		
Ser wext Kirin (bike!), v.tr.	= prévenir		
Agah Kirin (bike!), v.tr.	= avertir		

GRAMMAIRE

Nous avons déjà vu à la page 51 la conjugaison au PRESENT et au FUTUR de l'INDICATIF du verbe - HATIN - (venir).

Nous ajoutons ici la négation au PRESENT de l'INDICATIF du verbe - HATIN-

INDICATIF PRESENT

Forme affirmative

Ez têm
 Tu tê
 Ew tê
 Em tên
 Hon tên
 Ew tên

Forme négative

Ez na yim
 Tu na yî
 Ew na yê
 Em na yin
 Hon na yin
 Ew na yin

Conjugaison du verbe - DANIN - (mettre)

INDICATIF

PRESENT

FUTUR

Forme affirmative

Forme négative

Ez datînim	Ez dananim
Tu datîni	Tu danani
Ew datîne	Ew danane
Em datînin	Em dananin
Hon datînin	Hon dananin
Ew datînin	Ew dananin

Ez dê deynim
Tu dê deyni
Ew dê deyne
Em dê deynin
Hon dê deynin
Ew dê deynin

Conjugaison au PRESENT et au FUTUR de L'INDICATIF du verbe - DAHATIN - (descendre tomber).

PRESENT

FUTUR

Forme affirmative

Forme négative

Ez datem	Ez danayin
Tu datê	Tu danayi
Ew datê	Ew danayê
Em datên	Em danayin
Hon datên	Hon danayin
Ew datên	Ew danayin

Ez dê dabên
Tu dê dabê
Ew dê dabê
Em dê dabên
Hon dê dabên
Ew dê dabên

Gerek

Hevalên me, xizana M. Botî, ji meyvaxanê derketin û berê xwe dane gasingeha konkordê. Kevirên seray û avahiyan di bin tava rojê de mîna tamzêrkirî diyar dibûn. M. Botî fotografên avahiyan dikişîne. Avahî hinde mezin in gey hemî seray in, lê herçend jî gewre ne, ne giran in, bervajî çeleng in, dilê mirovî pê vedibe. Mîrza Botî piştî pêgermoka cihanê ya spehîtî pêgermoka Şanzelizeyê pêş jin û zaroyên xwe dike. Ew sê kilomêtir drêj e, pêşî beşçeya Tuxezî, paşê hinik dûrtir gasingeha konkordê, dawî hêj dûrtir Şanzelize tê bi kevana Serfiraziyê li Stêrê. Xizana M. Botî di nav beşçan de li ber quleteyn şûnwar û bîrdariyên bêhejmar derbaz dibe. Di gasingeha konkordê de hevalê me dîr û drêj li obeliskê dinêrin, bîrdariyeke gelek kevn î Misrê. Di piştî ze ew di pêgermoka Şanzelizeyê de pêş ve dikevin, li ber dikanên spehî disekinî û dawî digihin Şasingeha Stêrê. Polîsekî fikandî çoya xwe ya spî hil da û otomobîl rawestan. Xizana M. Botî di ser bora bizmarkirî re derbazî gasingehê bûn, ew dikin serekî bidin kevana Serdestiyê û gora eskerê nenas.

Ji latên ko hefta borî gihane we heta îro sih kîs hatine firotin. Ev nûsa ko par derketî bû û niho çêlek jê peyda na be meha ko bê ew ji nû ve dê bête çap kirin. Mekîneyên nû kirî duhî ji wagonan hatin anîn xwar û di wan rojan de dê bîn depoxanê û komsiyonek wan dê bêxin dest. Qanûna ko li ser belavkirina erdan hati bû çêkirin duhî di civangeha Nimînendeyan de ket peyivê û piştî hin guhêzan bi piraniya dangan hatiye pejirandin.

Firotxisteyên ko cihgirtiyê me ji Elemanyayê rêkiri bûn li gumrikê bîmînin heta destûra hunduranîna wan bête dayîn. Goştê gayên nesax na yên xwarin. Ticarê et-xana me li peçvevanekî frensîz digere. Qebala ko hate danîn ji aliyê min û hevkarê min hate navîn.

Ev mehfûr ji bona firotinê ne ? Mirov ni kare ji aliyê keçikeke hinde ciwan li hêviya çav soriyeke wilo mezin bimîne. Hevalên me em ji bîra ne kirin. We guhdariya gotara ko ji aliyê wêzîrê dervekariyê hate dayîn ne kir. Na be ko pencereyên vê mezêlê bêne vekirin, yê ko tê de raza ye gelek dikuxe. Çêvekên ko we nama xwe ya dawîn de xwestin di wextekî hinde kurt de ni karin bêne rêkirin. Bala xwe bidin, bila li ser vê pişê yelekê weşartî tiştêk ne yê gotin. Rojnama ko me dida derêxistin wextekî gelek nîzik de ji nû ve dest bi derketinê bike.

THEME 32

Au cours de ma promenade dans les bois j'ai passé devant un bassin très vaste et ensuite j'aperçus un magnifique palais ancien. Dans le parc qui l'entoure j'ai rencontré des arbres centenaires. Partout des jolies statues. D'abord celle de Venus puis une multitude d'autres dont je ne connais pas le nom. Au milieu du bassin j'ai contemplé longtemps une statue représentant un petit ange. Le bassin était entouré de fleurs de toutes sortes et aux multiples couleurs. Etant donné que c'était la première fois que je venais en cet endroit (place) j'étais surprise de sa beauté. C'est à cause de cela que je vous le raconte. J'ai visité également le palais. Il est somptueux. Le mobilier est ancien et fait d'un vieux bois brillant. Les fauteuils sont majestueux comme ceux que j'ai vus dans le château de Versailles. Près de l'escalier j'ai vu avec plaisir des tableaux de maître. Au premier étage comme d'ailleurs dans tout l'étage supérieur, on avait placé partout des fleurs. On aurait dit que toutes ces pièces étaient habitées. Au moment de me rendre à l'étage inférieur, j'ai constaté que les marches de l'escalier étaient composées de plusieurs sortes de bois. C'était joli. C'est à dire que dans ce palais il devait faire bon vivre. Mais le temps frais et agréable au dehors après ma visite du château chauffé m'a assoiffé. Je cherchais quelque part un verre d'eau à boire. Surtout qu'habituellement à cette heure-ci je prends du thé. J'ai emprunté (pris) l'allée centrale et quittais ces lieux enchanteurs.

FÊRA SIH Û SEWÊMÎN (33ème leçon)

VOCABULAIRE

Mijûlahî, f.	= l'occupation	Berbajar, m.	= la banlieue
Ii vê navê de	= entre temps	Pêgeh, f.	= le quai
Bombeavêj, f.	= le bombardier	Agiravêj	= incendier(ère)
Nêçirvana bombeavêj, f.	= le chasseur bombardier	Naçarî, f.	= l'obligation
Dorhêlan, f.	= les alentours	Bendewar, adj.	= l'intéressé(e)
Firotdarî, f.	= la marchandise	Aşîtiperwer	= pacifiste, n.
Serm, f.)	= la honte	Bêar, adj.	= éhonté(e)
Ar, f.)		Sparte)	= la commande
Pêgirêdayî, f.	= l'engagement, le projet	Sparîş)	
Komar, f.	= la république	Mafî, m.	= le droit
Zencîrbend, adj.	= enchaîné(e)	Kralî, f.	= la monarchie
Pê Karin, v. tr.	= être capable, dominer, pouvoir	Mijûl bûn, v. intr.	= être occupé
Xwe bi şûnda Kişandin	= se retirer	Dan ber bomban, v. tr.	= bombarder
		Bomberdiman Kirin, v. tr.	= bombarder
		Île guman nî ne	= nous n'en doutons pas

GRAMMAIRE

VERBES SIMPLES FAISANT FONCTION DE VERBES AUXILIAIRES.

Certains verbes simples tels que - HATIN - (venir - DAN - (donner) - KIRIN - (faire), etc... faisant fonction de verbes auxiliaires changent de signification dans ce cas là.

- HATIN - dans les TEMPS PASSES de tous les modes et aux FUTURS de l'INDICATIF et du SUBJONCTIF a la signification du verbe ETRE. Tandis qu'au PRESENT de l'INDICATIF il a la signification de POUVOIR

incluse la forme passive

- HATE GOTIN = était dit
- HATIYE XWARIN = fut mangé
- HATI BU DITIN = avait été vu
- MALEK DE BE AVA KIRIN = une maison sera construite
- TÊ ŞANDIN = peut être envoyé

- DAN - on temps que verbe auxiliaire dans tous les TEMPS de TOUS les MODES a la signification de FAIRE.

- MIN DIDA AVA KIRIN = je faisais construire
- EZ DE BIDIM NIVISANDIN = je ferai écrire

Dans les cas où les verbes simples faisant fonction de verbes auxiliaires le verbe qui les suit se met à l'infinitif.

- KIRIN - (faire) exprime également l'idée de VOULOIR, d'AVOIR DE L'AMITIE, de S'APPRETER.

- EW DIL NA KÊ MIN BÎBÎNE = il ne veut pas me voir.
- EZ NA KIM VE XEBATÊ BIKIM = je ne veux pas faire ce travail.
- MIN DIKIR EZ BINIVÎSIM = j'avais l'intention d'écrire, je m'appretais à écrire.
- TU MIN DIKÎ ? = M'aimes-tu ? ou m'aimes-tu bien ?
- MIN DIKIR EZ HERIM = je m'apprêtais à sortir.
- EZ DIKIM JI WE TIŞTEKÎ BIXWAZIM = j'ai l'intention de vous demander quelque chose.

Xanî an jiyangêh

Mîrza Botî niho bi peydakirina malekê mijûl e. H. Botî jina wî û kurê wan Temo di dîwanxanê de rûniştine û li rojnameyan dinêrin.

Dawî H. Botî dibêje : "Ez lê digerim lê di rojnama xwe de tu tişt peyda na kin. Gelo di yê n we de tişteke heye ?

Temo lê vedigerîne :

"Ya min şanîxanî yekî mitêlkirî dî berbajarê de dide li Sen jermenê. Ev hinik dîr e, ne holî ye ? "

Yadê gelo, di ya te de, te tişteki dîlkêş peyda kir ?

Jiyangêheke bi du mezelan di kortiya Latenê de (Taxa Latenê).

Ev gelek piçûk e.

Di vê navê de Pîsmamê Jina H. Botî bi ken û dilşayî ket dîwanxanê û got :

Ez ji we re nûçeyêke xweş tînim, min ji we re jiyangêheke spehî bi pêne mezelan, bi serşokê di avahiyeke nû de, der qata çaremîn peyda kir. Avahî di pêgeha

Kontiyê de ye .

Kirê wî ne biha ye. Heke hon dil dikim piştî firavînê ew dikarin herin çav lê bigerin.

Mîrza Butî destên hevalê xwe dike nav destên xwe û jê re dibêje :

"Spas, tu hevalê me î çêtir î. Ev lê vedigerîne : "Ji bîra ne kin ez pîsmamê jina we me, ango pîsmamê we. Her du dikenin.

Şîrina piçûk ji deya xwe dipirse :

"Bêje yadê, duhê me epertimanê pismamê te dît, gelo me hinde ya wî spehî dê bibe. Bêguman, Şîrin bi zmanê xwe ni kare !

Bombeavêjên iraqî bi ser bajarê Amediyê de girtine û ew bajar dane ber bomban. Li gora nûçeyên dawîn nivê xaniyên bajêr bi bombeyên agiravêj hatinê şewitandin û ew hilweşiyane. Kelk ji naçariyê ji bona parastina canê xwe, xwe avêtin daristanên dorhêlan. Frensê dixwest pirsê Hindîçîniyê bi awakî aşitîpetwer safî bike û ji bona vî li jonevê bi têkiliya dewletên pê bendowar civanekê deyne. Lê hin dewletan dan zanîn ko ew na kin bikevin vê civanê. Hato xuya kirin ko firotdariyine wilo di bazarên Ewrûpayê de kiriyar poyda na kin. Kes ni zane ev çi ye ! Herwekî bihna min teng bû û ez ni kazî bûm razim, min cilên xwe li xwe kirî û ez çûm gerê.

Ji kerema xwe vê namedorê binavînin ango imza bikim. Heyv diyar na be, ew di nav ewran de ye, ew wê dinuxumînin. Di nav du heftan de em dikin hoxin Ediyemanê, lê ji xwe re xaniyekî bikin û lê nişteciî bin. Li kesên ko di tarîtiyê de xwe veşartine û hev û du radimîsin nêrîn bêfehî tî ye.

Me kir ne kir, me ni karî bû wan li hev bînin. Tu hînfî germaiya Diyarbekrê bûyî. Roha, Diyarbekr û hin bajarên Kurdistanê yê din li zivistanê gelek sar û li havînê pir germ in.

Bala xwe bidin û me kevin destê vî ticarê bêar.

Rojname dinivîsin ko şarevanî ji bona ji nû ve avakirina xaniyan pronivîseke mezin pêk aniye.

Li gora tiştê ko hatiye gotin ne hewce ye ko hon bedbîn bin. Li her derê ko vênok heye, rîyek heye. Keçikê hema ko nameya destgirtiyê xwe xwend wê lê vegorand.

Rewîşa me mîna salala borî ye.

Heko pêgirêdayiyên me ji aliyê wozarêta avakirinê hatin pejirandin, em ê hema, meha ko bê, dest bi xebatê bikin. Tête gotin ko dijminan ber bi alî rohelatî ve xwe bişûnda dikişînin Karxaneyê da Zanîna ko ew dikare sparîşên me ango sparteyên me wextê xwestî de çêke û bide me. Me guman nî ne ko hikûmet di pelixandina şûrişa ko destpêkiriye dê bêgav bimîne û mafiyên şûrişkeran nas bike. Herwekî di xebateke din de ez ni karim bêtir kar bikin, min da eqlê xwe û dil na kim ko xebata xwe biguhêrim. Zecîrbend bûn ji, şêr re ne tu are.

THEME 33

Les chasseurs bombardiers ont détruit notre village. Tous les alentours sont incendiés. C'est une honte car nous n'avons rien pour nous défendre contre les bombardiers, mais pas un seul chasseur-bombardier. J'ai un projet pour vous. Nous allons construire une maison pour nous deux. Je pense que la marchandise pourra nous être envoyée par la route. Je vais immédiatement passer la commande. Je ne doute pas que vous soyez pacifiste. Le lion enchainé n'en a pas honte (de l'être) Etes-vous intéressé par la politique. Que pensez-vous de la République ? La préférez-vous à la Monarchie ? J'ai le droit de me retirer de cette affaire, n'en doutez pas. Je n'ai aucune obligation envers vous. Ne pensez-vous pas, qu'entre temps la guerre finira ? Ne me dérange pas. Tu vois que je suis occupé à faire mes comptes. Etes-vous capable de m'aider à finir ce travail ? La banlieue des grandes villes s'agrandit chaque jour. Il faut trouver une occupation intéressante à ces jeunes gens. L'année prochaine je me retirerai des affaires. Un ourson avait été vu dans la forêt. Il était dit que c'est aujourd'hui qu'aura lieu la réunion des parents d'élèves. C'est souvent le soir que je lis le journal. Veux-tu, s'il te plait, mettre le couvert pour le dîner. J'étais très contente en vous voyant arriver de bonne heure. Pourquoi insisto-tu ? Tout le monde est d'accord pour dire que tu as exagéré. Alors ne continue pas de vouloir nous persuader de ton

innocence. Assez de paroles, maintenant il faut passer à l'action et cela tout de suite. Tu ne fais mal. Fais attention où tu marches ! Ne te fache pas ! Que Dieu vous garde. Cette lettre pourra être envoyée aujourd'hui.

FÊRA SIH Û ÇAREMÎN

(34ème leçon)

VOCABULAIRE

Herhal	= en tout cas	Helanok, f.	= l'ascenseur
Paşderî, n.	= le vestibule	Rê pê de	= pendant toute la journée.
Koçik, f.	= l'office	Hermerîn, adj.	= en marbre
Şuxulkerî, f.	= le service (dans le sens de servitude)	Dalak, f.	= le lustre
Armanç, f.	= le but, l'idéal	Serxwebûn, f.	= l'indépendance
Safdil, adj.	= naïf(vc)	Pêşçavketî, adj.	= important(e) remarquable.
Germxwazî, f.	= l'exigence	Erdbindest, n.	= la colonie
Frotdayî, f.	= la marchandise (exposée à la vente)	Kompere, f.	= la somme
Beranî, n.	= le producteur	Nimîne, f.	= l'échantillon
Frotker, n.	= le vendeur	Ronak Kirin, v.tr.	= éclairer

Bi hewa ketin, v.intr. = décoller, s'envoler
Navdest Kirin, v.tr. = livrer, remettre
Servext Kirin, v.tr. = avertir, prévenir, mettre en garde
Cihê bûn, v.intr. = être exempt
Bêjedarî Kirin, v.tr. = se renseigner, enquêter
Şandin dû, v.tr. = envoyer chercher, quérir
Li gora dilê we
Herwekî hon dixwazin } comme vous le désirez, d'après votre bon vouloir
Kînserve, f. = la conserve
Agirkuj, n. = le pompier
Bêjedarî, f. = l'enquête, le renseignement
Perav, f. = le rivage, la plage
Bej, f. = la terre ferme
Bodenpârêzî, f. le sport
Bendenparêz, n. le sportif

GRAMMAIRE

VERBE IMPERSONNEL

Ce n'est qu'à la 3ème Personne du SINGULIER que les VERBES IMPERSONNELS sont employés.

- BARAN BÂRIN - (pleuvoir) BARAN DIBARE = il pleut
- BERF DAHATIN - (neiger) BERF DADIHAT = il neigeait

Lorsque les VERBES IMPERSONNELS s'emploient sous la forme impersonnelle, on les traduit de la façon suivante :

- RAST E KO... = il est vrai que ...
- EV HEFT SAL IN : il y a sept ans
- EV SE ROJ IN : il y a trois jour
- HAVÎN E = c'est l'été
- IN E = c'est vendredi

ou HEWA } Xweş E = il fait beau
DINYA }

ou HEWA } SAR E = il fait froid
DINYA }

ou DIVE EZ HERIM } il faut que j'aille
MIN DIVE EZ HERIM }

La langue kurde ne possède pas de PRONOM INDEFINI NEUTRE SUJET : c'est le verbe qui l'exprime :

DIBEJIN KO... = On dit que...

DIBININ KO... = On voit que ...

VERBES REGULIERS

Tous les verbes kurdes sont REGULIERS AU PASSE

Nous avons déjà dit la façon de former l'IMPERATIF

Les VERBES REGULIERS sont ceux dont le RADICAL VERBAL PERMET DE FORMER REGULIEREMENT l'IMPERATIF correspondant.

Il existe 2 Catégories de verbes REGULIERS :

1ère Catégorie : Verbes dont le radical verbal se termine par une voyelle qu'on supprime pour former l'IMPERATIF et ce radical verbal est précédé du préverbe - BI - et suivit par la terminaison - E -

2ème Catégorie : Verbes dont le radical verbal se termine par une consonne. Cette catégorie se subdivise en 3 groupes.

Jîngeha Xizana M. Botî

Ev heşt roj in M. Botî û eyleta wî di jîngeha xwe ya nû de nişteci ne. Hon dixwazin wê bibînin ? Avahiya ko jîngeha M. Botî tê de ye ne yekcar avahiyeke nûjen e. Lê ew herhal spehî ye, rex ava Senê, û wê pênc qat hene. Em ji dergevanî dipirsin :

"Ji kerema xwe jîngeha M. Botî ?

Qata çaremîn, aliyê çepî, hon dikarin bi hilanokê bikevin jor."

Em dikevin paşderiyekî. Li aliyê restî eve mezela xwarin û ya meyvanan; li çepê mezela M. Botî ya xêbatê, paşî mezela Temoyî; tava rojê ro pê de wan mezelan ronak dike. Dehlîzek digihîne mezela Paketîne ya dê û bavî û serşokê.

Di dawiya jîngehê de eve xwarinpêjî, koçik û deriyê derenceya şuxulkerî.

Pencereyên mezela meyvanan didin aliyê pêgehê : li wê, di pêşberê de Luvr, li aliyê rastî Pira Nû. Di mezela meyvanan de tişkeke bilind î mermerîn heye.

Mezela meyvanan tejjî mitêline kevn û giranbiha ye. Di ser diwaran re wêneyên eylet û xizmên malê hilawistî ne.

Zaro li wan dinêrin û dikenin. Li êvarê gava dalak bi hezar ronahiyan dibiriqe ev salona saldiştî gelek spehî ye.

Armanca neteweyan ya pêşîn serxwebûn e. Sergerînende çû firavîne. Di saet dehan de bazan destpê kir.

Min ne dixwest we aciz bikim. Xebatker-an dest bi çêkirina pirên xirab kirine. Li pêş saf diliya vî mirovî min ni karî bû kenîna xwe bisekinînim. Cihgirtiyê me herçend jî gelek şehreza ye ni karî bû firotinê bi awakî pêşçavketî bike. Ji bêgaviyê min mala xwe firot. Me pesportên xwe jî bona vîze standinê anîn sehbenderxanê. Girîn bihna mirovan vedike. Sergerînende da zanîn ko me divê ji bona geştê xwe pêk binin, balafira me di saet nehan de bi hewa dikeve. Kiriyanê me dixwazin ko li ser kertonan merka karxaneyê bête çap kirin. Em hevî dikin ko firotker di wextê xwe de otomobilê navedest bike.

Em dixwazin we li ser wan germxwaziyan serwext bikin.

Temo gelek germxwaz e, dixwaze her tişt ji kêmasiyan cihê be. Bajarê ko hon diçin ê ji vir dûr e, divê hon bi otomobilê an trêne hejinê. Çemenzara ko em lê rûnisti bûn û me taştîya xwe lê şkenand têrgulçîçek bû. Welatê ko ev firotdayî jê tene anîn erdbindesteke ingilîzî ye.

Ez li dareke stûr digerin ko ez li paş wê kari bim xwe veşêrim.

Destê xwe me din vî kevişê ko mar di bin wî de ye. Min ni karî bû tiştê ko keçikê digot seh bikim. Gelo tiştê ko hon lê digeriyan we peyda ne kir ? Ez dikim ji we tiştêkî bixwazim ! Çêzî tiştê ko we li ser rê dîtiye bikin ! Duhî êvarê tiştê ko tu kes ne li hevîyê bû qewimî.

Ferman hatiye dayîn ko eskerên me divê xwe bişûnda bikişînin. Gelo kompereyên ko ji bona vê karê hatine dayîn ne bes in ?

Beranî na xwazin genimên xwe li vî bihayî bifiroşin.

Dijmin ni kare eydî xwe bi şûnda bikişîne, me reya wan girt. Beriya ko ez ji Kurdistanê herim dixwazim bajarê Bitlîsê bibînim. Ji nimîneyên ko firotkeş pêş min kir yek jî ne li gora dilê min bû. Dinya dikene wima ti digirî ?

Dema ko trêne terka stasyonê dida lokomotif, ji ber sebebeke nenas ji rê derket. Min tu serwext kiri bû ko ew peya ne mirovekî ewle ye. Ji bona çî tu heşînatiyên kinservekirî na xwî ?

Hevalê min rex min rûniştî bû. Me qesda xwe ji tu kesî re xuyanî ne kir.

Agirkujan bi dişwarî şewata depoxanê temirandin.

Beriya ko bêjedariya me bikin we ji dikanên din ne pirsîn ?

Ji wapora ko binav dibû ev du xort xwe avêtin avê û dij pêlên mezin xwe gihanî din peravê. Me bi dişwarî xwe gihand bejê. Kerem ke kesekî bişîne dû diktor !

Rabe seydayê me te dixwaze ji xaniyê ko dişewitî kesek ni karî bû xwe bifilitîne. Li gora te me çî diviya bû bikin. Ev leymûn diviya bû bêne rêkirin Ingilistanê. Ma ne diviya bû ko hon sibe zû herin ? Divê hon hinik bêtir bedenparêziyê bikin. Ne diviya bû ko kîs hevqas di depoyê de bêne histin !..

THEME 34

J'ai l'intention de demander à mon père d'aller en France passer les prochaines grandes vacances. Il est très important que tu deviennes indépendant par la suite. Les enfants de la colonie de vacances prendront le train du matin à la gare du Nord. Chaque homme qui se respecte a un idéal. L'avion décolera à six heures du matin. Pendant toute la journée j'ai rangé la marchandise dans les vitrines. Le nouveau lustre scintille et nous éclaire bien mieux que l'ancien. J'ai envie d'acheter ces fleurs. Le vendeur m'a montré des échantillons de tissus en laine multicolore. Demain, on va me livrer une table avec le dessus en marbre. La somme à payer n'est pas très élevée (grande). En tout cas ce n'est pas vous qui devrez être exigeante aujourd'hui; je vous ai mis en garde dès hier à ce sujet.

Va quérir le docteur, je te prie, mon petit a la fièvre. Prends la voiture ! Merci je ferai comme vous le désirez. L'ouvriers qu'emploie le serrurier, m'a renseigné sur la façon de construire une cave. En été, il fait bon de s'allonger au bord de la mer. La plage est ensoleillée et il fait chaud. Il n'est pas très sain d'abuser de boites de conserve. Les légumes frais sont meilleurs pour la santé. L'enquête a démontré que cet homme n'est pas dutout coupable. Je serai exempt d'impôts pour l'année prochaine. Après un mois passé en mer il est bon de retrouver la terre ferme. Le sport est devenu très populaire dans tous les pays du monde et les sportifs vainqueurs sont partout fêtés. Les pompiers ont eu beaucoup de mal à éteindre l'incendie. Il est naïf de croire que tous les hommes sont égaux.

FÊRA SIH U PENCEMIN

(35ème leçon)

VOCABULAIRE

Tena	} tranquille, caline	Germîker, f.	= le radiateur
Bêdeng		Berkeşk, f.	= le tiroir
Hewş, f.	= la cour	Nvîsgeh, f.	= la bibliothèque (meuble)
Tebitî, adj.	= sage, caline, tranquille	Ferheng, f.	= le dictionnaire
Dînyanas, adj.	= expérimenté	Bernivîs, f.	= le document
Berpêş, f.	= l'estrade, la scène.	Sadegî, f.	= la simplicité
Lawanî, f.	= la jeunesse	Sade, adj.	= simple
Tenis, f.	= le tennis	Law, adj.	= jeune
Rêç, f.	= l'empreinte	Law, m.	= le fils
Bi dilxweşî	= avec assiduité	Kevneşop, f.	= la tradition
Borîn (bibore !)	v.intr. = passer	Bikêr hatin, v.intr.	= être utile
Parastin (biparêze !)	v.tr. = se défendre, se protéger	Borandin (biborîne !)	v.tr. = faire passer

GRAMMAIRE

Suite verbes réguliers :

1er groupe. Verbes dont le radical verbal finit par une CONSONNE et sa DERNIERE VOYELLE est autre que - A -. On forme l'IMPERATIF en faisant précéder le RADICAL VERBAL du préverbe - BI - et en remplaçant la consonne finale par la terminaison de l'impératif - E -.

2è groupe. Verbe dont le radical verbal se termine par la CONSONNE - T - et dont la pénultième lettre est - A -. L'IMPERATIF se forme
 1) en faisant précéder le RADICAL VERBAL par le préverbe - BI -.
 2) en changeant la voyelle - A - en - Ê -.
 3) en remplaçant la lettre - T - par la terminaison - E -.

3è groupe. Verbes dont le radical verbal se termine par la consonne - D - et dont la pénultième lettre est - A -. Pour former l'impératif
 1) On fait précéder le RADICAL VERBAL par - BI -
 2) On change - A - en - I -
 3) On remplace la consonne finale - D - par - E -.

Une grande partie des verbes du 3è groupe sont les formes transitives des verbes intransitifs de la lère catégorie.

Mezela M. Botî ya Xebatê

M. Botî ji mezela xwe ya xebatê gelek dilxweş e. Ew mezeleke tena û bêdeng e ji ber ko ew dide aliyê hewşê. Du pencereyên mezân wê ronak dikin. Li havînê ev mezel hinik germ dê bibe. Lê zivistanê M. Botî germa na gire. Germaker vê mezelê xweş germa . . . dike .

M. Botî mekîna xwe ya nivisandinê daniye ser masa xwe ya xebatê. Ew ê kaxezên xwe deyne berkeşkan. Nivisgeh têr kitêbên frensizî yên spehî ne : ew kiredestên Molyer, Rasîn, Ruso, Viktor Hugo, Balzak û h.w.d. in. Tê de ferhengeke mezin jî heye. Şîrîn û Temoyî dixwestin wê bi xwe re bibin ji ber ko ew têr wêne ye. Lê bavê wan gate wan : "No, ev ferheng bikêrî mindê bê, lê heke hon bijêr û tebitî dibin, hon dikarin bên û li wêneyan binêrin".

Temo heye ko dikar aqil bisekine, lê Şîrîn hinde pîrbêj e.

Di jiyangê de tîstê heye ko ji Şîrînê aqiltir e, ew jî Pûsil e, pisinga piçûk ko jina pîsmamê Stî Botî daye Zaroyan. Pûsil li her derê digere. Ji vê jiyangê kêfa wê tê, lê ew nemaze hejî mezela xebatê û xwarinpêjiyê dike.

Heke hon ne M. Ferzende ne ez ni karim vê namê bidin we. Heke hon frensiz in çima bi frensizî na peyivin. Herwekî av û hewayê vê gundi xweş e, em ê havîna xwe li vir biborînin.

Herçend jî hon hevalê min in, ez ni karim vê veşartiyê ji we re xuyanî bikim. Ew mirovekî dinyanas e. Qesda wî çî jî be, divê em xwe jê bipaêzînin. Bi çî awayê be jî ez ê gotina xwe binim cih. Heke we pencere vekir toz dê bikeve hundurê mezelê. Heke hon bi pêşxistiya me ne gail in vekirî bêjin. Heke ev bernivîs bi nameyêke sadeji hate sandin taluke heye ko ew winda bibe. Heke tu ji min dipirsî ez şîretan dikim te ko se bila bi şev li bexçê têne berdan. Nik dilê min vê êvarê bazorek dê rabe. Herçend jî em dikarin ji vir her tîstî bibînin, ez, çêtir digirîm ko em nîzîkî berpêşê rûnin. Heke guldank şikiya ye ez ê herim yêke din bikirim. Yê ko bêfehêt e dikare her tîstî bike. Herçend jî wî em ne dîtin heye ko ew dengê me bihîst. Bavê me li kû jî çû be, herî sevê dê vegere mal. Em li bexçê rûnisti bûn, bi derbekê baranê destpê kir. Gava kurê min ji deya xwe bû ez dûrî welêt bûm. Wî di lawaniya xwe de ji nêçîrê hez dikir lê niho, herwekî pîr bû, hejî masîvaniyê dike. Xwîska min bi tenîsê dileyize. Biyaniyên ko tîn Frensê, herwekî şeraba frensizî biçêj e hinî vexwarina şerabê dibin. Li Felestîne pistî xwarîne me her pirtikal dixwarin.

THEME 35

Regarde dans le dictionnaire ce que signifie le mot "sympathique"! Il est très expérimenté. Il rédige (écrit) les documents avec savoir et pourtant dans un style simple et compréhensif. L'estrade est déjà montée pour servir de scène ce soir. On y dansera. Toute la jeunesse s'y est donné le rendez-vous. La tradition veut que les sportifs s'adonnent, dans l'après-midi, à leurs jeux respectifs et les vainqueurs seront placés sur l'estrade et seront en honneur. Le tennis est très aimé et la jeunesse le pratique avec beaucoup d'assiduité. Quelles sont les nouvelles du pays? Les affaires entre vos deux amis se sont elles arrangées? Aimez-vous le théâtre? Connaissez-vous le nouveau directeur de la firme française qui vient d'arriver dans notre ville? Que pensez-vous de lui? Je suis tout-à-fait d'accord avec vous de lui rendre une courte visite. De moins en moins on a l'occasion de parler avec un homme aussi documenté. Quand j'ai atteints la porte je l'ai frappé. On m'a ouvert et le chien de la maison est sorti dans la rue. Tous se sont mis à courir après lui. Nous l'avons rattrapé et reconduit dans la maison. Le soir j'écoute la radio pour entendre les nouvelles.

Le dimanche après-midi, je m'assis à côté de ma soeur, dans un vaste fauteuil pour regarder des pièces de théâtre. Nous en sommes, ma soeur et moi, très friands. Pendant des heures je marche à la campagne. Parfois j'y rencontre des chasseurs et d'autres fois c'est des laboureurs qui s'arrêtent pour me parler et souvent ils me racontent leurs difficultés du moment.

FÊRA SIH Û ŞEŞEMÎN

(36ème leçon)

VOCABULAIRE

Saldîtfî, adj.	= ancien(ne)	Şihnok, f.	= le pendule
Xwera, adj.	= gourmand(e)	Nehfdar, adj.	= avantageux(se)
Bengewan, n.	= le banquier	Çînfî, n.	= le chinois(e)
Kan, f.	= la mine	Kana zêr	= la mine d'or
	(souterraine)	Peymaname, f.	= la convention, le traité
Dotira rojê, f.	= le lendemain	Yêreşandî, n.	= le destinataire
Şandiyar, n.	= l'expéditeur	Nivîsdarf, f.	= le document
Berhevanî, f.	= l'oeuvre,	Hîşqels, adj.	= faible d'esprit
	l'accomplissement		
	l'achèvement,	Çakbîn, adj.	= optimiste
	la réalisation.	Bedbîn, adj.	= pessimiste
Rastbîn, adj.	= réaliste	Nedîtfî, adj.	= rare, jamais vu

GRAMMAIRE

VERBES IRREGULIERS

Le verbe kurde ne peut être irrégulier qu'à l'IMPERATIF, au PRESENT et au FUTUR.

Il existe 2 catégories de verbes irréguliers :

1ère Catégorie - verbes dont le RADICAL VERBAL ne PERMET PAS de FORMER régulièrement l'IMPERATIF. Mais par contre, leur IMPERATIF PERMET de CONJUGUER régulièrement les TEMPS PRESENTS et FUTURS comme par exemple les verbes
AVETIN (bavêje!) = jeter
ŞUŞTIN (bişo!) = laver etc...

2ème Catégorie - verbes dont l'IMPERATIF NE PERMET PAS DE CONJUGUER régulièrement les TEMPS PRESENTS et FUTURS. Tels que les verbes
ANIN (bîne!) = apporter
HATIN (were!) = venir
HERIN (here!) = aller etc...

Quand le radical verbal commence par une voyelle, le préverbe

- BI - perd le - I -

Exemple : AVETIN (bavêje!) = jeter

Mezela xwarinê û swarinpêjî

Mîna mezela neyvanan, mezela xwarinê ya hevalên me dide pêgehê. Diwar bi wêneyên çiyên û benderan xemilandi ne. Li ser firaxdanekê saldi ti firaxine paxirîn û firaxine çîçekirî, di navbira her du p enceran de bansaetek sihnêka xwe ber bi aliyên çep û rastî ve dihejîne û di ^{ke} : tik-tek. Niho em ê bikevin xwarinpêjiyê. Pisinga piçûk ya ko der nîzikî derî, li ser dûvê xwe rûniştiye li me dinêre û qey dixwaze bêje me :
"Hon li ba min in, li her tiştî binêrin, lê me be ko tiştêkî bi xwe re bibin".
Li ser nasê masiyek û hinik dîrker şiraniyek heye. Pisingê li masiyî dinêre, heçî Şîrîn hêdika nîzikî masa xwarinpêjiyê te, li şiraniyê dimeyizîne lê destê xwe na de wê.
Şîrîn pîrbêj e lê ne xwera ye û bê destûra dê û bavê xwe destê xwe na de tiştêkî.

me

Xwezî kurê/hinde yê we xebatker biwa. Xwezî ciwanî hinde zû derbaz ne biwa. Di vê karê de, wilo dixuye ko rewîşa me gelek nehfdar e. Tête gotin ko M. Remo li Şemdinanê her kesî nas dike. Heye ko ez kari bim. Herwekî ew bengevan gelek dewlemende hemî dilxwaziyên xwe tîne cih.
Wisa dixuye ko ew xort ji tîstên ko hînî wan dibê tu tiştî ji bîra na ke. Tête gotin ko çîniyî wextên kevnare û vir da kaxezê dixebitandin. Wilo dixuye ko zêrê vê kanê di wextêkî nîzik de dê biçike.
Çîre cilên min ne hatine firçe kirin. Divê hon avê bidin zewiyên xwe. Xwe bilezîne tu ê bigehî wan. Me dest ji vê doz û dehwayê kişand. Peymanameya ko di navbira me de hebû hate şakirin.
Heke nane îro berî saet şeşan hate şandin heye ko dotira rojê ew digehe destê jêreşandî.
Heke min xeletê kir ji kerema xwe bêjine min.
Heke ev nivîsdariya kevn hate şewitan : din jî ne tu xem e, der destê me yeke din heye. Heke te niho baweriya xwe bi gotina min ne anî, li dawiyê tu ê bibîni, min çiqas rast goti bû. Heke, hema niho we dest bi xebatê kir jî na keve serê min ko hon wê berî dawiya havînê dikarin bigedînin. Heke îro jî tu nûçe ne hat ez hêviya xwe ji veqera wî na birin. Her çî jî bike ew mirov di destxetê xwe de ni kare serdest hibe ji ber ko ew hîn ne bûye bala xwe bide kitkitan. Mirov çiqas jî pesnê berkevaniya wî bik e ne bes e.
Heke wext hinde dereng ne biwa min ê bigota de em herin sinemayê.
Heke me bizaniya ko ew li mal e me serêkî dê bidaya wî.
Divê ez bixobitim da ko sibe kari bim bi kêrî xebatê bê. Heke ev pîremerd biqasî texmîna me hişgels biwa medikarî bû pirsine wilo deyne pêş me. Heke te rojnameyên dawîn xwendî biwa hinde çak bîn ne dibû. Silq mirovekî çakbîn e, her hêvîdar. Hin bedbîn in, hinên din çakbîn in hinên dîtî rastbîn in, hinên dîtîrîn dijîn, dimîrin bêî ko tiştêkî bibînin. Min ê bizaniya ko em ê herin goristanê min ê cilên xwe yê reş wergirtana - Ev tişt yekcar nedîtî ye. Beriya ko hon cihgirtiyê me bibînin, ji kerema xwe dest bi kirîna trektora xwe me kin.

THEME 36

Savez-vous que le Traité de Sèvres fut signé par les grandes Puissances en 1920 ? Bientôt le dictionnaire Kurde-Français sera terminé. C'est une réalisation, une oeuvre grandiose. Les enfants en jouant dans la banlieue parisienne ont trouvé un trésor. Cema semblait ne jamais s'épuiser, une vraie mine d'or. Lisez-vous les livres sur les explorateurs du Pôle Nord ou du Pôle Sud ? Leurs documents sont très utiles dans les recherches de toutes sortes. Ce banquier est d'un optimisme sans égale. Il n'a aucun sens de la réalité. Par contre son directeur en chef est un pessimiste rare. Dans ma lettre que j'ai expédiée le lendemain des événements que vous savez, j'explique la situation actuelle de nos amis. Il faut que le monde apprenne à mieux nous connaître et nous aider à sortir de cette situation. Les journalistes traversent souvent des pays où règnent le désordre et même séjournent là où les batailles se déroulent (se font). Quand ils en reviennent ils écrivent des articles émouvants qui serrent le coeur. C'est approximativement vers la mi-juin que je quitterai la ville. Bien sûr, il m'aurait convenu de partir plus tôt, mais il était dit, que c'est mon chef qui partira en premier, comme d'habitude d'ailleurs. Avez-vous déjà rencontré l'acteur de cinéma qui vient d'arriver ? Justement nous nous rendons chez lui. Voulez-vous vous joindre à nous ? J'ai mis dans ma poche mon portefeuille mais quelqu'un me l'a pris furtivement. Je ne m'en suis même pas aperçu. Que Dieu lui pardonne !

FERA SIH U HETEMIN

(37ème leçon)

VOCABULAIRE

Selik, f.	= le panier	Peyarê, f.	= le trottoir
Derfroş, f.	= l'étalage (magasin)	Çavgerandin, f.	= jeter un coup d'oeil.
Ter, adj.	= frais(che)	Hergiroş, n.	= l'épicier
Bihndar, adj.	= parfumée(e)	Rûn, n.	= le beurre fondu
Firosker, n.	= le vendeur	Firoşdarî, f.	= la marchandise
Heg, m.)	= le prix	Xeznedar, n.	= le caissier
Biha, n?)		Sal pê de	= pendant toute l'année.
Gêzer, f.)	= la carotte	Erzan, adj.	= bon marché
Karût, f.)		= coûteux, cher	Biha, m. .
Giran, adj.)			Biha, adj.
Bihagirân, adj.)			

Hilgirtin (hilgire!) v.tr. = porter, soulever

Çav gerandin (bigerîne!), v.tr. = parcourir (du regard) inspecter

Pêçandin (bîpêçîne), v.tr. = envelopper, emballer.

Kom Kirin, v.tr. = additionner

Lî ser ve zeyde kirin = ajouter

Peş ve Ketin, v.intr. = avancer, progresser

Dan pey, v.tr. = suivre, poursuivre

Beşişîn (bibeşişîne) v.intr. = se réjouir, se complaire

Beşişandin (bibeşişîne!), v.tr. = satisfaire, contenter

Bê etlahî = sans cesse, sans relâche

Li cihê Ko = au lieu que, au lieu de

Nema = plus

Stûri, f.	= l'épaisseur	Zirav, adj.	= mince
Ziravî, f.	= la finesse	Temaşager, n.	= le spectateur
Hewcedarî, s. pl.	= les matérieux	Pêşmerge, n.	= le combattant
Xapînok, n.	= l'imposteur, le trompeur	Gihev, f.	= l'assortiment

GRAMMAIRE

L'Adverbe et LOCUTION ADVERBIALE

Les principaux adverbes et Locution Adverbiales de LIEU, de TEMPS, de QUANTITE, de COMPARAISON, d'AFFIRMATION de NEGATION

de LIEU

LI DEREKE DIN	= Ailleurs	DORMADOR	= Alentour
DI DORA... DE	= autour	HE, HA	= ci
JI VIR DA	= deça	JI WE DA	= delà
LI HINDURE	= dedans	JI DERVE	= dehors
DI PIŞT... DE	= derrière	DI PEŞ... DE	= devant
LI PAŞ	= derrière	LI PEŞ	= devant
JORIN	= dessus	JERIN	= dessous
LI VIR, LI HIRE	= ici	LI WE	= là
DUR	= loin	LI HER DERÊ	= partout
JI DUR VE	= de loin	LI KÛ	= où

de TEMPS

HINGÊ	= alors	ÎRO	= aujourd'hui
WEXTÊ KO... DE	= alors que...	HEMA	= aussitôt
DEM BERE	= auparavant	BERÊ	= autrefois
BERÎ	= avant	ZÛKA	= bientôt
ZUKANÎ	= précipitamment	HER HAL	= cependant
DAIMEN	= toujours	JI HINGÊ VE	= depuis
EYDÎ	= désormais	JI VIR VE	= dorénavant
DAWÎ, TALÎ	= enfin	PAŞÊ	= ensuite
DUHÎ	= hier	PÊR	= avant-hier
DI CIH DE, HEMA	= tout de suite	BITIRPÊR	= avant, avant hier (il y a 2 jours)
NAGEHAN	= tout d'un coup	TALÎ	= à la fin
DI WEXTÊ BERÊ DE	= jadis	TU CAR	= jamais
NIHO	= maintenant	CAR CAR	= parfois
KENÇÊ	= quand	CARINA	= quelquefois
PIRICAR	= souvent	BISTKÎ	= tantôt
HERC	= toujours	DERENG	= tard
ZÛ	= tôt		

de QUANTITE

BES = assez
PIR = beaucoup
ÇEND = combien
BÊTIR, PIRTIR = plus
HÊJ = encore
ÇIÇAS = combien
HINDE = tant
ZEHF, CELEK = très

HÎÇNE = guère
BÎ XWE = même
KEMTIR = moins
HINDIK = peu
KEM =
EWÇEND = autant
HEKE, GER, EGER = Si
HEVÇAS = tellement
ZEYDE = trop

de MANIERE et de COMPARAISON

HOLÊ, WIHA } = ainsi
WÎLO, WERGE }
JI = aussi
QESDANE = exprès
ÇÛA, ÇIRE = pourquoi
ÇETIR, LAYI TIR = plutôt
BAŞTIR, ÇÊTIR = mieux

BI QASÎ = autant
PEV RE, BI HEVRE = ensemble
ÇITO, ÇAVAN = comment
ZOR, QEWÎ = fort
XIRABTIR = pis
NEMAZE = surtout
LEZ = vite

d'AFFIRMATION ou de DOUTE

DÊÇÛMAN, BÊŞIK = assurément
BELÊ, ERÊ = oui
DIBE KO = probablement

NEXWE = certes
HEYE KO = peut-être
BI RASTÎ = vraiment

de NEGATION

NÎ, NE, NA = ne
NO = non
TU = rien

YEK CAR = nullement
HIÇ = pas
QET = point

Un grand nombre de LOCUTIONS ADVERBIALES sont formées à l'AIDE de la PREPOSITION

- BI - (= avec) ou des SUFFIXES - Î -, - ABE -, - AHI -, - KA - .

BI LEZ = précipitamment
BI ERN = furieusement
BI ŞEHREZAYÎ = habilement
BI CELENGÎ = gracieusement
AQILANE = intelligemment
MIRANE = princièrement
COMERDANE = généreusement
CIWANMERANE = noblement

BI EDEH = poliment
BI DIQET = attentivement
BI SIVIKAHI = facilement
BI NERMÎ = doucement
EQILMENDANE = sagement
EHMEQANE = sottement
ŞEHSIWARANE = cavalièrement
BI DIZIKA = secrètement
etc... etc...

Goşt heşinatî meywe

Zaroyên min, de weşin em ê hezîm tiştîmistên xwarinê peyda bikin.

Temo tu ê selikê hilgirî.

Stî Botî û zaro ketin rê, ew niho di kolaneke kevin î drêj û teng de ne.

Li ser peyarê, li ber derfiroşên xwe firotker ban dikin : "Kerem kin, werin vir, lê çavgerandineke heşinatîyên ter, meyweyine bihndar û şîrîn.

Hevalên me dikevin herfiroşî yekê tê de rûn, penîr, birine, her texlît goşt heşinatî û meyweyên elbkirî, zeyt, zeytûn, meqerme, mewûj hene. Herfiroşî tejjî xelk e, jin, mêr û zaro.

Stî Botî dibêje firoşkerî.

"Kiloyeke meqerme, nîv kîlo qehwe, şûşeke zeyt, du kîlo şeker, çaryek kîlo penîr bidin min".

Firoşker firoşdariyan dipêçîne kaxezan û wan dike nav selikê. Bihayê wan çiqas e?" Firoşker kom dike. Stî Botî peran dide xeznedarê û digel zaroyên xwe ji herfiroşiyê derdikeve.

Di kolanê de zaro girgirokine piçûk û jinan dibînin. Stî Botî dibêje zaroyên xwe: "Ew firoşkerên çardemên salê ne. Sal pê de li gora demên salê heşinatî û meyweyan difiroşin.

Stî Botî yek ji wan firoşkeran dipirse :

"Bihayê wan gêzeran bi çiqas e?"

Firoşkera qelew û bejinbilindî î vedigerîne û dibêye.

"Bitenê frengêk. Ew ne biha ne. jinkê bi ser we zeyde dike : "Min pîvaz, kelem, bacanê sor û fasûlî jê hene û ew erzan in.

Stî Botî pir texlît heşinatî û meyweyan dikire, heşinatî û meyweyine kesk, sor, zer spî an zêrîn.

Zaro gelek dilxweş in. Şîrîn mîna hero dev ji axaftinê bernade, heçî Temo deyn na ke, selik giran e û rê dûr e.

di avê de

Xortê ciwanmerd ji bona xelaskirina zaroyê reben ko dixeniqî bêt ko cilên xwe ji xwe bike xwe avêt avê û ew anî bejê. dikevin Mehîr bêt dawêşandin û şuştinê paqij na bin. Eskerên me bêt etlahî pêş ve. Li cihê ko tu bidî pey xebata xwe tu di nav kûçe û kolanan de wextê xwe winda dikî.

Balafira bi heva ketî li cihê ko bilind bibe hate xwar û nîzîkî li erdê kir, ji ber vê yekê temaşager bawer kirin ko balafir dê bikeve erdê.

Em heta panzdehê gulanê, digel dê û bavê xwe li vir bimînin.

Em nema diçin vê dikamê. Ez di sala hezax û neh sed û çardehan de za me. (ji deya xwe bûme (ou) (hatime dinê).

Ev pronivîs sala ko bê dê bête anîn cih. Li havînê em diçin zozanan û li zivistanê em xwe digihînin germiyanan.

Ber bi armanca xwe ve pêş ve bikeve û li tiştên ko yon din dikin me nêre.

Hewcedariyên avakirinê duhî hatine. Bi dehan ve kemyon û girgirokên ko dijminan di pişt eniyê de berhevkirî bûn ketin destên pêşmergan.

Ev mirovekî xapînok e, bi gotina ko wan bizwice bi eqlê wan dileyize, û piştî ko wan têxe destê xwe dev ji wan berdide.

Berî her tiştî divê em bizanin heke ev mal dikare we bişîşîne an ne bihayê wê pirseke din e, ez dikarin li ser bihayê wê bi xwedî/li hev bêm.

Pirsa ko her li pêş hişê me ye pirsê welatê me Kurdistan e, ji bona me, bextewariya wî, armanca bilindtirîn e. Ev kemyon nimîneyek e, hemî kemyonên ko di karxana me de hatine çêkirin mîna wê ne.

Ev kemyon nimîneyeke û kârxana me hemi komyonan li gora vê nimînê çêdikin.
Di vê gîhevê de hin mehfûrine Kurdîstana Iranê hene.
Hêk di vî welatê de gelek erzana in.
Tu li ber dilê min gelek şîrîn î.
Bihayê meyweyên elbîkirî hinde bilind bûye ko em bêgav man û dev ji hunduranî-
na wan berda.
Tiştê ko dest dike, dê û bav na ke. Xebat şê e, dest avêt ê dibe rovî. Her
tişt bi ziravî dişkê, mirov bu stûrî.

THEME 37

Pendant toute l'année, le marché se tient sur la place principale de notre petite ville. Les fruits et légumes arrivent en abondance dans des paniers volumineux. Pendant tout l'été l'air est embaumé (parfumé) par des pêches mûres, des framboises odorantes, et toutes sortes d'herbes parfumées. L'épicier qui habite au bout de la ville, vient également tenir son étalage sur le marché. Les prix y sont plus avantageux que dans les magasins. Quand je me rends au marché, je jette d'abord un coup d'œil général pour constater où je trouverai la meilleure marchandise la moins coûteuse. Puis j'achète d'abord les légumes, le beurre fondu pour la cuisine, ensuite de la viande de mouton ou du boeuf. Je m'approvisionne toujours de beaucoup de fruits que je place sur le dessus de mon panier. Auparavant je bavarde un peu avec tous les vendeurs que je connais depuis des années. Ils me font part de leurs petites affaires et me confient souvent leurs difficultés. Quelquefois, furtivement ils me glissent un fruit, ou un peu de légume dans mon panier. Ils le font gracieusement, car moi je leur rend souvent des services sans jamais vouloir être payée. Parfois je rencontre des amis et nous nous faisons des confidences réciproquement. Tout d'un coup je m'aperçois que l'heure est passée et que je dois retourner à la maison en prenant la résolution de désormais être moins bavarde. Mais cependant cet état de chose se reproduit toujours. J'ai tant de travail à la maison que je n'ai guère le temps de faire des visites aux amis. Il y a deux jours, j'ai rencontré la fille de mes amis d'enfance. Ce qu'elle est devenue grande et belle. Elle a l'air si douce et gracieuse. Autrefois sa mère l'était aussi. Maintenant ce n'est que de moins en moins que nous nous voyons

FÊRA SIH Û HEFTEMÎN (38ème leçon)

VOCABULAIRE

Ser jê standin (bistînc!) v. tr. = dépasser

Xaçerê, f. = le carrefour, le croisement

Çûhîhatin, f. = la circulation

Nvîsfiroşî, f. = la librairie

Xweşbextane = heureusement

Corînc, f. = l'amende

Titinfiroşî, f. = le bureau de tabac

Pêtik, f. = l'allumette	Agirpoşk, f. = le briquet
Kurtelîng, m. = le basset	Goştîfiroş, m. = le boucher
Goştîfiroşî, f. = la boucherie (magasin)	
Beraz, m. = le sanglier	Berazê Kedî, û. = le porc
Nanpêj, m. = le boulanger	Nanpêjî, f. = la boulangerie
Herfiroş, m. = l'épicier	Herfiroşî, f. = l'épicerie
Şerbet, f. = la boisson sucrée	Berber, m. = le coiffeur

Expressions

- Mêrê min ez berdame = mon mari m'a laissé (divorcé)
Kem na ke = cela n'a pas d'importance, cela ne fait rien
Ez ê te û morê te xweş bikim = je veux vous reconcilier avec votre époux.
Ew digirî halê xwe = il pleure sur soi-même.
Ew bi halê xwe de digirî = il pleurerait sur soi-même
Min ew bi der kir ji mal = je l'ai fait sortir de la maison
Çi cihê ko ew diçû = partout où il allait...
Bi zumanokî xweş = gentiment, avec égard
Pêt ji bin lingê wî derdiketin = des flammes (étincelles) jaillissaient
sous ses jambes (pieds)
Bi jor ketin = monter
Ew ji paş zinarekî dinêre = il observe de derrière un rocher
Şêr ber ve korî de hatiye : le lion avança vers l'âne
Min ew bi lez kir = je l'ai fait rapidement
Min ji tê re neçîr kir = j'ai chassé pour toi
Ew toyran li ozmên digire = il attrappe les oiseaux dans le ciel
Min xwe li çom xist = je suis entré dans la rivière
Ez ji rihê din ve zû derketim = rapidement j'ai gagné l'autre rive.
Min di bin avê de dom kir = j'ai continué au dessous de l'eau
Li binê avê : au fond de l'eau
Ew naz da û bezî = il a couru et s'est enfui
Min lingê xwe bi lingê wî ve girêda = j'ai attaché mon pied à son pied
Lingên xwe bi hev re girêdan = attacher les jambes l'une à l'autre
Ew vejeriyan ber ve hevalê xwe = il alla vers son ami
Min ew ji dûr ve dît ! = je l'ai aperçu de loin
Te veşartiya min kifs kir ber wî = tu lui a dévoilé mon secret
Em Ketin avê û carekê li ser avê û carekê li bin avê dibûn = nous sommes
tombés à l'eau, une fois nous immergions,
une fois nous plongeons

GRAMMAIRE

SYNTAXE DE CERTAINES CATEGORIES DE VERBES

La phrase Kurde, en général, est composée :

- 1° du Sujet
- 2° de l'attribut ou du complément et
- 3° du verbe

ERD GIROVER E (La terre est ronde)

Certains verbes tels que :

ÇUN = aller, quitter

ANIN : apporter, amener

XISTIN = jeter

AVETIN = jeter

GIHANDIN

HATIN = venir, arriver

KETIN = tomber, entrer

ÇAVETIN = attendre, accompagner

DANIN = mettre, etc..

précédent le complément indirect qui lui se décline, bien que la préposition ne soit pas employée :

EZ DIÇIM PARISE = je vais à Paris

EZ Ê TE BINIM MAL = je t'amènerai à la maison

EW KET AVE = il est tombé à l'eau

EM KETIN HINJURE HEZELÊ = nous sommes entrés dans la chambre

EZ DE TE BIGIHINIM PARISE = je t'accompagnerai jusqu'à Paris

EZ TEM PARISE = j'arrive à Paris.

Ces mêmes verbes, employés avec une préposition et un pronom contracté formant une locution verbale, suivent la règle générale et se mettent à la fin de la phrase :

EZ JI PARISE TEM = je viens de Paris

BERIK LI MIN KET = la balle m'a atteint

ROJA INE EZ JI PARISE DIÇIM = je quitte Paris vendredi

Certains autres verbes, tels que = DAN, GOTIN, ŞANDIN etc..peuvent suivre ou précéder le complément indirect.

Un verbe français, employé à l'infinitif, dans le cas où il suit un autre verbe ou une préposition, se traduit en Kurde par un infinitif employé substantivement au féminin :

EZ BI DITINA WE BEXTIYARIM = je suis heureux de vous voir

XVARINA FEKIYAN QENC E = il est bon de manger des fruits

DEST JI XWANDINE BERMEDIN = ne cessez pas de lire

EZ GUH DIDLA REVINA SEYAN = j'écoute aboyer les chiens

EZ BEZA HESPAN DIBINIM = je vois courir les chevaux

EZ AXAFTINA MIROVAN DIBIHISIM = j'entends parler les gens

Lorsque deux verbes se suivent en français et que le premier exprime l'idée de souhait, de désir ou d'un vœux, le 2e verbe à l'infinitif se traduit en Kurde par le subjonctif présent :

EZ DIXWAZIM HERIM = je désire aller

EZ DIKIM BIXWIM = je veux manger

MIN DIVE EZ BINIVISIM = je dois écrire

Rê û çûnûhatin

Kî ye ev mirovê ko pêgermokekê dike ?

Ew M. Botî ye. Ew li ser peyarê hêdfî hêdfî dişe. Carina li ber camekanan disekine û li hûmûrên tê de mêze dike.

Di dora wî de xelk zû dimeşin û ew ser jê distînin. Hinên din li wî, li mirovê ko xwe na lezîne dinêrin. Dinav kolanê de otomobîl, kenyon, Otobûs, motosiklêt û bisfîklêt pir in. Di xacereyan de îşaretên ronak yê sor çûnûhatinê disekînin, piştî re îşaretên kesk heni yan didin meşandin. Lê bi derbekê, hevalê me dixwaze here aliyê rê yê din û peyarê biguhêre. Gelo ev dikana sor çî ye ? Ev nvîsfiro şiyê mezin e. M. Botî xwe dide rê, xweşbextane çûnûhatinê sekinî ye, ew digehê peyareya aliyê din.

Lê heyf e ew dikeve ser polîsekî yê ko, defter li dest, li hêviya wî ye. Polîs, piştî silavdanê dibêje.

"Mîrza diviya bû ko hon di bora bizmarkirî re derbaz bin, ya ko pêncî mêtir wêdekir e. Navê we çî ye ?" A !.. ez dibînim hon biyanî ne. Baş e. Lê bala xwe bidin ! Careke din we divê cerîmeyerê bidin.

Polîsên Parisê delal in.

Qehwe û titinfiroşî

Şîrîna piçûk digel bavê xwe ketin titinfiroşiyekê.

"Hon çî dixwazin Mîrza ! - Pakêtek cigare, pakêteke titin û elbikeke pêtik, ji kerena xwe du pûlên postê jî bidin min.

Titin firosî têr elbikine renga reng e :

... sor û zer, kesk û heşîn, spî û reş, zêrîn û zîvîn .

Di camekaneke stêlîn de agirpeşkine piretextlît hene. Hin ji ji wan gelek spehî ne. Agirpeşkine bi fîfîl, bi banzîn û bi gazhewayê. M. Botî dike agirpeşkekê bikire, lê ji ber bêsebriya keça xwe dev jê berdide û ji dikanê derdikeve. Heçî Şîrîn kes ni zane ew li kû ye. M. Botî li dora xwe dinêre, Şîrîn di bin siha darekê re, li erdê zûniştîye, bi seyêke piçûk, ji nijada kurteling dileyize.

Ev şeş meh in M. Botî digel jin û zaroyên xwe li Parisê ne û eydî mina xelkên Parisê ew hînî şeqan û kûçe û kolanên Parisê bûne.

Ew eydî bê dişwarî bi otobûsê, bi metroyê an bi trênan diçin û tîn her aliyên bajêr.

Tiştêkî ecêb e, lê yê ko carina reya xwe şaş dike M. Botî ye.

Eve goştfiros. Di goştfirosiyê de her textlît goşt peyda dibin. Goştê ga, pez, golik, bizîn û berazan.

Mirov nanê xwe li ba nanpêj dikire.

Di nanpêjiyê de her textlît nan û şîranî peyda dibin.

Herfirosê ava madenî, mey û şerbetan jî difiroşe.

Cil, mitêl, hesincawên elektrîkî û h.w.d di dikanên mezin de têne firotin

Gava mirov dixwaze pora xwe bide kurt kirin diçe ba berber.

Gava mirov dixwaze di welatekî biyanî de bimîne divê here polîsyanê û destûra niştecihbûne bixwaze.

Gelo mirovê ko li rex mêrê minêki yê ?

Divê em ji bona azadiya welatê xwe bi her awayê û li her derê bixebitin.

Divê tu bi kar û wezîfa xwe rabî. Hevalê min li ber deriyê cîranê xwe sekinî ye.

THEME 38

Je lui ai offert ma dernière cigarette. Il l'a allumée avec son briquet pendant que je me suis rendu au bureau de tabac pour en acheter deux paquets de cigarettes et une boîte d'allumettes. J'ai passé devant la boulangerie, l'épicerie et c'est chez le boucher que j'ai acheté une épaule de mouton. Je la ferai rôtir dehors au feu de bois de cèpes. La viande du sanglier ou du porc est succulente rôtie à la broche. Quand j'ai dépassé le carrefour la circulation était intense et j'ai dû faire bien attention de ne pas me faire écraser. La librairie du coin est très bien fournie en toutes sortes de livres. Narin a reçu pour son anniversaire un tout jeune basset. Heureusement qu'il est déjà éduqué. Il ne sali pas les tapis. D'ailleurs il est propre depuis quinze jours déjà. Partout où il marche Narin le suit et le vieux chat et le jeune chien font bon ménage. Ce cheval galoppe à une telle vitesse que des étincelles jaillissent du dessous des sabots (des pieds). Il m'a parlé avec beaucoup d'égard. Il s'avança d'abord vers moi, me dit qu'il venait du Kurdistan et qu'il espérait trouver une chambre à louer chez nous. Lorsque je lui ai dit que nous n'en avons pas il m'a répondu que cela ne fait rien, qu'il en trouvera une plus loin. Mon père m'a montré comment nouer solidement deux cordes et je l'ai fait très rapidement. Il a tant de malheurs ! C'est pourquoi il pleure sur lui-même. C'est ridicule de rester fâchés vous deux, je veux vous reconcilier. Va vers mon ami qui t'a dévoilé mon secret. Je l'observais de derrière le rocher. Je l'avais aperçu de loin et je l'ai tout de suite reconnu. J'ai appelé le basset il m'a regardée puis il a couru et enfin il s'est enfui. Je dois aller à sa recherche.

FÊRA SIH Û NEHEMÎN (39ème leçon)

VOCABULAIRE

- Pûnijîn (bipûnije !) v. intr. = penser
Bi der Ketin (bi der bikeve !) v. intr. = sortir
Hêdîka = lentement, avec précaution.
Derî adeîê = hors d'usage, non habituel, exceptionnel
Sepandî, m. = la garde
Serwextî, f. = l'intelligence, le savoir faire, le conscient
Bêkêrî, f. = l'incapacité
Mizmizîn (bimiznize !) v.intr. = murmurer (eau), chuchoter (l'eau), clapoter (l'eau)
Erdî, f. = la région, la zone
Xweşnan, m. = le connaisseur
Mafir = mais enfin
Xiniz, adj. = traître
Sibetirê) = lendemain
Dotira rojê)
Bila = soit
Hînga) = adv. = alors
Hîngî)
Cih dîtin (cîh bibîne !) v. tr. = s'accomplir
Xinizî, f. = la trahison
Dan der (bide der !) v.tr. = sacrifier, divulguer, abandonner.

Tinawir, m. = l'animal
Kizbûn, f. = la colère
Çar bûn (çar bibe !) v.intr. = se reproduire
Pevaxaftin, f. = la communication (téléphonique) verbale
Navnivîska telefonê, f. = le botin, annuaire téléphonique.
Tif Kirin, v.tr. = cracher
Bend, adj. =interdi(e)
Kêmasî, f. = le défaut
Fehêt, f. = la honte
Çavok, f. = le guichet
Dûhev = l'un après l'autre, à la queue leu leu, successivement.
Postlêma, f. = la poste-restante
Holika telefonê, f. = la cabine téléphonique

Expressions

Nêz û nexweş = affamé et malade, miséreux, indigent
Ew li dora gelekê bi rê ve diçû = il marchait autour d'un lac
Ajotin ser = v.tr. = attaquer
Tu Zû zû şanî min bide = montre-moi rapidement (vite)
Li ser keviya golê rûnc = assis-toi au bord du lac
Dûvê xwe drêjî nava avê bike = plonge ta queue dans l'eau
Rovî ber ve gurî hatiye = le renard avança vers le loup
Av geşa girti bû = l'eau était gelée
Duvê gur di nav avê de asê bu bû = la queue du loup était saisie par la
glace.
Bi lez vegere = reviens rapidement.
Ew ji ber gurî revî = il pris la fuite devant le loup.
Germêke dijwar = une lourde chaleur, la canicule
Li bin şîha darekê = sous l'ombre d'un arbre
Kelkela germê = la pesanteur de la chaleur
Zmanê wan drêj derketi bû = leur langue pendait
Min tîfinga xwe hilda = j'ai épaulé le fusil
Fêza pez = l'enclos des moutons
Dudû bi dudû = deux par deux
Ew hindik dipeyivî û pir fikir = ils parlaient peu mais agissaient beaucoup
Ji bo vê = pour ceci
Ji bo wê = pour cela
Min rûmeta wî digirt = je le respectais
Ew di dora wî re diçûn û dihatin = il tournait autour de lui, allant, venant
Şeveke tarî bû = C'était une nuit obscure
Li ser gotina wî min bala xwe da = à la suite de ce qu'il m'a dit j'ai fait
attention.
Di nîveka çîyan de : au centre des montagnes, au milieu des montagnes
Di vê navbarê de = entre temps
Me her duyan da ser = nous sommes accourus tous les deux
Me yek dest tîfing berda yê = nous avons tiré un coup de fusil sur lui
Ew ji nav malan derket = il est sorti de l'agglomération
Ez ber ve wî çûn = je me suis dirigé vers lui
Min ew ji gund bi dûr xist = je l'ai éloigné du village
Ew dev lê kirin û ew xwarin = ils l'ont happé et l'ont mangé
Ko bête me = Quant à nous, si nous pouvions, si cela dépendait de nous
Ew li ser me dê bigirin = ils nous attaqueront
Germê rastî = la vraie chaleur

Derî adetê = inhabituel, exceptionnel

Derî adetê = hors d'usage

Syekî no = un molosse

Mirovekî serwext = un homme averti

Di vê rojê bi tenê de = ce jour là seulement

Devê xwe nizmizandin = marmotter

Edî ne ma ez dikarim = je n'en peux plus

Ez serwextî tevayiya rastiyê bû bûm = j'avais su toute la vérité

Haya min ji vê yekê heye = je suis au courant de ceci

Mafir = mais en fin

Dêla me di van rojan de têye se * ces jours-ci notre chienne sera prête pour être accouplée

Min dil hebû = je désirais, je voulais

Min dil heye = je désire, je veux

Di hêla xwe ve rê didanê = ils lui facilitaient le passage

Bi windakirinê dan = faire disparaître

Berdan dêlê = s'accoupler

Ez ê te serwextî vê bûyerê bikin = je te mettrai au courant de cet événement

Cih dîtin = trouver une place

Ez bi bê bextiya wî hosiya me = je me suis rendu compte de sa trahison

Dem ne hat = ce n'est pas le moment

Di wê navberê de = entre temps

Gotina min bi serê wî ne diket = je l'arrivais pas à le convaincre

Bingehê ramana min = le fond de ma pensée

Neyarî çêbûn = produire des discordes

Ew rû bi mêran re ne hişti bû = ils étaient inégalable dans leur courage

GRAMMAIRE

ELEMENTS DE SYNTAXE DES PROPOSITIONS

1° PHRASE SIMPLE

1) PROPOSITION INDEPENDANTE

GUL ÇÎÇEKEKE BIHINDAR E = la rose est une fleur parfumée

EZ BI DITINA WE GELEK BEXTIYARIM = je suis très heureux de vous voir

ZARO BI PÊNÛSA XWE WEZÎFA XWE YA'KURDÎ DINIVÎSE = l'enfant écrit son
devoir Kurde avec le porte-plume.

DUHÎ ÊVARÊ, BRAYÊ MIN, YÊ WEZIN, BI ÇEND HEVALAN, ÇÛ SÎNEMAYÊ = hier soir,
mon frère aîné, avec quelques amis
est allé au cinéma.

ROJ JI BONA HEMİYAN DIBIRIQE = le soleil luit pour tout le monde

2) PROPOSITION INDEPENDANTE JUXTAPOSEE

BÊTIR WEXT DIBORE, EW BÊTIR BI BEDBEXTIYA XWE DIHESE = plus le temps
passe, plus il sent son malheur.

MIN BERDÎTI BÛ, WE XWE XAPAND = je l'avais prévu, vous vous êtes trompé.

TE XIRAB KIR, TE DÊ BIÊŞÎNIN = tu as mal agi, on te punira.

KÊMTIR LI WÎ MIQATE DIBIN, EW ÇÊTIR DIXEBITE = moins on le surveille,
mieux il travaille.

2° PHRASE COMPLEXE

1) PROPOSITION PRINCIPALE

HEKE HON FIKRA MIN NA ECEBININ, JI QENEVE LI GORA BIHN Û CAN BIKIN,
HERWEKÎ HON BÊ ARIKA RIYA KESEKÎ DIXWAZIN BIXEBITIN = Si mon avis vous
déplait, prenez du moins un parti raisonnable,
na'le, puisque vous aimez travailler sans
l'aide de quelqu'un.

2) PROPOSITION COORDONNEE

EZ HATTI, MIN DÎT, MIN ZORA WAN BIRIN = je suis venu, j'ai vu, je les
ai vaincus.
ROMA, KO BERÊ HINDE BI NAV Û DENG BÛYE Û KO DINYA XISTI BÛYE BIN DESTÊ
XWE, ÎRO WÊ MEZINAHIIYA XWE YA SIYASÎ WINDÂ KIR = Rome, qui fut jadis si
célèbre et qui subjuguait le monde, a perdu
aujourd'hui sa grandeur politique.

3) PROPOSITIONS SUBORDONNEES introduite par

1°) Une conjonction :

EZ BAWER DIKIM KO EW NESAX E = je crois qu'il est malade
WAN DIXWEST KO EM GUHDARIYA WAN BIKIN = ils désiraient que nous
les écoutions.

2°) Un Pronom Relatif :

EW E MIROVÊ KO MIN DUHÎ DÎT = c'est l'homme que j'ai vu hier

3°) Un Pronom Interrogatif :

BÊJE MIN TU KÎ WÎ ? = dis-moi qui es-tu ?

4°) Un Adverbe =

EZ EYDÎ NI ZANDI LI KÛ ME = je ne sais plus où je suis

Postexane

Saet deh e. Stî Botî vegeriya mal. "Bavê we lî kû ye ? - Sirîn lê vedigerîne :
Ew çû postexanê. Di saet nehan de ew li ber masa xwe rûnişti bû û dinivîsand.
ji nişka ve, postecî li derî da... - Teno dibêje : "no, telegrafaniyekî piçûk
bû. Wî ji bona bavo telegrafek anî.

Bavo ew xwend, wî dixwest telefon bike, lê pevaxaftin çênebû, telefona wî
ne dimeşiya, ji ber ve yekê ew çû postexanê. Gelo em dikarin heşin û lê bige-
rin ? - Belê, lê bala xwe bidin otomobîlan.

Zaro tèn postexanê. Çend kes li ser textebendan name û kaxezan dinivîsinin ,
li ser wan/xibirdankine nezin û navnivîskên telefonê hene yên ko bi zencîrine
zirav girêdayî ne.

textebendan

Kêfa zaroyan tê. Li sermivîskan tîn xwendin :

Dûkirin (ango) cigare kişandin bend e, anina seyan bend e, tif kirin bend e. Sîrîn û Temo bi xwe dizanin ko li erdê tif kirin kêmasiyeke gelek giran e, fehêt e.

Li ber çavokan xolk dûhev rawestana ne, li vir pereşkirin, li wê pûlin, wêdetir postlêna, û her wekî din.

Davî, eve M. Botî, ji holika telefonê derdikeve. Ew dilxweş e : pevaxaftin hati bû dayîn. Henî peş re vedigerin mal.

THEME 39

Comme, entre temps, je n'arrivai pas à le convaincre, je me suis décidé de te mettre au courant de ces tristes événements. Veux-tu que je te dise le fond de ma pensée ? Un homme averti en vaut deux. Je suis sûr qu'il n'est pas au courant de cela. Je me sens si fatigué, je n'en peut plus. Je dois traverser clandestinement la frontière. Connais-tu quelqu'un pour me faciliter le passage. Le chien a happé le morceau de viande posé sur la table, et vite il l'a avalé. Quant à nous, si nous pouvions seulement l'éloigner du village cela facilitera beaucoup notre travail. Malheureusement à la suite de ce qu'il m'a dit, je l'ai créé et me suis dirigé vers lui, j'ai épaulé et j'ai tiré un coup de fusil sur lui. Il nous a appelé et aussitôt tous deux nous sommes accourus. Pendant une nuit obscure, par une vraie chaleur étouffante, nous nous trouvions tous deux près des lignes ennemies. Mon ami parlait peu mais agissait beaucoup. La chaleur pesait sur nous. Mon ami ne montrait rapidement la façon d'épauler un fusil. Je me suis mis en colère contre ce molosse affané, il est vrai, mais cruel et féroce. Il dévorait le lapin encore vivant dont la queue était prise par la glace du lac. Plonge ta main dans l'eau ! Ne trouve-tu pas qu'elle est tiède ? Mais enfin, que dis-tu ? Ne sais-tu pas que le soleil luit pour tout le monde ? Pour les bons comme pour les méchants ? J'avais prévu que tu te tromperas ou te punira puisque tu as mal agi. Je ne sais plus où j'en suis, je crois que je suis vraiment malade.

FÊRA ÇILEMÎN

VOCABULAIRE

Mûsîqe, f. = la musique

Stran, f. = la chanson

Stranwan, n. = le chanteur(se)

Dengbêj, n. = le chanteur, le conteur

Sazbend, n. = le musicien

Sazbendî, f. = le concert

Pirîcar = souvent

Sazdanî, f. = le concert

Dilşa bûn, v.intr. = être content, se réjouir

Nenaze = surtout

Dilruba, adj. = beau, belle (plutôt pour objets)

Dilber, adj. = beau, belle (plutôt pour le sexe féminin)

Dilketî, adj. = amoureux(se)

Nedîtî, adj. = rare, exceptionnel(elle)

Landik, f. = le berceau

B.S.X. = bi ser xistî = Post scriptum

Me nav di wî da = nous l'avons encouragé, incité

Herivandin (biherivîne), v. tr. = abattre, renverser, démolir, raser, culbuter

Me ew ji hev bela kir = nous les avons dispersés

Ew li pêpêlekê ve hilkişiya jor = il a monté par l'escalier

Divê em xwe bavêjin welatekî biyanî = nous devons nous réfugier dans un pays étranger.

Dûrîdest = loin d'atteinte, difficile d'accès

Ev çi bazarê! = quelle prétention! quelle curieuse affaire! c'est exagéré

Em tev li odê ne = nous sommes tous dans la pièce

Kî zane em ji ber kîjan kevîrê hatîne? = qui connaît notre état

Ciwannêr hêj ji welatê ne xelas ne bûne = il y a encore de braves gens dans notre pays.

Em ê rast hejin ba wî = nous irons directement chez lui

Ew ê perwakê bi me vekî = il nous tirera d'affaire, il nous trouvera un moyen de nous en sortir.

Eger ew neçê derket = s'il n'est pas utilisable, s'il est de mauvaise qualité.

Hawara min dinêna namûsa te! = mon salut dépend de toi (de ta loyauté)

Kurebav, adj. = valeureux (masculin)

Keçelav, adj. = valeureuse (uniquement féminin)

Virek, adj. = lâche

Em li nanê zikê xwe digerin = nous cherchons notre subsistance

Dil bi tirs hemî bêdeng û sar man. = de terreur nous sommes restés muets et glacés.

Wî serê xwe hilda = il a levé la tête

Xuyaye tu li dor jîna wî digerî = c'est clair, tu cours après ma femme

Ma jinên xelkê berdayî ne? = mais est-ce que les femmes mariées ne sont-elles pas protégées?

Wî simbilê xwe bada = il a tourné ses moustaches (lissé)

Te ev kesnedî aniye serê me. = tu nous a accablés avec ce fait extraordinaire (qui ne s'était jamais vu).

Gundî bi dizî û di ber xwe de je hev re dibêjin. = les villageois se confiaient entre eux et se disaient...

Em vî tiştî di ser xwe re derbas na kin = nous ne pouvons pas le supporter, (passer sous silence)

Wî devê xwe xist bin guhê hevalê xwe û got : il a dit secrètement à son ami (il a confié à son ami).

GRAMMAIRE

SUITE D'ELEMENTS DE SYNTAXE DES PROPOSITIONS

La proposition subordonnée peut avoir PLUSIEURS FONCTIONS dans une PHRASE :

1° SUJET :

HEYF E KO KES BANÎ MIN NE KIR = il est regrettable que personne ne n'a appelé.

YÊ KO QENC DIHEBÎNE, QENC DIÊŞÎNE = qui aime bien, châtie bien.

2° ATTRIBUT :

min
DAXWAZAI HEMÎ EV E KO HON BEXTIYAR BIN = tout mon désir est
que vous soyez heureux.

3° APPOSITION :

EZ MINEKAR IM KO HON POŞMAN NE BIN = je forme le voeu que vous
n'ayez pas à vous repentir.

4° COMPLEMENT DIRECT :

BAWER DIKIN KO ZARO HEMÎ QENC IN = on croit que tous les enfants
sont bons.

5° COMPLEMENT INDIRECT :

DIVÊ BIFIKIRIN KO WEXT DIBORE (LI WE DIBORE) = il faut songer
que le temps passe.

6° COMPLEMENT CIRCONSTANCIEL :

HECHEŊOQ DIÇE GAVA SERMA TE = l'hirondelle part quand le
froid arrive.

7° COMPLEMENT D'UN NOM :

ŞTER IN YÊN KO DIBIRIQIN = ce sont les étoiles qui brillent.

8° COMPLEMENT D'UN ADJECTIF :

EV ŞAYESTE YE KO ŞABAŞEKE BIDIN Ê = il est digne qu'on le
récompense.

9° COMPLEMENT D'UN PRONOM :

JI WE RE YE KO EZ DIBÊJIM = c'est à vous que je dis

10° COMPLEMENT D'UN ADVERBE :

EV ÇÊTIR BAXÊVE KO DIKE = il parle mieux qu'il n'agit.

11° COMPLEMENT DIRECT D'UN VERBE :

EV Ê BÊJE YÊ KO EV ÇÊTIR DIGIRE = il dira qui il préfère.

EZ DIZANIM KO HON LI WE BUN = je sais que vous étiez là.

12° COMPLEMENT INDIRECT D'UN VERBE :

EZ GUMAN DIKIM KO EV BÊ = je doute qu'il vienne

Li Tiyatro û Sînemayê

Stî Meryem û Mîrza botî ji mûsîqe û stranan gelek hez dikin. Pirfîcar ew diçin sazdanîyan. Lê ew hejî tiyatro û sînemayê jî dikin. Hefta borî di sînema mezin de filmeke gelek spehî hebû, ew digel zaroyên xwe çûn ê û gelek dilşa bûne, nemaze Şîrîn. Di filmê de gelek dehbe dihatin dîtin mîna şêr, piling, fîl û hirçine spî û reş.

Temo ji dapîr û bapîrê xwe re nameyekê dinivîse

Paris, 9 Gulan 1965

Dapîra min a delal, bapîrê min ê delal

Ev ses neh in ko em li Parîsê ne. Wext çiqas zû dibore ! Em di taxeyeke gelek kevn de miştêcî ne. Epertimana me dide ava Senê. Ji nezela meyvanan Luvr tê dîtin.

Em xweş hînî jiyana vî bajarî bûne. Yadê bi tena xwe her diçe bazarê, di nav bajêr de digere û hiç reya xwe wînda na ke.

Hejî em, em jî bi tena xwe diçin xwendegahên xwe.

Şîrîn bi otobûsê diçe, ji ber ko xwendegaha wê dûrî malê ye.

Lê ya min nîzik e, ez dimeşim.

Em digel dê û bavê xwe heta niha hemî avahî û bîrsariyên Parîsê yên spehî dîtin. Gasingehên Konkord, Stêr û Vojê ecêb dilruba ne.

Em çûn bexça heywanan jî. Ew bexçêke ecêb spehî ye. Her texlît heywanên piçûk û mezin kowî û kedî, dehbe û rawir, mar, çûk û teyr û nasiyine hedîtî tê de hene.

Şêr, piling û hirçên bexçê ne girtî ne.

Ew serbest in. Kortalek çêkirine dora hewşa wan.

Dehbe pêş çavên temaşageran bi serbestî dimeşin, dibezin, dileyizin û carina jî li hev dikevin.

Di nav kûçe û kolanên Parîsê de otomobil gelek in.

Paris jê mîna Diyarbekra me kevn e, lê jê gelek mezintir e.

Cara pêşîn gava mirov digehe Parîsê û li avahiyan dinêre ew bawer dike ko ew hemî reş in û zingarê lê avêtiye. Lê gav bi gav roj bi roj ev bajar li ber dilên dil şîrîn û şîrîntir dibe.

Ji aliyê din Parîs landika gelek mirovan mezin e, ji ber vê yekê jî ez hejî wê dikim.

Dawiya meha ko bê etlahiya me destpê diko.

Bavo dibêje ko ew ê me bibe nîroyê Frensê, perava behrê. Me ji bavê xwe re got ko em dixwazin etlahiya xwe li welêt biborînin. Lê wilê dixuye ko heqê rê giran e, heye ko sala ko bê, rê lê bikeve.

Dapîr û bapîrên min yên delal, ez bi dîtina Frensê gelek bextewar bûne lê ez Kurdistana xwe ya şîrîn ji bîra na kim. Ew û hon her di bîra min de ne. Ez têra destên we.

Neviyê we

Temo

B.S.X. Şîrînê^{jî} iro ji we re nameyek şand.

THEME 40

Le dimanche, souvent mes parents nous conduisent au concert qui joue de la musique folklorique Kurde ou des morceaux de musiques étrangères. Nous nous réjouissons d'avance car tous, nous aimons la musique quelle qu'elle soit. Bien sûr la musique classique nous est moins familière que nos chants et nos danses folkloriques. Nous l'encourageons à monter par l'escalier au lieu de prendre l'ascenseur. La paroi de cette montagne est difficile d'accès. Qui connaît notre état sait qu'il ne nous est pas possible d'acquérir cette maison. Il est si débrouillard, pour sûr il trouvera moyen de nous en sortir. Il y a heureusement, encore de braves gens chez nous. Allons directement chez-lui, notre salut dépend de lui. Croyez-vous que quelqu'un connaisse notre état ? Tous réunis nous sommes dans la pièce. La peur nous a glacés et rendus muets. Nous ne pouvons pas passer tous cela sous silence. J'ai levé la tête et aperçu l'aigle qui planait haut dans le ciel. Je suis sûr qu'il cherchait sa subsistance. Ce n'est pas un lâche. Il confie tout à son ami, et agit mieux qu'il ne parle. Veux-tu le dire qui tu préfère. Je sais bien que tu es là, inutile de te cacher. C'est à toi que je dis que lui est digne d'être récompensé. Il neige et le froid est si vif que je doute qu'il vienne. Ne pensez-vous pas que en principe tous les enfants soient bons ? Est-ce que ce n'est pas dans la jeunesse qu'on se prépare l'avenir ? Aussi il faut souvent songer que le temps passe et ne se rattrape pas. C'est dans deux jours que les vacances commencent et que je partirai par le train, au bord de la mer où je resterai au moins deux mois.

FÊRA ÇIL Û YEKEMÎN (41ème leçon)

Expressions et Vocabulaire

Gava wî nîrin li ber çavê xwe dît = quand il a vu la mort devant soi.
Lê her ne bî = quoiqu'il en soit, malgré tout.
Ji firo û paş de = à partir d'aujourd'hui
Di lê kirinê dîwarî de = dans la construction du mur.
Kûr û dûr = profondément, extrêmement.
Pir cihê axîne ko = c'est très regrettable. Pir cihê axîn e ko ..
Ez gihame nivê rê = j'ai parcouru la moitié du chemin, je suis arrivé à mi-distance
Li gora zanîna min = d'après ce que je sais, d'après mes connaissances.
Kûr û hûr = profondément, en détail.
Bi vî awayî = de cette manière, de cette façon.
Her tenê = seulement.
Vewejartin (vewejêre) v. tr. = analyser.
Ez ji xwendegahê der çûm = j'ai terminé l'école
Ew çar caran ketiye zindanê = quatre fois il fut emprisonné
Ez ji bo xebatê hatim vira = je suis venu ici pour travailler
Sebûnî, f. = la cause
Şîrîn gulên diçînî = Şîrîn cueille des roses
Serpêhatiyê xwe dibêjê = il raconte ses aventures
Dengê xwe li min hilda = il m'appela
Li şevresê = sans la profonde nuit

Dawiya meha ko bê = à la fin du mois prochain
Edî nema em tèn xapandin = on ne peut plus nous tromper, leurrer
Em çûn ba wî ji bona serxweşiyê = nous sommes allés lui présenter nos
condoléances.

Ji xwe bê hêvî bûn = perdre tout espoir
çavdêrî kirin, v.tr. = surveiller
Işev xew ne ket cavên min = cette nuit je n'ai pu dormir, je n'ai pas fermé
l'oeil de la nuit.

Ew lî pêş mala min xewinî = il a disparu devant ma maison.

Me haya wî kiri bû = nous étions au courant de...

dilgirs, adj. = généreux(se)

Ger dengê wî di guhên min de ne = sans cesse j'entends ta voix

Mirovekî ji xwe hezkirî = un homme satisfait de lui-même, un homme présomptueux

Netekî, f. = la hantise

Netek, adj. = hanté(e)

Bi drêjiya netîkê mirov hev û du ne didîtin = on ne se voyait pas à un mètre.

Tu dûrîn here (dûrî min here) = éloigne toi de moi

Min ev rê daye beş = j'ai accepté ces difficultés, j'ai fait mon choix, je
ne suis décidé.

Ji alikî dî ve = par ailleurs

Ji wî weye ko = c'est pour cela, c'est à cause de cela

Bi qîrîqîr deng lê kir = il l'appela en sanglotant

Ramûsanek jê stand = il lui a volé un baiser

Tu bextê min reş dikî = tu me deshonores

Ew li min bi guman ket = il a douté de moi

Lenlînîn (bilenline!), v.intr. = chuchoter, murmurer

Tu hewqas reş û peşa li min çêneke = ne fais pas tant de manières avec moi

Av dilenline = l'eau murmure, chante

Tu bi dara zorê ew aînî = tu l'as amené par la force

Kevnejin, f. = la vieille, femme vieillotte

Bela xwe ji min veke = laisse moi tranquille, ne m'importune pas.

Bese dev ji min berde = laisse moi en paix

Ne gerek e tu bigirî = il ne faut pas que tu pleures

Xaniyekî deşî vekirî = une maison hospitalière

Dest û ling girêdayî = aux abois, être sans défense

Wî dest bi xap û fenan Kirin = il a fini par ruser

Sîverê, f. = le sentier

Navser, f. = le sommet plat

Çet ne bit = au moins

Kên û zêde = plus ou moins

Dagerandin (dagerîne!) v.tr. = éviter, éluder, écarter

Nexweşxane, f. = l'hôpital

Dermanxane, f. = la pharmacie

Dermanker, n. = le pharmacien

Pêçandin (bipêcîne!) v.tr. = bander

Derman, n. = le médicament

Derman Kirin, v.tr. = soigner

Ta, f. = la fièvre

Germîşan, f. = le thermomètre

Destlêdan, f. = l'examen (médical)

Dest lê dan, v.tr. = examiner

Radyonivîs, f. = la radiographie

Nexweşnêr, n. = le garde malade

Brînsaz, n. = le chirurgien

Melbend, f. = la région

Avaker, n. = le constructeur

Zelal, adj. = transparent(e)

Bêr, f. = la pelle
 Avjenî, f. = la nage
 Kerpîç, f. = la brique
 Top, f. = la balle, le ballon
 Veşar, f. = le maillot de bain pour femmes
 Ranveşar, f. = le maillot de bain pour homme
 Malçira, f. = le phare
 Melevan, n. = le nageur
 Delûv, f. = le seau
 Bi dev xweş Kirin = leurrer, promettre mais ne rien faire

GRAMMAIRE

PREPOSITIONS ET LOCUTIONS PREPOSITIVES

Les principales prépositions et locutions prépositives sont :

LI	= à	JE PÊ VE	= excepté, hors, outre
JI... RE	= à	HER ÇEND JÎ	= malgré
PIŞTÎ	= après	JI XEYNÎ	= sauf
BERÎ	= avant	DI... RE)	
BI... RE)		BI)	= par
DIGEL)	= avec	DI NAV RE	= par
JI BO, JI BONA	= pour	LI BA)	
DI NAV... DE	= parmi	LI CEM)	= chez
DI...DE, DER	= dans	LI NIK)	
JI	= de	BÊ	= sans
JI...VE	= depuis	GAVA	= pendant
PAŞ, LI PAŞ	= derrière	BER BI)	
HEMA	= dès	BER)	= contre
LI BER)		BI...VE)	
PÊŞ)	= devant	LI GORA	= selon, suivant
DI DEMA...	= durant	DI BIN...DE	= sous
LI)		LI SER...DE, LI SER	sur
DI...DE)	= en, dans	DI SER...DE	= au-dessus
EWE	= voilà	DI BIN...RE	= au-dessous
EVE	= voici	DI NAV BERA)	
TEVÎ	= malgré	DI NAV BEYNA)	= entre
DI NÊZIKÎ...DE	= près de	JI BER VE YEKÎ	= à cause de
HEÇÎ	= quant à		
DI TENIŞTA...DE	= à côté de		
LI CIHÊ	= au lieu de		

Li Peravê

Mîrza Botî ji avê derdikeve. Dilopine hûr û gir li ser sing û lingên wî dibiriqin. Ew rex jina xwe radikeve ya ko piştta xwe li ber tavê dide ziwa kirin.

Ew ji Şîrîn û Temo re dibêje : "Zaroyên min ko we avjeniya xwe qedand em ê herin xwarinxanê, ez birçî me. Lê şîrîn hej dev ji leyistinê bernedaye, bi bêr û delûva xwe ya piçûk kerpiçan çêdike û ew dibêje : "Min divê ez deh hebên din çêkin piştire ez bikevin avê. Temo digel hevalên xwe bi to-pê dileyize.

Hingî M. Botî radibe, destên zaroyên xwe digire û wan têxe avê.

Şîrînê pê veşareke sor li xwe kiriye heçî Temo ranveşareke reş.

Bavê wan dibêje wan : "Gelek dûr me rin û bala xwe bidin pêlên behrê.

Piştî ko pêncî gav ber pêş ketin divê hon vegerin.

M. Botî li hêviya zaroyên xwe dinîne.

Li lêva avê dinêre. Li aliyê çepî malçirayek tê dîtin, li rastî girine kesk û li ser wan xaniyine spî û serbansor, hej wêdetir, di dûrahiyê de xêzên heşin yên çiyayên Pîreneyê.

M. Botî di nav komên melevanan û konên rengerengîn re, derbaz dibe û digel jin û zaroyên xwe tê meyvaxanê.

Qesda xîzana M. Botî ev e ko du heftan li peravên behrê bimînin û piştire herin aliyê çiyên.

THEME 41

A partir d'aujourd'hui je veux faire tous les jours une longue promenade, de cette manière je me sentirai bien mieux. Seulement, j'aurai moins de temps pour mes études. Quoi qu'il en soit, c'est absolument nécessaire à la santé. J'ai terminé mon apprentissage l'été dernier et si je suis ici, c'est pour y travailler. Dans la nuit obscure, profonde, j'ai entendu un cri, c'était lugubre. J'ai reconnu la voix de mon ami. Il m'appela ensuite très doucement. D'après ce que je savais, il était poursuivi par les soldats. C'est une affaire ennuyeuse pour lui. Mais il fallait qu'à tout prix je le sorte de là. Je me suis approché de lui. Il était étendu. Une balle a traversé son bras. Il saignait. La douleur était grande, mais supportable et il pouvait marcher. En le soutenant, je l'ai conduit chez moi. Après avoir pansé sa plaie, je lui ai remis une somme d'argent suffisante pour atteindre la frontière et se réfugier chez ses parents de l'autre côté du Tigre.

Depuis longtemps il avait disparu de ma vue, que je regardais encore les ténèbres qui l'ont englouti. Heureusement que la brume était dense et qu'on ne voyait rien à un mètre. Longtemps j'ai guêté et surveillé les alentours afin de savoir s'il avait bien franchi tous les obstacles qui le guettaient de tous côtés. Ce n'est qu'au petit jour que j'ai regagné ma chambre n'ayant entendu aucun coup de feu du côté de la frontière. J'ai remercié Dieu du fond du coeur, me suis déshabillé et me suis aussitôt profondément endormi. Ce n'est que bien plus tard que j'ai appris qu'il était arrivé sain et sauf, dix jours après, chez ses parents

FÈRA ÇIL Û DIWEMÎN (42ème leçon)

- Qena em karibîn wan ji ser xwe dagerînin. = au moins, si nous pouvions éviter le mal qu'ils veulent nous faire.
- Tu xwe ji mala xwe bide alîkî = éloigne-toi de ta maison.
- Wey li min rebenê ! = Oh! moi, le malheureux.
- Me ji gund bar kir = nous avons quitté (abandonné) le village.
- Çi bi me tê ? = en quoi cela nous regarde ?
- Me se û hirê berdane hev ≠ nous avons lâché les chiens sur les ours.
- Pê re berberî me ke = ne le nargue pas. Ne sois pas son rivale.
- Ew di guhê wî de çend gotinan dibêje. = il lui souffle à l'oreille quelques mots.
- Wan ji hev lela bike ! = sépare-les !
- Ji xwe Ko destê xwe dan hev ma kî dikare zora wan bibe. = d'ailleurs, s'ils s'unissaient qui pourrait les vaincre.
- Mirov çî ji wan re bikî bi avê de ye. = inutile de faire quoique ce soit contre eux.
- Divê em li pişta wî bin ≠ nous devons le soutenir, l'appuyer.
- Li devê derî sekinî bû = il était dans l'entrebaillement de sa porte.
- Destê me li pişta wan na gihe hev = nous sommes impuissants contre eux.
- Kurê bavê xwe be ! = sois digne de ton père !
- Dû bi ser de kulor bûye = la fumée (des cigarettes) forma un rond.
- Ew zû zû dengê xwe na ke = il ne répond pas aussi facilement.
- Tu li ser min dixeydî ! = Tu te faches contre moi
- Bayê reş bi we bikeve ! = Que le diable (malheur) vous emporte.
- Xwezî ez mêrek bûma tu ê bidîta min çî dikir = Que ne suis-je un homme tu aurais vu comment j'aurais agi.
- Li ber çavê min = devant moi, en ma présence.
- Qena = au moins.
- Kê karê li ber wan dengê xwe bikê : qui ose prononcer un mot devant eux ?
- Bi lêdanê goştê laşê min rakirin = On m'a cassé les reins.

GRAMMAIRE

CONJONCTIONS et LOCUTIONS CONJONCTIVES

Les principales CONJONCTIONS et LOCUTIONS CONJONCTIVES sont :

JÎ	= aussi	AN NE	= sinon
HOLÊ)		GER)	
WIHA)	= ainsi	HEKE)	= si
WILO)		BILA BE	= soit
WERGE)		HER HAL	= toutefois
JI BER KO =	= car	TA KO	
HER CEND JÎ	= cependant	DA KO	= afin que
VEK)		HETA KO	
MÎNE)	= comme	HEMA KO	= aussitôt que
Û	= et	BERIYA KO	= avant que
GAVA)		JI BER VÊ YEKÊ	= c'est pourquoi
WEKÊ)	= lorsque		

LÊ	= mais	JI DEMA KO)	= depuis que
JI QENEVE	= néanmoin	JI WEXTÊ KO)	
AN	= ou	NË		= ni
LEVRA)		DITKÎ		= or
JI LEVRA)	= pourquoi	HER WEKÎ		= puisque
KENGÊ	= quand	CENDANE		= quoye
PIŞTÎ KO	= après que	KO		= que
ANGO	= c'est-à-dire	BI ŞERTÊ KO		= à condition

Der Nexweşxanê

Hefta borî gava Şîrîn digel deya xwe ji bazarê vedigeriya, li peyarê, seyekî mezin ew xist erdê.

Stî Botî gelek tirsîya ji ber ko ejnûyê Şîrînê yê rastî brîndar bû bû, brîneke sor û pehn.

Stî Botî keça xwe hema anî dermanxaneyekê. Dermanker brîna Şîrînê derman kir û pêçand.

Bi şev keçik xweş raneza. Laşê wê germ bû û tayê ew girti bû.

Yadê germaşan danî wê, ew giha heta sih û nehan.

Dotira rojê M. Botî banî diktorekî kir. Wî li şêrîn nêrî û piştî deşt-lêdanê got : "Şikestinek tê de nî ne, lê her hal divê radyonivîsa lingî bête çêkirin. Keça xwe bînin nexweşxanê, lê radyo nivîsa wê dikare bête, çêkirin. Ji bona firo tu derman na dim wê. Tiştê ko dermanker kiriye, bes e. Li nexweşxanê Şîrînê diwan xaneyine mezin dîtin teji nexweş û brîndar, nexweşnêr û brînsazên pîz û ciwan, kirasine spî î drêj wergirti.

Nexweşnêrekê Şîrîn anî diwana radyonivîsiyê, diktorek Şîrîn da raketin ser nivîneke piçûk, di bin mekîneke mezin re.

Diktor piştî radyoyê gelok dilxweş bû di lingê Şîrînê de hestiyekî derizî an sikestinek tu ne bû. Şîrîn vegeriya mal û dotira rojê mîna berî ew dibezî dileyist.

Şîrîn bi tinanî di xweşiyê de ye.

Li ser Çiyan

Firo, serê sibehê M. Botî û xîza-na wî li Otobûsê siwar bûn û berê xwe dan aliyê çîyan. Otobûs di melbenda Baskê re dibore. Li pir deran rêwingî ji Otobûsê dadikevin û ew dorhêl û bergehên spehî temaşa dikin. Bi rastî di Frensê de, mîna bajar, qesr, burc, seray, kinîse, deşt, navdeşt, gelî, gol û giravan, tiştên hêjayî temaşakirinê bê hejmar in Frensîz niştimana xwe bi sed texlît avahî xemilandine.

Ew nijadekî avaker e.

Otobûs rêwingî gihandin keviya golekê.

Çiyanên kesk û bilind dora golê digirin. Gul heşîn e heşînekî zolal.

Hewa pak e qey bihndar e.

Zengilên çêlek û beranan têne bihîstin, ew di nav rêl û daristanan de hûr xuyanî dikin.

Li gora gotina rêberî, di nav salê de bitenê sê meh reya ko em, li ser, hatine vê derê vekiriye. Ji dawiya havînê û heta deştpeka biharê rê tê girtin û şiverê wînda dibin.

Ber bi nîroyê otobûs hevalên me M. Botî û jin û zaroyên wî û rêwingiyên din gihandin gundekî picûk li mavsera çiyayekî. Xwarinxaneke gelek spehî lê bû. Rêwingî tev de firavîna xwe di wê de xwarin .

THEME 42

Eloigne-toi d'ici car nous ne pouvons éviter le mal qu'ils veulent te faire à toi, mon pauvre enfant. J'étais obligé de lacher mes chiens sur les malfaiteurs. Comme ils se battent, essaye de les séparer. Mais sépare-les donc ! Pourquoi te faches tu contre moi. Heureusement qu'ils ne s'entendent pas, d'ailleurs qui pourrait les vaincre s'ils s'unissaient ? A ce moment là, inutile d'essayer de faire quoique ce soit contre eux, car nous sommes impuissants devant eux. Que dis-tu de cela ? Au moins, il n'ose pas s'attaquer à toi en ma présence. Quand tu fumes, en aspirant la fumée tu formes des ronds. Ah! que ne suis-je un homme, tu verrais comment j'agirais... Ce n'est pas bien ce que tu as fait, ton père ne l'aurait pas admis. Sois donc digne de lui! Pas un seul n'a osé prononcer un mot devant moi.

As-tu su que Temo est à l'hôpital ?

Avant qu'il ne soit parti, sa mère m'a demandé d'acheter un thermomètre.

Elle a pris sa température : quarante et deux dixièmes.

Elle fut effrayée et vite téléphona au docteur qui ordonna l'hospitalisation de Temo. Cela fait maintenant quarante huit heures qu'il est à l'hôpital et la fièvre n'a pas diminué. Allons ensemble chez sa mère pour apaiser son angoisse. Pourvu que ce ne soit pas grave. Il était à peine guéri de son refroidissement du mois dernier qu'il a contracté au cours d'une chasse aux canards où il est tombé dans l'eau. Comme il faisait très froid, pendant des heures il claquait des dents et tremblait dans ses vêtements mouillés. Jamais je n'oublierais ce pauvre garçon se dominant afin de ne pas inquiéter sa mère affolée à la vue de son fils dans un tel état. Que Dieu le garde pour elle.

FÊRA ÇIL Î SEWEMÎN (43ème leçon)

Çol, f. = la campagne

Berî, f. = la plaine

Stûn, f. = le poteau

Bedenparêzî, f. = le sport

Mode, f. = la mode

Qeyde, f. = la règle, la loi.

Ew xweş ji heq derket = il a bien réussi

Ew bi xebateke mezin rabû = il a assumé une grande tâche

Tevî ko = malgré

Wî xwe ne gihand rastiye = il n'a pas pu saisir la vérité, il est loin de la vérité.

Averû, f. = conception

Thatin pê, v.intr. = s'accomplir, prendre forme.

Têvel = différent
Li ser wê = la dessus
Li ser vê yekê = au sujet de...
Herçiya ke = tout ce que
Di rê de = en route
Manîdar, adj. = significatif.
Bi rûkî bi ken = gentiment
Gotina wan na bin yek = leur dires ne se concordent pas.
Hempa, n. = collaborateur, collègue.
Bê ser û ber = ni queue ni tête.
Li goreyî ko = d'après
Derî zanîna min = hors de ma connaissance

Mergch, f.) le temple
) le couvent

Av ji bin vê kevirî bi der tê = l'eau jaillit du pied de ce rocher.

Hewz, f. = le bassin

Por kirin, v. tr. = couvrir, cacher.

nûsikandin, v. tr. (binûsikîne!) = couvrir, attacher.

rengînî, adj. = coloré(e)

raweşandin (raweşîne!) v. tr. = asperger

rêzan, f. = la méthode, le style, la façon.

bêdilî kirin, v. tr. = désobéissance

Şûngirtî, n. = l'intérimaire, le suppléant, le substitut.

parvokirin, f. = la division

parve kirin, v. tr. = diviser

Derî malbatê = hors de la famille.

ji bavî digehe kur = hériter, succéder

xweser, adj. = spécial, indépendant. ^ ^ ^ ^ ^

pêşende, f. = la prédiction

Berefkok, n. = le ramasseur, le collectionneur, le cueilleur.

kok, f. = racine

Lê çî ye, ka bêjê ? = dis-donc, de quoi s'agit-il ?

Hela bêje, hela! = allons, dis !

Bi dar vekirin, v. tr. = expliquer

Wî ne dixwest kes dengê wî bikî = il ne voulait qu'on l'appelle.

Er Heta razanê li ber me çû û hat = il venait constamment jusqu'au moment de dormir.

Deyn lê kirin = appeler, héler

Ez Kincan li te dikim = je t'habille.

Qîma te tê ev e qîma te na yê ez dev ji vê xebatê berdidim. = Si tu acceptes c'est ainsi, Si tu ne l'acceptes pas je quitte ce travail.

Tevzînok û girîzo bi laşê min ve hatin. = Mon corps était transi et tremblait.

Wî bi hêrs dengê xwe hilda = Avec courroux, il éleva la voix.

Koka wî jê dadike = il est le descendant de...

Hingî ez sax im ji bîr na kim = tant que je vivrai, je ne l'oublierai pas.

Destê hev bigirin ? = unissez-vous ! aidez-vous !

Wî awirek ji bavê xwe da = Il a regardé sévèrement son père.

Gundî lê gihane hev = Les villageois l'encerclèrent.

Kes li kesî guhdarî ne dikir = Personne n'écoutait l'autre. C'était un pêle-mêle, c'était une confusion.

Bi xwedê ev rast e ! = Par Dieu, c'est juste!

Xwedê bike = Que Dieu le fasse.

Çi îşê min jê ye ! = cela ne me regarde pas: il m'est indifférent.

Arî li serê me bî = Que Dieu nous punisse.

Min tu li ser xwe mezin kir = c'est moi qui t'ai élevé au dessus de moi.

Ma kuliyan devê we xwariye = répondez donc! Avez-vous donné votre langue au chat ?

Te teva kir neyarê xwe = Tu as monté tout le monde contre toi.

Ew bi serê çiya ket = il est monté au sommet de la montagne.

Destên xwe ber bi ezmanan ve bilind kir = il a levé ses mains vers le ciel.

Vepe-xirandin(vepexirîn)= séparer, détacher, dégager, isoler, disjoindre, écarter.

Min kir ne kir ji min venebû = il me fut impossible de m'en débarrasser.

Ew li ser te xeyidî ! = il s'est fâché contre toi.

Bûye, cûye, eydî şuh me de = c'est arrivé, n'y pense plus.

Li ber xwe dan = envisager, prévoir, considérer, augurer.

GRAMMAIRE

INTERJECTIONS et LOCUTIONS INTERJECTIVES

Les principales interjections et locutions interjectives sont :

- AX - qui exprime la douleur

AX LI MIN = Oh, moi le malheureux(se)

AX LI MIN EZQ = Oh, moi le malheureux..

AX LI MIN EZE = Oh, moi la malheureuse..

- HEY -) qui expriment l'appel
- HO -)

LÊ, LÊ, LÊ, HEY LÊ = appel (pour la femme)

LO, LO, LO, HEY LO = appel (pour l'homme)

- OX - qui exprime une joie, une satisfaction

- GELÎ - qui exprime un appel (GELI KURDAN = O Kurdes)

- WAY - qui exprime un cri de souffrance, de détresse

- YA BO - qui exprime un cri au secours

- YA DÊ - qui exprime un appel au secours

Les interjections - LÊ - et - LO - prennent la forme - Ê - et - O - et s'ajoutent aux substantifs lorsque ceux-ci sont évoqués :

BAVO ! = O père ! ...

DOTMAMÊ ! = O cousine ! ...

Au pluriel, le substantif reçoit la particule - IN - à laquelle s'ajoute l'interjection - O - pour les deux genres :

PISMAMINO !... = O cousins !...

DOTMAMINO !... = O cousines !...

Li Çolê

Beriya ko vegerin Parîsê M. Botî û xîzana wî hefteyek li çolê man di bin konan re. Ji bona wan jiyîna konan ji her tiştê spehîtir bû, ji ber ko pê welatê wan Kurdistan dihat bîra wan.

Konên frensizî nûjen in, piçûk in û sivik hatine çêkirin.

Ne mîna konên Kurdistanê mezin giran û fireh in. Konên heşt deh donzde stûn li Frensê çênakin.

Ji xwe frensizan jiyîna bin konan yekcar ji bîra kiri bûn. Bedenpareziyê rênî ew aniye birê û kiriye mode. Hefta ko M. Botî û zaroyên wî li çolê man, ew çûn nêçirê û masivaniyê. Li Frensê nêçir-pire, lê nêçirvan hêj bêtir in.

Heke ne ji qeydeyên danî biwa nêçir li Frensê ne dima, nêçirvan hinde zehf in.

Lê frensiz di nêçirvaniyê de guh didin qeydeyên danî.

Heftaya ko M. Botî û jin û zaroyên wî li çolê borandin, her di bîra wan de ye, û ji xwe re dibêjin :

"Qey em hefteyek li Kurdistanê bûn ".

Ew gelek hejî Frensê dikin, lê ji aliyê din Kurdistan her di bîra wan de ye.

Welat şîrîn e.

THEME 43

La mode est aux sports violents. Quel est celui que vous préférez ? Comme j'ai le coeur fragile, je ne puis pratiquer aucun, donc cela ne me regarde pas. Je ne puis que me promener lentement, et surtout ne dites pas : "Oh le malheureux !" mais dites plutôt "Oh, le chanceux !" car je trouve beaucoup de plaisir à regarder attentivement autour de moi en marchant lentement. Si c'est en ville, je remarque tous les objets étalés dans les vitrines des magasins, les expressions des visages des passants. C'est inouï ce qu'une expression de visage peut dévoiler de pensées gaies ou tristes, même le caractère peut y être deviné. Si la promenade a lieu à la campagne ou dans la forêt, mille petits détails me sautent aux yeux. Les insectes, par exemple, attirent plus particulièrement mon intérêt. Leurs activités besogneuses me passionnent. Je remarque en passant les branches, les cailloux disposés de telle ou telle façon, ce qui au retour me sert de point de repère et me permet de revenir sans jamais m'égarer. Ensuite, les couleurs, le jeu de la lumière dans les sous-bois, ne m'échappent pas. Si bien que seul, je ne puis m'ennuyer car tout autour de moi me distrait et souvent m'instruit. Tant que je vivrai, jamais je n'oublierai l'oisillon tombé du nid que la mère protégeait en battant ses ailes pour me menacer. Voir ce minuscule oiseau si brave devant moi pour défendre son tout petit m'a ému au plus haut point. C'était une leçon de bravoure et d'amour maternel que plus d'un être humain devrait méditer et mettre en pratique.

Bav

Êvar e. Bav ji xebata xwe vedigere û tê mal. Keça wî ya piçûk, ber bi wî ve, dibeze da ko wî maç bike. Bebikê ko, hêj ni kare bimeşe, zendên xwe yên piçûk ber bi wî ve, drêj dike. Xelkên malê dest bi xwarinê bikin, eve dê şorbê tîne. Ew hemî hejî hev dikin, ew bextewar in.

Mala bapîr û dapîra me

Ez di mala dapîra xwe de nişteçî me, lê heçî xweh û brayên min, ew di mala bapîrê me de rûdinin. Ma dê û bavê we nî ne ? No, dê û bavê me nî ne, em hêj zaro bûn, ew çûn dilovaniya Xwedê û em hemî sê xwişk û çar bra, heft sêvî bûne barê stoyê dapîr û bapîrê xwe, ji rindiya Xwedê ew ne kesine belengaz bûn û wilo ew bar ji wan re giran ne hat. Ma çire dapîr û bapîrê ve cihê rûdinin ? Dapîra min deya bavê min e, lê heçî bapîrê min bavê deya min e, ji xwe di nav wan de, mala dewlemend ya deya min bû.

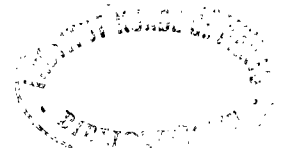
Tu çend salî yî ? Ez bîst û çar salî me. Te zanîngeh qedand ? Belê, par min zanîngeh qedand û ev heşt meh in ez dixebitim. Xwişk û brayên te çi dikin ? Xwişka min a mezin xwendegaha dersdaran ya bilind qedand û ev du sal in, ew di gundekî de dersdar e. Xwişka min a diwemîn hêj diçe xwendegaha navîn, sala ko bê ew ê wê biqedîne. Xwişka min a piçûktir diçe xwendegaha destpêkî. Ya rastî ew ji xwendegahê hez na ke, bi dişwarî em wê dişîmin xwendegahê.

Gava em jê dipirsin : - Tu çire ji xwendegahê hez na kî ?

Ew dikene û dibêje : - Ez hejî wê na kim.

Ma ew tiral e ?

No, ew ne tiral e, ji xebata malê gelek hez dike, her di bexça bapîrê xwe de dixebite, xwarina heywanan dide, wan paqij dike. Brayên te bi çi mijûl in ? Kekê min diktore, her sê brayên min ên din diçin zanîngehê.

Pirçemek û Silêman

Dibêjin ko gava Silêman pêxember Belkîs ji xwe re anî bû,
Belkîsê jê xwest ji-pûrta teyran jê re nivînekê çêke. Silêman
ferman da hemî teyran û gote wan : "Divê hon xwe birûçikînin..."
Hînga pirçemek li wê bû û xwe ranegirt, zûka pûrta xwe rûçikand
û çû. Lê teyrên mayî ew ferman ne li rê dîtin û gotin : "Silêman
pêxember, ma ne gunehê ko ji bona jina xwe tu me gişkan bidî
rûçikandin; ew pûrta ha canê me ji sermayê diparêze".
Silêman pêxember gotina wan rast dît û dest ji wan berda. Lê
pirçemekê ko xwe rûçukandi bû, ji vê rojê de şerm dike bi ro
derkeve nav heval û hogiran, ji lew re ew bi şev dertê.

Gundê me

Di vi bajarî de oteline mezin hene. Otêla vî bajarî ya mezintir
di teniştaya stasyonê de ye. Di vî bajarî de rojname dernakevin.
Di van dikanan de mirov dikare her tiştê ko dixwaze peyda bike.
Di biharê de, xelkê bajarê ko di nîzîkî gundê me de ye, bi
piranî tîn gundê me ji ber ko gul û gulçîçekên bexçeyên me
navdayî ne, bi bihna xwe û bi spehîtiya xwe.
Jû pê ve şîr û penîrê gundê me gelek tamdar e.
Ji aliyê din robarê gundê me tîr masî ye, masiyine mezin.
Xelkê bajêr bi otomobîlê an bi trêna tîn gundê me. Ev du meh
in hero otobûsek jî navbira gundê me û bajêr diçe û tê.
Der nîzîkî gundê me rêlek jî heye. Ji bona nêçîrê carina
nêçîrvan diçin ê. Heçî em, xelkê gund heçî kuştina heywanan
na kin, ji xwe ji ber vê yekê tê de nêçîr zehf in. Şarevaniya
gund, di civana xwe ya dawîn de, dida eqlê xwe, di zoma gundê
me de, nêçîrvaniyê bend bike.

Zmanê kulîlkan

Dayikekê sê zaro hebûn, du keçikên piçûk û kurek. Wê her şîret
li wan dikir û carina jî digote wan : "Zaroyên min heçî kulîlkan
bikin. Ew bi şîrînî û pîrerengiya xwe diyariyên Xwedê yên spehî-
tir in. Li paş mala vê jinkê, ko gelek ji gulçîçekan hez dikir
bexçeyeke fireh hebû. Rojê jî digel zaroyên xwe keti bû

bexçê. Zaro ji deya xwe veqetiyar û ew di nav dar û gulçîçekan de, dest bi gerê kirin.

Yekê ji keçikên piçûk gelek hejî gulên sor dikirin; û gava ji pêş wan derbaz dibû, wê ew şanî eta xwe didan û digot ê :

- Etê, li vê gulê binêre, ew çiqas çeleng e, têrpel û bihndar e. Ma bihneke jê spehîtir heye ko bikare dilê mirovan veko; divê mirov nav lê bike : Dotmîra kulîlkan.

Etê li wê berfiyê jî binêre, spehîtiya wê çiqas pak e, mirov ni kare bes pesnê wê bide; ew kulîlk periyên bexçeyan in; şiklê wan jî zehf spehî ne. Di vê navê de, brayê wan Eso jî têkilî axaftinê bû û gote xwehên xwe :

- Hon benefşê ji bîra dikin; ma gava bihar tê, ne ew in ko bi şîrîniya bihn û rengê xwe çol û zeviyar kok dikin. We xweha wan narînpel jî avêt pişt guhê xwe.

Eso bi ser ve zeyde dikir û digot :

- Ma ne ew in ko em pelên wan yên spî, sorşîn, zer û zêrîn, helesor û benefşîn datînin nav rûpelên niviskên xwe.

Ez gelek hejî benefşan dikim, ew plîtangên kulîlkan in.

Deya wan ko jî dûr ve guhdariya zaroyên xwe dikirin, ew gazî ba xwe kirin û gote wan :

- Zaroyên min we gelek qala gul, berfî, benefşe û narînpêl kirin yên ko bexçeya me dixemilînin û min jî guh da we. Herwekî ev gul û kulîlk bexçeya me kok dikin, wilo jî sê hêjayî "qualité" hene ko heyîna me spehî dikin; yek ji wan dilnizmî ye, ango ne pozbilindî, ya din dilnermî û qencî û ya dîtir ji xirabiyê dest kşandin.

Zaroyan guhdariya van şîretan kirin û hemî bihevre lê vegerandin û gotin :

- Yadê, xebera te ye, tu rast dibêjî, em ê çiqas ji destê me tê bi ya te bikin.

Bapîr

Bapîr mirovekî gelek dolal e û ew dilê neviyên xwe her xweş dike. Bapîrê min xaniyekî gelek mezin û spehî heye. Dawiya her heftê ez û dê û bavê xwe digel xweha xwe, em diçin ba wî. Ew bi dîtina

me gelek dilşa dibe û heke hefteyekê em ne çûn ba wî dienire
û bi ken ji bavê min re dibêje : Heke te careke din wilo kir,
ez ê neviyê xwe ba xwe bihêlim û ez ê digel wî herim welatekî
din. Vêca, deya min lê vedigerîne :

- Sûçdar kurê te ye, çî re tu dixwazî min biêşînî.

Bapîrê min, hêj bêtir dikene û dibêje :

- Ma kengê ez te biêşînim, em ê te û Sînemê jî bi xwe re bibin
û bes mêrê te bitena xwe li vir bihêlin.

Em hemî pê dikenin.

Em carina havîna xwe li ba bapîrê xwe derbas dikin, ji xwe mala
wî havîngeha me ye.

Bajar

Xwedê dinya afirand, mirov bajar û şaristan afirandin. Berê mirov
di nav şkeftan de dijîn, lê niho piraniya mrovan di gund û bajaran
de nişteci ne. Gelo hêj mrovin hene ko jiyîna xwe di şkeftan de
derbaz dikin ?

Bêguman, hêj zehf mrov hene ko ne xwedîmal in û ev, ji ber
belengaziyê. Mirovin jî hene yên ko ji ber nezaniyê hînî avaki-
rina xaniyan ne bûne û ew hêj îro jiyîna xwe bi perîşanî û zîvarî
di şkeftan de diborînin.

Braderê min Temo

Navê hevalê min Temo ye. Temo xortekî hêja ye. Em hev û du ji
mêj ve nas dikin. Em di zarotiya xwe de, pev re diçûn xwendegaha
destpêkî. Hêj tê bîra min ko wî her ji min re digot : "Tişteki
ko hêja ye mirov bike, hêja ye ko ew wî qenc bike.

Timo bi ya gotina xwe dikir û gelek bala xwe dida xebata xwe.

Methelokeke kudî :

- Xebat ker e, bajo here.

Welatekî biyanî

Gava kesek dixwaze here welatekî biyanî jê re berî her tiştî
pesportek divêtin. Derêxistina pesportekê ne gelek dişwar e, lê
carina jê re hinik wext divêtin nemaze di welatên Rohelatê Navîn

de û di hin welatên din de jî.

Ko pesport hate dayîn, karê dişwartir destpêdike : peydakirina peran.

Heke di benqeyê de pere heye, kar sivik e, nivîsandina çekekê pir dom na ke û ev kar tiliyan na êşîne, lê heke pere nî ne der benqê, û hevaline comerd na kevin dest, kar zehmet dibe û serêşanî destpêdike, lê ne ji bona her kesî. Xortin an hene ko çavsor in, guh na din teşxelan, di pêşiya kemînan de xwe radi-girin, xwe sist na kin û bê pere jî dikevin rê, berê xwe didin weltekî biyanî, carina peyade, carina bi sekinandina otomobîlên rêvingiyên nenas yên ko bi camêrî di otomobîla xwe de cihekî didin wan. Ew xortên camêr ji xebatê na tirsin. Bi rê ve heke tiştêk li otomobîlê qewimî berî xwediyê ji otomobîlê peya dibin û heke hewce bû bi qasî xwedî, xwe didin xebatê û bi ber awayî bikêr tî. Xwediyên otomobîlan ji wan hinde kêfxweş dibin ko pirfîcaran wan diezimînin firavîne an şivê.

Gava ew digehin bajarekî, karê wan yê pêşîn peyda kirina xebatekê ye. Piraniya wan xortan bi destxetêkê dizanin û ji ber vê yekê xebat zû bi zû dikeve destê wan.

Bi vî awayî ew xort meheke dido di welatekî biyanî de dimînin, rêz û rêzikên xelkên wî welatî yên civakî û pašrojmendiyê nas dikin, heke zmanê wî welatî hinik nas dikin, di wî warî de zanîna xwe pêş ve dajon, hevaline nû peyda dikin û bergehên xwe yên mirovnasîni û tevjiyanî firehtir dikin.

Xwarinxane

Eve xwarinxane, navê wê Boha ye. Em dikevin hundurê wê, ji ber ko em birçî û tihî in. Xwediyê xwarinxanê tê pêrgîna me û biken dibêje me :
- Hon li se çavan hatin.

Em bi delalî destê wî digivêşînin. Xwedî mirovekî sere ye. Poreş e lê çavên wî ne reş in, ew kesk in. Ew rûken e û gelek zêrek xuyanî dike. Xwarinxane tejî mase ne, maseyine piçûk, navîn û mezin.

Xwedî maseke navînî me dide ya ko di nîzikî pencerekê de ye, pencereke mezin. Herwekî havîn e, pencere vekirî ye. Rûmase mîna berfê spî ye, firax û badîn, kevçî, kêr û lêbok jî gelek paqij in, ew dibiriqin. Li ser masê, di nav guldankekê de, çend kulîlkên rengerengî dikenin. Em rûdinin cihên xwe. Ji dîr ve dengê sazbandekê tê. Keçikek distire.

Dengê wê şîrîn û zîz e. Em guhdariya wê dikin û pê şa dibin. Stran qala hevîn û dilketiyan, keserên dîrketinê, diyarên xerîb û xurbetê dike. Stran hinde dilhebîn e ko em qey birçîtiya xwe ji bîra dikin. Dengê berkarî me hişyar dike, xewa me dişkinîne. Berkar, li gora texmîna me, xortekî hîstsalî ye. Bejnîkurt e, porzer e, çavşîn e û şermîn e. Gava ew jî ^{me} dipirê em çî dixwazin bixwin, rûyê wî yê girover, sor dibe.

Lê divê bête gotin ko gava wî firax tanîn an ew hiltanîn eşkere dibû ko lawik şehreza ye û destxetê xwe rind dizane û ew dizane jî xwarin, penîr û şorbeyên çêtir bibijêre.

Ev cara pêşîn bû ko em dihatin vê xwarinxanê. Me ew berî nas ne dikir. Lê niho ko me ew nas kir, em bawer in ko em ê bibin yek ji herhatiyên wê. Xwarin û vexwarinên wê gelek baş û tamdar in û ew xwarinxaneke ne bihagiran e.

Destbrayê min Çeko

Çeko ji mêj ve dixwest bê Parîsê. Hefta borî, ni zanim çawan, pere ket destê wî û hema qesda Parîsê kir. Herwekî min roja hatina wî dizanî, ez çûm balafirgeha Orliyê, pêrgîna wî. Ji ber nexweşiya hewayê balafira ko ew lê siwar bû bû bi derengî gihaye Orliyê, sastek bisûnda li gora demdaniyê.

Gava em ketin rûbarê hev, me hev û du maç kir û her du bi vê hevdişînê bê pîvan şa bûn.

Gotina Çeko ya paşîn ev bû :

- Em ê, vê êvarê herin tiyatroyê.

Min divê, ez rastiyê bêjim, ez hinik heyirî mam û min got ê:

- Çeko, ma li Parîsê ji tyatroyê pê ve hêjayî dîtinê tiştêkî din nî ne ?
Wî li min vegerand û got :

- No, kengê, ez dizanim ko li Parîsê pir tiştine bedew û hêja hene, lê ez dixwazim berî her tiştî, berî Tur Êfelê û Plas-Vojê û Luvrê, piyasekê bibînim. Min li welêt Korney, Rasîn, Molyer û gelek nvîsevanên frensîz yê din dixwendine û ez bûm dildayiyê wan, ji ber vê yekê ez dil dikim, berî her tiştî yek ji delalên xwe vejandî bibînim û bibihîsim.

Ma hewceye ko ez bibêjim, piştî gihastina Çeko Parîsê, bi çar saetan, em çûn Komedî Frensîzê me Tartuf dît.

Çeko, gava Tartuf dihate leyistin, ne bitenê guhdariya ertistan dikir lê qey dengên wan, her gotinên wan, naz û lobtên wan dixwar û vedixwar. Piştî tyatroyê, em çûn xwarinxanekê ji bona paşîvê.

Çeko ji bextewariyê dikenî û digot :

- Ez mirovê vê dinyayê î bextewartir im.

Navê eyleta min Şemdînî, bernavê min Temo ye. Ez bîst û çar salî me. Deya min her çend jî çel û pênc salî ye, ew hêj mîna keçîkekê ciwan e. Heçî bavê min, ew pêncî û neh salî ye. Bavê min eydî ne ciwan e, lê bi dest û lep e û ew hêj îro, di erdê xwe de, deh heta donzde saetan dixebite.

Min du bra û sê xwişk hene. Xweh û brayên min, hemî diçin xwendegah û zanîngehê. Brayê min ê mezin sala ko bê zanîngehê dê biqedîne û dê bibe mihendîz.

Eta min diçe xwendegaha derîadaran ya bilind. Brayê min î piçûkpar xwendegaha navîn qedand û ew îsal diçe xwendegaha bilind ya kîmyeyê. Heçî xweha min ya piçûkew par xwendegaha destpêkî tewaw kir û ew îsal ket xwendegaha navîn.

Gest

Eve em hatine stasyonê. Saet deh e. Trêna me di saet deh û nîvan de diçe. Me nîv saet wext heye. Em dikarin herin xwarinxana stasyonê û tê de qehwekê vexwin. Hevalê min pê qail bû û em çûn ê. Hevalê min, herwekî birçî bû, wî dixwest tiştêkî sivik bixwe. Me banî berkarî kir û me jê pirsî lê

heke em pê qail dibin dikare ji me re goştê sar, zelete, penîr û meywe an şîraniyan bîne.

Hevalê min goştê golik û zelete, û min penîr û meywe xwestin û me gote berkarî ko wextê me kême û wî divê xwe bilezîne.

Bi rastî berkar xortekî lezgîn bû û xwarina me zûka anî.

Me lez da xwe û xwarina xwe zû qedand û berî çûna trêne bi sê deqîqan em lê siwar bûn. Di vê navê de me ji xwe re çend rojname û kovar jî kirîn. Trêne di wextê xwe de bi rê ket.

Baran

Baran e, baraneke xurt dibare. Dibêjin ko baranên biharê, di vê navçeyê de kurtedem in. Lê tiştê ko ez dibînim roj nî ne ko baran disekine. Ezman her tarî û têr ewr e, dormador mij û dûman in. Hero saetek an dido hewa vedibe, baran disekine, ezman hinik heşîn dibe û mirov bawer diko ko rojên xweş hatine. Lê ji nişka ve, ji nû ve dinya dibe tarî, bayekî xurt li ba dibe, guregurên ezmanan, teqîna brûskan destpê dikin kûçe û kolan dibin co û rê û şeqam çem û robar. Eve bihara vê navçeyê. Bê berbaran an baranparêz na be ko mirov ji mal derkeve.

Berf

Zivistan e. B erf datê. Di niştimanê me de erd çar meh di bin berfê de dimîne. Ew ji dar, çiya û gund û bajaran pê ve her tistî dinuxumîne. Ev dem, dema bêdengî û tenahiyê ye, nemaze di nav deşt û çiyên de. Bê guman berf gelek bikêrî cotkariyê tê. Ji aliyê din herwekî pê hewa bigûn û saxlem dibe ew ji bona jîndariya mirovan mîna dermanek e. Xort û zaro gelek hejî berfê dikin û di mehên berfdahatinê de bi hezar texlît leyistinan tendurust û şa dibin.

Gund

Eve gundê me. Navê gundê me Berwar E. Herwekî hon dibînin ew di deşte de hatiye ava kirin. Ev hêl, perçeyek ji deşta Mûşê ye. Di Gundê me de çar sed û not xanî hene. Pîraniya wan xaniyan ji kevir hatine çêkirin. Xaniyên gundê me hemî bi bexçan dorgirtî ne. Xaniyên me yê kevin ji sê mezelan hevedudanî ne. Ev çel sal in xelk xaniyên xwe mezintir û firehtir çêdikin. Pîraniya wan xaniyan de serşok hene. Berê xelkê gund diçûn serşoka gund ya gişkî, lê xelkên îro ji vê tevgerê

hez na kin û heryekî di mala xwe de serşokekê dide çêkirin.
Reyên gundê me fireh û paqij in. Her du aliyên rê darkirî ne. Li havînê, xelk li ser reyên gund yên paqij û fireh digerin.
Di nîveka gundê me de korteke mezin heye. Dikanên gundê me di dora vê kortê de ne.

Di aliyê rohelatê gund de rêleke mezin û di nav wê de goleke piçûk heye. Herçend jî gol piçûk e, têr masî ye, ji xwe robarekî tê re dibore. Xwendegaha gund di aliyê roavayî de ye. Ew xwendegaheke destpêkî ye. Zaroyên gund piştî qedandina vê xwendegahê, diçin xwendegaha navîn ya ko li bajêr e.

Gundê me bi hingivî û mêweyên xwe nas e. Di dora gundê me de gelek nêçîr jî hene, ji ber vê yekê xelkê bajêr, pirçîcar, tîn gundê me û demên azadiya xwe di nav rez û bexçan de diborînin. Hin jî nêçîrê dikin an bi girtina masiyan bihna xwe vedikin.

Di nîroyê gun de kavilek heye. Li gora kevnarezanan ev kavil bermayiyên perestîşxaneyê zerdeştî ye.

Du Egîd

Du egîd çû bûn şerê azadiya welêt û dîl keti bûn. Gava ew birin nav warê dijminan, wan serê xwe da ber xwe, seh dikirin ko kurd şikiyane, şer winda bûye û serekên wan hatine girtin.

Her du egîd, li ser wan nûçeyên tehl, digiriyan û yekî ji wan digot :

- Çiqas ez têşim, brîna min çiqas dişewite..

Yê din digot :

- Stran vemirî, govend sekinî ye. Min jî divê, ez bi te re bimirim, lê li pişt min ve, jin û zaroyên min hene, bê min, ew dê perîşan bibin...

Brîndarî lê vedigerand :

- Pîrek ji bo min çî ye ? ... zaro ji bo min çî ne ? ... Pêteke biblindtir di dilê min de rabû ye. Pîrek û zaro, heke birçîne, berde, bila herin bigerin, welatê min, welatê min winda bûye.

Hevalo Kolosê min deyne ser sînga min, tîfinga min bide destê min û xencera min bêxe nav piştika min. Ez dixwazim wisa rakevim û bibihîsim wek nobetdarok di gorinê de, heta ko dengê topan û şehîna hespan bîn. Dema ko reprepê hespên kurdên egîd di ser tirba min re dê biborin

û dengê tifing û topan, bombe û balafiran dê bën, ez ê bi çekên xwe ve xwe ji gora xwe hilavêjim, ji bona azadkirina welatê xwe, ji bona azadkirina welatê xwe.

Xîzana

Xîzana min ji dê û bav, xwişk û her du brayên min hevedudanî ye. Bavê min çel salî ye ango hêj ciwan e. Deya min heftê vê mehê dê bibe sih û çar salî. Di nav me de, ya mezintir xweha min Benefş e. Benefş eta me hemiyar e. Piştî Benefşê ez tîm. Heçî, her du brayên min ew ji min piçûktir in, ango ez kekê wan im.

Me bapîr û dapîr jî hene. Em zaro gelek hejî dapîra xwe dikin. Bapîrê me kêmtê ba me, ji ber ko ew şivan e û ew di nav deşt û çiyar de dijî. Li havînê keriyên xwe tîne zozanan û li zivistanê diçe ber bi germiyanan. Bavê min cotkar e. Wî çend zeviyên mezin, bostanek û du dexline piçûk hene. Deya min dîsdar e, ew jinikeke gelek zêrek û xwenda ye. Xelkê gund gelek qedrê wê digirin. Karên malê, di destê xweha min de ne. Xweha min berî nîro hemî xebatên malê diqedîne û piştî nîro, li otobûsê siwar dibe û diçe bajêr yê ko ji gundê me ne dûr e. Li bajêr ew diçe xwendegaha drûnkeran.

Heçî ez, îsal, xwendegaha gund ya destpêkî wê biqedînim û saza ko bê, bikevim xwendegaha cotyaran. Brayên min yê piçûk, ev du sal in ko diçin bexça mindalan.

Dema rojê ya çaktir, nik dilê min êvar e, gava hemî lobatên eyleta me di mezela xwarinê de, digehin hev.

Bihar

Bihar e. Belê, ji nû ve bihar. Ezman heşîn û bê ewr e. Bayekî honik li ba dibe. Herwekî gundê me li ser girekî bilind hatiye ava kirin, em çar aliyên xwe dibînin. Dormador, çêre, solîn, çemenzar û heta ko çav dibîne zevî ne. Dorhêl kesk û heşîn in. Eve em çend heval dikevin deştê. Di tenîsta rê de, sê hesp hêdî hêdî dimeşin. Em nîzîkî wan dibin. Wiho ez dibînim, yek ji wan mehînek e, mehîneke gelek spehî. Ew spî ye. Heçî hesp yek ji wan reş e, yê din qemere. Ew bi çavên xwe yê zêrek li me dinerîn. Min mehîna nas kir, ew mehîna Çeko ye, siwarê gundê me yê çêtir. Mehîne jî ez nas kirim, ew ber bi min ve tê. Xweşextane di bêrika min de du perçe şekir hene. Ez wan didim wê. Ew bi lîvên xwe yê nerm wan

dibe. Em pêşdetir diçin. Di nav çêran de, em ji nîzikahî ve deh çêlek, heft golik û hinik dûrtir çar ga dibînin û yêk ko serê xwe ji giyan hilnayênin. Çavên me bi pezan na keve. Bêguman, korîyên pez berê xwe dane zozanan.

Em saetek û bêtir di nav solîn û çemenzaran de digerin.

Keçikeke piçûk û zêrek

Zîn keçikeke piçûk î neh salî ye, lê mîna keçikeke panzdesalî jê Chatî ye. Li mal ew arîkariya deya xwe dike û bi brayê xwe yê piçûk re mijûl dibe. Ew e ko dest û rûyê brayê xwe dişo, cilên wî lê dike, xwarina wî dide wî û pê dileyize û gava brayê wê digirî, girîna wî disekinîne. Rast e ko hin kêmaniyên Zîne hene. Ew serhişk û rageş e. Tiştê qenc eve ko Zîn kêmaniyên xwe dizane û wan venaşêre. Gava deya wê jê re dibêje :

- Keça min serhişkî kêmaniyêke giran, ew lê vedigerîne û dibêje :
- Yadê, serê nerm ji xwe kundir e. Deya wê dikenc û li ser babetêke din dipeyive.

Giyandar

Giyandar ango çarpê an hoywan pirceleb in. Em ê destpêkî gotina pezan bikin. Pez du celeb in :

Pezê spî û pezê reş. Mî. berx û beran pezên spî ne. Nêrî, bizin û karik pezê reş in.

Dewr jî du texlît in :

Dewarê reş û dewarê stûr. Boxe, ga, çêlek, golik, gamêş, nêregamêş, mîgamêş û godek dewarê stûr in. Hesp, mehî, canî, ker, maker, nêreker, dehşik, hestir an qantir, hestirê nêr, hestirê mî, hestirole, hêştir, lok, nag, gwîk dewarê reş in.

Pencere

Mal bê pencere na bin. Pencereyine mezin û piçûk, çargoşe, stêl, girover ango kilot û hêkanî hene. Piraniya penceran ji darî têne çêkirin lê îrorê ji hesin û elominyonî jî penceran çêdikin ango çarçîveyên wan. Pencereyine girover î piçûk û bilind hene ko rojen nav li wan dikin.

Mezeleke bê pencere tarî û jandar e. Lê hêj îro, di pir welatan de, nemaze li Efrîqe û Asyayê, ji ber belengaziyê holik û xaniyên gundiyan bê pencere ne û zar û zêçên di van cihên tarî û bihngên de jiyîna xwe diborînin.

Lê herwekî di mezela min de pencere heye, ew ez radibim, ber bi pencerê ve diçim û wê vedikim. Rêbayekî xweş dikeve hindurê mezelê; piştî çaryek saetekê ez dîsa radibim û pencerê digirim.

Yekîti dîke xurt

Min mûriyekî piçûk dît yê ko dibezî vî û wî alî û li dewlemendiyê digeriya. Ew li ser reya xwe rastî livekî sêserî hat ko dixwaze bi xwe re bibe, lê çawan bike ?

Ew liv hinde gir e û mûrî hevqas qels. Hingî ew hilkişiya ser kevirekî û ji vê bilindahiyê li çolê dinêre mîna ji serê burcekê... Dawî çavê wî bi du hogirên xwe dikeve û ew ber biwan ve dibeze. Ew pozê xwe difirike pozên wan, qey dîko bêje wan :

"Zû digel min werin, lê tiştêkî baş heye".

Hingî her sê mûrî ber bi livê sêserî ve pêş ve tînin û wî digirin.

Tiştê ko yek ji wan bi tena xwe ni karî bû bike her sê pev re bisivikahî pêk tînin; û bi serdestî barê ji wan re sivik bûyî dibin.

Û min rastiya vê metheloka ko hinde car tê serhev gotin seh kir :

"Yekîti dîke xurt".

Hêştir

Ereb li hêştirê mîna diyariyeke ezmên dinêrin, giyandarekî evra ko bê arîkariya wî ew nikarin bijîn, bazirganiyê bikin ne jî herin geştê. Şîrê nagê qwîta wan ya herojî ye, ew goştê wan jî dixwin nemaze yê ciwanan û ew li wan xweş tê. Mûyên wan giyandaran yê ko zrav û nerm e û her sal ji nû ve derdikevin, di çêkirina qumaşan de ko ew jê cilên xwe çêdikin bikêrî wan tê.

Dîroka Şefkoleya Sor ya piçûk

Carekê keçikeke delal î piçûk hebû ko her kes jê hez dîkir, nemaze dapîra wê ya ko ne dîzanî çî bide wê dako dilê wê şa bibe.

Rojekê wê jê re şefqeke piçûk, ji qedîfa sor çêkirî, da diyarî ya ko lê hinde xweş dihat, ko keçika piçûk eydî ne dixwest yeke din bike ser

serê xwe û xelk, hemî banî wê dikir : Şefqoleya Sor.

Rojekê deya wê banî wê kir û got ê :

- Were Şefqoleya Piçûk, eve perçeyêke şîranî û şûşeyêke şerab, tu wan bibe dapîra xwe. Ew qels û nexweş e û ev tişt dê bikêrî wê bîn. Bikeve rê, beriya ko germiya xurt destpê bike û bi delalî here bêt ko tu ji rê dorkevî û bibezi aliyên çep û rastê, heke no tu dikarî bikevî û şûşê bişkinî û hingî tiştek na keve destê dapîra te. Gava tu derbazî hundurê mezela wê dibî destpêkî jê re bêje rojbaş, bêt ko çavên xwe berdî her kuncikên mezêlê.

- Ez ê bi dilxweşî gotina te pêk binim, got Keçikê û wê piştî ko deya xwe maçⁱ kir berê xwe da rê. Dapîr di nav daristanekê de nişteci bû. Ko Şefqoleya Sor giha daristanê ew tê de rastî gurekî hat.

Wê ne dizanî gur çende heywanekî xirab e û ew jê ne tirsîya.

Gurî got ê :

- Rojbaş, Şefqoleya Sor...

- Spas, guro...

- Hinde zû tu diçî kû ?

- Ba dapîra xwe.

- Di bin fistana xwe de tu çî vedişêrî ?

- Şîranî û şerab... duhî tenûr germ kirin û dapîra min î reben ya ko nesax e divê tiştekî qenc bixwe ko wê dixurtîne.

- Şefqoleya Sor, dapîra te li kû nişteci ye ?

- Ji vir têr çaryek saetekê, der daristanê, di bin sê darberûyên mezin re. Li ber malê, çîteke bindeqîn heye, tu xweş dizanî...

Gurî di xwe de fikirî :

- Keçika piçûk î nermîn, çî perçeyê baş... çêja wê bê guman ji ya pîrê çaktir e, divê tu bes tepo bî da ko wê bigirî.

Bihnekê, ew der teniştê keçikê meşîya, pişt re bi derbekê wî got ê :

- Şefqoleya Sor, de binêre di dora te de, çî kulîlkine spehî hene, çire tu na sekinî da ko li wan binêrî ? Bi rastî, ez bawer dikim ko tu na hesî çûkên piçûk çawan xweş distirin. Tu hema wilo dimeşî qey tu diçî xwendegahê, hingavî, der daristanê, her tişt hevqas têrşabûnî ne.

Şefqoleya Piçûk çavên xwe hildan û gava wê trêjên rojê yên ko di nav çiklên daran de direqisîn û hemî kulîlkên ko bi çelengî vedibûn dîtin, wê gote xwe : - Heke min, ji dapîrê re, pertiyeke ter û taze bianiya, ew çiqas dilxweş bibe...

Hêj zû ye û ez dikarim di dema xwe de bêm ba wê.

Ew dev ji rê berdide da ko di nav deviyana de gulçîçekinan biçine. Lê gava wê yek çinî, jê re wilo dihat ko yeke din, hêj spehîtir lê ye, wê xwe dilezan dako wê biçine û wilo ew bêtir û bêtir diket kûrahiyên daristanê. Di vê navê de, gur rast bi rast diçû ba dapîrê. Wî, li derî da.

- Kî lê ye ?

- Şefqoleya Sor, ya ko ji we re şerab û şîranî anîn. Derî vekin...

Şimşîroyê dawesîne, dapîrê, got, ez ji bona rabûnê gelek qels im. Gur girêdek dawesand; derî vebû û dirindeyê neçak, bêî ko gotineke bibêje, xwe avêt ser dapîrê û ew peritand û xwar. Paşê, wî cilên wê wergirtin, kevnîkê wê danî ser serê xwe, di nav nivînê de raket û perde kişandin.

Piştî ko Şefqoleya Sor, ji her alî hinde kulîlk çinîn ko eydî jê ne dihat pirtir hilgire, bi derbekê dapîra wê hat bîra wê û bi lezkî da rê. Dema ko giha pêş malê, nişkedar bû ko derî vekirî ye, wê ji xwe pirsî :

- Çi li min diqewime ? Ev der ko herokî li ber dilê min şîrîn e, îro qey min ditirsîne...

Hingî qîr kir :

- Rojxweş...

Lê kesî lê venegerand. Wê berê xwe da nvînê û perde ji hev kirin.

Dapîr raketi bû, kevnîkê wê li ser çavên wê yên xwîl bûyî, bi awayekî ecêb...

- Lê, dapîra min, te çî guhên mezin hene...

- Heta ko te çêtir bibihîsim...

- Lê, dapîrê, te çî çavên mezin hene...

- Heta ko te çêtir bibînim...

- Lê, dapîrê, destên te çiqas mezin in...

- Heta ko çêtir bigirim mindala min...

- Lê, dapîrê, hevê te çiqas gir e...

- Heta ko te çêtir bixwin...

Û, bi wan gotinan gurî xwe avêt ser keçikê û ew dirand.

Ko gurî xwerayîya xwe xweşkir, ji nû ve raket û bi xew ve çû bi xirxireke girtolê. Nêçîrvanekî ko li ber malê dadiborî da eqlê xwe :

- Pîrejî çawan xirxiran dike... Min divê ez lê binêrim, hêke ew ne nesax e.

Wiha ew ket hundurê mezê û gava nîzikî nvînê hat çavê wî bi gurî ket :

- Pîrê hişkediş... ewe dawî ez te peyda dikim, nêçîrvanî qîr kir, wextek e ko ez li te digirim.

Û wî dest avêt tîfinga xwe û dîkir derbekê berde ser laşê gurî, hingî hat bîra wî ko heywanê xirab dibe ko dapîra reben xwar û heye ko mirov bikare hêj wê xelas bike.

Wî meqosek bir û bitenê zîkê guriyê razayî qelaşt. Nêçîrvan hema çend derbine meqesê da bûn ko şefqêke sor diyar bû û keçîka piçûk xwe avêt ji der ve û got :

- Ez çiqas tirsîyam... zîkê gurî çende tarî bû.

Duvkî dora dapîrê hat ya ko hêj jîndar bû, lê bi dişwarî bihna xwe distand. Şefqoleya sor xwe lezand û çû li kevîrîne mezin gerîyan û bi wan zîkê gurî tejjî kirin, hinde qenc ko gava gurî hişyar bû, û dîkir bireve jê ne hat, ji ber ko kevîr gelek giran bûn, gurî ket û gever bû. Hemî pê dilxweş bûn. Nêçîrvan çermê gurî bir û ew anî ba xwe, dapîrê şîranî xwar, şerab vexwar û bû sax, û Şefqoleya Sor gotina xwe da ko eydî dûrî rê na keve da ko der daristanê bibeze, heke deya wê bendî wê dike.

Dibêjin ko careke din, herwekî Şefqoleya Sor ji nû ve şîranîyek dianî dapîra xwe, gurekî din kir pê re bipeyive û ew ji rê derîne. Lê keçîka piçûk xwe radigirt û li ser reya xwe pêş ve diçû.

Gava keçîk hat ba dapîra xwe jê re çêr kir ko ew rastî gurî hat û ko wî jê re rojbaşî xwest lê bi çavîne hinde xirab, û ko ew bê guman dê bihata xwarin heke her du li ser reya mezin ne bûna.

"De were, gote dapîr, em ê derî bi miftê bigirin da ko ew ne keve hundur".

Bi rastî, piştî hinekê gur hat û li derî da :

"Dapîrê, derî veke min... Ez Şefqoleya we ya Sor im ya ko şîranîyê tîne ve".

Lê van guh ne da û derî venekir.

Hingî heywanê xirab di dora xeynî de bimarkî gerîya û dawî xwe dilavêt ser serbanî heta ko li hêviya çûna keçîka piçûk bimîne û di tariyê de bikeve poy wê û wê bixwe.

Lê dapîrê bi fikra gurî hesiya. Herwekî li ber xênî avedanê mezin hebû dapîrê got keçîkê :

- Dewlika ko çuhî min tê de sincûq kelandin tejjî av bike û vê avê birijîne avedanê.

Şefqoleya Sor mîna ko dapîra wê jê re goti bû kir û avedanê heta jorî

dagirt. Bihna sincûqan heta pozê gurî bilind bû, wî bihn kir û pêş
ve hat da ko li jêr binêre, dawî stoyê xwe hinde drêj kir ko ji
serbanî şemitî, bêî ko bikare xwe bigire û bi giranî ket hundurê
avedana mozin û tê de xeniqî.

Bi saya vê, Şefqoleya Sor dikarî bû vegere mala xwe bêî ko kesek
bikare xirabiyê lê bike.

"Ji çîrokên Grimm"

Rêdîna Şîn

Carekê mirovek hebû yê ko li bajêr û li çolê xwediyê xaniyine spehî , taxîmfiraxine zêr û zîv , mitêline neqîsandî û girgirokine gî tamzêr bû . Lê , bedbextane , rêdîna wî , ango riha wî heşîn bû . Wê ew hinde kirêt û tirsdayî dikir ko ne jin , ne keç hebû ko jê ne reve .

Yekê ji cîranên wî , stiyêke hêja , du keçên çeleng hebûn . Wî yek ji wan xwest û heqê bijartinê berda dayika wan . Her du keçikan jî ew ne dixwest û yekê digote ya din tu ji xwe re bibe lê ne keça piçûk ne jî ya mezin ne dikarî bûn qîma xwe pê binin û bibin jina mirovekî Rih Heşîn .

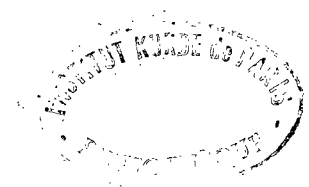
Ji aliyê din ya ko dilê keçikan sar dikir ev bû ko wî mirovî hemîn gelek jin anî bûn û kes ne dizanî çî li wan qewimî ye .

Rêdîna Şîn , da ko wan her du keçikan çak binase , ew digel dayika wan û sê an çar hevalên di wan yên çêtir û çend xortên cîranan vexwendin ew anîn malekê ji malên xwe yên çolê û wan î tê de heft rojên xwe bi ger , nêçivanî , masîvanî , govend , xwarin û vexwarin û cejn û dawetan qedandin , ew ranediketin û şeva xwe bi leyistin û henekan diborandin .

Wilo , wext hinde xweş derbaz bû ko keça piçûk di dilê xwe de digot qey riha mêrik ne hevqas heşîn e û ew xweşmêrek e . Hema ko ew vegeriyan bajêr mehra wan hate birin .

Der dawîya mehekê Rêdîna Şîn gote jina xwe ko wî , ji qe ne ve ji bona geş heftan , divê here geştê , nav melbendan , ji bona karekî girane û ko ew jê hevî dike der dema neliveyiya xwe de wê divê wextê xwe bi xweşî biborîne , hevalên xwe yên baş bine ba xwe , heke dil dike wan bibe seyranan û ko li her derê pak bixwe û vexwe .

Wî got ê : " eve mifteyên her du mezelên mezin yên hûrmûran , eve yên taqîmfiraxên zîv û zêr ko hero na jin xebitandin , eve yên dravparêzên ko zêr û zîvên min di wan de ne , eve yên gençinokên ko gewherên min der wan in û eve herborîka cihjiyanên , ango epertimanên , min .

" Heçî ev mifteya piçûk , ev mifteya mezelekê ye ya ko di kutabûna navdera mezin î cihjiyana nizm de ye ; hon hemî deriyên vekin , herin her derê ; lê na be ko hon derbazî hundurê vê mezeloka piçûk bin , divê hon xweş bizanin heke we bê gotiniya min kir , tiştê ko ez dikim bînim serê we bê hejmar e .

Jina wî gotina xwe da yê ko di her tiştî de ew bi ya wî dê bike û qet bê emriya wî na ke . Mêrik piştî ko jina xwe maç kir li girgiroka xwe siwar bû û çû geştê xwe .

Cîran û hevalên delal bêt ko li hêviya vexwendin û ezimandinê bimînin hatin ba bûka ciwan ji ber ko bêsebrîya wan gelek mezin bû , wan dixwest mala Rih Heşîn ya mezin û dewlemendiya wî bibînin .

Dema ko Rih Heşîn ^{ew} li mal bû , ew ne dihatin ba bûkê ji ber ko Riha mêrik/ditirsand .

Gava çavên cîran û hevalan bi rewş û zînetê mezelan ketin ew hemî heyirî û ecêbmayî man . Wan baweriya xwe bi çavên xwe ne dianî . Hevqas mitêlên rengîn î giranbeha , têr çêj û tu car ne dîtî , hinde mehfûrên çeleng û dilruba , perdeyên hevrûşimî û nazik û zirav neqşkirî , balişne û nazbalgihine bê hevri , derî û pencereyên tam zêr û tam zîv nêrevan xisti bûn diyarê xewn û xiyalan .

Lê , heçî bûka ciwan guhnedida gotinên dost û hevalên xwe , wê dixwest here û deriyê mezela piçûk veke û tiştên tê de temaqê bike .

Ew di meraq û bêsebrîya xwe de hinde bilez bû ko wê ne dianî bîra xwe ko xwediyê malê ni kare dev ji meyvanan berde û bikeve pey kar an meraqa xwe .

Lê bûka ciwan pê bîr ne dibir^{wê} , berê xwe da derînceya veqartî û pê giha pêşiya mezelokê ko mêrê wî emrî wê kiri bû bila deriyê wî veneke .

Ew demeke drêj li ber derî zendemayî ma , tirs keti bû dilê wê , hesabê emna mêrê xwe û belayê ko ew dikare bîne serê wê fikir .

Destê wê dilerizî , bi tirs li dora xwe dineyirî lê dawî xwe ragirt , mifteya piçûk ji bêrika xwe derêxist û deriyê mezela vekir .

Destpêkî wê tişteke ne dîtji ber ko pencere girtî bûn .

V E R S I O N

N° 1

Dê û bav. Xweh û bra. Bra û heval. Mal û mezel. Hesp û mehîn.
 Dê û keç. Mezela piçûk. Hespê spehî. Xaniyê bilind. Kitêba mezin.
 Bavê min. Xweha te. Mehîna Tacîn. Dengê me. Rengê te. Deftera
 reş. Avahiyên mezin. Mezel piçûk e. Xanî bilind e. Kur û keç
 ciwan in. Hesp reş e. Mehîn sor e. Mezel sor û kesk e. Deftera
 min mezin e. Mehîn bilind e lê hesp ne bilind e. Dê û bav pîr
 in. Kitêba min qenc e. Tacîn hevalê min e. Mala te mezin e.
 Dengê te bilind e. Kurê min ciwan e. Mehîna min reş e. Keça min
 ne ciwan e. Qelema brayê te sor e. Rengê xaniyê te kesk e.
 Kitêb û defter reş in. Xweh û bra piçûk in. Hespên min qenc in.
 Defterên min paqij in. Xaniyên te bilind in. Hespê min pîr e,
 lê mehîna min ciwan e. Xaniyê te spehî ye. Ev mezelek e. Ev
 mehînek e. Ev destek cil e. Ev xaniyê te ye. Mezelin spehî.
 Kurin ciwan. Rengê te. Destên min rêvin in. Mala te paqij e.
 Ev çît reş e. Saet çend e ? Saet yek e. Saeta min piçûk e lê
 saeta xweha te mezin e. Dê û bavê te pîr in. Brayên me piçûk in.
 Destên min ne paqij in lê destên te paqij in. Ev ne hesp e, ev
 mehîn e. Ev hespek e. Saet ne yek e. Ev avahî ne bilind e.
 Dengê te spehî ye. Kitêba min an kitêba te. Brayê min an xweha
 te. Gelo kitêba min an kitêba te sor e ? Kitêba min sor e. Kitêba
 te spî ye lê kitêba min reş e. Rengê xanî kesk e. Mezelên xanî
 mezin in lê ne spehî ne. Duhî min brayê te dît. Min av vexwar.
 Ev kitêb ji bona te ye. Kitêba heşîn rêvin e.

N° 2

Hespê boz ne yê min e. Çakêta min hilawistî ye. Ev darê stûr
 reş e. Sînem kebaniya min e. Mî u beran heywan in. Ev kon gelek
 fireh in. Kêrika piçûk. Mezelên xaniyê min gelek fireh in.
 Kitêb stûr e lê kaxez ne stûr e, kaxez tenik e. Mî piçûk e lê
 beran mezin e. Ev tenûr bilind e lê ev ne gelek fireh e. Şefqa
 min spî ye. Ev hirî gelek stûr e. Kurê cîranê min. Hespê te yê
 ciwan. Ev çêlek qelew e. Ev cizdana te ye ? No, ev ne yê min e,

ev yê brayê min e. Sînem xweha min e. Keça cîranê min ciwan e. Şêr, rovî, ga û hesp heywan in. Ev selik sor e. Ev kevan ne mezin e. Xencera min piçûk e lê kêra min mezin e. Ev ne goşt e, ev nan e. Ev rovî ciwan e, lê ev hirç pîr e. Rengê kitêba min. Serê qelema te. Navê te çi ye ? Navê min Sînem e. Dengê hevala min spehî ye. Mala cîranê min piçûk e. Ev mehînek e. Mehîna brayê min boz e, lê hespê cîranê min spî ye. Ev elbika cîranê me ye. Ev rûpel rêvin e. Ev tenûra me ye. Destên te rêvin in ? No, destên min paqij in. Tu pîr î ? No, ez ciwan im, lê bavê min pîr e. Deriyê mala me gelek teng e. Ev mezê fireh e. Gur û dêlegur heywan in. Zaroyên min û zaroyên te piçûk in. Ev depreş gelek mezin e.

N° 3

Mala frensizan. Welatê ingilîzan. Mehîna xwehê. Bazinên dotmamê. Axa Kurdistanê. Fêkiyên daran. Dengê dengbêjan. Rûyê Sînemê. Rengê mehînê. Dengê zaroyan. Avahiyên Parîsê. Rengê rûyê Sînemê. Rengê rûyê keça min. Pencereyên xaniyê min yê mezin. Dengê hespê min. Rengê kitêba te. Kitêb û defter. Tenûra vî gundî. Darê şivên. Goştê golikan. Kêra polayî. Mirîşka pîrê. Destmal tenik û mezin e. Destmala min ya spî. Destmala sor. Destmaleke sor. Destmala min spî ye. Mase ji çi rengî ye ? Mase kesk e. Kursî jî kesk e ? No, kursî sor e. Goştê pezan tamar e. Deriyê mala me teng e, lê pencereyên mala me fireh in. Ev kum reş e. Kumê reş. Ev kumê reş e. Ev bar sivik e, lê ew bar giran e. Mase spî û girover e. Masî di avê de ye. Ew ji kû dizane ? Ew li kû ye ? Xanî li pêş min e, bexçe li paş min e. Zaro li ber xaniyê mezin dileyizin. Li paş xênî golek heye. Çente li ser kursî ye. Di çakêti de çend bişkoj hene ? Di çakêti de deh bişkoj hene. Di deftera te de çend rûpel hene ? Li ber min maseyek heye, li ber te çi heye ? Li ber min kursiyek heye. Saet çawan e ? Saet girover e. Saet çend e ? Saet deh e. Hewa çawan e. Hewa qanc e. Li paş xaniyê mezin du xaniyên piçûk hene. Xaniyê seyda li paş bexçe me ye. Di bexçeyê de gulçîçek hene. Kitêba mezin. Kitêba min ya mezin. Kitêb mezin e. Hespê spehî î reş. Mehîna Tacîn ya boz. Rengê guline sor. Kitêbên min yê kurdî. Hevala xweha cîranê te. Barê

min giran e. Dengê cîranê me. Ew li mal e ? Belê, ew li mal e. Brayê te jî li mal e ? No, ew ne li mal e.

N° 4

Sînemxana piçûk. Sînemxan piçûk e. Mehîn spehî ye lê hesp ne spehî ye, ew kirêt e. Bav û mam pîr in. Tu çawan î ? Spas, ez rahet im, tu çawan î ? Ava behrê şor e. Nan şîrîn e. Dar kurt in. Mal û dar bilind in. Lêvên min sor in. Ewe kitêb. Ewe qelema te. Ev hespek e lê ew mehînek e. Ewe seydayê min. Ez frensiz im lê tu polonî yî. Ewe zaroyek. Destên te paqij in lê rûyê te ne paqij e. Tu ciwan î lê ez pîr im. Ev bajar mezin e. Ewe rê. Bavê te li kû ye ? Bavê min li mal e. Navê te çi ye ? Navê min Tacîn e. Sînemxan xweha min e. Rengê mehîne spehî ye. Xanî bilind in lê ew ne spehî ne. Hespê Zîne gelek ciwan e. Ewe xwendegaha me. Sînema gelek mezin e. Tacîne ciwan. Tacîn ciwan e. Kitêba Tacîne ciwan. Xweha Tacîn ciwan e. Navê bavê min Tacîn e. Rengê mehîna te spî ye. Dengê xweha te spehî ye. Avahiyên bajarê me mezin in. Ez di vê kitêbê de çîrokekê dixwînim. Zêr û zîv her du jî maden in. Tu bi qelem û kaxezê çi dikî ? Ez bi qelemê li ser kaxezê dinivîsim. Deftêr û kitêbên min di çenteyî de ne. Kitêba wan sor e. Ewe mehîna min, ya te li kû ye ? Ew di axûrî de ye. Em di bexçeyê spehî de ne. Wan di nav daristanê de du kevroşk dîtin. Brayê min ji min re ji gund du berx û çar kew anîn. Tu brayê xwe dibînî ? Belê, ez wî dibînim.

Îro hewa gelek germ e. Meta Sînemxanê di bexçeyê de ye. Zaroyan hespek anî ? Belê, wan ew anî. Cîranê te ji te re çi got ? Wî tiştêk ne got min.

Di zivistanê de hewa sar e lê der havîne hewa germ an honik e. Berî nîro min hevalê xwe dît. Piştî nîro mamê min ji min re kêrikek anî. Sênî û firax li ser masê ne. Wî ji min re guleke sor û spehî da.

N° 5

Wî brayek û pismamêk hene. Di xwendegahê de şagirtin hene. Di destê te de du kitêb hene. Hevalê te li kû ye ? Ew di mala xwe de ye. Ev av sar e. Zaroyên te li kû ne ? Ew di xwendegahê de ne. Ewe maseyek. Ewe mase û pencere. Berx piçûk e, lê hesp mezin e.

Hevalê te gelek ciwan e. Min nanek heye. Te kitêbek heye ? Belê, min kitêbek heye. Wê defterin û kitêbin hene ? Ew cihê te. Cîranê min bexçeyek heye. Te bexçeyek heye ? No, min bexçeyek nîne. Kitêb li ser masê ye. Ev sêv şîrîn e. Bihna gulê xweş e. Ev dersxane piçûk e. Min pisingek heye. Pez û bizin heywan in. Xweha te li mal e ? No, ew ne li mal e. Ew du xanî spî ne. Goştê pez nerm e. Di vê mezelê de çar pencere hene. Pencereyên mala te gelek mezin in. Me du çav hene. Ev xort pismamê min e. Di mala min de sê mezel hene. Tu pîr î ? No, ez ciwan im. Çar û şeş dikin deh. Yek û şeş dikin heft. Xwarina min qediya ye. Ev gulçîçek gelek bihndar in. Diktorê me dewlemend e. Destmala te di bêrika te de ye ? Belê, destmala min di bêrika min de ye. Tu dewlemend î lê ez belengaz im. Tu diktor î, ez şagirt im, ew drûnker e. Qelema te li kû ye ? Qelema min di bêrika min de ye. Hespê bavê te li kû ye ? Hespê bavê min di bexçeya cîranê me de ye. Em hev û du dibînin. Ev kitêb ji bona te ye. Te ew ji Tacîn bihîst ? Belê, min ew jê bihîst. Tu bi bavê wî re çû ? Belê, ez pê re çûm. Min ji xwe re kitêbek kirî. Em kitêban li ber hev datînin. Wî deh tilî hene. Wan hespek heye. Min da yê. Min ji wî re da. Min ji wê re da. Min da wî. Min da wê. Em hev û du nas dikin. Tu navê min nas dikî ? No, ez navê te nas na kim. Wan du xanî hene. We çend mezel hene ? Me mezelek heye. Di bexçeyê de şeş dar hene. Darên bexçê bilind in. Navê min Tacîn e.

N° 6

Cigareyên min li kû ne ? Cigareyên te li ser masê ne. Min duhî di stasyonê de hevalê xwe Tacîn dît. Dengê se ne spehî ye. Min du ejnû hene. Di mehekê de çar hefte hene. Di salekê de donzde meh hene. Hevalê min nesax e. Çire tu li mal î ? Ji ber ko ez nesax im. Jina Tacîn dotmama min e. Bavê hevalê wî ne gelek pîr e. Dê li ba keça xwe rûniştî ye. Duhî bavê min ji gund hatiye. Duhî êvarê cîranê min digel xweha xwe çûye sînêmayê. Deya te li mal e ? No, îro deya min ne li mal e. Bavê te li kû ye ? Bavê min digel pismamê xwe çûye gundê hevalê xwe. Ava kaniya gundê me gelek sar e. Zmanê kurdî ne dişwar e. Te hevalê xwe dît ? Îro, min hevalê xwe ne dît, ew ne li mal e. Ev kitêb ji bona te ye. Rengê kitêban.

Eve mirovek. Min kitêbeke spehî dît. Roja te xweş. Êvara te xweş. Ew çûye sukê. Mişk û pising ne hevalên hev in. Ev hesp gelek erzan e. Ev du keçik porzer in. Navê bavê min Temo ye, yê bavê te çi ye ? Bavê min hêj ne pîr e, gelo yê te pîr e ? Porên min reş in lê yên xweha min zer in. Tu esmer î lê brayê te gewr e. Simbilên mamê min kurt in lê yên bavê min drêj in. Çire cilên te reş in ? Ew nan dixwe û şîr vedixwe. Xweha min mezin e û ew gelek dixebite. Xweha bavê min meta min e û brayên wî mamê min in. Deya te duhî êvarê çûye sînêmayê ? No, duhî êvarê deya min nesax bû. Îro li sūkê goşt erzan bû. Te duhî hevalê xwe dît ? No, min hevalê xwe îro dît. Kî li ser kursiyê rûniştî ye? Meta min li ser kursiyê rûniştî ye. Ev qelema te ye ? No, ev ne ya min e, ev ya hevalê min Gurgîn e. Dersa te dişwar e ? No, ya min ne dişwar e, lê ya pismamê min gelek zehmet e. Hevalê min gelek delal e. Tacîn digel hevalê xwe çûye sînêmayê. Dotmama wî jina min e. Ga, nêrî, hesp û çêlek heywan in. Wan kitêbên xwe anîn lê min yên xwe ne anîn. We duhî pismamê xwe dît ? Ew çi dikê ? Ew dixwe. Te çi kir ? Min nanek xwar û şîr vexwar. We mast xwar.

N° 7

Mirovê ko hat, hevalê bavê min e. Yê ko tu dibînî ticarek e. Xaniyê ko min kirî yê bavê te bû (était). Ew pismamê min e. Duhî brayê min çûye sūkê û kîloyek nîvişk kirî. Ez dengê te dibihîsim, ew xweş e. Mala me di bexçeyekê de ye. Ev ticar ne gelek dewlemend e, lê ew gelek bextiyar e. Nîv kîlo goşt bide min. Tama nîvişkî xweş e. Rûyê xweha te zer e, gelo ew nesax e ? No, ew nesax e, rûyê wê her zer e. Parîs bi qasî Londrê ne mezin e, lê Parîs gelek spehî ye. Ew ne belengaz in, lê ew bi qasî te ne dewlemend in. Ez bi qasî te xwedîsebr im, lê ne bi qasî hevalê te. Min ji bona du lîran heşînatî kirî. Min hindik pere heye. Te duhî hêkek xwar. Di xaniyê me de du mezelen xwarinê, metbexek û du serşok hene. Bexçeya mala me tîr gulçîçek e. Di bexçeya me de deh darên mezin û heşt darên piçûk hene. Deriyê bexçeya me kesk e. Pence-reyên mala me jî kesk in. Sînemxanê hêkek xwar. Tacîn du nanên piçûk hene. Zaroyan çar destmal hene. Tu frensîz î ? No, ez polonî me. Em polonî ne ? No, em kurd in. Kitêba min heye. Qelemên te hene. Tu wî dixwazî ? No, ez wî dixwazim. Te ev xwest ?

No, min ew xwest. Xaniyê me li bër çemê gund e. Mirekeb ji çi rengî ye ? Bajarî di bajarên de, gundî di gundan de rûdin. Meyvan di mala me de ne. Min du bra û sê xweh hene. Di bêrika te de çi heye ? Di bêrika min de gelek pere hene. Di vî xaniyî de çend mezel hene ? Tê de şeş mezelên mezin û çar mezelên piçûk hene. Li ser reya me çemek hebû ko em tê re borîn (traversée). Ez di Parîsê re hatim. Ev mehînine spehî ne. Mehînen spehî giranbiha ne. Ev du keçik dotmamên hev in. Çenteyê te vala ye ? No, çenteyê min ne vala ye, tê de kitêb, qelam û defterên min hene. Şevên zivistanê ji yên havînê drêjtir in.

N° 8

Di bajarê me de sê otêl, çar xwendegah, sînemayek, tiyatroyek û du xestexane hene. Sîr û pîvaz heşinatî ne. Tacîn meyvanê me ye. Di tenîsta mala me de sînemayek heye; ev sînema gelek mezin e. Min îro hêj rojname ne kirî. Şevên zivistanê drêj in lê yê havînê kurt in. Rojên havînê germ û drêj in. Rojên biharê honik in. Ew qelama min, ya te li kû ye ? Duhî yekî digot ko di deşta Mûşê de gelek nêçîr hene. Di qata mala me ya jorîn de sê mezel hene. Di vê otelê de ji min re mezelekê kirê bike. Tu dersa xwe dinivîsî ? No, ez ya brayê xwe dinivîsim. Ez birçî me, kerem ke ji min re hinik nan û penîr bîne. Payetextê Frensê Parîs e. Tu tihî ? Belê, ez tihî im, kerem ke ji min re bîreyekê bîne. Ev şorbe gelek germ e. Duhî êvarê kesek hat mala we ? No, tu kes ne hat. Mirovên qenc ji hev û du hez dikin. Tu kî yî ? Ez hevalê bavê te me. Kî ye kesê ko hatiye ? Ew çi kes e ? Ma tu bawer dikî ko tu kes ni zane ? Duhî brayê min ji te re reşbelekek şand. Îro cîranê min û zaroyên wî diçin ba dîktor. Mala we li kû ye ? Mala me di tenîsta xwendegaha mezin de ye. Gava ez li gund im hero ez diçim stasyonê. Çi re tu diçî stasyonê ? Ez diçim stasyonê û lê reşbeleka xwe didim postexanê û rojnameyekê dikirim. Tu rojname xwe li kû dikirî ? Li dikanekê. Di dikanekê de ko jê pê ve şîr, mast, qehwe, çay, cigare, cil, heşinatî û kaxezan difiroşin. Li wê kitêb û defteran jî difiroşin ? Belê, ez kitêb û defterên xwe li wê dikirim. Ez bi xwediya dikanê re dipeyivim û ji gotinên wî hez dikim.

N° 9

Destmala te ji ya min piçûktir e, lê deftera te ji ya min mezintir e. Ev beçik xweşik e. Te îro brayê xwe dît ? Belê, min brayê xwe dît lê ne îro, duhî. Roja pencşembê, ez û hevalê xwe Tacîn, em dê herin (nous irons) Parîsê. Hevalê Tacîn yê ko cîranê te ye, ticarekî gelek dewlemend e. Ez bi qelemê dinivîsim. Ev hesp ji bona te ye. Em ber bi xwendegahê ve diçin (nous allons). Ez ji bajêr derketim (je suis sorti). Çûkên piçûk hêlinine piçûk çêdikin (font). Kurdistan welatê Kurdan e. Şêr, piling û hirç dehbe ne. Di daristanên Kurdistanê de gelek dehbe hene. Hevînd şagirtêkî eqilmend e, lê brayê wî ji Hevînd eqilmendtir e, lê yê eqilmendtir pismamê wan Şero ye. Avahiya Parîsê ya bilindtir Tûr Eyfel e. Kitêb û qelem di bin masê re ne. Dotmama min digel mêrê xwe çû gund. Min deftera xwe peyda kir. Te rojnama xwe wînda kir. Bihna gulê xweş e, lê ne ya qetranê. Şûşa (carafe) şerabê vala ye, lê şerbika avê teji ye. Xweha min kitêba xwe peyda kir. Te qelema xwe wînda kir ? No, min qelema xwe wînda ne kir, lê min deftera xwe wînda kir. Min ji xwe re defterek kirî. Tacîn û deya xwe hatin. Ez mehîninan dibînim. Ez û deya xwe em hatin. Min mehîn dîtin. Ez ê bi dotmama xwe re herim (j'irai). Min û te me kitêbek kirî. Ez û tu em kitêbekê dikirin (achetons). Ew di mala xwe ya nû de dixebite (travaille). Wezîfa min dişwar e, lê ya brayê xwe hêj dişwartir e. Liyon bi qasî Parîsê ne mezin e. Bajarê Frensê yê mezintir Parîs e. Dijminê kevroşkan yê mezintir tajî ye. Di taxa (quartier) me de du drûnker hene. Te çi nivîsand ? Min ji hevalê xwe re kaxezêke drêj nivîsand. Mala me ji xwendegahê ji nîzîkahî ve saetek dûr e. Brezilya bi daristanên xwe yê mezin bi nav û deng (célebre) e. Saet çend e ? Saet çar û nîv e. Îro çendê mehê ye ? Îro bîstê mehê ye. Bêrikên te vala ne ? No, bêrikên min teji mewe (fruit) ne. Tacîn nesax e, ev du roj in wî tiştêk ne xwariye. Zaroyan çi xwar ? Wan sêvin û nan xwarin. Şagirtan ji seydayê xwe re çi got ? Wan jê re got ko dursa dawîn (dernier) gelek zehmet bû. Di vê mezalê de çend kes hene ? Tê de çar kes hene ? Tê de çar kes hene. Mirovên pîr ji teşxeleyan (ennuis) hez na kin. Mirovê ko min kurên wî dîtin. Bajarê ko me reyên wî ecibandin (admirer). Dotira rojê (le lendemain)

peyayê ko hati bû (était) brîndar kirin (blessé) serboriya (aventure) xwe ji min re gotiye. Nûçeya (la nouvelle) ko me qala wê kiriye. Gulçîçekên ko li ser wan mêşên hingivî (abeille) sekinîne. Mirovê ko kurê wî bi min re çû Rohayê. Eve mirovê ko cilên te anîn.

N° 10

Ev mirov berê xidmetkarê me bû. Ez di vê mezelê de mirovekî dibînim, gelo ew hevalê te Tacîn e ? Ev hespên he gelek pîr in. Ew mehînen ha spehî û ciwan in. Braziyê min Gurgîn piçûk e, lê braziya min, Nare, mezin e. Cîranê me drûnker e lê yê we dranker e. Min sih û du dran hene. Dengê vî dengbêjî spehî ye lê ne gelek xurt e. Rengê cilên min cûn e. Zêr û zîv maden in, ev du maden giranbiha ne. Eskeran xwarina xwe anîn. Bacanê reş û bacanê sor heşînatî ne, lê sêv û tirî mewê ne. Textê min gelek pehn e lê ne gelek bilind e. Min du pol, du ejnû û du dest hene. Duhî, gava ez li sûkê bûm min brayê te yê mezin, Ferzende, dît. Tasa min tejî şîr e lê ya te ji avê tejî ye. Şîr ji şerabê çêtir e. Par, mamê min li Parisê bû, îsal, ew diçe (va) Polonyayê. Navmaliya me keçikeke gelek aqil e. Meyvan di hola axê de rûniştine (sont assis). Sînemxanê dersa xwe xwend, lê xweha wê ya xwe hêj ne xwend. Rojekê ez çûm nêçîrê. Hin milletên Emerîka Nîroyê mirovxwer in. Ji bona her tiştî cihek divêtin, û her tişt divê di cihê xwe de be. Xebat xezîneyek e. Tu mirov di welatê xwe de ne peyxember e. Bihayê vê kitêbê frenkek e. Ew min û kitêba min dibîne. Tu brayê min û brayê xwe dibînî. Ew min û kitêba xwe dibîne. Ew li min dinêre (regarde) lê qesda xwe dibîne. Te çire kasika xwe şkênand ? Em di xwendegahê de kitêbên xwe dixwînin. Mîrza Tacîn rojnama xwe dixwîne. Duhî min ji xwe re kitêbeke spehî bijart. Ez reşbelekê xwe diqedînim (termine). Te dersa xwe qedand ? No, min ew hêj ne qedand. Sibe brayê min dê here Bidlîsê. Ev şagirt gelek tiral bû, lê niho çêtir dixebite. Deftera xwe rêvin me ke. Em ji xwe re maleke piçûk ava dikin. Were, ji xwe re ji van qeleman qelemekê bibijêre.

N° 11

Eve çar kursî. Ev pênc mase mezin in. Îro şeşê gulanê ye. Min ji xwe re deh sêv kirîn. Min du guh hene. Di bêrika min de çarde qelem hene. Ji heştan heta çilî bihejmêre. Saet çend e ? Saet heşt e. Brayê min du saet firotin. Di hezar û neh sed û çardehan de şerekî mezin çêbû. Eve dersa pêncemîn, min dersa çaremîn xwend. Di xwendegahê de not û pênc şagirt hene. Di bexçeya we de çend dar hene ? Tê de sêsed û bîst û pênc dar hene. Di mehekê de çend roj hene ? Di mehekê de sih û yek roj hene. Di mala we de panzde mezel hene, lê di mala me de bîst û pênc mezel hene. Ev mehîna te ye ? No, ev ne mehîna min e, ev mehîna mirovekî nenas e. Kê dersa xwe hazir ne kir ? Min dersa xwe hêj hazir ne kir. Kî vî tiştî dibêje ? Seyda bi şagirtên xwe re diçe gerê. Min pencereyên mezela xwe vekirin. Kî diçe sînemayê ? Cîranê me digel xweha xwe diçe sînemayê. Te di sînemayê de kî dît ? Min lê cîranê xwe û hevalên xwe Tacîn û Şemo dîtin. Tu kî yî ? Ez hevalê pismamê te me. Pismamê te ne li vir e ? No, ew ne li vir e, ew çû ba hevalê xwe. Kitêba mezin. Bav û bra. Xweh û pismam. Mam û dotmam. Hespê spehî. Mehîna Sînemxanê. Defterên zaroyan. Dengê te. Rûyê wî. Ez pîr im, lê tu ciwan î. Brayê min yê mezin. Reya Diyarbêkrê. Xaniyê sor. Destên te yên paqij. Du kirasên spehî. Min ji te re got. Min got wî. Min da yê. Mala vî bajarî ya mezintir î spehî. Hevalê min yê qenc. Kitêba wan ya çêtir. Eve du mî û sê bizin. Îro heftê tîrmehê ye. Çiyayên Kurdistanê yên bilind. Çavên wê yên reş. Hon şagirt in lê ew seyda ne. Tu çawan î ? Spas, ez rahet im; tu çawan î. Navê te çi ye ? Navê min Ferzende ye. Bajarê Frensê yê spehîtir. Hinan digot. Hin dibêjin. Daristana mezin. Ev şaristan gelek spehî ye. Xwendegaha zaroyan. Dengê pismamê te. Min kitêba xwe anî lê te ya xwe ne anî. Wî ji xwe re du sêv kirîn. Mala te ji ya min mezintir e. Ev deh mirîşk gelek qelew in. Ew mehîna in. Min kitêbek kirî. Saet çend e ? Saet şeş û nîv e. Tu kurd î lê ez polonî me. Ew frensîz e. Peyayê ko sêvan difiroşe li kû ye ? Tacîn kitêba ko me jê re da bû wînda kiriye. Eve gustîl-kên ko Bano Zîn wînda kiri bûn; min ew peyda kirin. Eve xweha

hevalê min ya ko duhî ji Rohayê hatiye. Li Frensê der saet çendan şîv dixwin. Mirovê ko hemî pereyê xwe serf kiriye ingilîz e. Eve tiştê ko ez dizanim. Hespê ko we par ji Erebiştanê aniye li kû ye ? (Li kû ye hespê ko we par ji Erebiştanê aniye) ? Ew di stewlî de ye; ez wî dê pêş we bikim. Ew gelek spehî ye lê gelek jî biha ye. Bajarê ko em tê de rûdinin ne gelek mezin e. Zaroyê ko bavê wî hefta borî miriye.

N° 12

Min behîvek heye lê te du behîv hene. Wî hogirek hebû, navê wî Tacîn bû. Ew du terh zirav in ? Min hespek nîne lê min mehînek heye. Meha ko bê (le mois prochain) min otomobîlek dê hebe. Wî zaroyek hebûye. Wan bexçeyek hebû bû. Gundiyar deh çêlek hebûn. Min kitêbek dê hebiwa, lê herwekî ez qenc ne xebitîm (ne travaille) bavê min ew ne da min. Di tenîştaya mala me de sînemayek hebû, lê ew hilweşiya ye (écroulé est). Di destên te de çar berik hebûn. Me du hesp dê hebiwa lê serma zivistanê ew kuştin. Îsal germa havînê gelek giran e. Te li resmên kitêba xwe mêze kirin ? Me par gelek fêkî hebû bûn lê îsal fêkiyên bexçeya me hindik in. Şagirtan kitêbin hene ? Belê, wan kitêbin hene û kitêbên wan gelek spehî ne. Hefta ko bê min kitêbek dê hebe. Ev dîwar spî ye. Di ber malê de bexçeyek heye û di paş bexçeyê de robarek heye. Di bin daran re sih heye. Min hevalek hebû. Heke pareyê te heye kitêbekê bikire. Min ji xwe re kitêbek dê bikirîya. Cîranê min yê ko niho li Wanê ye, ji min re ev reşbelek rêkir (a envoyé). Di rojekê de bîst û çar saet hene. Çiqas perê ye te heye ? Min deh lîre hene. Wî şivanî sih pez hene. Ez bîst û pênc salî me. Jîn (jiyîn) di vî bajarî de gelek biha ye. Di zivistanê de li Kurdîstanê hewa gelek sar e. Di havînê de Erebiştan gelek germ e. Bibexşî, Mîrza, min kitêba xwe winda kir. Te çire wezîfa xwe çênekir ? Ez nexweş im; serê min têşe. Hon li kû ne ? Em di dersxaneyê de ne. Meha salê ya spehîtir gulên e. Meha gulênê meha gulçîçekan e; tê de her texlît û rengarêng gulçîçek hene. Eydî serma na mîne. Di meha gulênê de em diçin zevî û darîstanan. Çûk hêlînên xwe çêdikin. Gundî

Gundî ji nû ve di zeviyên xwe de dixebitin. Bi şev pising hemî cûn in. Tu çî dixwîni ? Ez di vê kitêbê de çîrokekê dixwînim. Pencereyên dersxaneyê me girtî ne. Çiyayê gundê me gelek bilind e û di wî de gelek dar hene. Ev xanî hemî ne bilind in; hin bilind in û hin nizm in. Gelo deriyê malê girtî ye ? No, ew vekirî ye. Tu di vê mezê de çî dibîni ? Di vê defterê de çend pel hene ? Pelên vê defterê çel û pênc in. Te dersa xwe hazir kir ? No, min ew hêj hazir ne kir, ez wê vê êvarê hazir bikim. Kê dersa xwe hazir kir ? Kî dersa xwe hazir dike ? Min du sêv hebûn; min ya mezin xwar. Sibe, ez bi Tacîn re diçim tiyatroyê. Ew digel min hat. Em hero hev û du dibînin. Remo li xwendegahê bû û dersa xwe hazir dikir.

N° 13

Xadima me nesax bû bû. Ez şagirt bûm. Ew ciwan dibe. Hewa vê giravê bijûn e. Nanpêj ne dewlemend e lê destvekirî ye. Te bersîva kaxeza wê ne da ? No, min hêj bersîva wê ne da. Ew şagirtek e. Ez dê sibe kitêbekê bikirim. Dotmama min di zarotiya xwe de gelek spehî bû. Axayê gundê me nesax bû. Ez û hevalê xwe em cûn gerê. Ev kitêb ji bona te ye. Ji ber baranê îro, ez ji mal derneketim. Em ber bi rohelatî ve diçin. Te çîre ji nû ve av li birincê kir, ji xwe ew têr av bû. Gava bavê te hat ez di mezê de bûm. Rastek di bin kitêbê de ye. Kevroşkek di ber min re borî. Ez ji dûr ve tîm (viens). Min ji wî bihîst. Ev pîr gelek teng e. Em ber bi mala Tacîn^{ve}/diçin. Min serê xwe li dîwêr xis. Îro, dinya gelek tarî bû. Bavê min gelek pîr e, lê deya min ciwan e. Di kasika wî de av heye, lê ev av ne honik e. Ji min re ji denî avê bide. Ew dibe aqil. Dê û bavê min pîr dibin. Meha hizêranê meha paleyiyê ye. Jê re nan û avê bide ew tihî û birçî ye. Ev du mirov gelek pîr in. Serê min li dîwêr ket.

N° 14

Cîranê min ji xwe re malek ava kir. Min kitêba xwe da brayê te. Te çî da wî ? Min jê re defterek da. Pismamê min ji min re ji Parîsê destmalek anî. Îro te çî xwar ? Îro min hinik

goşt xwar. Min deriyê vê mezelê vekir. Duhî, mamê min ji Diyarbêkrê hat. Ew ket. Gulek vebû. Min tasekê av vexwar û te piyanekê şerab vexwar. Wan ji dê û bavê xwe re reşbelekek rêkir. Te pismamê min nas kir ? No, min ew nas ne kir, lê min dotmama te nas kir. Hevalê we di nîzîkî mala me de ji xwe re xaniyekî spehî ava kir. Min bêrika xwe vala kir. Te çenta xwe vala kir ? No, min ew vala ne kir. Tu hînî frensîzî bûyî ? No, ez hêj hînî frensîzî ne bûme. Te çire gotina bavê xwe ne da eqlê xwe. Wî çire li kurê cîranê xwe xist ? Te hevalên xwe li hev anîn ? Belê, min ew li hev anîn. Tu ji meta xwe hez dikî ? Belê, ez gelek jê hez dikim. Tacîn dersa xwe ji bîra kir, lê Ferzende dersa xwe ji bîra ne kir. Te dest bi xwendina kitêba xwe ya nû kir ? No, min hêj dest pê ne kir.

N° 15

Min duhî hespek kirî. Gava bavê te hat (venu) te çi dikir ? Min wezîfa xwe dinivîsand. Wî kitêba xwe avêti bû, min ew peyda kir. Metê ji zarokan re bûkikek da bû, wan ew şkênand. Min kasika avê vala kir. Te ji brayê xwe re kaxezek nivîsand ? Belê min jê re kaxezek nivîsand. Wan dersa xwe xwendî bû. Se destê min dialast. We nêrî, gelo we tiştêk dît ? No, me tiştêk ne dît. Te çi got ? Wan çi anî ? Wê çi stand ? Wî çi nivîsandi bû. Wan çi birî ? Wan darek birî. We çi xwest ? Me kitêbek xwest. Wî çi kuşt ? Wî kevroşkek kuşt. Îro xweha min berxek braşt. Min dengê te bihîst. Te qelesa min stand. Te kirasê min drût ? Dotmama te ji te re diyariyek anî ? No, wê ji min re diyariyek ne anî. Tacîn seyê xwe kuşt. Meyvan di konê me de ne, lê esker di konê xwe de ne. Bayî hólîka Memî xira kir û du dar jî ji ra ve hilkişandin. Wî hejî vê kitêbê kir. Herwekî dinya sar bû, min cilên stûr li xwe kirin. Herwekî dinya germ bû wî çakêtê xwe ji xwe kir. Min rûyê xwe şûşt. Te navê vî bajarî ji wê pirsî ? Belê, min ew jê pirsî, lê ew ni zane. Te bi wî re axaft ? No, min pê re ne axaft, ew bi kurdî ni zane. Seydayê min ji min re reşbelekek şand. Kirasê min rêvin bû, min ew şûşt. Wî tiliya xwe birî. Te lingê masê şkênand. Wan ji xwe re av keland. Me kevirek avêt. We kitêba me stand. Wî çi dizî ? Wî tiştêk ne dizî, ew ne diz e.

N° 16

Herwêkî mezêl gèlek germ bû, min derî vekir. Te çire her du pencereyên mezêlê vekirin ? Gelo min tasek şîr vexwar ? No, te tasek şîr venexwar lê te kasîkek av vexwar. Gava min hatina (arrivée) meyvanan dîtin, min deriyê malê vekir. Min mehfûra mezêlê hilanî. Qertel teyrek e. Xwedê sermiyanê me ye. Xwendiyê vê dikanê Gurgîn e. Hespê pismamê min boz e, lê mehîna hevalê min reş e. Duhî, min mehfûrên mezela xwarinê dawêşandin. Cilên te têr toz in. Wî cilên xwe dadiweşandin. Min çenta te hilkir. Min du mirov dîtin yê ko diaxaftin. Di röhela tê xaniyê me de goleke mezin heyê. Eve cihê te. Bavê te li mal e ? No, ew ne li mal e. Rastek li kû ye ? Ew di bin kitêbê de ye ? No, ew li ser masê ye. Berî bi du salan ez li Parîsê bûm. S.X.L. = Silava Xewdê lê be (La Paix de Dieu soit avec lui). Te kirasê xwe yê sor anî ? No, min ew ne anî. Gelo te dersa xwe xwend ? No, min ew ne xwend. Gava brayê te hat te çî dikir ? Min wezîfa xwe dinivîsand. Kê derî vedikir ? Navmaliya me ew vedikir. Wan çend hesp hene ? Wan pênc hesp hene. Te çî got wî ? Min jê re navê te got (min navê te got ê). Te navê xwe jî got wî. No, min jê re navê xwe ne got. Min Mirîşkek xwar û du tas av vexwarin. Wan çend kevir avêtin ? Wan kevirêk avêt, lê me heşt kevir avêtin. Min ji vê avê venexwar. Sînemê sêvek xwar. Sînemê sêveke şîrîn xwar. Sînemê sêvin xwarin. Sînemê sêvek xwar. Sînemê sêveke şîrîn xwar. Sînemê sêvin xwarin. Sînemê sêv xwarin. Sînemê sêvine sor xwarin. Sînemê sêvên sor xwarin. Zaroyan pisingek dît. Zaroyan pising dît. Zaroyan kitêbine spehî dîtin. Zaroyan kitêbên spehî dîtin. Min, îro, tu rojname ne xwend. Here, jê navê wî bipirse (demander). Di tenîştê mala me de xestexaneyêke mezin heyê. Gul çîçekeke bihdar e. Min, duhî, hevalê xwe yê delal î qenc Tacîn, di sînemaya ko di tenîştê mala me de ye, dît. Ez bawer dikim ko te Hevind ji mêj ve ne dît ? Çawan, min duhî ew di tiyartroyê de dît. Mezinên Frensê. Frensizên mezin.

N° 17

te

Te ji brayê xwe re got ko/kitêba xwe winda kir ? Belê, min ew jê re got. Te ev kum ji brayê xwe stand ? Belê, min ew jê stand. Wî ji cîranê xwe re got ko hespê wî anî ? Belê, wî ew jê re got. Di vê mezelê de çar kursî hene ? Belê, tê de çar kursî hene. Wan çire li vî zaroyî da ? Wan lê ne da. Tu bi wî re dê herî (iras) Parîsê ? Belê, ez pê re dê herim ê (irai). Te j wî navê cîranê me pirsî ? Belê, min jê pirsî. Min şorba xwe bi kefçiyekê vexwar. Goştê braştî tamdar e. Ev kîs tejî genim e. Herwekî dinya germ e, min cilên xwe yên stûr ji xwe kirin û cilên tenik li xwe kirin. Te solên xwe yên reş li mal ji bîra kirin. Min dest bi xwendina kitêba xwe kir, ev kitêb gelek hêja ye. Navê wê çi ye ? Min, duhî, ji deya xwe re gul anîn, ev gul gelek bihindar bûn. Ew gelek birçî ye, lê ez ne birçî me, ez tihim. Tama hingivî şîrîn e. Cîranê me hespê xwe bar kir. Te çire qîr dikir ? Min qîr ne dikir, tu xelet î. Min navnîşana te ji wî pirs kir. Min bêrika xwe tejî sêv kirin. Bêrikên te vala ne ? No, bêrikên min tejî ne. Wî mêze dikir lê wî tiştê ne didît. We çire porên xwe şeh ne kirin ? Me porên xwe şeh ne kirin, ji ber ko me şeh tune bû. Te hevalê xwe peyda kir ? No, min hevalê xwe hêj peyda ne kir. Seydayê wan çenta xwe winda kir. Daxwaza te çi ye ? Daxwaza min tifiŋeke spahî ye. Xesû û xezûrê min hêj ciwan in. Sînemxan destgirtiya pismamê min e. Ev şagirt şehreza ye. Jina wî gelek çeleng e. Ev bûk gelek çeleng e. Ev mezel ne vala ye. Te navê xwe hêj ne got min. We malek ava kir. Wan mezelek ava dikir. Me burcek ava kiri bû. Min ji wî stand (min jê stand). Min çîrokek got. We kitêbek da. Di vê mezelê de çend kursî hene ? Tê de çar kursî hene. Min navê te ji bîra kir. Ew gelek ji Parîsê hez dike. Te dest bi xebata xwe kir ? Min hêj dest pê ne kir. Te çire li min xist ? Min li te ne xist. Brikê tifiŋê li min ket. Baranê li zadê kir. Baranê zad xira kir.

N° 18

Di vê çayê de şekir nîne. Te gelek xwê danî xwarina xwe. Ev qehwe gelek şîrîn e, ez ji qehwa şîrîn hez na kim. Jînikê ji

kurê xwe re nan, penîr, goşt, şîr û pîvaz rêkirin. Cîranê wan di deştê de, der nîzîkî rê xaniyek ava kir. Te çi kir ? Min ji meyvanan re nan, xwê, goşt û hêk belav kirin. Di bexçeya me de darên bindeq, gwîz, hinar û sêvan hene yên ko par gelek fêkî dan.

Te deriyê malê vekir ? Belê, min ew vekir. Destê te têşe ? Belê, duhî, ez ji hespê xwe ketim û min destê xwe şkênand. Ez ji derincê ketim. Ez ketim an ne, dizanim ne xema te ye. Min îro di trêne de rojnameyek kirî. Berî bi du mehan ez ji derincê keti bûm û hêj lingê min têşe. Mala wî berî di taxa kurdan de bû, lê niho ew di taxa ereban de ji xwe re maleke nû ava kir û ew tê de rûdine. Çavên wê mîna rengê behrê heşîn in. Jina Tacîn duhî di sûkê de rastî xweha xwe Zîn hat pê re axaft û jê re nesaxiya kurê xwe da zanîn. Her wekî tu qenc dixebitî dê û bavê te û em hemî ji te her raîfî ne. Ev keça çavheşîn û porzer pitî û şîrîn e. Çûk, di rikeke zêrîn de jî ne dilxweş e. Çûk li ser dîwarî veniştiye. Kur ji bajarî bi rê re hat. Xulam bi ar, av û hevîtirşî hevîr kir, paşê ji hevîrî nanek çêkir. Ez malekê bi rez û bexçê dixwazim. Hoste pencereyek di dîwarî re vekir.

N° 19

Pale di zeviyana de dixebitin. Tu her hefte diçî nêçîrê ? No, ez her hefte na çim nêçîrê. Ew dikare hefta ko bê bi te re here Londrê ? Min jê pirsî, ew hêj ni zane. Em dikarin ji we re otomobîleke spehî ji Emerîkayê bînin. Li gora min, di wextekî gelek kurt de, tu qenc hînî frensizî bûyî. Hefta borî ez û brayê xwe em bi siwarî çûn daristana ko di nîzîkî newala mezin de ye. Dergevanê xwendegahê li ber derî sekinî ye. Tu dikarî ji min re sibe hespekî peyda bikî ? Di bajarê me de, hesp hindik in, ez dikarim ji te re otomobîlekê peyda bikim. Duhî, dikanên bajêr girtî bûn. Bazorî holika Memî xira dike û darên dora mala wî ji ra ve hidikişîne. Roja îne zaro di hewşa mizgzftê de dileyizin, lê di rojên heftê yên din de, diçin xwendegahê û tê de dixebitin. Baranê xweş ji cotkaran re boşahiyê tînin. Goştîroş roja îne dikanên xwe digirin.

Niho, banî min me ke, divê ez xwe bilezînim û dersa xwe biqê-
dînim. Pereyê min hebiwa min ji xwe re kitêbek dê bikiriya.
Tu dikarî reya Diyarbekrê. Şanî min bikî? Çawan ni karim,
ez bi xwe diçim Diyarbekrê, heke tu dixwazî, bi min re were,
ez ê te bigihînim heta deriyê wî bajarî. Çire pezên we hinde
qels in? Îsal baran kêm bû, çêreyên me şewitî ne. Piraniya
ingilîzan çavheşîn in. Masîvan di deryayê de masîvaniyê dike
lê herwekî ev derya ne têr masî ye, gelek hindik masîyan digire.

N° 20

Vî çiqilî ji darê bişelipîne. Ji brayê xwe re kilsê bişîne,
lewra ew malekê ava dike. Baranê ax şil kir, lê bayekî xurt
hat û ew ziwa kir. Di zeviya me de titin xweş çêdibe. Di aliyê
me de li tîrmehê zeviyar cot dikin û di çiriya paşîn de tov
dikin. Meha hizêranê dema paleyiyê ye. Destên min werimîne,
tu dermanekî nas na kirî? Tu xwe çire dilezîni? Ez li ser gotina
xwe disekinim. Tu xwe çire dinepixîni? Tu Reya bajêr ji vî mirovî
bipirse. Kengê mirov diponije, meymûn jî diponije. Ev bar gelek
giran e, ji cihê xwe na qeliqe. Mem revîye û ji destê dijminan
felitîye, lê ket robarê û tê de xeniqîye. Çima ev dar birîn?
Siwar li ber malê re borîn? Belê, du saet hene ew li ber re
borîn. File di kinîseyê de, misilman di mizgeftê de ibadetê
dikin. Îro, min di bazarê de maseyek kirî, lê min ew ne anî
mal, ji lewre ew gelek giran bû, sibe, ez û her du brayên xwe em
ê wê bînin mal. Ez ê wê masê deynim mezela xwarinê. Maseya me
ya kevin gelek piçûk bû û ne beşî me bû. Tiştên ko li ser masê
diteyisin çi ne? Tu ê biwêrî îşev bikevî rê? Vê sibehê kê
çêlek dot? We şîr firot kê? Me ew firot zarokekî. Min dît ew
ket mala xweha te. Kê tu elimandî vê stranê? Dengbêjê xwarin-
xanê.

N° 21

Îsal gelek baran dibare. Îra hewa ne xweş e. Gava berf datê hewa
saxelem e. Ev du sal in ko min brayê xwe ne dît. Ez di mezela
we de mirovekî dibînim. Gelo navê vî mirovî çi ye? Der bajarê
me gelek biyanî hene. Di dêrê de keşe hene. Gora bavê min di

goristana Bidlîsê de ye. Ev giya homî hişk bûn. Trêjên rojê germ in. Wî ji keça xwe re du gustîlk, gerdênîyek û beqeke nêrgiz anîn. Guharên vê keçikê spehî ne. Ez îro na çim xwendegahê, ji ber ko ez hinik ne xweş im. Vê destmalê ji destê xwe bavêje agir pê ket. . Kitêba xwe deyne ser masê. Gul, lale, sosin û benefş gulçîçek in. Di cingalan de rawir û dehbe hene, nemaze şêr, piling, rovî û mar. Keçikê ji destgirtiyê xwe re digot : "Ji qe neve ji min re xelekekê bîne!" Ji kerî re gotin : "ji te re dehşikek çêbûye". Wî got : "Êmê min kê, barê min zeyde bû. Ew radizin lê em hişyar in. Xwarziya min bi bûkika xwe dileyize. Ew duhî ji Parîsê hatin û îro diçin Londrê. Perîxanê dursa xwe hêj ne xwend lê wê wezîfa xwe nivîsand. Perîxan çî dike ? Perîxan cilên xwe yên spehî li xwe dike û bi deya xwe re dike here gerê. Çiyayên Kurdistanê di biharê de têr gulçîçek in : Hewa bû gelek germ, cilên xwe yên stûr ji xwe bike. Me dixwest em herin sînemayê lê tê de cih tu ne bû. Goristan dûrî bajêr e. Dermanfiroş dikana xwe vedike. Nanpêj dikana xwe hêj venekir. Hero, gava ez diçim sûkê, bi rê ve rastî hevalê we Egîd tîm. Dibêjin ko zimanê kurdî zehmet e.

N° 22

Te wada xwe ne anî cih. Jê re qesda xwe qenc bide seh kirin. Diz baz da, me da pey wî. Te ew mirov ji min re ne da nas kirin. Van kitêban bide ber hev tu dê bizanî kîjan spehîtir e. Min hêj seh ne kir çire cîranên me li hev ketin. Cilên te şil in tu wan ji xwe bike. Van tiştan bide hev û bi xwe re bibe. Te brayê xwe jê re da nas kirin ? Hinik ava germ bi ser de berde. Yê ko dest dike dê û bav na ke. Tu çire bê sebab şerm dikî ? Navmaliya me cilên xwe yên nû li xwe kirin. Te dursa xwe ji ber kir ? Dibêjin ko kevroşk tirsonek in. Şîreta min ne ket guhê te. Tu bi ya min na kî.

Ey Reqîb

Ey reqîb her mawe qewmî Kurdzman ,
 Na y gkênî daneyî topî zeman .
 Kes ne lê Kurd mirdiwe kurd zindiwe
 Zindiwe , qet na newê ala keman .
 Eme roleyî Mîdya û Keyxusrew in ,
 Dîni man , ayîqîman e nîştîman .
 Kes ne lê kurd mirdiwe , Kurd zindiwe ,
 Zindiwe , qet na newê ala keman .
 Eme roleyî rengî sûr û şûrîş in ,
 Seyr. î ke xwênawî ye raburduman .
 Kes ne lê Kurd mirdiwe , Kurd zindiwe ,
 Zindiwe , qet na newê ala keman .
 Lawî kurd hestaye ser pê wek dilêr ,
 Sa...be xwîn neqşî eka tacî jîyan .
 Kes ne lê Kurd mirdiwe , Kurd zindiwe
 Zindiwe , qet na newê ala keman .
 Lawî êste ş hazir û amade ye ,
 Canfîda ye , canfîda ye , canfîda .
 Kes ne lê Kurd mirdiwe , Kurd zindiwe ,
 Zindiwe , qet na newê ala keman .

Mawe = maye . Ne lê = na bêje . Mirdiwe = miriye . Zindiwe = Jîndar e ,
 sax e . Na newê = nizm na be , xwîl na be . Ala keman = ala me . Role =
 zaro , keç û kur . Nîştîman = welat , weten . Xwînawî = xwîndar .
 Raburdu = paşî , borî , serborî . Hestaye = rabûye . Ê sta = niho , nuhû .
 Sa = binêre , ewle be . Ş = jî ; ez jî . î = lê , mîna lê binêre .

Marşî Pêşmerge

Pêşmerge yin pêşmerge yin,

Pêşmerge yin , be helmet yin

Palewanî millet in ,

Şêrê rojî zilet in ;

Le pênawî serbexoyî Kurdistan ;

Bext ekeyin : jiyani man , mal û giyan .

Le pênawî serbexoyî Kurdistan .

Pê binête xakî man dijmini kafir ,

Dar û berd û xol î lê dekeyn be agir .

Her be zûyî ey bezênin ,

Ta sinûri man ey retênin ,

Kurdistanî gewre y lê we yekdehênin .

Bext ekeyin : jiyani man , mal û giyan ,

Le pênawî serbaxoyî Kurdistan .

Zorî serkeş hewlî dawê Kurd ne hêlê ,

Xakî Kurdistan be bombe û çek bikêlê ,

Heldêraw in l' em kêwane ,

Bûnete pendi zemanê ,

Em welate goristani dijminan

Bext ekeyin : jiyân man , mal û giyan ,

Le pênawî serbexoyî Kurdistan .

Bo = bi . Helmet = çalaki . Pênaw = rê , oxir . Serbexoyî = serxwebûnî ,
istiqlal . Bext ekeyin = didin , fîda dikin . Pê binête = heke pê lê kir .
Kak = ax , erd . Retandin = avêtin ji derve , qewirandin , der kirin .
Gewre = mezin , gîrgîre . Yekdehênin = pêk tinin , teng dikin . Bezênin =
bezandin . Hewlî dawê = ceribandin . Bikêlê = kavi bike , xira bike ,
Heldêraw = gêr kirin . Kêw = çiya . Kêlan = cot kirin , erd rakirin .

L'alphabet kurde se compose de trente et une lettres qui sont :

a b c ç d e ê f g h i î j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z

Les trente et une lettres de l'alphabet se divisent en voyelles et en consonnes. Il y a huit voyelles qui sont brèves ou longues.

Les voyelles longues sont : a ê î o û

Les voyelles brèves sont : e i u

Prononciation des voyelles :

a : est toujours long, comme dans les mots français :
pâle, âne, pâte, mâle

ê : est toujours long à la façon de "ai" ou "ei" français :
chair, laine, pain, reine, pêle

î : se prononce encore plus long que le "i" des mots :
éâtre, fine

o : se prononce toujours long comme le "ô" et le "au" des mots :
rôle, faute

û : se prononce toujours long comme le "ou" dans les mots :
cour, amour, toujours

e : se prononce toujours court comme dans les mots : pelle, tel

i : se prononce en émettant un son intermédiaire entre "é" et "i",
un son intermédiaire entre : élastique et pastèque

u : se prononce "ou", très court, comme dans les mots :
courtage, pour (et même plus court)

Les consonnes : il y a vingt-trois consonnes qui sont :

b c ç d f g h j k l m n p q r s ş t v w x y z

Elles se répartissent en :

Labiales : b f m p v w

Dentales : d l r s t z

Nasale : n

Prépalatales : c ç ş j y

Palatales et gutturales : g h k q x

Les consonnes suivantes ont les mêmes sons que les consonnes
françaises : b d f j l m n p r s t v z

II.

- c : semblable à "dj" en français, comme dans les mots
djinn, Djézaïr, Djébel
- c : semblable à "tch", comme dans les mots :
Tchègue, Tchécoslovaquie
- q : semblable à "q" précédant les voyelles a, o, u, comme dans
les mots : qarçon, gorge, guerre
- h : semblable au "h" anglais ou allemand, comme dans les mots
anglais, allemand et français : have, haben, hareng
- k : semblable au "k" dans les mots : képi, kermesse, kyste, Kléber
- q : semblable au "c" français dans les mots :
cristal, cable, Coran
- ş : égale au "ch" français dans les mots :
charge, chagrin, chère
- w : semblable au "w" anglais dans les mots :
waterman, whisky, tramway
- x : égale au "ch" allemand dans les mots : buch, suchen
- y : semblable au "y" des mots anglais : yes, year, yellow.

Remarque : l'alphabet kurde ne possède pas de voyelle composée et pas de consonne composée.

EXERCICES

av = eau	bav = père	dêr = couvent	în = vendredi
ol = croyance	dûr = loin	der = place	bir = fraction
kur = fils	zêr = or(métal)	zer = jaune	dêr = couvent
dêr = couvent	dar = place	kûr = profond	kur = fils
dîn = fou	din = autre	şêr = lion	şer = guerre
dar = arbre	mal = maison	nan = pain	neh = neuf
deh = dix	heşt = huit	heft = sept	hefte = semaine
ootin = dire	axaftin = parler	co = canal	ço = bâton
şev = nuit	şaristan = cité	hatin = venir	heval = ami
xanî = maison	ciwan = jeune	ceh = orge	can = vie
comerd = généreux	civat = associa- tion	bajar = ville	şîrîn = doux
pitî = mignon	dest = main	çav = oeil	çem = ruisseau
rê = rue	lêv = lèvres	pol = épaule	ejnû = genou
dran = dent	bra = frère	dotmam = cousine	ez = je
e = est(verbe)	anîn = apporter	karîn = pouvoir	kirin = faire
kirîn = acheter	berdan = laisser	were = viens	neval = vallée
komel = société	kovar = revue	roj = jour	nû = nouveau
stêr = étoile	hindik = peu	rûniştin = s'asseoir	segman = fantassin
no = non	mam = oncle	dan = donner	dadan = fermer
ajotin = conduire	baran = pluie	nalîn = qémir	Adar = Mars

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

